

Tiskem knížecí arcibiskupské knihtiskárny.

NOWOČESKÁ
BIBLIOTHEKA

WYDÁWANÁ

NÁKLADEM ČESKÉHO MUSEUM.

ČÍSLO XI.

FRANTIŠKA PIXY
KLÍČ ŠTĚPAŘSKÝ.

W PRAZE.

W KOMMISSÍ U KRONBERGRA A ŘIVNÁČE.

1838.

FRANTIŠKA PIXY,

DUCHOVNÍHO SPRÁVCE V MALÍNĚ, AUDA C. K. ŠTĚPAŘSKÉ SPOLEČNOSTI
V ČECHÁCH A DOHLÍŽITELE NA ŠTĚPAŘSTVÍ NA PANSTVÍ SEDLECKÉM,

**KLÍČ
ŠTĚPAŘSKÝ,**

ČILI

NAWEDENÍ

K ŠTĚPOVÁNÍ OWOCNÍCH STROMŮ

A POPIS

NEJZNAMENITĚJŠÍCH

DRUHŮ OWOCNÍCH V ČECHÁCH.

SPISŮ MUSEJNÍCH ČÍSLO XXX.

W PRAZE.

W KOMMISSÍ U KRONBERGRA A ŘIWNÁČE.

1848.

JEHO OSWÍCENOSTI
WYSOCE UROZENÉMU PÁNU,
PANU

KARLOWI FILIPOWI
KNÍZETI ZE ŠWARCENBERKA,

OKNĚŽNĚNÉMU HRABĚTI KLEGGOWSKÉMU A SULCKÉMU, CÍS. KRÁL.
GENERAL - LIEUTENANTOWI, DRŽITELI PLUKU PĚŠÍHO ŘÁDO-
WÉHO Č. 19, RYTÍŘI CÍS. RUSKÉHO ŘÁDU SW. STANISLAWA
I. A SW. ANNY II. TŘÍDY, PÁNU NA SLAWKOWICÍCH,
WARWAŽOWĚ
a t. d.

HORLIWÉMU NÁRODU SWÉHO I PŘIROZENÉHO
JAZYKA MILOWNÍKU A WŘELÉMU WĚD A UMĚNÍ
PODPOROWATELI

S NEJHLUBŠÍ ÚCTAU

WĚNUJE

SPISOWATEL.

DÍL PRVNÍ.

O užitku, chování, šlechtění, přesazování, šetření, nemocech, léčení a nepřátelích ovocních stromů.

KAPITOLA I.

O užitku a výměru štěpařství, též o semeništi ovocním.

§. 1.

Užitek ovocného stromoví.

Ač zapřítí se nedá, že ovocní stromové w naší milé vlasti za posledních některých let znamenitě w počtu se rozmnožili a mnoho našli obezřetných a cwičebných pěstitelů a milovníků: předce jest ještě mnoho míst, ležících dokonce ladem, jichž by se k wysázení stromořadí dobře a s velikým prospěchem mohlo užítí.

Kdyby každý uwážil, jak mnohonásobný jest užitek, který ovocní stromové nesau, jistě by naši úrodné české půdy mnohem lépe bylo použito, a ovocné stromoví co nejčtetněji by se sázelo. Nenalézaloby se tolik prázdnych širokých mezí, pustých powrší, pastwišť a wozowých cest — a tak jak již mnohá místa naší milé vlasti owocnému stromoví děkují velikau část swé zámožnosti, rozmnožila by celá naše vlast swé žiwnosti a příjmy znamenitě.

Hospodářowé, zanášejíce se štěpařstwím, zlepšují netoliko mnohonásobným způsobem swé příjmy, okrašlují swé sady a swá pole, ale krom toho i k okrašlení celého okolí přispíwají.

Rozmnožuje-li hospodář své ovocné stromy, nabude ho rok od roku takové hojnosti, že nejen svůj dům dostatečně jím opatří, ale v letech na ovoce úrodných může i hodně mnoho odprodati. Pro svůj dům má v letě, na podzim a v zimě vždycky dost čerstvého ovoce pro pochoutku, a co se nesní čerstvé, usuší se.

Sušené ovoce nechá se chovati po celý rok, a nezkazí se. Ovoce, jak čerstvé tak obzvláště také sušené, slouží při mnohých manuálních jídlech místo másla a sádla, kteréž jest mnohem dražší, a každý pokrm, když se s ovocem přistrojí, jest hned lahodnější. Za letního horkého času, zvláště o žněch, mírní ovoce žížeň, pročež pracující lid velmi se po něm shání.

Jeli rok na ovoce požehnaný, tak že ovoce nelze za čerstva odprodati, neb že jest cena příliš nízká, může je hospodář usušiti, zvláště švestky a hrušky, a pak v rocích, když se ovoce neurodí, dobře prodati.

Powážíme-li, jak rozmanité, v chuti a dobrotě vzácné jsou druhy švestek, hrušek, jablek, merunek, broskví, které každé pravé tabuli slouží za ozdobu a dovršení, nemůže owoci vysoká pochvala býti nijak odepřena. Ovoce, jak za čerstva tak sušené, jest pravá pochoutka pro každého, a zvláště pro nemocného.

Pro mládež jestiť zralé ovoce potravou, která zdraví a vzrůst její udržuje, šťávu v těle čistí a hájí proti všelijakým vyraženinám. Starec, jemuž sešlost věku nedovoluje, aby se dost pohyboval v čerstvém powětří, obhájí se stálým požíváním ovoce, zvláště sušeného a wařeného, před nemocmi, které pocházejí z nedostatku pohybování.

Ovoce jaderní poskytuje i tu výhodu, že se z něho může tlačitíť most, jenž poskytuje dobrý a zdravý nápoj. Zvláště ze mnohých druhů jablek bývá most tak dobrý, že se mnohemu wínu rovná. Z jaderního ovoce zhotowuje se také dobrý ocet, jehož se w domácności za rok velké množství spotřebuje. K tomu může se i nezralého ovoce užíti. Ze švestek zhotowuje se známá sliwowice a z třešni a wišni dobrá třešnowá a wišnowá wodka.

Neméně dobře poslouží mnozí ovocní druhové k závařkám a k dušení.

Ovocní stromové mimo ovoce také ten veliký užitek působí, že činí krajiny, zvláště suché, úrodnější a zdravější. Mnohá půda totiž, které pro její hubenost a suchopárnost nemůžeme jinak užiti než za pastviště, nabude vysázením ovocného stromová potřebného stínu, který chrání trávu před slunečním vedrem, tak že se lépe než předtím může zmáhati a přináší užitek. Podobnou výhodu působí vysázení ovocních stromů podlé cest neb silnic; a byť pak stín od nich jdauci, nanejvýš poloviční, činil nějakou škodu na vedlejších polích, tu mnohonásobně vynahražují svým ovocem, nad silnicí takovka v povětří na jejich větvích se vznášejícím. Stromořadí chrání pole také před přílišnými vysušujícími větry, činíce jako zeď proti nim, a rovněž tak v zimě nedopauštějí větrům, aby odfaukaly z polí a z luk prospěšnou úrodě sněžnou pokryvku.

Ovoce rozmnožuje živnost lidskou, jsauc předmět obchodu, ze kterého v krajinách na ovoce úrodných velké části lidu znamenitý zisk vychází.

Když ovocní stromová doroste, poskytuje rozličné druhy krásného dříví, z něhož truhláři, saustružníci, strojáři zhotovují lesklý nábytek a jiné skvostnější nařadí, které se draze prodává. Krom toho dává ovocní strom každoročně něco uschlých větví k pálení, k čemuž se též stromů stářím neb nemocmi sešlých užívá. Obyčejně mají krajiny, v nichž půda jest dobrá pro pole a lanky, nedostatek dříví, protože obyvatelé jejich hned za starých časů lesy vymýtili, poznawše, že se v té půdě obilí a pícní rostliny lépe daří, kteréž pánu svému přinášejí rychlejší a hojnější užitek než zdlaubavý vzrůst lesů, jenž přesahuje věk lidský. Myslíli lidé, že v hornatých, neúrodných krajinách vždycky se dost lesů zachová, odkudž sobě potřebné dříví v tehdejší lewné ceně snadno budau moci opatřowati, nenadawše se toho, že se lidé v těchto krajinách tak rozmnoží, že i sami, aby si v místě svém splozowali chleb, i v tom příkrém položení s největším namáháním veliké lesy promění

w pole a luka, byť s nich měli i menší wýnos než w jiných úrodných krajinách. Takto cena dříví rok od roku znamenitě roste, a rolníkowi dražota paliwa a stawiwa, které musí kupowati, jeho požehnané žně tenčí a zkracuje. Walné přibývání obywatelstwa, rozmáhání se dílen a parostrojů, též železnice, kteréž se od nedáwna i k nám dostaly, rozmnožují potřebu dříví jak ku pálení tak ke stawbě každým rokem o mnoho tisíc sáhů, tak že na spadnutí ceny dříví není pomyslení, nýbrž za jisté se přijmouti musí, že wždy bude wětší. Tomuto patrně rostaucímu nedostatku dříví, zvláště w krajinách aurodných, kde žádné lesy nejsau, dá se jen hojným sázením owocného stromowí poněkud wyhowěti.

Pěstowání owoce jest w jiném ohledu také znamenitý prostředek k ušlechtění a zdokonalení lidského ducha a srdce; nebo přemyšlowáním zostřuje se wtip, rozmnožují se wědomosti o powaze a vlastnostech přírody wůbec; lid učí se skaumat i badati.

Pěstowání a ošetřowání owocního stromowí odjímá příležitost k zahálce a vyplwajícím z ní neprawostem; ožralstwí, chlipnosti, krádeže a t. d. Konečně poskytuje owocní stromowí pocestnému a dělníkowi libý a žádaucí stín, by mohl za denního wedra umdleným audům swým pohowěti. A opomenauc wšecky tyto znamenité wýhody, jakau okrasu dodává owocní stromowí zahradám, šírým polím, pastwištím, pomezím, weřejným cestám a celým krajinám! Libě spočívá oko na dědinách, kdež ošacení stromowé stojí w jarním swém mlékobilém neb čerwánkowém rozkwětu, wzduch naplňující wonným wýparem. Wděčností pozdwihuje se srdce ke swrchowanému otci, patříe na třešnowé stromky, čerweně stkwaucími se třešněmi takořka osypané, neb na jabloni a hruškowí, pod tíží čerwených pestrých jablek a hrušek wětwe swé k zemi sklánějící.

Powážíc tyto tak stkwaucí okrasy a patrný mnohonásobný užitek, jež nám pěstowání owoce podává, jak ohledem na potravu, lahůdku, příjmy, tak ušlechtění ducha a srdce, mělby každý, kdokoliw má dosti skrowný kausek půdy zemské a bytuje w krajině, kde se owoce

daří, tomuto ušlechtilému a hojně se odměňujícímu zeměstnání věnovati pozornost a snažení.

Pomyslí si snad mnohý, toto přečta o výhodách štěpařství: K čemužby mi to bylo platné, když člověk, který všecku svou pilnost na štěpařství obrátí, sám se toho nedočká, aby stromky sázené svou rukou viděl nésti ovoce? Kdyby každý člověk takto smýšlel, a kdyby naši předkové byli takto smýšleli, bylo by se až posavad na světě málo stalo neb docela nic; svět by se podobal veliké pustině, a my bychom se požívání mnohého pohodlí a mnohých radostí musili docela odříci. Ostatně bludné jest toto domnění, a špatná toho zběhlost ve štěpařství, kdoby tvrdil, že se štěpař nikdy ovoce od svých stromků nedočká. Neb zajisté jsou velmi mnozí druhové ovoce, kteří se štěpařovi za vynaloženou práci a péči brzy a hojně odměňují, jako k. p. všecko švestkové a třešňové stromy a všechny druhy letního ovoce. A kdybychom v skutku (což ale je zcela nepravdivé) žádného ovoce se stromů od nás sázených se nedočkali, jakou radost a potěšení nám to působiti musí, když pomyslíme, kterak jednou potomci naši se budou tázati: Kdož asi byl ten rozšafný muž, jenž tento strom nasadil? A jakou radostí budeme opojeni, když shlížejíce s nadhvězdných stánek k malicherným péčím našich potomků, budeme viděti, jak se tím ovocem občerstvují, které jim připravila pilnost naše! Kristus pán přislubuje i těm hojnou odměnu, kdož podají kapku vody svým spolubratřím; jakou tím větší odměnu mohou očekávat ti, kdož potomkům svým zanechají něco lepšího a vzácnějšího!

Než odpoví snad jiný: Sázel bych ovocné stromy: ale v mé hubené krajině ovocní stromové se nedaří, a práce a vynaložení peněz bylo by marné. Bedlivého skauamatele přírody hojný počet rozličných planých stromů ovocních, které se v naší vlasti všudež nalézají, brzy přesvědčí, že vina nezdařených zkausek není v podnebí neb v obyčejném našem povětří ani v půdě; neboť nikdo se tak snadno přiti nebude, žeby tu, kde se daří planý strom a nese ovoce, nemohl i strom šlechtěný téhož druhu radostně růsti a nésti ovoce. Nelze sice zapřítí,

že všechny šlechtěné stromy brzy pro powětrí brzy pro powahu půdy mnohem častěji se nedaří; nicméně jest mnoho domácího dobrého ovoce, které se i s ostřejším a sychrawějším powětrím spokojí, jakž bude později w dílu třetím (§. 2.) ukázáno.

Jiný snad řekne: Práce na štěpařství vynaložená, i když se štěpař ovoce dočká a půda dobrá jest, předce bývá we mnohých českých krajinách marná; neb jen jak počne owoce dozráwati, lidé je otrhají, ano i stromy polámau, a jestliže je na blízce obilí, i to pošlapají. Tato námitka je jen potud platna, pokawad není všude stromů hojnost, a pokud se neobírá každý hospodář pěstováním stromů; až ale bude štěpařství pořádně rozšířeno, pak nebude jeden druhému škoditi, protože bude každý míti swého dosti; pak také oko hospodářowo nebude zástiwiwě pohlížeti na chudého spolusauseda neb cestujícího, když si pro občerstwení třebaš něco utrhe, jen když mu neudělá škody, a pomyslí si: Bůh mi popřál, abych i jiným přál.

§. 2.

O pěstování owocních stromů wúbec.

Štěpařství wúbec nás učí, jakby owocní stromowi mělo býti rozmnožowáno, wedeno a ošetřowáno, aby hospodářowi wydávalo hojný užitek.

Štěpařství wúbec jest dvojí: přirozené a umělé.

Přirozené štěpařství jmenujeme, když se jádra buď ze štěpného buďto z planého ovoce sejí neb sází do řádků, pak po roce nebo po dwau ze semeníště se přesazují do školky, a tu, beze všeho šlechtění, tak dluho se nechávají, až jsau stromkové schopni, aby se wysázeli na swá stanoviště. Takowito stromové, k. p. hrušky, jabloně a třešně, nesau jen plané a nechutné owoce, a tak také hospodářowi nesau málo užitku. Z planých hrušek zhotowuje se tak nazwaná prachanda, z jablek planých dělá se ocet, nebo z větších druhů také křížaly. Poněwadž krásných, štěpných druhů ovoce jest hojnost, bylo by škoda, planému stromu obětowati půdu, zvláště w zahra-

dách a vůbec ohražených místech; prospěšnější jest, vysázeti taková místa štěpnými druhy ovocního stromů. Také se v nynějších časech skoro nikdo štěpařstvem přirozeným nezanáší; jen na půdách příliš bídných a na místech od obydlí vzdálených sem tam některý planý strom se nalézá. Každý jest o mnohonásobně větší výhodě šlechtěných ovocních stromů přesvědčen; protož se každý raději zanáší štěpařstvem umělým a také se má zapájeti.

Umělé štěpařství záleží v učení, jak se štokově štěpují, a jak se takto zeslechtení stromové mají ošetrovati, aby jednáu vydávali hojnost chutného ovoce.

§. 3.

Shromáždění k setbě potřebných jader, pecek a škořepin.

Každému milovníku štěpařství jest newyhnutedlně potřebná vlastní štěpnička čili školka. K založení jí musí se štěpař ohlédnouti po pohodlném místě, též jádra a pecky sobě nashromáždíti z ovoce dokonale na stromě dozralého, zdravého a plodného.

Ovoce jest trojí: jaderné, peckové, škořepinové. Musí tedy milovník štěpařství v čas nashromážditi jader, pecek i škořepin; což jest práce, která se nenechá zaprawiti za několik hodin neb za několik dní, nýbrž jen za delší čas, poznenáhlu, protože každý druh ovoce má jiný čas dozrání. K štěpařské setbě nehodí se jádra a pecky z ovoce, které teprw na ovocním loži dozrává; též není radno wzíti pecky a jádra se stromů churavých, tím méně z ovoce neauhledného, nedokonalého neb načerwivělého.

Zralost jader hruškových pozná se, když jsau hnědě začernalá a nescwrklá; jader jablkových, když jsau nescwrklá, snědau kožkau potažena a těžší nežli woda. Aby se poznalo, jak jsau jaderná, mohau se hrušková a jablková jádra, též pecky, před uložením hoditi do sklenice naplněné wodau; která zůstanau na wrchu plawajícíe, mohau se co špatná zahoditi. Třešňové pecky sbírají se, jak mile třešně na stromích dokonale se wybarwí, a ukládají se do hrnců. Toto uložení stane se nejlépe, když se dá

na dno hrnce wrstwa země nebo písku, pak wrstwa pecek, a tak vždy každého wrstwa, až jest hrnec plný, a nejhořejší wrstwa musí býti pokryta zemí. Takto uložené pecky často a hojně po celé leto se polévají, a na zimu z většihodilu již napuklé na svých stanovištích se vysazují; z jara potom všechny bujně vypučí. Týmž způsobem také pecky šwestkové až do svého wložení se ukládají a pilně zalévají.

Mají-li pecky šwestkové a třešňové přes zimu ostati w hrnci wloženy, musí se hrnec dáti do místa, kdeby zem nezmrzla. Také se musí něčím přikryti, aby myši jader, po nichž dychtí, newytáhaly a pecek nezmařily.

Jádra jablková neb hrušková, též kaštany a wlaské ořechy, majili se přes zimu uschowati, mohau se na týž způsob we květníku proložiti wrstwami písku neb drtin, a tak se k další potřebě pro jarní kladení uložití we sklepě ne tuze wlhkém ani tuze suchém.

W krajinách, kde je ovoce w hojnosti, jest způsob, wytlačowati z hrušek a jablek mest (Cyder), kdež pak pozůstalé mláto, w němž jest množství jader, zdarma se dostane a hodí se výborně k zasetí semenišť. Musí však štěpař na to míti pozor, aby mláta nenechal dlauho ležeti na hromadě; sic by se jádra zahřála a spařila. Nejlépe jest hned je rozesíti na určité místo, nebo, kdyžby se to nemohlo hned státi, rozestříti je na prkno, aby uschla.

Pecky třešňové jest nejlépe bráti z třešňi štěpných; neb stromky z takových pošle mnohem spěšněji rostau nežli z planých.

Šwestky wychowáwati od pecek není radno. Stromky tak wychované zdlauhawě rostau, a když dospějí k nesnosti, mají ovoce neauhledné, zakulatělé, nepauštějící od pecky. Nejrychleji se dochowají, když se wýchony šwestkové w letě okolo dobrých stromů bedliwě opatrují, a na zimu owázáním se chrání před zajíci a dobytkem, potom pak w jaře se wykopají a přesadí do štěpné školky. První a druhý rok po oddělení od svých mateřských stromů, od jejichž kořenů předtím byly žiwy, takové sazenice špatně se zmáhají; neb sobě musí prwé nadělati kořínků

a vlášení; pak ale, jak mile se zakoření, v třetím, čtvrtém roce wesele a bujně se zmáhají, a mohau již w šestém roce býti přesazeny do zahrad nebo stromořadí. Výrostkové tito rostau na silném dřevnatém kořenu starého stromu. Když se tedy ku přesazení do školky vykopávají, má se jim zanechati pauze ta část kořene, na které jsau jemnaunké kořínky, tak nazwané vlášení; zbytek silného kořene se odřízne. Dost málo vláknatých kořínků dostačuje, aby se sazenice mohla ujmauti, jen když se zasadí w dobře nakypřené půdě školky; nebo puzeu jsauc sama se žiwiti, brzy vláskowé kořínky šťáwu ssající nasadí. Nejlépe jest, takowéto šwestkowé neb i třešňowé výhony pro dokonalé jich zakořenění hned po roce přesaditi do školky; chyba by byla weliká, kdybychom jich při mateřském stromu chtěli nechati až do dosažení síly, k auplnému přesazení na stanowišť potřebné. Neb takový dospělý stromek, nenaučiw se sám šťáwu ssáti a ze swého vlášení se žiwiti, nýbrž vždy potrawu braw ze šťáwy kořenů mateřských, nyní, když má sám žiwiti kmen a wětwe, počne na dlauhý čas krněti, a zůstává we wzrůstu pozadu.

Čtěl-li by kdo z výhonů šwestkowých založiti šwestkowau školu, a jeho domácí dorostlí stromowé, stojíce w drnu, žádných výhonů by nedělali, může jen na podzim přerýti zem mezi stromy a wyrownati; hned w letě bude mnoho výrostků na loket vysokých, které se na jaře aneb nejdéle po roce mohau do školky přesaditi.

KAPITOLA II.

O semeništi. (Jaderná, peckowá, a skořepinowá školka.)

§. 4.

O vlastnostech, položení, půdě, wzdělání a rozdělení semenišť.

Abý se štěpař ze swé práce a swého wynasnažení mohl jednau radowati, a aby se mu stromky náležitě darily, potřebí jest, aby se postaral o pohodlné místo pro ně.

Položení semenišť musí býti swobodné, se všech stran otewřeně, slunci a weškerému wzduchu (nejen polednímu a západnímu, nýbrž také východnímu a půlnočnímu) přístupné, aby tak pláne již w autličkém stáří přiwykaly sychrawějšimu powěťfi.

Půda semenišť nesmí býti mokrá neb bahnitá; kde by takowá byla, musí se hleděti mokrost wywěsti tratiwody a swodnicemi. Co se týče vlastností půdy, nemá býti ani tuze lehká, ani tuze těžká, ani tuze dobrá; nejlépe se stromky klíčí, wedau a rostau w zemi prostřední, tak nazwané žitné půdě. W půdě tuze lehké, písčité jádra a pecky, nemajíce potřebné šřawy k nabotnání, jen málokteré wyjdau, a ženau jen srdeční, kolní kořeny, konečně pak dostáwají spálu. Autlé kořinky stromů jsau w takowé půdě příliš wystaweny palčiwým slunečním paprskům i zimě, ženau příliš hluboko do země a rezowatí. W půdě příliš těžké nemohau autličké kořinky promoknauti, aniž se náležitě rozšířiti. Půdu zcela dobrau obrátiti na semenišť, jest rovněž chyba; nebo w takowé půdě stromky hned od prwního začátku na dobrau potrawu nawyknauce, když se později přesadř do půdy horší, co zeslablí nedužiwcí hynau neb aspoň zakrsáwají. Lépe než takowá zcela dobrá půda hodí se pro semenišť i některá z wyše jmenowaných chybných, když se naprawením k tomu přichystá.

Půda příliš písčítá nechá se naprawiti nawezením nánosů z rybníka neb jiné náplawy, bláta, bahna neb mrwau míšenau (compost).

Kompost neb míšený hnůj jest míchanice z rozličného kaukole, nepožité tráwy, odpadků zelenin, rostlin, bláta, bahna z rybníku, zpuchřelého dřewa, drnu, listí, hrabanky a dobře shnilého howěžiho hnoje. Aby se náležitě připravila, wyhlídne se pro ni stinné místo, a wždy se uloží wrstwa zelin, pak se pokryje wrstwau hnoje, a před potřebowaním na několik neděl oboje se dobře promíchá a přehodí. Půda těžká naprawí se nawezením shnilého a spráchniwělého dřewa, páleného jilu i také říčného pisku, a sice z té příčiny říčného, protože není re-

zowatý, jak jiné písky často bývají, kterýž železný rez stromu welice škodí.

Když je místo pro semenišťe wyhlédnuto, a půda žádného zlepšení nepotřebuje, musí se toto určité místo zryti, aspoň zhlaubi jednoho střewice; wšecká tráwa, kamení, kořeny, zwlášť kopřivy a pýř se wyberau, brudy se rozlukau, a zem tak již wzdělaná hráběmi se srowná. Leželo-li ale místo pro semenišťe určené mnohá léta ladem, a bylo-li drnem porostlé, potřeba jest, aby bylo před kladením jader několikrát, aspoň na 6 caulů předěláno. Majili tedy jádra a pecky na zimu býti kladeny, musí se ono místo již na jaře zryti, a přes leto několikrát obrátiti. Na ten čas může se půda třebas i nějakou zeleninou posázeti, k. p. zelím, bramborami neb jinou takowau, při niž se půdau hýbá. Půda pro semenišťe již zcela připrawená rozdělí se zahradním prowazcem (viz obraz) na záhonce, asi 4 střewice široké. Mezi každým záhonem nechá se prostora asi tři čtvrti střewice, již se užije za cestu.

§. 5.

Čas kladení jader, pecek a škořepin.

Nejpřiměřenější čas ku kladení jader, pecek a škořepin jest podzim, to jest we měsících Říjnu a Listopadu.

Sama příroda dáwa nám k tomu pokynutí; neb i ona seje na zimu. Jádra na podzim sázená přes zimu nabotnají, a z jara časně a wesele wylézají ze země; zimní wlhkost, w zemi toho času se wynacházející, přispíwá k jejich wzrůstu.

Jádra a pecky mohau se sítí tak jako obilí, totiž rukau se rozhodí po záhonech, a hráběmi se zawláci; při tom wšak často jádra ostanau ležeti nawrchu, nebo se pak stromky nalézají buď w nepřiměřené dálce od sebe buď na hromadách; pročež lépe jest každý záhonec špičatou motyčkou neb i hrabíšťem dle zahradního prowazce rozděliti w brázdičky dwau nebo čtyř caulů hlaubky a asi čtyř neb šesti caulů šířky od sebe, a w tyto brázdy klásti jádra jak hrušková tak jablková wždy dwa caule, pecky

ale asi 4 caule od sebe, a pokryti zemí. Ořechy, že se nešlechtí, nejlépe jest wložiti již na 4 neb 6 caulů hlaubky a 12 caulů vzdáli, a w tom místě jich wždy ponechati. Kaštany se též wkládaji na pět caulů od sebe, a poněwadž jsau příliš citliwy na mrazy, lépe jest klásti je do země z jara, a přes zimu raději w nějaké nádobě proložiti wrstwy písku, a schowati we sklepě, kde nemrzne. Mandle se sázejí též tak daleko od sebe, a když je možno, kladau se i se zelenau swau obálkau, ježto mnoho přispívá k pohodlnějšímu jejich sklíčení. Jádra jablkowá a hruškowá jest nejlépe klásti každý druh obzvlášť.

Jsauli jádra jablkowá nebo hruškowá před sázením zaschlá, musí se po 24 hodin neb déle močiti we hnojnici rozdělané wodau, aby se trochu zotawila a nabotnala. Třešně a šwestky mohau se také i s masem položiti do brázdíček, čímž se ulehčí klíčení a rozpuknutí pecek; pak z masité obálky požívají autlé rostlinky nejprwnější a nejpríměřenější potrawy, od samé přírody jim ustanowené. Jestliže pecky třešňowé a šwestkowé w hrncích, jakž řeč byla w §. 3, nenapuknau, mohau se asi na tři dni před wložením hoditi do hrnce naplněného hnojnicí, kdež se pak klíčky jader posilní a wzrůst jejich se zrychlí.

Jak jaderní tak peckové ovoce může se sázeti na zimu i z jara; nicméně jest radno, zvlášť při owoci peckowém, aby se sázelo na zimu, protože mrazové činí pecky křehčí, kteréž tudy z jara wolně vycházejí, kdežto sázené z jara, jestliže se w letě dobře neošetřují a nezaléwají, wětším dílem zaschnau a přicházejí na zmar.

Wlaské ořechy a kaštany dají se přes zimu do hlíny neb do wlhkého písku, w němž počnau pučeti, a z jara opatrně se swými klíči se wysadí do školky na loket vzdáli od sebe, kdež na týchž místech ostanau až do přesazení na swá stanoviště; neb tyto stromy se nešlechtí, aniž řezání na koruně neb klonících rády snesau.

Chceli kdo pecky třešňowé nebo šwestkowé klásti teprwa z jara, any w hrncích uloženy a zemí prosypány již popraskaly a klíčky wystrkaly, musí je při sázení jednotliwé a opatrně bráti z hrnce a klásti je klíči wzdůru,

pak zvolna pokryti kyprau zemí. Jak třeshnowé tak šwestkové pecky musí se, jak již výše podotknuto, při kladení do záhonů ještě jednau tak daleko od sebe dáwati jak jádra jablkowá a hruškowá, protože mají mnohem schopnější wzrůst a brzo dělají postranní snitky.

Co se týče vybrání jader, majili býti wolena z ovoce planého nebo štěpného, jsau rozličná mínění; někteří schwalují jádra planá, že stromové z nich pošlí jsau trwanliwější a stálejší, jiní jádra štěpná, že ovoce z nich pošlé jest chutnější a dokonalejší. Když se uwází, že stromy ze štěpných jader míwají pěknau stálost, a že se z takových stromů kolikráte i bez šlechtění dočkáme krásného nowého druhu, zasluhuje sázení jader štěpných přednost před planými.

§. 6.

Ošetřování semenišť.

Majili se pláně zdařiti, musí se často na ně dohlédnauti, a mnohá službička jim wěnowati.

1. Záhoncowé semenišťe, když hlina na nich buď ustawičnými prudkými dešti (lijawci), buď dluho ležewším na nich sněhem zkornatí, musí se časně z jara pozorně dřewnými hráběmi skypřiti, což se i častěji w roce má opakowati. Takowýmto hrabáním nejen půda se skypří, ale i rozpukliny se zasypají, a klíčky mohau pohodlně wylézati.

2. Aby se zapudily myši, ježto se po jádrech shánějí, přikryjí se na zimu zasetá políčka na dwa neb tři caule zwýší dobře shnilým howězím hnojem, aby jich tak snadno nenalezly.

3. Aby stromkům tráwa neubírala potrawy a jich neudusila, zbawíc je swětla a wzduchu, musí políčka častěji a pozorně býti wypleta.

4. Wždy po wypletí mají se pláně obwlaženau, měkkau, ne ale studenau, studničnau wodau pokropiti, a sic před wychodem nebo po západu slunce, z kropáče, aby hlína pletím od kořínků odwalená zase na ně přilehla. Totěž se musí činiti, když trwá suché powětrí.

5. Také se musí bedlivě dáti pozor, aby stromky nebyly obežrány od zajců; proto má býti semenišťe dobře obhrazeno; kdyby se nicméně při vši opatrnosti škoda stala, musí se stromky až po část od zajíce raněnou uříznouti.

KAPITOLA III.

O školce.

§. 7.

Wjměr školky.

Když štěpní semenáčkové prvního roku čteně a bujně wyženu, wzrostau a dosáhnau tlašťky husího brku, potřebi jest, postarati se jim o jiné místo, a řídčeji je rozsázeti, aby mohly jednau pohodlně býti šlechtěni a se zmáhali. Takowéto místo nazýváme štěpownicy neb štěpní školku. Jest to tedy místo, na němž jaderníky a jiní planí stromkové býwají zcela wychowáni, zešlechtěni a tu tak dlauho zůstawají, až jsau schopni ku přesazení na swé budaucí stanowíšťe, k. p. do sadů, na meze, okolo silnic, do stromořadí atd.

§. 8.

Připrawent půdy ke školce.

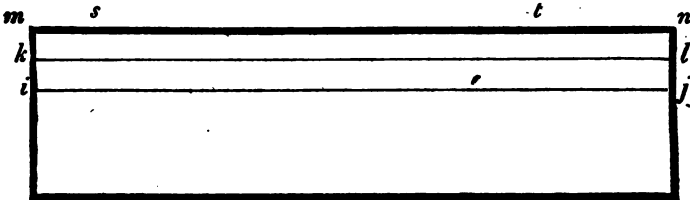
Jaké vlastnosti musí míti půda we školce, a jak se chybná půda má napraviti, již swrchu jest řečeno, kde se jednalo o půdě semeníšťe; neb to samo platí i zde. Nyní záleží wšecko jen na tom, aby místo, na němž školka má býti, náležitě hluboko bylo zryto; neb jen tak štěpař od swých stromků se může nadíti radosti a užitku. Obyčejná příčina, když se stromky nepodaří, jest ta, že se zasadily do špatné neb jen powrchně zryté a newyčišťěné půdy. Nejlépe jest, aby půda pro školku ustanowená na dwa střewíce hlaubky byla rejhowána, to jest, obrácena.

Toto obrácení neb rejhowání země jest pro stromky na nejwýš prospěšné; neb zem, která již mnohá léta

ležela mrtwa, skypří, a protože na ni wzduch, mráz, slunce, swětlo, dešť mohau působiti, zúrodní se, a kořínkům štípků lze w této tak připrawené zemi náležitě se rozložiti a nalezti dostatek potravý. Toto přewrhowání neb rejhowání země nejnáležitěji se wykoná, když se na kraji místa, jež hodláme tak wzdělati, po délce natáhne šnúra, a podlé ni strauha se wykope na dwa střewíce hluboko, k. p. od $m k$ a $n l$, a hlína na powrchní stranu gruntu s a t se wyhodí.

Jestli-že jest již prwní struha $m k$ a $n l$ hotowa, kopá se druhá jí nápodobná $k i$ a $l j$, a hlína ze strauhy $k i$ a $l j$ do prwní $m k$ a $n l$ se přehodí. Tato zem musí však dokonale býti rozhrabána, a všecko kamení, pýř atd. z ní wyčištěno. Tím způsobem pokračuje se s wykopáwáním a zabazowáním struh až do konce wyznamenané půdy. Do poslední struhy, kteráž zůstane prázdna, musí se přivezti hlína z prwní struhy $m k$ a $n l$ vyházená, která leží za školkau $s a t$. Tím rejhowáním hlína se náležitě wzdělá a wyčistí, a spolu přijde silnější newyžitá zem ku kořínkům stromků.

Pochopitedlnější učini to předložený obrazec.

Nejpříhodnější čas k rejhowání jest podzimek, protože mrazové učini půdu křehčí, a zem po celau zimu působením powětří, deště, sněhu, mrwícimi částkami se nasycuje a zaurodňuje. Tato práce má se předsewziti za pěkného powětří. Wšecko kamení musí se vyházeti. Máli školka již na podzim býti založena, musí se půda již we předcházejícím jaře zrejhowati a wyčistiti. Máli školka založena býti na tráwníku, nejlépe jest toto místo o rok dříwe k tomu účelu připrawiti. Drn se na podzim zryje, půda se zrejhuje, a takto nejen kořínky tráwníčka

přes zimu přemrznu a shnijí, ale i ostatní půda pře-
vržená působením powětří, deště, rosy swrchu se zaurodčí.
Aby místo přes leto neleželo bez užitku, mohau se na
něm nasázeti zemčata, řípa, zelí neb jiné zeleniny, kdež
pak častějším těchto plodin okopáváním půda zároveň
bývá náležitě zryta, a stane se tím schopnější.

§. 9.

*O času, kdy se mají pláně ze semenišť vykopávati, a do
štěpní školky přesazovati.*

Když pláně již dvě léta w semeništi stojí, býwají
obyčejně hezky powyroslé a tlusté; které dosáhnu již
aspoň tlašťky husiho brku, mohau se na jaře w měsíci
Březnu nebo w Dubnu vysaditi, a sice dříve než míza
zřídne, ne, jak mnozí štěpaři bludně myslí a praví, než
míza z kořenů do stromů wstoupí. Také se to státi může
na zimu, když již listí opadne a míza je zhustlá.

§. 10.

O vykopání plání ze semenišť.

Plání, které tlašťky brku nedosáhly, dobře jest ra-
ději ještě rok w semeništi ponechati.

Při vykopávání plání, zvláště kdo jich má mnoho,
a práce této w krátce ukončiti nemůže, má se zachowati
jistý pořádek s ohledem na rozličné druhy. Druhowé,
ježto z jara dříve pučí, musí se také dříve vykopati; na-
před tedy třešně a wišně, pak šwestky, potom hrušky,
a naposledy jablka a ořechy. Toto vykopání má se hle-
děti předsewzítí za pěkného powětří. Jeli půda w seme-
ništi dosti wlhká, což obyčejně býwá z jara, mohau se
pláně jen rukau ze semenišťe wytáhati; jeli suchá, musí se
napomáhati motykau. Zvláště ale se musí pozor dáti na
kořínky wlaškové (wlášení), aby nebyly u vykopávání neb
otřásání s nich země přetrhány. Wlášení jsau nitkowaté
dílky, wisící s kolního nebo postranních kořenů.

Wykopané a od země očištěné pláně nesmějí se
dlauho nechati na wětru, tím méně na slunci, aby jim

kořínky, zvláště vláskové, ježto jsau k budaucímu jich zakořenění newyhnutedlně potřebné, neuschly. Musí se tedy raději hned ukliditi do chladu, a neníli čas, aby byly ještě toho dne sázeny, musí se kořeny dobře prosypati zemí a se swrchu i hlinau přiházeti; w tom stawu mohau pak ostati uloženy od podzimku až do jara.

Uložení plání, jichž chceme takto až do jara nechati zakopaných, koná se následujícím způsobem: Wykopá se tak široký příkop, coby obnášel polowici výšky plání, do něhož se pláně položí na šikmo, ne na délku, jedna plán wedlé druhé; načež se přiházejí kyprau hlinau, ne hrudowitau, tak sice, aby hlína náležitě osypala wšecky kořínky, a jen polowička stromků aby čauhala wen; což proto jest zapotřebí, aby se z nedostatku wzduchu (jak říkáme) neudusily. Kdyby se kořeny stromků při jich ukládání na zimu náležitě hlinau neosypaly, a byly dutiny mezi kořeny, nasadila by se na kořínkách přes zimu plesniwina, a takowí stromkové, kteří plesniwinau a mrazem utrpí, wsazeni bywše, ani nepučí a zajdau. Kdyby kořínky stromků při wší opatrnosti při ukládání přece trochu uschly, postawí se před přesazením na několik hodin do nádoby naplněné wodau, kdež brzy zase přijdau k sobě.

§. 11.

O řezání plání ze semeníště wyňatých.

Dle výrobku wystaweného na odiw pozná se mistr a stupeň jeho dokonalosti. Tak se i zběhlost štěpaře pozná podlé řezu učiněného na štípkách, od něhož záwisí budaucí zdar stromku.

Štěpař, drže stromek, jenž má býti přirezán, w lewé ruce, a nůž zahradnický w prawé ruce, kořeny maje obráceny proti očím, seřízne kolní neb srdeční kořen šikmo pryč až na dwa neb tři caule. Tento kořen jest sice stromku pro udržení se w zemí a wzdorowání wětrům bauřliwým potřebný, ale také překází, že stromek nemůže pauštěti powrchních neb postranních kořínků, které právě nejwíce přispíwají k budaucímu jich obžiwění. Mimo to má se kolní kořen, jež zvláště bruskwí druhowé miwají welmi dlauhý, i z té příčiny uříznauti, protože když se

ponechá, žene vždy hloub a naposledy přichází na mrtvou půdu neb skálu, kdež pak takowí stromové, nemajíce dostatečné šťávy, w koruně usychají; a kdyby se i to nestalo, ženau ustawičně do dřewa, a málo neb docela žádného ovoce newydávají.

Wšecky kořeny, ježto se stromku odebírají, mají se šikmo odřezati welmi ostrým nožíčkem; — tupým wíce se kořen roztřepí než uřeže, což obyčejně má rez za následek.

Odřezáním srdečního kořenu powstalá rána zhojí se wypryštující mizau; udělá se na ní množství bradawiček, z nichž wynikají kořinkowé wláskowí. Wláskowé kořinky musí býti štěpařowí takorka swaté; z nich má jen to odříznauti, co snad bylo polámáno, zmačkáno neb roztřepáno, aby se od této rány netáhla shnilotina nahoru do stromku a jeho neumožila. Na kmínku se wšecky snítky odřeží.

Při řezání kmínku drží se kmínek lewau rukau, a ostrým zahradnickým nožem umístěným we prawé ruce zřízne se kmínek s ohledem na bídné neb četné wlášení až na 2, 3 neb 4 oka, tak aby řez, který se se zadu nad posledním okem učinil, šikau nad ně se wznesl. Toto řezání kmínku zpátkem dělá se jak při jaderním tak při peckowém owoci, sázili se z jara. Pakliže se ale sází na zimu, nesmí se nic řezati, než teprw z jara se snítky dle potřeby stromkům uřeží. Stromkům, ježto se sázejí na jaře, hned před wsázením snítky se odřeží.

Mnozí zahradníci, přesazující pláne ze semenišťe do školky, seřeží s kmínků pauze snítky postranní ostrým nožem, ostatně ale kmínku samého nožem se ani nedotýkají, nechajíce ho celého. Tento spůsob držím tenkrát za dobrý a schwaluji, když mají semenáčkowé dost kořinků a wlášení; jsauli ale tyto chudé, musí se jim i kmínečky zkrátiti.

Peckowé ovoce (totíž šwestky a třešně), jsauc příliš citliwé, zpátkem řezání nerádo snáši. Z řezání jeho pochází obyčejně wýtok pryskyřice, který působí spálu, a tato smrt. Musili se řezati předce, zříznau se jen porušené díly, z prostředních snítek málo, z hlavního wýhonu wšak nic.

§. 12.

O přesazení plání do štěpní školky.

Dříve nežli pláně jak na kořenech tak na kmínku zřežeme, jest třeba, aby byla štěpničná půda pravidelně prowazcem zahradním od západu k východu rozměřena w záhonce, a sice na loket neb až na půl druhého lokte šířky od sebe, aby se w nich pohodlně a bez nebezpečnosti jakého uškození mohla zem kypřit a tráwa pléti. W těchto řádkách udělají se buď železným bodcem neb motýčkau jamky (doly) pro každý jednotlivý stromek, a sice pro jablkové, hruškové, třešňové, wišňové, šwestkové stromky na jeden loket, pro wlské ořechy na půl druhého lokte od sebe.

Než se pláně sázejí, wyberau se obyčejně stejné tlaůstky na jednu řádku, aby potom při štěpowání celá řádka mohla býti šlechtěna.

Přesazování samo děje se následujícím způsobem: Lewau rukau drží se stromek do připrawené jámy, prawau se rozestírají wlskové kořínky; na které straně není žádný kořínek, tam se rozestrau s jiné strany, a potom se přikryjí kyprau a dobruu zemí, aby, nikde neostala žádná prázdnota; pak se mladý stromek zalije neb zaplawí, čímž se země usadí a stejně přichytl na kořeny. Každý stromek wsadí se jen o caul hlaub, jak stál dříve, protože se na něm zem usadí; sázejili se ale stromky na zimu, zasadí se půl druhého i dwa caule hlaub, protože mrazové stromek powytáhnau.

Pláně, které míwají při wyzdwižení ze semenišťe o 4 neb 6 caulů tlustší kořen nežli jest kmínek, (což se zwlášťe shledáwá při pláních hruškových), nejlépe jest zahoditi, protože takové wydáwají jen nezdařené a zakrsalé stromky. Stromkům, které mají dwa neb i tři kolíky, tyto se zcela neuřeží, lečhy byly welmi dlauhé, nýbrž jen se zkrátí. Takové stromky nemiwají obyčejně postranních kořínků, začez se zase jejich kolíky rozkládají.

Pláně jakéhokoliw druhu sbirati z lesa neb je kupowati, není nikdy radno; neb wětší díl míwají špatné kořeny; někdy býwají z bahnitých, neb i stinných míst,

a proto se velmi zřídka kdy dařívají. Též se nikdy neberau výhony z kořenů již zešlechtěných neb jaderních stromů; neb tyto mívají vždy bídné kořeny, bývají jen velkými ranami odděleny, které se těžko hojí, a když z nich i stromové powstanau, mají chybu swých rodiťelů dědičnau, že vyhánějí výpučky. Takowí stromové (protože tyto výhony kmen oslabují) zmáhají se jen bídně, a nasazují málo ovoce.

Od jaderních stromů odnože kořenové bráti se nemají; naopak jest velmi prospěšné, bráti výhony peckového ovoce, jakož šwestek, sliv, třešní a wišní, neb tyto wydávají často dobré stromy, a sice tím lepší, čím méně byly při oddělowání od mateřských kořenů poraněny, a čím bedliwěji byla rána hojena.

§. 13.

Ošetřování a hlídání pláň ve štěpní školce.

Školka štěpní, w níž byly pláň na zimu neb z jara zasazeny, musí prvního roku, jak mile se počne tráwa upínati, krací býti zkopána a sice pozorně, aby se kořínkům neuškodilo, což se stane dwakráte za ten rok.

W druhém roce, kde již stromky řádně kořenatí, má býti školka z jara zryta, pozorně, aby se stromky nehnulo, a pak když zase obroste trawau, má býti wypleta, a krací bedliwě a pozorně okopána. To samo se má státi, kdyby po silných lijawcích neb krupobitích zem se ulila a po wrchu dostala pewnau kúru.

§. 14.

Připravení pláň k štěpowání.

Jsauli pláň při přesazování do štěpní školky, ať se před se běře na podzim nebo z jara, hezky silné a wzrostlé, na jaře se na nich nic nestane, a bylli rok pohodlný a dobřeli se pláň ujaly, mohau se, majili dostatek mízy, na zimu již očkowati. Jestlize se téhož roku očkowati nemohly, a nasazují druhého roku snítky nebo polowični ratolesti, nesmí se tyto na nich řezati; neb welice přispí-

ávají k zesílení kmínků; a jen ty se uřezati mohau, které vynikají zcela bez pořádku a strom zohyzdují. Pakli jest ale stromek hezky vytáhlý a nasazuje snítky hnedle od dola, mohau se mu tyto ratolístky odřezati až k místu, na kterém jej chceme očkowati; neb takto rány se zacelí, a stromek dostane hladkau a stejnau kůru. Nejlépe jest, když každé oko hned jak se okazuje, z onoho místa uštípeme. Při očkowání pláně všecy snítky na celém kmínku, nebylyli příliš silné, odřeží se, aby tím způsobem oku míza se přivedla. Jestliže které pláně od kořenů pauštěly odnože, ty se jim vždy bedliwě odstípají neb odřeží; zvláště tenkrát se musí školka w tom ohledu bedliwě procházeti, když jsau pláně již zešlechtěny.

KAPITOLA IV.

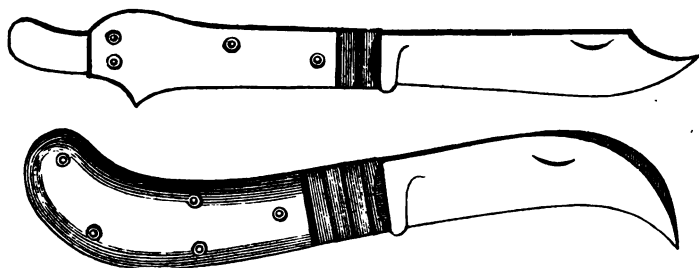
O nářadí štěpowacím.

§. 15.

Nádobí a přístroje k štěpowání stromů potřebné.

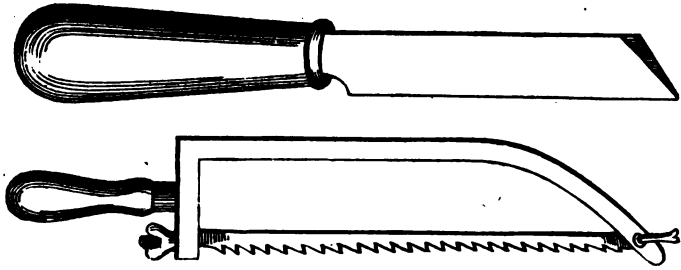
Nádobí, jehož při štěpowání stromů užíwáme, jest následující:

- a) Nůž k očkowání. (Wiz obrazec.)
- b) Žabka. (Wiz obrazec.)

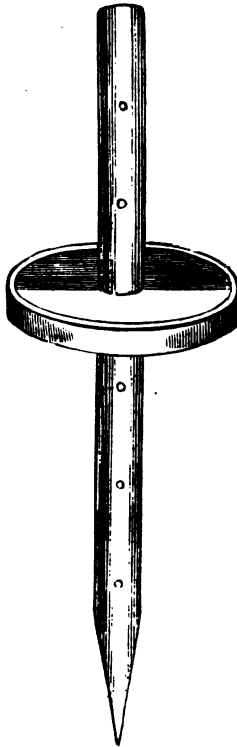

c) Nůž k raubování s tlustým hřbetem. (Wiz obrazec na str. 22.)

d) Malá ostrá pilka; nejlépe z hodinowého péra. (Wiz obrazec na str. 22.)

e) Miska k štěpowání, ježto slouží k tomu, aby se všecky k šlechtění potřebné věci na ní uložili, a štěpaři byly po ruce. Miska tato jest obyčejně zhotowena z kusu prkna, do kulata zakraužena a na dwa caule hlaubky wystraužena co talíř. Tato miska má uprostřed díru, skrze kterau se prostrčí 4 neb 6 střewců vysoká hůlka, též prowrtaná děrami, aby se miska dle potreby hlaub neb wýš mohla spustiti. (Wiz obrazec.)

f) Lýko k zavazování, neb wrbowé prautky.

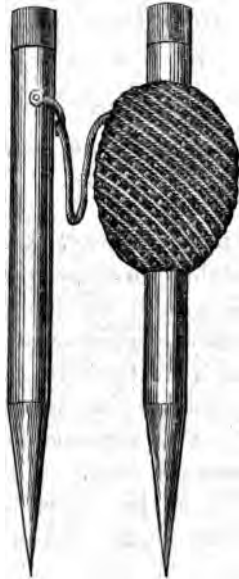
g) Zahradní vosk.

h) Přistrojené zahradnickým voskem napuštěné plátno, jímž se rány při raubování neb kopulování učiněné zaváží.

i) Klínek, jímž se rozkal při raubování udělaný rozewře a s jedné strany přidrží, aby se strany druhé raub připravený pohodlně do rozkalu se zasadil.

Wenkowský lid užívá při štěpowání owocných stromů ledasjakého domácího nože, a dobře se při tom daří, jen když jest dosti ostrý.

Zahradní prowazec zmíněný w §. 4. představuje obrazec zde přidaný:

KAPITOLA V.

O štěpowání owocních stromů wůbec.

§. 16.

Co se štěpowáním owocních stromů wrozumívá?

Štěpowáním owocních stromů wrozumívá se wůbec umění, kterým pláni wštipením očka neb raubu ze stromu

jíž štěpovaného vychováme w takový strom, který nese nejen rannější a hojnější, ale i také dle podoby a chuti krásnější ovoce než jeho původní, a k tomu také takové, jaké sobě právě žádáme.

§. 17.

Spůsoby štěpování.

Nejsnadnější a nejobyčejnější spůsoby šlechtění ovocných stromů jsou tři:

1. Očkování, kteréž jest dvoje: jarní, před sw. Janem, a letní, po sw. Janu, čili do bdícího a spícího oka.
2. Kopulování, kteréž jest zase dvojí: totiž kopulování do stromku a kopulování do kořene.
3. Raubování, které jest trojí: do kůry, do stromku a do kořenu.

§. 18.

O vlastnostech, jež stromky do sebe mají míti, které mají býti štěpovány.

Stromky neb pláň ovocné, které mají býti štěpovány, musí býti již dobře zakořeněny, a protož jest hudlařství, chtíti strom štěpovati hned po přesazení, protože při swém ještě nedokonalém zakořenění nemohau se opatřiti tolikau potravau a dostatečným množstvím mízy, již k zhojení ran dvojnásobně jim způsobených welice mají zapotřebí. Nejlépe jest se štěpováním stromků 2 i 3 léta po přesazení ze semeníště čekati, a pak, když se očkují do kmínku, větvičky se jim odřeží, aby se míza zcela jen očkům dostala za podíl. Jsauli silnější, očkují se do větvi.

§. 19.

O štěpných raubech wesměs.

Jednoroční ratolisky (obmladky) se stromků štěpovaných, jichž ke šlechtění stromků planých neb ku přešlechtění stromků již štěpovaných užíváme, nazýváme štěpné rauby.

Při zjednávání raubů nesmí se štěpař nechat mámiti lahodícím snad názvem, nýbrž neznáti druhu toho ovoce, jehož raubů chce použiti, má se popřati zkušených, jak tento druh jest nesný, jaké má ovoce, letní čili zimní, jakou zakládá korunu. Schwálením výtečných vlastností má se teprva ve wolení raubů spravowati. U wolení raubů vždy zasluhují přednost ty, ježto jsau wzaty se stromů mladých, dobrých, nesaucích hojně ovoce a již uwyklých na naše podnebí. Také se mají rauby bráti ze strany sluneční, protože jejich oka jsau wyzralejší. (Ostatní o raubech bude později powěděno w §. 26.)

KAPITOLA VI.

O očkowání.

§. 20.

Očkowání, spůsoby a provozování jeho.

Očkowání jest wynětí pupence neb oka prutu zasazeného do mladého stromku neb jeho wýstřelku mezi dřewo a kůru tak, aby se s ním spojilo, a wyrostlo w strom téhož druhu, jaký byl ten, s jehož prutu bylo wzato.

Očkowání jest dvojí: jarní, před swatým Janem, a letní, po swatém Janě, dokawad se kůra lehko nechá odlaupnauti.

První očkowání, před swatým Janem, jmenuje se také bdící, protože pupen nejen se ujme, nýbrž ještě téhož roku wyhání; druhé se jmenuje spící, protože se sice pupen ujme, ale téhož roku newyhání, nýbrž odpočiwá, jako by spal.

Po swatém Janě očkowati jest lépe, a zasluhuje we všech případnostech a při každém owoci přednost, protože očko sázené do bdícího oka nejen se ujme, ale i téhož roku pozdě wyhání, dřewo očka zcela nedozraje, a protož w zimě často zmrzne. Očka sázená do spícího oka hned sice na podzim se ujmau, ale newyhání, a

příštího jara, jak mile míza w stromu zřídne, oko počne pučeti, a takto wýhon jelo do zimy zcela dozraje.

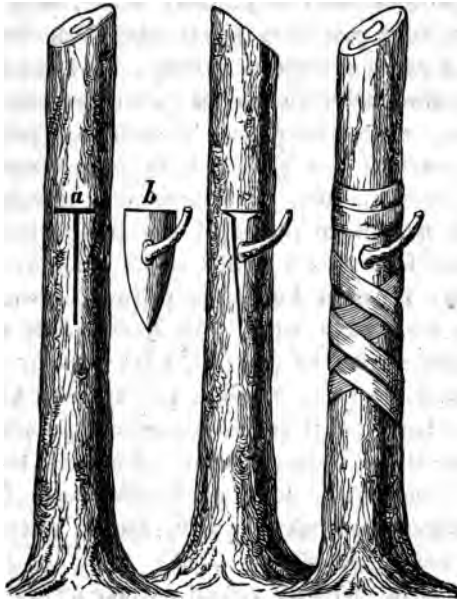
Nejlepší čas k očkowání letnímu jest ten týden před swatým Jakubem a ten týden po něm; neb tenkrátě býwá míza již zcela zřídla a oka wyzralá. Nebylaliby oka ještě wyzralá, může se ještě as týden posečkati. Některý rok míza až do swatého Wácslawa nezapadá. Nejwice mízy býwá we stromech w rocích netuze mokrých ani suchých. Léta příliš mokrá býwají k očkowání nejhorší, neb tu jest míza we stromech nejšpatnější. Stává se ale také, že i oka po swatém Janě očkovaná (zvláště brušková, když jest podzimek příliš příznivý) ještě na podzim wpučí, a tu jest potřeba nedozralý wýhonek zaobaliti do suchého mechu a obtočiti lýčím, čímž se před zmrzutím ochrání.

Očkowání samo děje se následujícím způsobem: Wezme se pěkný jednoroční raub, který má pěkná dozralá oka; na tento raub, jenž se drží w lewé ruce, nasadí se nad nejpěknějším okem nůž, a kůra na přič na způsob $a - b$ se nařizne; teď se wede noziček šikmo od b k c , a od a k c , z čehož powstane obrácený tříhranník ($a\sqrt{b}$) což se jmenuje štítek. Může se to státi

i obráceně. Nyní se pomáhá na stranách ac a bc , aby se štítek dokonale odlaupnul; při kterémž však odlupování štitku musí se pozor dáti, aby oko, w němž spočívá zárodek budoucího stromku, neostalo seděti na raubu, sice by bylo naše očkowání marné. (Wiz obrazec na str. 27.)

Bylyliby rauby příliš šťáwnaté nebo příliš wyschlé, we kterýchžto obau případnostech očka neráda se wylupují, musí se štítek s kauskem dřeva wyřiznauti; toto dřewo musí se ale přiřiznauti tak, aby na kmínek zcela doléhalo.

Když je štítek připrawen, udělá se na kmínku, kde jest nejhladší a nejzelenější kůra, řez asi 4 neb 6 caulů od země na přič na způsob $a - b$, a z prostředku tohoto řezu táhne se rovná čára dolů, tak aby oba řezy dohromady wypadaly jako latinské T: $a\text{T}b$ (Wiz obrazec a na str. 27.)

Prawí se, aby se oka očkowala asi 4 neb 6 caulů od země, protože se wí, že se oka, ježto se sázejí wyše, neráda přijímají, a že z wětšího dílu z takových wysoke očkovaných ok wyrůstají stromowé spotwoření, a láme je witr snadno.

Když je již štítek z raubu wyříznut a připrawen, a kmínek na způsob T naříznut, odchlípí se kůra na obau stranách jako křídla, aby se tam štítek pohodlně mohl zasaditi. K tomu wyborně slauží ona kostka na očkowacím noži se zadu přichystaná. (Wiz obrazec na str. 21 pod *a.*) Když jsau křídla na stromku dostatečně přichystána, zasadí se štítek prawau rukau tak, aby otewřeně dřewo pláně docela přikryl; potom se přiloží kůra pláně s obau stran; lýči nejdříwe na příční řez nad okem dwa-krát se obwine, pak se táhne pod oko dolů, wšecky řezy krom oka přikryjí se lýčím, a lýči se zawáže na smyčku. Lýči má býti pevné, aby se při wázání netrhlo, a široké, aby se nezařezáwalo do kůry. Na jeden stromek mohau se wsaditi dvě i tři oka.

K očkování hodí se stromky tenké, mající tlašťku asi co brk, když jest kůra jejich mladistvá. Nejlepší jsou k očkování ranní a večerní hodiny, když nesvítí slunce. Vsadili se dvě nebo víc ok na jeden stromek, a ujmauli se všeckna, nechá se z nich nejlepší a nejsilnější státi, ostatní se odříznau, a potom když ponechané oko vyžene na 6 neb 8 caulů, vršek stromku se odřízne, než tak, aby se nad okem ponechal půl prstu dlouhý pahýl, by oko neuschlo. Asi 6 neb 8 neděl po očkování, když se znamená, že štítek ke dřevu přirostl, auwazek se odřízne, aby měla míza větší vůli hnáti zdůly nahoru do oka. Druhého roku na podzim, když již oko wyrazí výmladek tlustý co prst, takový při zříznutí koruny nad okem ponechaný pahýl se vši opatrností se zřízne.

Každý druh ovoce, jehož kůra buď kminku neb větvi jest mladistvá, hodí se k očkování. Nejlépe se očkují broskwe, meruňky, ryngle, kteréž ostatní spůsoby štěpování nerády snesau.

Broskwe a meruňky očkují se také na diwoké, mladé stromky mandlowé; než ač se na nich oka dobře přijímají, jsou takové broskwe očkované na mandlowých stromech příliš citlivé na zimu; častěji v klonících wymrzují, a vůbec nemají žádného dlouhého trvání.

Při očkování jakéhokoli druhu jest nejlépe, když se sázejí oka co možná nejčerstvější, neuwadlá. Musili se rauby k očkování letnímu přenášeti z dalekých zahrad, jest nejlépe lupení uřezati, a ponechati jěn lupenové řapiky, jichž takto přiřezaných spodní konce zastrkají se do okurky, pak se celé nějakým lupením, buď hořkým neb křenovým listem obwinau a zawáží.

Na pláních, které mají býti očkované, neuřeže se před očkování nic, neb takto by se míza stáhla v kořeny, a v pláních by se stenčila. Když se pláne očkuje, tu teprwa se jí kloničky shodí a pláne hodně dole se očkuje, by tak míza spadla dolů, a hojně byla k oku přivedena. Kdyby rauby při vši opatrnosti předc byly zaschly a nechtěla se oka dobře odlupowati, musí na několik hodin wloženy býti spodními konci do wody, aby se kůra oka odlupowala.

Mezi všemi spůsoby šlechtění ovocných stromů zsluhuje očkováání přednost, protože rána jím učiněná není tak welká, snadno se zhojí, a když se očkováání ponejprw nezdaří, může se opakowati podruhé i potřetí. (Obrazec na str. 27 wysvětluje, jak má býti stromek w spůsobu T naříznut šáitek wyříznut oko zasazeno a stromek zawázán).

KAPITOLA VII.

Kopulowání.

§. 21.

Wyměř, spůsoby a prowozowání jeho.

Spojowání čili kopulowání stromků jest ten spůsob štěpowání; při kterém štěpný raub s mladým stromkem tětěz tlaůšky spojíme, swázeme dohromady, a tak slaučíme, že z toho wzroste šlechtěný strom, na němž po několikolika létech žádné zrowna patrné památky spojení není widěti.

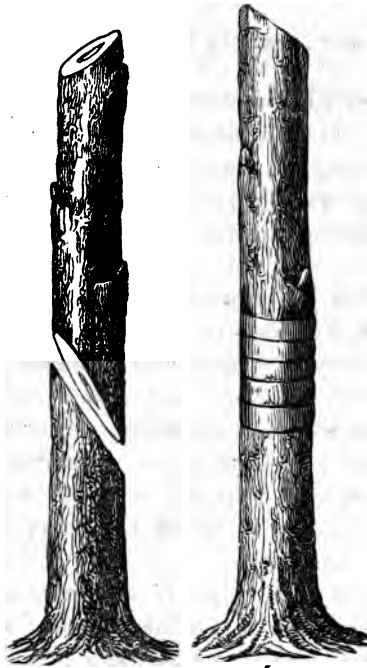
Kopulowání jest mnohem lepší než raubowání; rána není tak welká, a lehčeji se zhojí, protože zase zdrowým dřewem se přikryje. Kopulowání stromků dá se také po celý čas, co miza zhaustne, ano i po celau zimu prowozowati. W Angličanech wyzdwhují zahradníci na zimu stromky ze země a zasazují je do swětnic nebo do sklepů k tomu připrawených w písek; w zimě, když wenku nic nelze dělati, kopulují je, a jak se otewře jaro, wysazují je na jejich stanowístích.

Kopulowání jest trojí, 1. na kmínku na šikmo se stejně tlustým raubem do stejně tlustého kmínku; 2. na šikmo s tenčím raubem, než jest kmínek, a 3. stejně zříznutí pláně až do polowice jádra a těz také raubu.

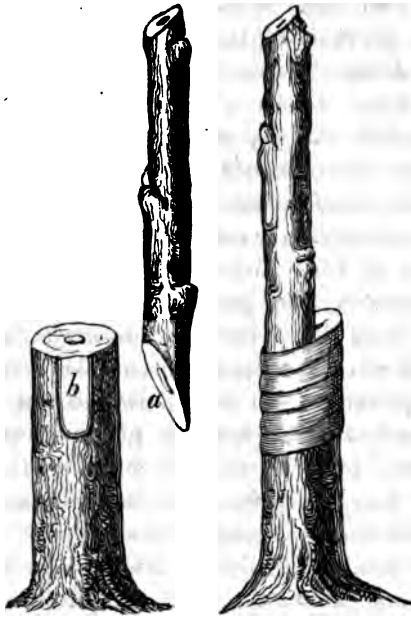
Kopulowání na šikmo se stejně tlustým raubem do stejně tlustého kmínku prowozuje se následujícím spůsobem: Wezme se štěpný raub, uřízne se mu swršek až na dvě neb tři oka, ježto se mu ponechají, a as čtwrt caule pod nejnižším okem zřízne se ten raub w délce jednoho

caule šikmo s hůry dolů. Pozor přitom se musí dáti, aby se kůra neodřezala a aby byl řez dokonale rovný a hladký. Potom se vyhlídne pláně, která má stejnau tlašťku s raubem, uřízne se též s důly nahoru ale tak, aby řez raubu byl stejné délky s řezem kmínku, aby kůra na kůru a dřewo na dřewo doléhalo. Kdyby řezy na wlas na sebe nedopadaly, musí se tomu pomoci ostrým nožíčkem, aby dřewo na dřewo a kůra na kůru zcela doléhala.

Podání tohoto řezu, na němž nejwice záleží, pojistíme sobě cwíčením se na prutech wrbowých neb jiných stejné tlašťky. (Wiz obrazec.)

Druhý způsob kopulací jest raubem tenčím do kmínku tlustšího. Raub se sice pro tento způsob také tak přířízne jako při způsobu prwním, na pláni se ale jen tolik dřewa wyřízne, co by raub přikryl, a nahore se raub zapatkuje, aby na pláni tak říkáje seděl. (Wiz obrazec na str. 31, kdežto *a* jest plocha řezowá raubu, *b* plocha řezowá pláně, ježto obě na sebe se kladau.)

Při třetím způsobu kopulací zřízne se pláň zrowna až do polowice jádra w délce jednoho caulu. (Wiz obrazec.)

Pak se zřízne swršek pláň obyčejným způsobem, a též až do polowice jádra s caul dělky se wyštípne, tak aby, když oba díly, raub i pláň, se spojí, powstala následující podoba.

Mezi těmi třemi způsoby jest první nejlepší.

Jsauli již raub a pláne dobře zříznuty a připraweny, musí se dobře swázati. K tomu slauží dobré lýči nebo půl lokte dlauhá a asi půl caule široká tkanice, která se, zvláště konce, woskem zahradnickým pomáže. K pomazání těchto konců jest nejlépe zhotowiti sobě prkénko, asi střewic dlauhé a půl střewice široké, na něž se natáhnau tkanice a woskem zahradnickým pomáží.

Wazba se koná následowně: „Položí se raub na řez pláne tak zrowna, aby připadla kůra na kůru; oboje se drží prsty lewé ruky pewně dohromady, aby se newysmeklo; pak se začne prawau rukau shora tak uwazowati, aby se na první otáčení hořejší řez, to jest počátek řezu hned dokonale zakryl. Když se přijde do polowice, ještě se prohlídne, jestli se snad raub ze swého místa newysmekl, we kteréžto případnosti se zase musí naprawiti; potom se obwinuje až dolů křížem a sice tak, aby jak hořejší tak dolejší zaříznutí wšecko přišlo k zakrytí; konečně se zawáží konce na smyčku. (Obrazy na str. 30 a 31 ukazují zároweň wazbu při kopulowání jak se stejně tlustým raubem, tak s tenčím raubem do tlustšího kmínku).

Když počnau oka pučeti a auwazek stromek swíratí, onen z počátku se powolí, pak ale když již oka wyženau půl střewice dlauhé pruty, zcela se sejme.

Jestliže se oka nasazeného štěpného raubu wšecka neb z wětšího dílu ujmou, nesmí se toho roku nic na nich řezati, příští ale jaro nejsilnější prut se wywolí, a ostatní odřeží.

Kopulací dá se užíwati při všem stromowí, jak peckowém tak jaderním. Stromky co brk tlusté mohau se již kopulowati; při tří- nebo čtyřletých stromcích stává se to jen na ročních wýstřelcích; tlustší stromky šlechtí se raději raubowáním.

Nejpříhodnější čas ku kopulowání jest při teplém powětří ku konci Unora nebo z počátku Března. Napřed se kopulují meruňky, potom třešně a wišně, pak šwestky, hrušky, a naposledy jablka. Broskwe a meruňky obzwláště dobře kopulowáním se daří. Pro ryngle slauží za podnož nejlépe sliwky, neb na těchto jsau welmi nesné. Též

slauží slíwa s dobrým prospěchem za podnož meruňkám a broskwím, hrušky a jabloně kopulují se na swé pláne, kaštany kopulují se buď na stromky swého druhu neb na mladé duby.

Mnozí očkují a kopulují ryngle, broskwe a meruňky na mladé šwestky, wšak na těchto se oboje šlechtění welmi nerádo daří, a když se i oko neb raub ujme, welmi bídně roste; k tomu jest strom z tohoto šlechtění powstalý welmi nestálý a nenesný.

U broskwí má očkowaní na šwestky tu jedinau wýhodu, že potom broskwowé stromky tak bujně neženau.

O kopulaci do kořene nečiním ani zminky, protože nemá žádné ceny do sebe; nebo poněwadž raub do kořene kopulowaný přijde do země, nedělá to žádné dobroty; welmi zřídka se kopulaci tato podaří, a kdyby se i podařila, nemíwá takowý strom dlauhého wěku; protože žádnému toto počínání neschwaluji. Zhotowowaní kópulací do kořene přiložené (na str. 34) obrazce wyswětlí a sice:

1. Kopulaci s stejně tlustým raubem do stejně tlustého kořene: α zříznutí, β zawázání.

2. Kopulaci s tenčím raubem do tlustšího kořene: α zříznutí, β uwázání.

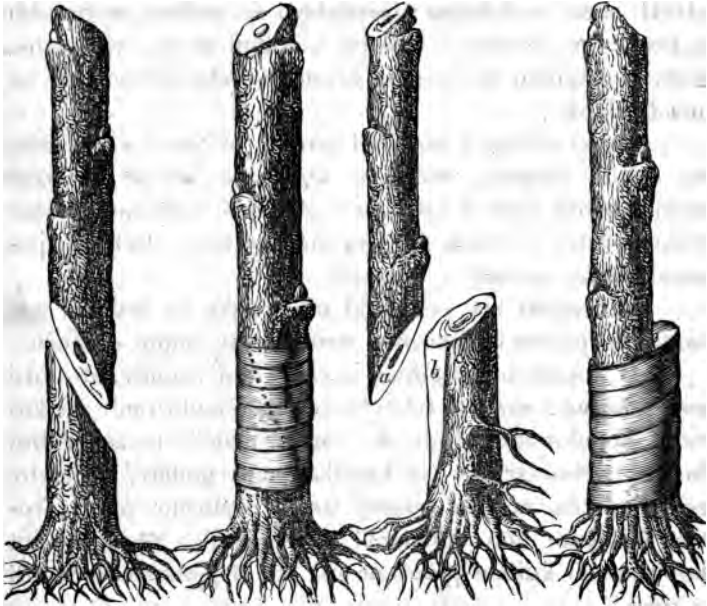
KAPITOLA VIII.

Raubowaní.

§. 22.

Wýměr raubowaní do rozkalu a jeho prowozowaní, též o přeraubowaní starých a silných stromů.

Raubowaní záleží w tom, když do kmenu neb také do wětwi pláne zasadíme jeden neb několik štěpných raubů takowého ovoce, jaké chceme mítí, aby z toho wzrostl strom, který by žádané ovoce nesl.

Raubování jest trojí: 1) do rozkalu, 2) do kůry, 3) do kořene.

Při raubování plání slušno šetřiti 6 věcí :

1. Uřízne se raub, jak náleží, a zřízne se při tlustším konci na způsob klínu.

2. Zřízne se pláně, jestliže jest silnější, pilkau; aby ale pilka kůru neroztřepila, musí se kůra dřív nožem proříznouti. Řez od pilky chlupatý musí se pak hodně ostrým nožem pěkně začistiti.

3. Pláně tak přiříznutá naštípne se raubovacím nožem (viz obraz na str. 22.) zrowna skrze polowici jádra zlehaunka, a sice jen tak hluboko, jak dlouhý jest klín raubu, který má býti zasazen. Mělaliby pláně tuze štípné dřewo, musí se nůž do ní zcela powolně hnáti; pak se do učiněného rozkalu zasadí klínek, aby se nezawřel.

4. Do tohoto rozkalu zasadí se raub; do silnějších plání zasadí se dwa proti sobě, aby vystupující míza s obau stran mohla býti přijímána: sice by strom po je-

dné straně hnil. Přitom také jest to dobře, že když jeden raub se nezdaří, ujme se aspoň druhý; ujmauli se oba, slabší se příštího jara uřízne, a silnější se ponechá. Když se raub zasazuje, musí se bedlivě dáti pozor, aby se kůra raubu s korau pláně dotýkaly, protože míza k zdaření raubu potřebná vystupuje jen pod korau, a takto se sdílí raubu.

5. Musí se rozkal, též i celá hladina uříznuté pláně buď kauskem zahradnického vosku nebo kauskem jilu přikryti, aby pláně s hora nezaschlo.

6. Rozkal se pevně zaváže lýčím nebo rozštípnutým wrbowým prautkem. Raub k raubování přichystaný zřízne se při spodním konci na způsob klínu, a ponechají se na něm jen dvě nebo tři oka větším dílem z prostředka, protože jsau nejpěknější a nejzralejší.

Toto přirezávání raubu do klínu koná se následujícím způsobem: Jeli raub silný, udělá se klín na caul dlouhý neb ještě delší; jeli naproti tomu slabý, nechá se jen tři čtvrti caule dlouhý, nebo se ještě více zkrátí.

Když jest raub připraven vzhledem na počet ok, jichžto chceme ponechati, vezme se do lewé ruky mezi palec a mezi prsty, tak aby jeho spodní oko přišlo proti našim očím. Pak se pod tím na prawé straně na čtvrt caule šikau dolů zřízne, a po lewé straně též tak šikau dolů, aby se oba ty řezy v prostředku sešly w jeden (to jest se zadu za okem); z předu musí kůra zůstati. Oka spodní musí seděti nad samým jaderníkem.

Majíli býti dwa rauby zasazeny na jeden stromek, musí se po obau stranách opatřiti netuze hlubokými příčnými řezy (zapatkowati), aby rauby patkami swými seděly na pláni, jakož ukazuje následující wyobrazení.

Na té straně, která přijde do wnitř rozkalu, sejme se jen černá wrchní kůra nožem, dolejší pak zelená se nechá, poněwadž klínku zachowává jeho přirozenau wlkost.

Jestliže se raubowání ujalo, a oka z wětšiho dilu wpučela, ten rok se na nich nic neřeže; musí se nechati swobodně růsti, aniž se jim odejmiau jaké snítky; auwazek však musí se hned sejmauti, jak se znamená, že raub přirostl ke dřewu. Kdyby se odříznuti auwazku zanedbalo, čímž se miza zadrží we swém toku, počne se pod auwazkem dělati baule na stromku, která wíce nezajde a strom na wždy zohyzduje.

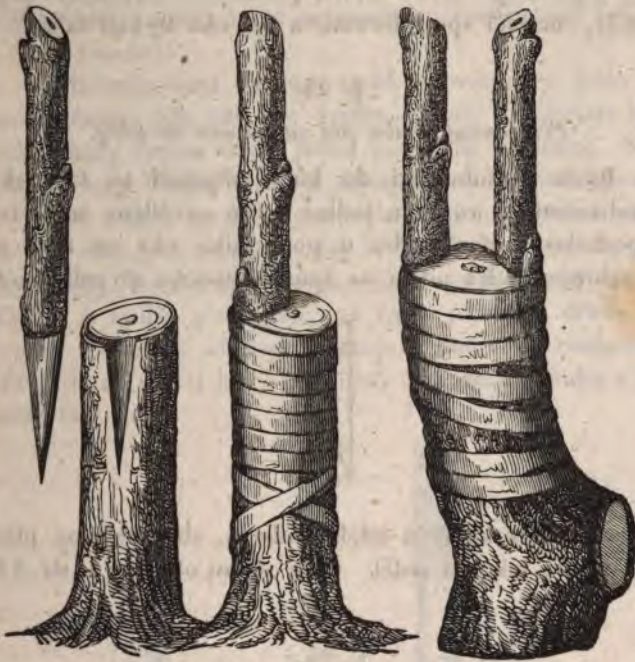
Chceli kdo raubowati welké stromky, buď že nesau daremné owoce, neb že jsau raubeny s druhem nenesným, nebo že tratí owoce před dozráním, nebo že mají bídnau neb tuze rozložitau korunu, nešmí zraubiti wšecky wětwe najednau, nýbrž jen polowici nebo tři čtvrtiny, a ostatních wětwi musí nechati neraubených, aby množstwím šťawy rauby neuilil. Až když se tyto ujmau, mohau se druhý rok i ostatní kloniky zraubiti.

Obrazec na str. 37 ukazuje 1. při řezání raubu do rozkalu, 2. rozštípnutí planě, 3. nasazení a zawázání raubu, 4. pláni silnější, na niž jsau dwa rauby wsazeny.

§. 23.

O raubowání do kůry.

Raubowání do kůry koná se tak jako raubowání do rozkalu, leč že se ho užitwá toliko při welkých, tlustých, jaderních stromech, nikoliw peckowých. Raubowání do kůry může se předsewziti teprwa tenkráte, když již miza w celém stromě obíhá, i jest tedy ze wšeho štěpowání na jaře nejposlednější. Jsauli rauby dobře zachowalé a

šťávnaté, mohau se stromy raubowati do kůry, když jsau již obrostlé listim.

Když se kmínek stromku, jež chceme do kůry raubowati, uřezáwá, uřízne se koruna pilkau až k tomu místu, kde jest kůra nejhladší a nejzelenější, a pak se dřewo začísti ostrým nožíčkem.

Máli se ale welký dorostlý strom raubowati do kůry we snětech; uřeží se wětwe pilkau w těch místech, kde mají nejhladší kůru, a řez se podobně ostrým nožem dobře začísti.

Jedna neb dvě wětwičky pod těmi řezy na raubených snětech mohau se jakožto přiwádějící mizu nechati státi; čehož sluší šetřiti zvláště při takowych stromích, které mají bujný a spěšný wzrůst. Jeli strom dorostlý a spolu zdrawy, nejlépe jest zraubiti polowici neb třetinu wětwi, a ostatní wětwe zanechati k raubeni pro příští rok, proto že rauby, když se wšeckny wětwe při takowych stromech

raubi najednau, wšecku šfáwu, již takowí stromowé mají hojnost, nestačí spotřebowati, a tak oka býwají zalita.

§. 24.

Připrawení raubu při raubování do kůry.

Raub k raubování do kůry připrawí se tak jako k raubování do rozkalu, jedině s tím rozdílem, že se řez u spodního konce raubu u posledního oka se zadu až do polowice jádra udělá na způsob pářátka do zubu *a—b*.

Pak se ze začátku řezu udělá patka *a*, aby raub na pláni nebo wětwi takorča seděl. (Wiz první obrazec na str. 39.)

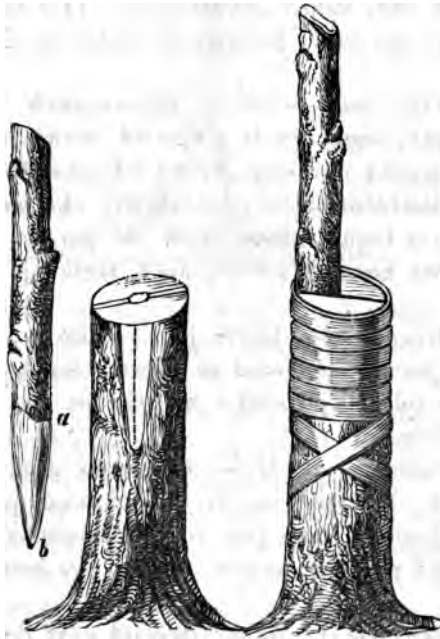
§. 25.

O zasazení raubu do kůry.

Když je raub již připrawen, pláně neb wětwe, kde jest nejhladší a nejzelenější kůra, zřiznuta, a řez nožem začístěn, odlaupne se kůra koštěným neb železným hladkým klinkem, aby se raub zasadil za kůru, aniž pukla. To místo nemusí býti právě jen tak hluboké, jak přitřiznutý klin na raubu jest dlahý; neb tento si při zasazování sám tolik wůle udělá, aby mohl swau patkau na dřewo dosednauti. Když se takto klinek raubu zasazuje pod kůru, musí se černá kůra zřiznauti s klinku. Jestliže se ale widí, žeby klinek pod kůru nerasedl, natřzne se kůra asi na $\frac{3}{4}$ caule zděli: obě strany kůry odchlípnau se od dřewa a klinek zasadí se tak, aby přišel řezem do wnitřku a korau wen. Pak se tyto obě strany kůry přitlačí ku klinku, místo k raubování přikryje se kaustkem plátna, namazaného zahrádnickým woskem, a raub sám buď lýčnu neb wřbowým prautkem ku klinku se upewní.

Počet raubů na jeden kmen neb větvi řídí se dle síly stromu a sněti, které se raubují; mohau se dwa, tři i čtyry zasaditi.

Při raubování do kůry musí se větvičky, ježto přivodí šťávu, jak mile se rauby ujmou, a počínají hnáti očka, vždy časem svým jedna po druhé odjímati. Když oka již mají hezké výhony, musí se každý raub upewniti k nějaké hůlce, která se provázkami spolu upewní k větvi, na niž raub jest wsazen. Bez těchto hůlek witr by všechny rauby wywracel a zničil. Tyto hůlky musí se tak dlouho u raubu ponechati, až raub pevně k dřevu přiroste. Přiložený obrazec ukazuje 1. raub pro raubění do kůry, 2. nařiznutí kůry na pláni, 3. nasazení raubu a jeho uwázání.

§. 26.

O raubování do kořene.

Zde platí to samo, co řečeno bylo o kopulování do kořene w §. 21.

Jest ještě mnoho jiných způsobů štěpování; než považuje je za hříčky, jimiž se pravý štěpař nemůže zanášeti, pomijím je mlčením.

KAPITOLA IX.

§. 27.

O raubích vůbec a vlastnostech štěpných raubů obzvláště, též i času jejich řezání.

Každý strom má rauby troje:

1. *Ovocné*, kteréž jsou krátké a saučkovaté, a mají tlustá plná oka, stojící blízko sebe. Tyto neženu rády do dřeva, obyčejně pojdu, a protož se k očkování nehodí.

2. *Wlky*, ježto vyrůstají na stromech v nepřihodných místech, aneb docela z tlustých větvi, majíce bujný vzrůst, a jejichž oka stojí daleko od sebe. Podobně i oka z wlků k šlechtění stromů se nehodí; oka neb rauby se sice ujmau a bujně ženu, však ale jen do dřeva, později teprva nasazují ovoce, aneb zůstávají docela neurodné.

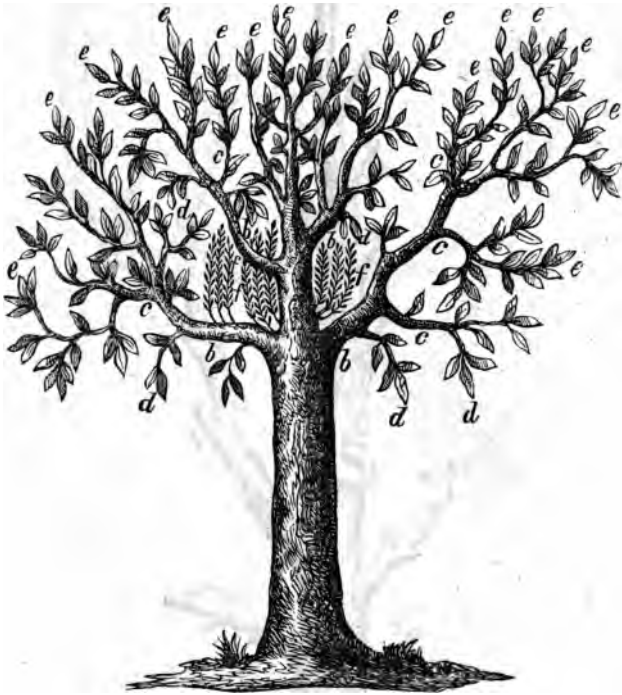
3. *Dřevní rauby*, kteréž jsou zvláště ty, jichž k očkování a jinému štěpování se užívá. Jejich oka nejsou tak daleko od sebe jako wlků, ale také ne tak blízko, jako raubů ovocných.

(Obrazec na str. 41 — 43 všechny druhy raubů vypodobňují. Obrazec na str. 41 ukazuje pod pís. *bbb* hlavní kloniky, pod pís. *ccc* postranní čili poboční větve, pod pís. *ddd* ovocní větve, *eee* letní obmladky, *fff* wlky.)

(Obrazec na str. 42 ukazuje od *a* až do *b* dwaletý obmladek, *fff* ovocní pruty, od *b* až do *d* jest roční obmladek, *cccc* ovocní špičky a od *b* až do *c* slepá oka.)

(První obrazec na str. 43 ukazuje *b* mladý ovocní kloníček, *c* mladý ovocní výhon, *ddd* roční ovocné zárodky.)

(Druhý obrazec na též str. ukazuje ovocní raub při

owoci peckowém čili dundelowé (kytkowé) kloníky. Strom, takowými oky štěpowán, žene jen do dřewa a dlaho nenasazuje žádného owoce).

Dřewní rauby, jichž ke šlechtění stromku chceme použítí, musí míti následující vlastnosti:

1. Mají to býti letní obmladky.

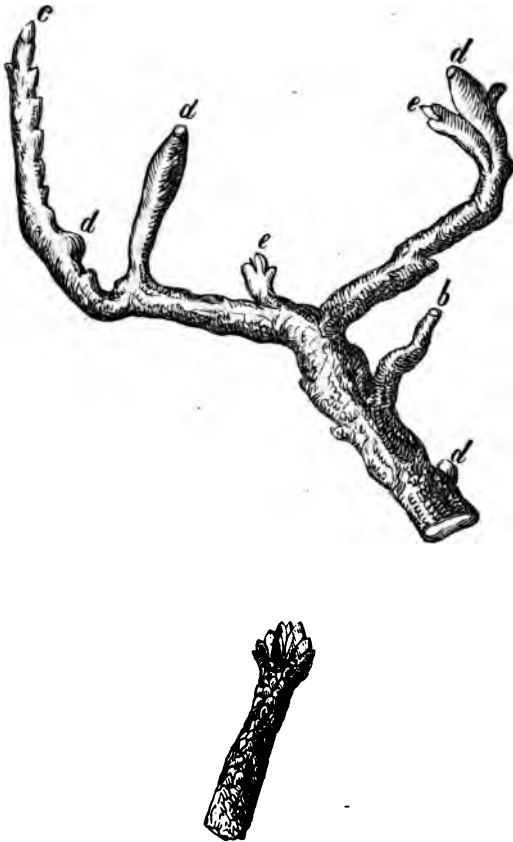
2. Rauby musí býti samy w sobě zdravé a čerstwé, což poznáme, když jejich dřewo mizowaté, jádro neb duše jest bez poškrwny a bílé. Zmrzlé rauby poznáme po načerwenalém jádru, když se jim uřízne swršek.

3. Nejlepší jsau rauby z aurodných, zdravých, mladých stromů, tak nazwaných zákrslíků. Jak již podotknuto bylo w §. 19. prospěšno jest, rauby bráti se swršku, nebo s východní a polední strany, protože na těchto místech jsau nejzralejší.

Rauby se mohau řezati po celý čas, co miza we

stromech zhaustne a listí opadne; než nejlépe jest se řezáním jich posečkati až do měsíce Unora, aby tuze neuwadly. Aby rauby nařezané pro domácí potřebu nezachly, mají se zastrčiti do hlíny nebo do písku netuze wlhkého, a sice, pokud ještě jsau mrazy, w nějakém sklepě, nebo když mraziwé powětrí již přestane, mohau se ukryti až na konce w kypré zemi na nějakém stinném a chladném místě w zahradě pod širým nebem. Majili rauby někam daleko býti zaslány, obali se při tlustých koncích do kausku jilu, a pak se ještě obloží wlhkým

mechem, tak aby wykukowaly jen jejich špičky, a obváží se lýčím. Též se mohau strčiti tlustým koncem do okurky, a též, jak wýš řečeno, wlhkým mechem celé až ke špičkám obložiti. Chcemeli je opatřiti welmi dobře, mohau se ještě zašiti do woskowaného plátna a uložiti w krabičku; takto opatřeny mohau na cestu sebe další býti zaslány. Kdyby ale rauby při wší opatrnosti předce zaschly, dají se před štěpowáním as na 12 neb 24 hodin do wody, i přijdau zase zcela k sobě.

Při štěpowání samém nesmíme rauby wysaditi na slunce, nýbrž musíme je zachowati w chladném a stinném místě až do času potřeby.

Rauby určené k očkowání při sw. Jakubu jest nej-
lépe zříznau se stromu a hned očkowati; neb jestliže
trochu zaschnau, oka se neráda wylupují; čím čerstwější
raub, tím lépe se oka laupají.

Rauby jest lépe řezati než lámati; nebo lámáním
raubů porauchají se wětwe stromu a dostanau spálu.

Aby štěpař wěděl, jakým druhem který druh byl
štěpowán, jest nejlépe každau řádku štěpowati jedním
druhem, a ku každé řádce zaraziti kůl s tabulkau buď
dřewěnou nebo plechowau, na niž tento druh dle swého
jména se napíše. Podobně at sobě počet řádek a druhy
w řádkách šlechtěné dle pořádku wpíše do zahradní
knihy; pak, kdyby se tabulka i ztratila, okáže mu kniha
názew druhu owoce, u jehožto řádku tabulka se ztratila;
ku př. řádek 1.. Ptáčnice čís. 1.

- 2. Medowka čís. 2.
- 3. Wlasačka čís. 3.
- 4. Mydlinka čís. 4.
- 5. Solnohradská čís. 5.
- 6. Virgule čís. 6.
- 7. Míšeň zimní čís. 7.
- 8. Renetka nowojirská. čís 8. atd.

KAPITOLA X.

§. 28.

*O ošetřowání stromků owocntch we štěpničné školce štěpowá-
ných od času zešlechtění až do času wysazení na jejich sta-
nowiště.*

We školce má se zem každoročně dwakrát neb tři-
krát přerýti, nebo aspoň jednau časně z jara zryti, a dle
potřeby dwakrát zkopati kracemi. Jeli půda tuze zarostlá
trawau, a nebylyli w čas kopání sluneční dni, aby tráwa
hned uschla, musí se dříve wypleti tráwa, aby se zase
neujala.

První rok, když stromky chceme štěpovati, zvláště raubením, musí býti školka, dříve než se počne raubiti, zryta; sice nádenníci při vši opatrnosti mnoho raubů polámají, nebo aspoň jimi hnau, a tudy již se raubování zmaří. Prvního roku po šlechtění nic se na stromkách neřeže; jen ratolístky, které vyhánějí z diwokého dřeva nebo z kořene, vždy se uštípnau nebo uřeží, aby oku neb raubu neodbíraly mízy. Druhého roku z jara, jestliže na raubu všecka oka vyhnala nebo aspoň z většího dílu, nechá se jen nejvýbornější výhon státi, a ostatní se opatrně pořeží. Jeli výhon tento již hezky vysoký, dá se k němu kůl a přiváže se k němu, aby rovně rostl. K řezání snítek na štěpovaném stromku jest nejpohodlnější čas, dříve než míza v stromku rozřídne a počne jej probíhati.

Třetího roku stromky se očistí, a jestliže mají mnoho větví v koruně, dle potřeby se vyřeží.

Kdyby některé stromky nenasazovaly docela žádných pobočních výhonů, a ženauce jen do výšky v těle ostaly tenké, zřízne se jim svršek nad některým krásným okem, nebo se nejvyšší špička uštípnou. Pakli naproti tomu stromky docela nic nechťí hnáti do výšky, neb jen špatně a jen samé ratolesti postranní, tehdy se jim tyto poboční výhony všecky odřeží a jen nejhořejší oko se nechá státi, čímž k růstu do výšky bývají nuceny.

Takto se stromky ve školce šetří, až jsou schopny k vysazení na svá stanoviště. Když peň stromku již dosáhne délky tří i půl čtvrtá lokte, a tlaustky půl nebo tři čtvrti caule, tehdy jest schopen ku přesazení. Stromky, které chceme vysázeti podlé silnic a cest, nechají se wzrůsti na půl čtvrtá i čtyry lokte výšky, aby nebyly tak snadno od lidí a dobytka zmařeny.

Stromky se mohau přesazovati, když listí opadá a míza počne tuhnauti, až zase do toho času, když míza počne na stromech obíhati. Nejpohodlnější čas ku přesazování jest jaro a podzimek.

§. 29.

Wjhedy vlastní štěpničné školky.

Založením vlastní školky ušetří každý majitel štěpnice 1. znamenitou výlohu, již by za stromky musel učiniti.

2. Ujde podvodu, který se děje s prodejem stromků, kdežto se kolikráte špatnější druh prodává za dobrý, nebo se prodávají stromky z bahnitých nebo stinných míst, nebo i se spárenými kořeny. Když si štěpař sám stromky vychová, ví jistě, jaký druh ovoce má.

3. Doma vychované stromky, když již štěpař ohled bral na položení a půdu školky, lépe se daří, protože podnebí a půdě již přivyklý, na čemž nejvíce záleží.

4. Nedá se oceniti radost štěpaře, když widí vlastní rukau a práci vychované stromky se zmáhati, ovoce žádané nasazowati, a takto jemu se odměňowati za práci.

§. 30.

O přesazování stromků ze školky na jejich budauci stanoviště.

Přesazování stromků na jejich budauci stanoviště, na jehož rozumném wyvedení nejen zdaření, nýbrž i budauci zdraví, delší neb kratší potrvání stromů záleží, má se vždy wykonati se všemožnou pilností.

Chceme-li štěpnici teprwa nowě zřiditi a založiti, vyhlídněme sobě místo, které má dostatek slunce a odevšad swobodný příchod powětří: neb jedno i druhé napomáhá k dobrotě, k dozrání a ke zdraví ovoce. Slunce nejen šfáwu dobře jednostejně w stromu rozřeďuje, nýbrž wywaruje ovoce až k dokonale zralosti, wywysuje jeho chuf a barwu, kdežto naopak ovoce ze stinu ostává newybarwené, nechutné, kyselé a dluho nedozrává.

Swobodný průwan wětru odnaší wszeliký zlý výpar, čistí powětří, stromky silí a čini trwanliwé.

Můžeme při zakládání štěpnice woliti položení dle

libosti, zvolme předkem stranu odwislau od půlnoci k poledni, pak od východu k poledni, a posléz od východu k západu.

Mokrá močálowitá místa pro štěpnice se nehodí, lečby se dala woda swodnicemi a tratiwody stahowati a wywáděti.

W močálowitých místech mohau se stromky také sázeti jen do swršku země. K takowému sázení zryje se na podzim drn na tom místě, kde má strom státi, a zem pod ním se zkyprí. Potomního jara zarazí se na tom místě kůl, strom se zasadí wedlé, a ku kolu se přiwáže. Pak se kořeny náležitě rozloží, a přiweženau dobrau a prawidelně připrawenau zemí tak přikryjí, aby se okolo kmenu udělal wršek, který se dle potřeby rok od roku zwýší a zwětší. Není však nikdy radno, stromy w bahnitých místech wysazowati, a toto powrchní sázení jest vždy welmi autratné.

Jeli místo pro štěpnici zwoleno, neb majíli stromky býti wysázeny na místech, kde již sice stromy stály ale zašly, musí se, když mají stromky z jara býti sázeny, hned na zimu udělati jámy, loket nebo půl druhého lokte široké, spodem wykotlené. Čím širší a hlubší jsau, tím lepší, protože kořeny dostanau wíc kypré země a w ní se mohau táhnauti, jak se jim líbí.

Při kopání jam pro stromy musíme užítí zwlášť té opatrnosti, abychom házeli drn a pod ním ležící hořejší ještě dobrau zem na jednu stranu, a spodní mrtwau a wesměš špatnější zem na druhau stranu.

K té práci wolí se předkem podzimem, aby práwě neurodná zem nabyła času, a přes zimu dílem aurodné dobroty z powětří do sebe přijala, dílem zimau, sněhem a deštěm zkyprěla. Jeli spodek země z jam vyházené příliš špatný, musí se ku každé jámě nawezti několik koleček dobré země; kde ale zem vyházená z jam jest tuze špatná, a předce do ní sázeti chceme stromky, nepozůstává nic jiného, než učiniti jámy dwa lokte hluboké a šest loket široké, které se pak vyplní dobrau zemí.

Jsauli jámy pro stromky, jež z jara chceme wysazowati, udělány, a půda takto působením powětří, deště a sněhu zaurodněna, wrazi se do jámy, dřív než do ní stromek dáme, kůl, který má stromek držeti; neb později kůl wrážeti, když je stromek přikryt zemí, jest nejisté, protože snadno poraucháme kořeny stromku, a tak je i zkazíme. Pro stromky, jež obmyšlime sázeti na podzim, mohau se jámy wyhoditi na 3 měsíce napřed.

Tyto k stromkům potřebné koly mají býti a) 5 loket dlouhé, okrauhlé a olaupané, aby se do jejich kůry nemohl žádný hmyz wehnziditi.

b) Musí býti na koncích, kterými přijdau do země, w té délce opáleny, jakau žádá hlaubka jam, tak aby ta opálenina wykukowala ještě na dobruu píd nad zem, a koly tak brzy nehnily. Též se učini koly stálejší a wzdorují hnití, když se konec smočí w hašeném wápně, pak se nechají oschnauti, a potom díl do wápná namočený a teď uschlý se pomáže kyselinau witrolínowau, čímž ony co nějakau kamenitau glazurau potaženy, wší shnilotině wzdorují. Též jsau koly trwanliwější, když se olaupány nechají zaschnauti, a potom na koncích opáleny, tři- i čtyrykráte se namaží zředěnou kolomazí, a po každém natření se usuší.

c) Koly se zarazi k straně půlnoční, aby stromky před sychrawým půlnočním wětrem byly ochráněny.

d) Koly nesmí dosahowati až do samé koruny, aby jí neodřely, nýbrž jen pod korunu. Teď se přiřeže stromek jak na kořenech tak w koruně. Jsauli snitky w koruně husté, proberau a wyřeží se nožem, a zkrátí se as na tři čtvrti i půl střewíce. Nejlépe jest ponechati 4 nebo 5 snítek. Dwa kloníky ponechati neni slušno, protože takowí dwojatí stromowé jsau nespůsobní a witr je často roztrhne.

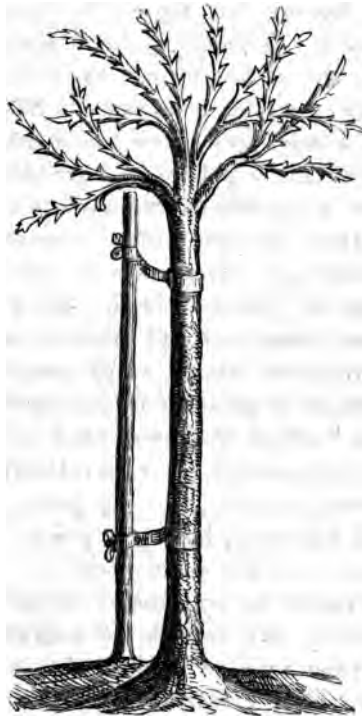
Co se týká řezání kořenů, kolní neb hlawní kořen se buď zkrátí nebo dle potřeby ostrým nožem neb pilkau i zcela se začistí, a wlášení jen tolik se odejme, co se při wyzdwihowání stromku ze školky porauchalo.

Též příliš dlouhé postranní kořeny as na střevíc se uřeží, ale tak, aby plocha řezu, když se strom postaví, stála zrowna na dně; neb ze šikmých řezů rostau kořeny, které do země šikmo zalézají, a strom tak pevně drží, že nemůže větrem snadno býti přewržen.

Stromek, takto jak w koruně tak na kořenech připravený a přiřezaný, postaví se do jámy zrowna ku kolu, a sice tak obrácen k východu neb západu, jak stál we školce. Pod kořeny podsype se jemu trochu kypré země, a pak se mezi kořeny ona lepší zem prosíwá. Kořeny se zřídí a rozloží, přičemž se musí stromečkem často zwolna otrásati, aby se kořeny všecky osypaly a žádného prázdného místa mezi nimi neostalo. Zhora přijde ona špatnější zem, a když jest jáma naplněna, stromek se hodně zaplawí wodau, a pak opět, když se woda stáhne dolů, posype se mísa stromovní kyprau zemí, aby zem nekornatěla. Toto zatopení kořenů nemáme nikdy zanedbati, a nejméně při přesazování na jaře, protože přemnoho přispíwá k ujmutí kořenů. Každý stromek se wsadí jen o caul hlaub než stál, protože se zem na něm sesadí; silní stromové zasadí se při přesazování o dwa caule hlaub. Majíli se přesazowati již docela silné, nesné stromy, tu jest nejlépe i se wší zemí je wyzdwihowati. K tomu jest nejprůhodnější čas zima; každý strom se totiž okopá w šířce uchystané pro něj jámy; žwakel země, jenž se drží na kořenech, hodně se polije několikrát wodau, když mrzne, a takto potom celý se wyzdwihne železnými háky, naloží se na sáně, a do přichystané jámy opatrně se zasadí, aby se zem od kořenů neodtrhla; a pak mezery kyprau zemí se vyplní. Též se mohau silné stromy beze wší hlíny přesazowati následujícím způsobem: Strom, který má na zimu býti přesazen, předně na jaře se okopá, pak se mu uřeží všecky postranní kořeny na dwa střevíce délky od pně, na koncích nasadí se w běhu leta mnoho wlášení, které strom dostatečně žiwi; pak se takový strom we příštím podzimku -beze wší země wyzdwihne, po zasazení se zaplawí, a dobře se ujme. Na podzim sázené stromky w koruně až příštího jara se zřeží.

Konečně se zasazené stromky hebkým wrbowým

prautím na ruku pod korunau přiáváží ke swým kolům, ne však tuze pevně, aby se strom, když se usazuje, bez překážky mezi auwazkem mohl sweztí. Neníli mnoho stromků k wysazowání, mohau se uwázati saukennými šlakami, kdež se pak tolik neodrau. Při wysazowání wětšího počtu nemůže se to státi, protož jen wrbowými prautky se uwází. Obrazec zde položený ukazuje stromek ku kolu uwázaný.

Máli někdo sázeti mnoho stromů, a má je we vlastní školce, musí již u wysazowání zachowati pořádek, a sice: nejdříve se wysazují broskwe, meruňky, třešně, wišně, šwestky, hrušky, ořechy a naposledy jablka, a nikdy jich nemá wyzdwihnauti více než co by mohl přes den neb dwa dni wsaditi; awšak i při těch, které ostaly několik hodin newsazeny, musí se kořeny přikryti zemí,

aby newyschly; což se státi musí tím opatrněji, když kdo stromky koupí a nemůže jich hned vysaditi; těchto kořeny musejí se dobře ukryti. Bylyli stromky přes celau zimu založeni w zemi, á pozoruje se z jara při jejich wyzdwižení, žeby kořeny byly zaschlé, dají se na 24 až 48 hodin do wody, kdež přijdau zase k sobě.

§. 31.

Zlepšení školky.

Jsauli ze školky štěpničné již několikráte stromky štěpované wyzdwiženy, tak že školka již vydala mnohý užitek, a znamená se, že by její půda byla již příliš wysilena, což se pozoruje dle špatného wzniku stromků, musí se jí pomoci dobře uhnílym hnojem, nebo ještě lépe míšenu mrwau, o jejímž připrawení bylo řečeno w §. 4. Když se školka mrwí hnojem, musí se při zarywání hnoje dáti pozor, aby nebyly celé kusy hnoje dány na samé kořeny neb ku kmínku stromku, we kteréžto případnosti kořínky by se spařily, neb aspoň plesniwina by se na nich usadila.

§. 32.

Rozsázení stromů do řadů.

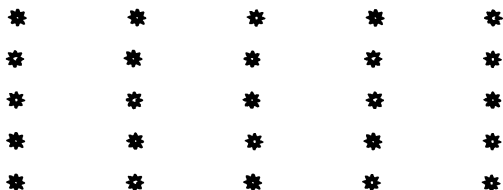
Při zakládání štěpnice náleží předewším k pořádku a okrašlení, aby stromy wysazeny byly w řadách, a oko před sebau wšudy widělo stromořadí. Řady však musí býti spořádaný, aby skrze ně wšude padalo polední slunce, byt zahrada k polední straně neležela. Na to musí rozličné druhy owocných stromů buď tak sestaweny býti do řad, aby strom méně rostauci do wýsky druhému, který korunu swau daleko rozkládá, nepřekážel, což zwláště zachowati sluší při wysazowání do řad křiwých. Též musí se toho šetřiti, aby jeden strom druhému nebral ani slunce ani wětru, protož stromowé wýš rostaucí wždy mají sázení býti jen k půlnoci. Též se musí při wysazowání štěpných stromořadí ohled bráti na wzrůst a rozsáhlost korun každého dokonale wyrostlého

druhu, by i dle této stromy stály v patřičné vzdálenosti od sebe, a aby takto dosti prostory zůstalo pro wnikání slunečních paprsků.

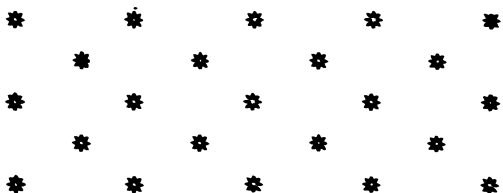
Wišně, šwestky a jiné stromy, nerostaucí tuze do výšky, sází se na čtyry sáhy od sebe; jablka, brušky a vysoké třešně 5—6 sáhů, ořechy a kaštiny 6—7 sáhů. Ostatně chcemeli spodku půdy použití pro trávu, zeleniny a obilí, lépe jest rozsázeti jak jednotlivé stromy tak i řady ještě řidčeji od sebe, aby nešel příliš velký stín na půdu, a aby byl swobodnější průwan wětru, a takto osení se neškodilo.

Nejlepší směr pro stromořadí jest, když se řada owocných stromů táhne od polední strany k půlnoční; pak bude stín padající se strany polední stromořadí samému a méně na východní a západní straně ležícímu osení stíniti.

Wysazování samo stává se buď do rovných řad, tak aby vždy 4 strany působily prawouhelní čtverhrannik, ku p.

neb se také stromy wysazují do křiwých řadů, kdež stojí vždy jeden strom w řadě právě u prostředku dwau jiných sázených řad, a tudy tři stromy představují stejnostranný tříhrannik:

Kamkoli se w křiwých řadách postavíme a pohledíme, všude se nám okáže stromořadí, což se při rovných a křížujících se řadách neshledá. Protož zasluhuje wy-

sazování do křivých řad přednost před rovným, a ještě více proto, že může witr i slunce všecko swobodně procházeti.

Při založení štěpných stromořadí máme hleděti i na to, aby se, pokud půda dowoluje, sázely stromy stejného ovoce, n. p. pauze šwestky, aneb toliko třešně a wišně, aneb aspoň takové stromy, jejichž ovoce zároveň dozrává, n. p. šwestky a zimní jablka. Příčina toho jest, že hlídání a česání ovoce kratší čas trwá, a dělá méně autrat, když ovoce zároveň dozrávající stojí co nejbliž u sebe a mezi ním jiné ovoce se nenachází, které dozrává jiného času, a opět hlídače potřebuje. Chcemeli při příliš auzkých cestách s obau stran wysazowati stromy, nesmí se tam sázeti proti sobě, nýbrž na ten způsob, aby jednau stál strom na jedné a podruhé na protější straně, jakž okazuje podoba přistojící.

Tím způsobem stojí lned jeden strom dále od druhého, a má dostatek wzduchu, slunce a deště, protože ho strom s druhé strany nekryje.

§. 33.

O půdě jednotlivých owocních druhů.

Štěp žádá dobrau a aurodnau zem, wlhkau, ne ale mokrau, a která nemá příliš nízkého, bahnitého položení.

Wíce než každý jiný strom wydrží jablň, a protož zwede se i w chudé půdě, a i w takových audolích, kde jiní stromové pro mnohé páry, ježto kazí jejich kwět, newytrwají. Wúbec každý štěpař, který má trochu více stromů, má se více spoléhati na druhy zimní trwanliwé, než letní hnedle huijící jaderné, protože se dají déle držeti, uschowati, a protož i dráž odprodati. Majíli jablňe neb hrušky zasazeny býti do stromořadí blíže polí, zasluhují zimní druhové i z toho ohledu přednost, že nenasazují tak welkých a wysokých korun, a tudy půdě orní neškodí tolik swým stínem. Této opatrnosti zwláště

tu třeba jest šetřiti, kde je stromořadí dvojaté u cest aukých.

Nalezli štěp sobě přiměřenau dobruu půdu, a býwá náležitě zřezán a šetřen, má dlauhau stálost, a hojně se swým owocem štěpaři odměňuje.

Hruška wůbec jest citliwější, žádá hlubokau, sypkau a suchau půdu, protože hluboko žene kořeny. Zvláště sobě oblibují wšecky hruškové stromy w sypké hlinowce neb čerwence. Zimní owoce obojich těchto druhů žádá zvláště mnoho slunce. Majili málo slunce, zůstane owoce jejich newybarwené a bez chuti; při wrších a w příliš suché půdě jest twrdé a nezážiwné.

Hrušky zvláště nesnesau žádné mokré půdy, a w této hynau. Též nemají wysazowány býti do půdy písčité, a chcemeli tam přede mítí hrušky, musíme učiniti jámy 2 lokte hluboké a 6 loket široké, a naplniti je dobruu zemí.

Šwestky daří se w každé půdě, lépe však w dobré, a nepotřebují tolik slunce. Milují zvláště kopaninu a ochranu před studenými wětry. I w hodně wlhké půdě daří se jim. Máli šwestka nésti hodně mnoho a pěkného owoce, musí se jí náležitá prostora ponechati, by se mohla wywinauti. Nejméně musí býti jak jednotliwé stromy šwestkové, tak i jedno stromořadí od druhého vzdáleno na tři sáhy. Šwestkové stromy, stojící tuze hustě pohromadě, ženau vysoko jen jako ohánky, a nemajíce žádných postranních wětwi, nasadí owoce pauze we swršku, a protož welmi málo. Šwestka má krátký wěk; nebo w dobré půdě a dobře zachowalé wydrži jen 20 neb 25 roků, a pak hyne. Dobře jí dělá shnilý hnůj, jen když se nepeloží přímo na kořeny. Mrwení člowěčím lejnm pod šwestkové stromy, když na zimu listí spadne, dělá aučinek wyborný, nejen že strom stojí ozeleněný, ale také přináší hojného owoce; zvláště to aučinkuje dobře na stromy mladé. Takowéto mrwení může se opakowati wždy za tři léta. Báti se nepotřebuje žádný štěpař, žeby owoce do sebe nějakau nedobruu chuť přijalo, neb nějak páchlo tau mrwau; nebo poněwadž práce tato se wykonáwá, když listí již opadne, přes zimu wšeckno

wypáchne tak dočista, že není ani nejmenšího nic znamenati.

Takové hledění šwestkowého stromowi přináší mimo hojné a chutné ovoce ještě mnohé jiné užítky. Newyprýšťuje se totiž žádné klí, ani není tolik uschlých větvi; škworové, ježto rádi pod rozpukanau korau se zdržují a přezimowávají, těchto štěpů se warují, a stojili stromové w tráwnaté půdě, již hojnost tráwy nabražuje práci.

Každý owocný strom jest zajisté wenkowanu užitečný, a třebas by měl jen dost malau zahrádku anebo jiné k tomu příhodné místočko, jen když se woli strom přiměřený půdě a powětrnosti. Nejužitečněji prospívá však šwestka, zvláště w krajích poněkud vzdálených od měst. Ovoce její není pauze, dokawad čerstwé jest, welmi chutné, zdravé a proto také welmi oblíbené; ale může se i sušiti, anebo powídla se z něho wařiti, a slauží takto lidu místo omastku. Sušené šwestky dají se po mnohá léta udržeti, kupci je rádi kupují a zawážejí i do cizích zemí.

Urodili se šwestek některý rok hojně, mohau se usušené uložiti na další léta a w čas neúrody ovoce draze se prodají. Znamenitá to wýhoda, kteráž za roku na ovoce úrodného při jablkách a hruškách obyčejně nebývá, poněwadž se jablka a hrušky mnohem tíž a wždy jen na kratší čas dají udržeti, a když se i usuší, předce nejsau tak dobré aniž tak plati, jako suché šwestky. Powážili se přitom, jak brzo, totiž i w šestém roce, již šwestka nese ovoce, a že beze všeho šlechtění wydává ovoce dobré, kdežto jablko i hruška bez štěpowání jen plané a i štěpowány, ale daremným druhem, špatné ovoce nasazují, a to asi w 10. i 12. roce, nebude žádný na odporu, že šwestka pro nejwice krajín wlasti naší jest strom owocný nejwýnosnější.

Třešně milují wice kyprau a hubenau, než mokrau, silnau a wazkau půdu. Odtud přichází, že we wazké hlinowce, w černé tučné slatině, we hnojné půdě se nedaří, nýbrž dostawají spálu (brantowati).

Ještě s horší půdau spokojí se wišně; dařit se i w půdě kamenité, tak že se kolikrát musím diwiti, w jak

náramně špatné půdě nesau hojně ovoce. Chcemeli třešnowé nebo wišňowé stromy sázeti do půdy dobré a tučné, musíme jim dáti žádauci půdu křemelowitau. Wykopejme totiž jámu, do které miníme stromek saditi, dwakráte tak^fwelkau a širokau jak obyčejně, a sice čtyry střewice w průměru a tři střewice hlubokau; naplníme polowic jámy michtaninau drobného křemele anebo jiného kulatého kamení, písku a země, wsadíme strom jak obyčejně na to, a doplňme jámu zemí a hrubým pískem. Třešně takto w půdu sobě přiměřenau wsazená požene kořeny, a nepodlehne ani toku pryskyřice ani spále, čemuž třešně we wazké půdě jsau podrobeny. — Třešně i wišně miluji zvláště náwrší a mnoho slunce (wýsluni).

Wlaské ořechy wšude se zwedau a s každau zemí se spokojí (jen ne mokrau), předewším ale milují půdu jílowitau; w prawé zahradni zemi rostau welmi wesele, jsau však chaulostiwější a zimomřiwější, než jiné stromy. Zvláště se rády daří a ovoce nasazují w půdě suché a w položeních, kde mají ochranu před půlnočnimi wětry.

Kaštan skoro do wšech zemí se hodí, a daří se jak we příkré a kamenité, tak w dobré zahradni zemi, i jest to jen předsudek, že pod trochu studenějším pásem neb (podnebím) žádné kaštany růsti nemohau.

Meruňky a broskwe očkují, raubí a kopulují se s wětším prospěchem na slíwy, a žádají welmi slunné stanowistě. Nejlépe se jim tedy wede na odřích a zdech přístupných rannímu a polednímu slunci. W zákampí jest jejich ovoce malé, newybarwené, bezšfáwné a masa nepřijemného.

Meruňky se také wysazují do zahrad na místa slunečná a chráněná od wětru, a necháwá se jim wzrůst swobodný, w jakowémzto stawu ony, když se na nich nic neřeže, jsau náramně aurodné, rok co rok welmi nasazují a mnohem wětšílo stáří dosahují než na odřích.

§. 34.

O opatrnosti při kaupi stromků cizích.

Jestliže někdo vlastní školky nemá, a tudy pro své štěpnice musí stromky kupovati, potřeba jest šetřiti mnohostranné opatrnosti.

Nikdy nekupuj stromků ze země bujné a dobré, protože tyto, později bywše přesazeny do země špatnější, buď docela zhynau, buď aspoň zakrňují a nikdy veselého vzniku newezmau. Lépe jest vždy kaupiti stromky z půdy chudé; neb ty, naleznauce později lepší půdu, dobře se zakoření, a swým šťastným listím a bujnými výhony brzo vznik svůj projewují. Také stromky z těžké do lehčí půdy přesazené dobře se daří, ne ale naopak. Lépe jest vždy také kaupiti stromky od známých než od neznámých; lepší jsau stromky z míst bližších, než ze krajin vzdálenějších, poněwadž prvnější jsau zwyklí na domácí podnebí.

Stromky ze studenějších a wesměs příkřejších krajin lépe se daří w mírnějších a teplejších, nežli z těchto přesazené do oněch. Nejlépe jest, když nemusíme pro stromky tuze daleko.

Kupujícíce stromky, hledme též na wzrůst a kořeny, nejsauli porauchány. Ostatně není dobře, pauze jedním druhem ovoce se spokojiti; raději máme sobě woliti rozličné druhy letního a rovněž tak zimního ovoce; nebo kdybychom měli samé letní ovoce, stalo by se, když se nedá dlauho držeti a nemůžeme ho na jednau odprodati, žeby mnoho hnilo, neb žebychom aspoň přinuceni byli za náramně lewnau cenu je odprodati.

Zimní ovoce dá se sice držeti déle, však i pro toto jest radněji, woliti druhy rozličné, poněwadž každý druh w jiný čas kwěte, rovněž tak w jiný čas zraje, a tudy, byť ten neb onen druh w čas kwětu neb zrání nepřihodným powětřím trpěl zkázu, ostatní za to právě w ten čas trefiti může dobré powětří.

KAPITOLA XI.

§. 35.

O přestěpowání velkých dospělých stromů.

Nežřídka se stává, že mnohý při wší opatrnosti, kaupiw sobě stromky neb rauby odjinad, w kaupi se ošídí, tak že dospějíce k nesnosti buď nesau owoce welmi špatné, nebo žřídka kdy owoce nasazují, nebo se štěpař ani žádného owoce od nich nemůže dočkati.

Také se stává; že má někdo mnoho stromů jednoho druhu, jehožto owoce, poněwadž dozráwá zároveň, ani nemůže odprodati ani zachowati, a tudy se obáwati musí škody. Takové stromy mohau tedy býti přestěpowány, což se státi může buď očkowáním neb kopulowáním anebo raubowáním, a tím se druhy owoce dle libosti mohau způsobiti.

§. 36.

O přestěpowání očkowáním.

Přestěpowání stromů dospělých očkowáním koná se tak, jako očkowání mladých stromků, jen že se tady oka nezasazují do pně, nýbrž do mladistwých wětwi w koruně. Na jedné wětwi mohau se wsaditi dvě i tři oka, ale každé na strany protějši, aby míza ku každému oku měla swobodný přístup. Na takový dospělý strom můžeme nasaditi rozličné druhy owoce, aby i ten štěpař, který jen malau zahrádku má, předce dosáhl owoce rozličného, jen že musíme k tomu woliti takové druhy, které w jeden čas zrají, sice by se stromu nepohodlným česáním owoce mohlo welice uškoditi. Nemá tedy nikdy letní a zimní owoce na jeden strom býti štěpowáno; nebo tak při rozličném času česání zimnímu owoci na tomto stromu se welmi škodí. Chceli kdo několikeré druhy owocní míti na jednom stromě, ať wolí jen stejně dozráwající. Zimní owoce kolikerého druhu může tedy na jednom stromě býti. Ostatně všeho sluší šetřiti, jako při očkowání mladých plání.

§. 37.

O přestěpowání kopulowáním.

Kopulací při takových welkých stromech rovněž se děje do koruny, a sice do wětwi tenkých a hladkých, a vše se koná tak, jak při kopulaci do pně pláni mladých.

§. 38.

O přestěpowání raubowáním.

Přeraubování dospělých stromů koná se rovněž na wětwich w koruně, a sice tak jako raubení do kmínku. Uřízne se wětew jedna po druhé na místech, kdež mají pěknau hladkau kůru, a raubují se. Toto raubování může se buď státi do rozkalu neb i do kůry. Poněwadž takowý dospělý strom má mnoho mízy, mohau se mu nechati 1 neb 2 wětwe neraubeny, aby walným přítokem mízy oka raubu nebyla zalita; w příštím roce mohau se i ony neraubené wětwe přeraubiti.

Do silnějsích wětwi mohau se zasaditi dwa rauby, a sice na každau stranu jeden; jestliže jest wětew tuze silná, zasadí se i čtyry, přičemž se musí wětew křížem rozstípnauti. Zasazení čtyr raubů jest potřebné proto, žeby rozkal silné wětwe dwa rauby tuze swíral, a tudy by míza potřebná k ujmutí jejich nemohla vstupowati do mízových trubic.

§. 39.

Zhotowení lýka.

K očkowání, raubování, kopulowání, též i wywazování stromků na odry a ku každé zahradní potřebě jest newyhnutedlně potřeba dobrého, pewného lýka, a o to se má každý štěpař napřed pro čas potřeby postarati.

Lýko opatříme sobě, když w zimě neb lépe na jaře, ze silných lípowých stromů uřežeme ratolesti, neb z kmenů (jsauli poraženy) olaupeme kůru, a na ní se spodu nalézající se lýko swlékneme. Toto tak swlé-

knuté lýko hodí se as na 6 neb 7 neděl do vody, aby se wymočilo, změklo a k potřebě bylo schopné.

§. 40.

Připrawení zahradnického vosku.

Při raubování i kopulování jest k zawázání učiněných ran na stromcích potřeba zahradnického vosku. Tento se zhotowuje spůsoby welmi rozličnými, z nichžto zde jen dwa uweđu:

1. Wezmi tři loty jedlowé neb borowé pryskyřice, 6 lotů žlutého vosku, 4 loty skopowého loje, 4 loty Benátského terpentynu. To se vše krom Benátského terpentynu při mírném ohni rozpustí na rendliku, Benátský terpentyn rozpustí se obzvlášť, a pak do těch wýš jmenovaných wěcí zpowna se wlije. Pak se všecko dohromady promíchá, wlije na mísu do studené vody, w ni dobře rukama se wyhněte a z toho udělají se pruty (štangle), které se zaobalí do papíru (nejlépe do papíru smočeného we vosku neb w oleji), a ku potřebě se schowají. Pro zapuzení mnohých škodných živočichů radí se, aby se do toho zahradnického vosku přidalo trochu síry na prášek stlučené a peluňky.

2. Wezmi libru vosku, libru terpentynu, libru pryskyřice, 4 loty nesoleného a nepřewařeného másla, 4 loty lepu, kwintlík myrry a kwintlík kadidla, 1 lot síry. To všecko se nechá rozehřát a rozpustit, vše se dohromady smísí, a udělají se pak z toho šišky. Čím starší tento tak zhotowený wosk jest, tím lepší, a dá se skoro dwadcet let držeti.

§. 41.

Zhotowení tmele zahradnického čili stromownice.

Podobně jak wosk zahradnický, tak se i tmel zhotowuje spůsobem rozličným. Uweđu pauze dwa spůsoby nejobyčejnější a nejprospěšnější.

Christůw zahradnický tmel se takto dělá: wezmi půl

dílu hrnčířské hlíny, jeden díl krawince (krawského lejna), rozšklubané krawské chlupy a terpentyn. Hlinu rozetří na plochem kamenu pěstí, aby byla co hustá kaše, a přidává do toho howěziho lejna a chlupů, stejně to vše promíchej. Terpentyn se nad uhlím rozehřeje, těstovitá hmota tato se rozetře, nalije se do ní rozpuštěného terpentynů a rukama dobře se prohněte. Wenku ponechaná hmota za několik hodin zatwrdne co kámen, pročež se dá do howěziho měchýře, a ku potřebě se uloží do vody.

Těž se zhotowuje proti dešti trwanliwý zahradnický tmel takto: wezmi dvě třetiny hlíny, šestý díl nehašeného wápna, šestý díl krawince, a to vše dokonale promíchej wodau a prohněť, aby z toho powstalo tuhé těsto.

KAPITOLA XII.

O nemocech stromů.

§. 42.

Jmenowitě uwedení nejauhlawnějších stromowých nemocí.

Nejauhlawnější nemoci stromů jsau:

1. Slabost neb nedostatek šťáwy, 2. příliš weliké množství šťáwy, neb přílišná mizowitost, 3. spála (Brand), 4. čerwotočina (Wurmkrankheit), 5. mechowina neb swrabowina (Aussatz), 6. prašiwka, 7. rak, 8. tok pryskyřice, 9. hauba.

§. 43.

1. *Slabost neb nedostatek šťáwy.*

Mnohému dospělému stromu často z nedostatku žiwící šťáwy nejsilnější wětwe w koruně usychají, a zase jiné wyrážejí wýchony čili wlky. Jeli ostatně strom w kořenu zdravý, tyto wětwe se mu uřeží, a pro zmlazení kořuny některé pěknější z těch wlků se ponechají. Rány stromu učiněné odřezáním silných wětwi zamaží se tmelem zahradnickým, a takto se strom zase po několika létech zotawí.

Dobře dělá, když se okolo stromu dá dobře shnilý hnůj a se zaryje. Nejlepší jest mrwa, která sestává ze země a shnilé krwe, dobře promíchaných. Nikdy ale nesmí se žádná mrwa klásti na samé kořeny.

§. 44.

2. O přílišné mizowitosti.

Druhá nemoc stromu jest weliké množství šťáwy neb přílišná mizowitost, we kterémžto pádu strom před časem nese ovoce a nikdy nedonese, neb ačkoliw dobře kwete, však na ovoce ani nenasadí.

Takowémuto stromu nejlépe jest šťáwy ubrati neb mu pustiti (Aderlassen, schröpfen).

Toto pauštění se koná následujícím způsobem: Wezme se do ruky mezi palec a první prst ostrý nožiček, tak coby z těch prstů kaukalo jen kausek špičky wen, aby ta špička proniknauti nemohla hloub do kůry, nežli jest potřeba. Pak se kůra onoho stromu, počnauc od koruny, tímto nožem dvěma neb třemi podlé sebe až hnedle k zemi běžícími liniemi, jichž počet se řídí dle wzrůstu stromu, se strany západní neb půlnoční kučerowatě nařízne, (u mladých stromů, že jest to ledwa poznati, jen když se wrchní černá kůra prořízne, u wzrostlých něco hlouběji) nikoliw ale až do dřewa, aby kůra stromu se nerozpraskala. Měsíc Duben a Kwěten, též Čerwen a Čerwenec jsau k pauštění nejpříhodnější.

§. 45.

3. O spále.

Spála (Brand) jest nemoc, jížto se strom stává počernalý a křehký, a kůra stromu počernalá se odpukává a odpadává. Při této nemoci wrcholec stromu sežloutne a wadne.

Jestliže jest spála (Brand) teprwa na počátku, dá se uléčiti puštěním pokazené šťáwy. Pakli již dosáhla vyššího stupně, musí se zanícená kůra i zanícené dřewo wyřezati, rána tato se hodně namaže mýdlem, pak se ostrým

kartáčem hodně wprawí do dřewa, a teprwa se rána замаže zahradnickým tmelem, kterýž aby nepadl, obwáže se nějakým hadrem, a takto se strom zase wyléčí. Jeli ale kůra i kmen příliš zanícen, a počínajili již wětwe prosychati, jest lépe strom skáceti, a wysaditi místo stromkem zdravým.

Takowýto churawý strom jen málo aneb docela žádného ovoce nenese, a přede za několik roků zhyne; lépe jest tedy jej odstraniti, na jehož místě strom zdravý za těch několik roků nasadí hodnau kórunu.

§. 46.

4. *O čerwotočíně.*

Čerwotočina jest nemoc, při níž čerwy strom až do jádra prowrtají.

Strom, kůra i dřewo, na tomto místě zcela zčerná, a z děr od čerwů nadělaných, též z rozpuklin kůry wytéká černá wodička, která nic jiného není, než miza nerádem čerwů zkalená. Wodička ta ukazuje nám zároveň hlavní sídlo čerwů. Jediný prostředek proti tomu jest, kdvž všecká zkažená místa až do zdravého dřewa wyřežeme, w děrách čerwy pobijeme drátem, a rány pak wplníme zahradnickým tmelem.

§. 47.

5. *O mechowině.*

Mechowina jest nemoc, při níž strom celý se obťáhne a obroste mechem. Mechowina se příliš silně rozširuje, protože mech má tuze maličké semínko, jež wítr lehko po stromích roznese. Nemoc tato stromy příliš hubí, odbírajíc jim šťawy a zacpawajíc jejich autličké céwicky, jimiž potravu ssají z powětří. Mechem, co cizopasnau rostlinau, porostlé stromy churawěji a newydawají buď žádné neb jen málo a špatné ovoce. Pod mechem drží se wždy wlhkost, kteráž jest stromu, a zvláště potřebné kůře jeho škodliwá. Hmyz klade rád swá wajíčka do stromowého mechu, a takto šťastně zimu přetrwá,

z čehož na jaře a v letě wylézají rozličné stromům škodlivé hausenky.

Příčina obrůstání stromů mechowinau býwá buď příliš bahnitě stanowistě, neb že jsau stromy příliš málo wystaweny slunci a wzduchu. Owocné stromy, stojící příliš blízko pohromadě aneb u věčném stínu blíž stawení aneb docela na půlnoční straně, nemohau bez mechu býti.

Často trpí w owocnici pauze jednotlivé stromy na mech. Tu spočívá příčina buď w místnosti toho stromu aneb w jeho přirozené churawosti. Mokřinowatá půda musí se swodnicemi neb tratiwody wysušiti, a w jiných přípádnostech hled' každý pomoci dle možnosti.

Churawý strom jest nejlépe wyseknauti a wysaditi místo jiným zdravým. Mech musí, ať se nalezá na stromích starých nebo mladých, býti odstraněn a seškrabán.

Se starých stromů nechá se mech oškrábati šornau k tomu zvláště zřízenau (jižto představuje obrazec); při

mladých užíváme k tomu tupého nože, ale tak opatrně, abychom jejich autlé kůře neublížili. Také se z mladých stromků mech dobře odstraní, když je po nějakém dešti omyjeme lněným hadrem; neb ještě lépe udělá se lauh

z bukového popele, do něhož se přidá soli a nehašeného vápna, a tímto procezeným luhem se omyjí. Toto aučinkuje i k tomu, že se všechny cizopasně rostliny a násada každého hmyzu vyhubí.

Aby se kůra dospělých stromů, jeli we pni a větších rozpukána, stala hladká a spolu i hmyzi se zhladili, jestliže se jaci pod rozpukanau korau umístili, oškrábau se stromy šornau (podobnau šorně kominické), a též na zimu potrau se pomocí štětky mazem sestávajícím z vápna a hlíny. Tento maz dělá se z vápna čerstvě vypáleného a hnojůwkau vyhašeného, do něhož se přimíchá jílu asi tolik, coby z toho powstala kaše, která by se dala natíratí štětkau.

Ještě lepší nátěrka na stromy, jíž se nejen všechny cizopasně rostliny a nasazený hmyz zmaří, ale stromy také hned bezpečně se mohau uchrániti proti ohryzáni od zajců, jest následující: Wezme se hlína neb jíl; tento se smíchá s wápnem, krví a howězí žlučí, k tomu se přidá hnojůwky neb čerstvého člowěčího lejna, aby z toho byla kaše tekutá, a tauto se kmeny stromků až ku koruně potrau. Pro smrad této nátěrky nic na těchto stromech nehryze. Takowauto nátěrkau mělyby se každoročně na zimu všechny stromy potřítí, zvláště ale ty, které mají hladkau kůru, a tudyž uhryzení zaječímu jsau wystaweni. Dobře užívá se pro zhlazení mechowiny také hnojnice swinské, když se jí potírají pně a větwe.

§. 48.

6. O prašívce.

Tato nemoc se poznává, když dostane strom hrubau drslawau kůru, w jejichžto šterbinách všelijaký hmyz se zdržuje. Tato nemoc pochází od příliš špatného nebo také příliš nízkého, wlkého a studeného položení. Tuf není nic jiného potřebí, nežli šornau zahradnickau drslawau kůru oškrabati, aby se strom mohl zase potiti a žiwící částky z deště a powětří ssáti do sebe. Toto škrabání šornau dělá všem stromům dobře, a nejlépe

jest předsewzítí je časné z jara, když se již není obáwati žádných silných mrazů, a dokud we stromu neprobíhá míza.

§. 49,

7. O rezu a raku.

Rez a rak jest ona nemoc stromu, při které se kůra počne odpukáwati, černati, a později podobně i dřewo černá.

Příčiny raka, jenž jest jen vyšší stupeň rezu, jsau rozličné, buď chyba při sázení, neb že se strom sázel již chybný, nebo že se mu porauchané kořeny opatrně neodřezaly, nebo i přílišný přítok mastné šťawy.

Počínajili jednotlivé větwe od rezu nebo raka trpěti, jest nejlépe časné je uříznauti, a rány zamazati zahradnickým tmelem; pakli se ale neduh zasadil we kmenu, musí se kůra odpuklá, též i dřewo, jak hluboko jest pokaženo, wyřezati a podobně zahradnickým tmelem zamazati. Jeli kmen příliš hluboko pokažen, a větwe již wysychají, nejlépe jest strom wykopati a wysaditi jiný zdravý.

§ 50.

8. O toku pryskyřice (*klí, klowatiny*).

Toku pryskyřice podléhají kromě wzácných broskwí zvláště též třešně. Mnozí stromové tauto nemocí hynau; neb jestliže se od ní nepomůže, powstane na tom místě spála, která se vždy dále na stromě rozšiřuje, až konečně strom docela zahyne.

Nejlépe jest, když zanícené dřewo na místě, na kterém pryskyřice wytéká, i s korau se wyřízne, a rána se zamaže stromownicí; pakli je i dřewo zaníceno, musí se spolu i to, jak hluboko jest zaníceno, wyříznauti, rána se pak wymyje mýdlowau wodau, a pak se zawáže stromownicí.

Nastalli teprw tok gumi, aniž dřewu posud uškozeno, pomůže častěji i to, když gumi odškrábeme, a nařizneme swrchní kůru, až se přijde na zelenau blánu; tato rána se potře listy šťowíkovými, až to místo zwihne, a to po

několik dní; pak se rozpustí směla; do ní se přimíchá trochu sádra, a tímto se místo potře. Pod tau nátěrkau rána se zacelí, a tok gumi se zastaví.

§. 51.

9. *O haubě.*

Hauba jest žlutá neb počernalá baulowitá wyrostlina, která podobně jako mechowina ssaje šťáwu ze stromů, a na místě, na němž wyrostla a se zmáhá, kazí kůru i dřewo stromu. Nejlépe jest, jak se jaká hauba na stromu okazuje, pozorně ji od stromu odříznouti a ono místo pomazati stromownicí.

KAPITOLA XIII.

O nepřátelích owocných stromů.

§. 52.

O nepřátelích stromů owocnych vůbec.

Jako každá rostlina, má i strom owocný své nepřátele, a sice zrowna jich nejwice, kteříž pracují ke zkáze jeho. Zlí lidé stromky owocné kradau, a citu prázdni stromky wysazené i lámají a kazí. Při darebném ošetřování stromů i domácí dobytek je hubí. Zajíci, wrabci, žáby a myši, hejna hausenek, brauků, stěnic a vši kazí je, a zdržují w jejich wzrůstu a wzniku.

Častěji neobyčejné úkazy w přírodě přispívají k jejich zkáze, jakož jsau: lijawce, powodně, neustálé deštiwé powětří, spadlé manny, ježto lupení jejich buď popáli neb aspoň zacpau cewy listowé, krupobiti, bleskové a mrazy.

Jest pro milownika štěpařství důležité, aby aspoň wěděl, kde a jak jest mu stromy proti těmto nepřátelům brániti, nebo aby w čas již způsobené škody znal prostředky, jimižby škodné následky uléčil a odstranil; protož bude zde o nejzvláštnějších nepřátelích stromů pojednáno, a zbraně proti nim udány.

§. 53.

O rozličném domáctm dobytku, jak stromům škodí.

Mnohý lehkowážný hospodář, který sám žádných stromů owocných nechowá, aneb aspoň jich sobě newází, a sobě jich pro jejich mnohonásobný užitek nezamilowal, kazi stromy sausedům neb i sám sobě tím, že nechává swůj domácí dobytek, jakož jest wšecken dobytek howězí, owce a kozy, beze wší dohlídky pásti a choditi na místech, kde jsau wysazeni owocní stromowé. Dobytek, buď nemaje tu sobě co zdwihnauti, okausává, jak vysoko dosáhne, listi w koruně i s wětwezi, nebo se o stromy drbe a je přelámá neb wykáci, nebo aspoň ohybujе strom, kořeny jemu powytáhne, a takto působí rozličné nemoci.

Nejhorší a nejskodliwější domácí dobytče jest owce a koza, a sice tato ještě mnohem více, nebo nejen jak vysoko dosáhne, strom w koruně na wětwich okause, ale i kůru na pni kolkolem ohryže, a tím strom zničí.

Mnohé hospodyně pauštějí a zawírají zvláště w zimě swé husi do zahrad, a tu se shledá, že i tyto swými zobáky ohryzájí kůru mladých stromků, a stromky zničí.

Howězí dobytek, owce a husi nemají bez dohlídky nikdy připuštěny býti do štěpnic, kozám ale budíž štěpnice wždy zawřena.

§. 54.

O zajčctch.

Zajíci zvláště na podzim a w zimě welmi dychtiwě a lakotně, kde jen mohau, owocní stromy okusují a mladistwých stromků hladkau kůru ohryzují. W tyto dwa časy přeskakují i vysoké ploty u zahrad, neb dost malau skulinkau se tam wlaudí a za několik dní hroznau zkázu natropí.

Aby zajíci stromky, zvláště na wenku w stromořadích, neohryzáli, musí se stromky natřiti nátěrkau stromowní, (o níž wiz w §. 47), a k tomu ještě, protože tato nátěrka

bývá deštěm spláknuta, slamau, rákosím neb trním dobře obložiti, a toto na mnohých místech pníčku as půl sáhu zvýší obwázati wrbowými prautky. Obwázání stromků trním neb šípem chrání jej i před rozpustilostí lidskau.

Takowéto ošetření mladých stromků, na nichž je kůra mladistwá a hladká, má se státi i w ohražených štěpnicích; neb i do těchto se zajícové, jak řečeno, wdírají, což se jim usnadňuje tím, že witr nadělá častěji vysoké záváje u plotů, po nichž se jim učiní wchod. Tyto záváje musí býti w zimě odházeny.

Kdyby přese všecku opatrnost předce některý strom byl na kůře od zajců uhryznut, musí porauchaná kůra až na dřewo čistě býti wyřezána, a rána zamazána stromownicí udanau w §. 41.

Abý tato stromownice nebyla odtržena mrazem, může se obwázati kusem hadru. Bylli který stromek kolem okausan, nejlépe jest jej wyhoditi a místo wysaditi jiným.

§. 55.

O myších.

Myši nadělají nejwětší škodu w záhoncích owocného semenišťe, kdež častěji wšecka zasetá jádra wyberau, pecky a skořepiny rozlauskají. Při welikém rozmnožení kryš čili myši německých stává se, častěji, že od nich býwají i kořínky stromů obežrány, a tudy z této příčiny strom we wrcholu wadne a žlutne. Tu není lepšího prostředku jak něčím masitým je nawnaditi a wychytati do pasti. Utrýchem přimíchaným mohau se zahlazowati jen tenkrát, když není nebezpečenstwí, žeby se myším trusem otráwil domácí dobytek neb i kočky a psi.

§. 56.

O krtech a plžích.

Jako myši dílem semenišťi, dílem i stromům dospělým obežráním kořenů, tak podobně zvláště mla-

mladým stromovým školkám škodí krtkové podrýváním, kteréž častěji podežerou vlášení stromků, nebo aspoň kořinky obnaží od země a vystavují je wyschnutí nebo plešnivě, z kteréžto příčiny stromky churavějí a zacházejí. Podzemní průchody od krtků dělané a zem na wenku vyhortěná musí se vždy zase přišlapati nohau a krtkové vychytati.

Krtky se na rozličný způsob chytají a zahlazují. Předně zhotovují se k tomu zvláštní želízka čili železné pasti; tyto se strčí do chodu nowě od krtka wýrýtého, a jak se krték tlačí zase na wenek, zarýpne do železného kolečka, kteréž dvojaté železo pastičky roztahowalo, a jak mile kolečko spadne, napnutá železná widlička se zawře a krték w ní uwázne.

Také se krtkové dobře chytají, když se hrnec u wnitř dobře poléwaný rownowázně až s obrubau zakope do země a uwnitř, aby byl dobře hladký, potře se nějakau mastnotau; do tohoto tak zakopaného hrnce dá se pod večer krték živý, jenž noční dobau swým piskotem krtky na blízku se zdržující přiláká, kteří jemu chtějí pomoci, do hrnce spadají, a z něho nemohau wylezti pro jeho hládkost.

Nejlépe se ale krtky zmařují, když je w čas jejich rytí wyhodíme rýčem a zabijeme. Dříve pozorujme na vlas čas jejich rytí; to býwá obyčejně z rána až ke 2 hodinám odpoledne. W tento čas musíme pozorowati pohybowání země, tiše se chowati a pozorowati také witr, s které strany wěje, t. j. musíme se vždy postawiti proti wětru; nebo krték má welmi jemný čich, jímž člověka brzy uóije, a dá se na autěk.

Jak brzy rytí počíná, což poznáme pohybowáním země na swršku, zarazí se rýč jemu za zády a wyhodí se ze země, načež hned se lapí neb zabije; nebo sice okamžitě se wryje do země. Kdoby chtěl rýč zaraziti do země před krtkem t. j. před jeho rypákem, chybilby, protože při nejmenším hnutí země hbitě ustaupí nazpátek.

Ještě jiný prostředek jest následující: Udělá se z twrdého, asi caul tlustého prkna dýnko, mající as 6 neb 9 caulů w průměru, buď kulaté neb šestihřanné. W pro-

středku tohoto dýnka wywrtá se díra pro držadlistě, a na druhé straně, když jest držadlistě již přichystáno, zatlúče se do prostřed dýnka několik 6 caulů dlauhých a na caul od sebe vzdálených železných hřebíků. S tímto tak přichystaným dýnkem jde se, pozorujíc witr, na místo, kde krtek ryje, a jak rytí počne, wrazí se nástroj do země; krtek uhozený se zabije a pak se wyhodí ze země. Také se krtky chytají drátěnými oky.

Plže též se wychytají; neb i oni olemtáwají kořínky stromů.

§. 57.

O wrabcích.

Strom třešňowý, ač pro swé krásné, chutné a ranní owoce, a pro spokojenost i s nejspatnější půdau jest welni wážen a milován, předce ho mnozí nechťi wysazowati, protože jeho owoce, zvláště jeli zahrada blíže welkých stodol, kostelů, věží atd. býwá od hejn wrabců zmařeno. K odstrašení těchto dobře se hodí, když se na stromy třešňowé rozwěsí kusy česneku, jehožto silnau wůni nerádi čijíce, stromu se wyhýbají.

§. 58.

O žabách.

Žaby, jestliže se příliš rozmnoží, býwají štěpnicím též záhubné, zvláště stromům wysazeným při zdech, jakož jsau meruňky nebo broskwe, olemtáwajíce jejich kořínky, i musí tedy býti wybity. We školkách wyprázdni často celé řady wysetých jader, na něž dychtiwě číhají.

§. 59.

O chraustech čili babkách (Melolantha vulgaris).

Chrausti čili babky popleňují w čas swého létání kwět a listí stromů, a jsauli příliš četni, i stromy přiwedau na zmar. Z jejich wajíček, jež kladau do země w polích, zahradách a na lukách, wylíhne se druh hau-

senek, jež nazýváme ponrawy, a z nichž teprw třetím rokem habky se stanau. Tím se děje, že bylali w jednom roce přílišná hojnost babek, opět třetího roku čteně se ukáží, nezahynauli totiž jejich ponrawy buď powětrností, aneb nebyly od ptáků a lidí zkaženy. Při orání strnišť a auhorů jest takowé ponrawy widěti; protož běhávají ha-wrani tak rádi za pluhem, lakotně je sežirajice. Kde je málo wran, dobře jest, když je lidé za pluhem zahlázuji, neb se slepice a kapauni wezenau do brázd.

Bychom se sprostili chraustů, kteříž nejen stromům owocným, nýbrž i lesním a zvláště dubům přinášejí tak ukrutnau záhubu, jest nejlépe, ráno a w poledne, doka-wáde sedí na listech, setřásati je a buď zašlapati neb se-sbirati, spařiti wařící wodau a zakopati do hnoje. Také prasata a slepice rádi je žerau, jen že jim jich nesmíme mnoho dáti. Jsauli stromy příliš silné, že se kmenem nemůže pohnauti, wezme se nějaký hák, a tím se jedno-tliwé wětwe otrésau. Ke sbřání chraustů mohau se upo-třebiti dítky a slabí lidé, kterým se může platiti dle toho, jak mnoho kdo nasbiral.

§. 60.

O mšicích.

Na rozličných rostlinách nalézaji se také i rozdílné wši a někdy jich náramné množství. Kde jich je přes příliš weliké množství, jsau každé rostlině, a tudy také stromu tuze škodné, žiwice se jen mizau jejich. Auplně jistého prostředku proti nim ještě se nezná a newí. Nej-lépe přijdau listowé wešky na zmar, když se mladistwé wětwičky jimi stížené potrau lákem sledowým (slanečko-wým) (herynkowý lák); aby ale lák štěpaři newysechl, může se naň častěji přilíti wody. Též je zmaří hrubý kuřlawý tabák, když se zwaří a tauto jichau strom něja-kým wíchem hojně a několikrát se skropí. Též jest do-brý prostředek proti vším lupenowým, když se udělají pěny z mýdla (dosti budau silné, když se tak udělají, jako na holení wausů) a těmito pěnamí nějakau štětičkau lupen se natře. Po druhém postřikání, neli hned po prwním, jistě zhynau.

§. 61.

O kobyilkách.

Proti tomu škodnému drulu z říše živočišstwa není žádného lepšího prostředku, než na večer rozdělati ohně w zahradách, na něž přiletice tisíce jich přijdou na zmar.

§. 62.

O mrawencích.

Mrawenci jsau jen tehdaž škodliwi, když owocné stromy počínají vyrážeti, později býwají jim užiteční, protože žerau mšice, a hubí hausenky. Aby mrawenci na stromy nelezli, dobře prospěje, když se okolo stromu obwáže kaudel neb špatná wlna nebo prowázek z konských zíní, as loket zwýší od země, w níž mrawenci uwážnau. Nebo se okolo pně, mrawenci sauženého, (nažirajít i owoce, zvláště broskwowé a meruňkowé) obwáže prowázek, natřený mastí zhotowenau ze síry na prášek utlučené a kafru, kterémuž prowázku oni se pilně vyhýbají. Podobně aučinkuje prowázek natřený mastí ze rtuti a sádra. Nebo se chytí několik čejk (*tringa vanellus*), jimž wyskubeme peří, aby nemohly odlít nauti, a pustíme je do zahrady; tyto samy zeleninám neuškodí, a běhající po zahradě, wšecky hausenky, mrawence a hlemýždě seberau. Též udělanau asi tři prsty širokau čáru křídau okolo pně, která se po každém dešti musí obnowiti, bojí se každý mrawenec přelezti. Též zdržují se od stromu, když peň stromowý natřeme howězi žluči. Peluňka zwařená s je-teletem wodním (*menyanthes trifoliata*), čímž se pně stromů natrau, wyborně mrawence zapuzuje.

§. 63.

O wosích.

Wosi nejwice škodí owoci zralému, sesáčky swými je nabodující, kteréžto nabodnuté owoce počíná na stromu hnití. Zvláště se shánějí po meruňkách, broskwich a

hruškách. Když se pozoruje, že ovoce takto od vos trpí, přiváže se na vršku stromu láhvice naplněná medowau wodau, do nížto wosy wlezau a se potopí.

§. 64.

O škworích (kleštácích).

Škworowé se nejraději skrývají pod odpadlau korau stromu, a takto ze swých skrýší w čas dozráni ovoce wylezauce, nejkrásnější ovoce, jakož jsau meruňky a broskwe, nazírají a kazí. Těchto se sprostíme, když je na noc nějakým drátem vypudíme z jejich stanoviště, a místo odpuklé kůry zamažeme stromownicí, pak na noc rozvěsíme na strom několik wěchýtků slámy nebo mechu, do nichž oni zalezau, aby se ukryli před nočním chladem, a příštího dne z wěchýtků oněch se mohau wyklepati a zmařiti.

§. 65.

O mrazích.

Zimní mrazowé, jestliže mrzne neustále, a nestřídá se odlewa s mrazy, tak brzo štěpnicím neuškodí, leda když po dešti nastane náhlá zima, nebo když na polední straně sníh taje a w noci se udělá náledí; a však i tu uškodí jen jednotlivým stromům, někdy jen jednotlivým dílům stromů.

Tím záhubnější ale jsau ranní a pozdní mrazy na jaře, kteréž pupeny nebo již wyražený kwět w celém okrsku pojednau umoří. Nejnebezpečnější měsícowé jsau dle srownanliwosti powětří Březen, Duben a prostředek Kwětna.

Proti mrazům jarním není lépe, jako wzduch nad zahradami se wznášející zahřívati. To se stává, když na straně zahrady, odkud táhne witr, zapálíme, když se mrazu strachujeme, o půlnoci dle welikosti zahrady jeden nebo wíce ohňů, aby se kauř jejich táhl po celé zahradě a wzduch zahříwal.

Mrazy býwají na wětším díle při jasném podnebi, málo kdy při zamračeném, protože oblaky wydychowání

tepla ze země poněkud překážejí. Také teprv o jedné neb druhé hodině s půlnoci počínají, poněwadž za prvních nočních hodin wzduch zcela ještě newystydne. Ale od druhé hodiny až do východu slunce stydne wzduch wždy wice; proto musí oheň trwati, až wyjde slunce, a jeho paprsky počnau hříti. Ostatně nepotřebují ty ohně hořeti plamenem; dosti na tom, když dautnají a wydávají mnoho kauře.

Nejšpatnější paliwo jest pro takowéto ohně proti mrazům nejlepší, k. p. shnilé a syrowé dříwí, listí, hnůj, drn, chwoj, shnilá sláma, drobné tříštky, kořeny, pyřawka a jiné. Tyto špatně hořící látky jsau lacinější a lepší než suché, plamenem plápolající dříwí, jelikož jasně hořící oheň poskytuje málo kauře a jej tráwí. Nejlépe jest, když se k ochranění owoce od mrazu, zvláště w čas kwětu, wsickni obywatelé jednoho místa sjednotí, a každý udělá oheň; nebo se takto způsobeným kauřem nad celým místem oteplí: pakli ale nejsau ostatní obywatelé k tomu naklonění, zachrání aspoň rozumný štěpař swau štěpnici před zkázau.

§. 66.

O hausenkách.

Nejzáhubnější nepřatelé owocných stromů jsau bez odporu hausenky. Jejich zlí aučinkowé, wzhledem na zemdení stromů a zmaření wší naděje owoce wztahují se až do druhého, často i třetího roku. Štěpař, jenž žádá sobě od swých stromků bujný wzrůst, zdrawí a hojné owoce, nesní žádné péče a práce na zmaření hausenek želeti. Hausenek jest weliké množství druhů, a protož jen nejobyčejnější, nejznámější a spolu našim zahrádám nejzáhubnější zde uведу, a udám spůsoby jejich zmaření.

Nejobyčejnější jsau: 1) Obyčejná hausenka, 2) prsternice, 3) spěnuška, 4) zawin ač, 5) pospolité hausenky, 6) angreštice.

Obyčejná hausenka.

Aby se hausenky tyto nerozmnožily, newylíhly, a nám naše ovoce nezmařily, nejlépe jest, když každý štěpař hned w zimě, jak mile spadne lupení se stromů, pozůstalé suché listy, (neboť i w nich wajíčka hausenčí se nacházejí), též i všeska hnízda hausenčí do něčeho sebeře a spálí.

Samice motýlowé, které wajíčka do těchto listů nakladly, opředau je tenkau pawučinau, kterauž se drží wětvi a se skornauti, a tím býwají ochráněny před sněhem, deštěm, mrazem a jinými powětrnými nehodami. Kdo tato w suchých listech skrytá hausenčí hnízda přes zimu pilně shromažďuje, aniž jich nechá ležeti na zemi w štěpnici, nýbrž je spálí, uspoří si mnohem pracnější sbírání wylíhlých hausenek na jaře a w letě.

Ale i při nejbedlivějším čistění stromů, při wší opatrnosti a snaze na podzim a w zimě není možná všeschna hausenčí hnízda zničiti, jelikož wajíčka mnohých hausenek, ba i celá jejich hnízda jsau příliš malá, a často se nacházejí tak vysoko na stromě, že jich ani není widěti. W té případnosti nám jiného nic nezbywá, než takowá lidem newiditedlná hausenčí hnízda ponechati ptákům, kteříž poskakujice na nejvyšších wětwičkách swým bystrým zrakem wajíčka wypátrají a je aneb již wylíhlé malé hausenky žerau.

Wšickni zpěwawí ptáci, zwláště sýkorky, pěnkawy, strnadi, čermáčkové, čerwenky, slawíci, wlastowky, dřewolízky, datlowé a jiní žerau dílem hausenčí wajíčka, motýly a jiný hmyz a jediné jim se žiwí. Jak hříšné to tedy jest, ptactwo ono wybiráním neb chytáním hubiti. A předce bobužel widíme mnoho obywatelů, jak starých tak mladých, ani chytáním takowého ptactwa na lep, studánky, do tenat, neb wolawými ptáky se zanášejí, a takowýmto zaměstnáním se žiwí, mlsným hubám je prodawajice.

Jeli diwu, když místo pernatých zpěwáků nesčíslný počet motýlů a hausenek se hemží w powětří, a na stro-

mech? — Místo, co by naše znamenitě rozmnožené sady potřebovaly více ptáček k zahlazování hausenek než druhdy, máme jich nyní méně. Bez dostatečného počtu ptactva nejsme s to, abychom naše ovocné a lesní stromy před obežráním hausenek a chraustů uchránili. Z tohoto ohledu již vysoké zemské řízení dekretem ode dne 15. Čerwna 1837, čís. 25,235, chytání a střílení užitečných ptáků, kteří rozličný škodlivý hmyz, a zvláště hausenky zahlazují, přísně zakázalo a tresty spolu wysadilo na ty, ježtoby buď z jara w čas páření vybírali mladé neb i w letě ptactwo chytali a hubili. Cís. k. hospodářská společnost vydala spolu následující poznamenání druhů ptactwa, k zahlazování všelikerého druhu hmyzu a zvláště hausenek prospěšných, kterých chce a nařizuje vysoké zemské řízení, pod vyhrožením peněžitého trestu neb wězení, aby se šetřilo a nikterak nehubilo.

P o z n a m e n á n í

wšech ptáků, kteří mají jak na jaře tak w letě býti šetřeni.

*1. <i>Lanius excubitor</i>	der große Neuntöbter	Strakoš.
2. " <i>ruficeps</i>	" rothköpfige dto.	Masojed.
*3. " <i>collurio</i>	" Dorndreher	Tuhýk.
*4. <i>Corvus glandarius</i>	" Nußhäher	Ořešník.
*5. " <i>Corax</i>	" Kohlsabe	Hawran.
*6. " <i>Cornix</i>	die Nebelfrähe	Wrána.
7. " <i>Monedula</i>	" Dohle	Kawka.
8. " <i>Frugilegus</i>	" Saatfrähe	Mandelik.
*9. " <i>Caryocatactes</i>	der Nußnacker	Sojka.
10. <i>Sturnus vulgaris</i>	" Etaar	Špaček.
11. <i>Turdus viscivorus</i>	die Misteldrossel.	Brawník.
12. " <i>musicus</i>	" Singdrossel.	Drozd.
13. " <i>illiacus</i>	" Weindrossel.	Cwrčala, crh, crk.
14. " <i>pilaris</i>	der Krametsvogel.	Kwičala.
15. " <i>torquatus</i>	die Ringdrossel.	Drozd krauzkowany.
16. " <i>Merula</i>	" Amsel.	Kos.
17. " <i>saxatilis</i>	" Steindrossel.	Drozd skalní, skalní wrabec, samotát, skalník.

18.	<i>Saxicola Oenanthe</i>	der gemeine Stein- schwäger	Mucháček.
19.	« <i>rubicola</i>	das Schwarzfeschchen	Udička.
20.	« <i>rubetra</i>	das Braunfeschchen	Bělotitka, bělořit.
21.	<i>Sylvia phoenicurus</i>	der Waldrothschwanz	Čermáček.
22.	« <i>suecica</i>	das Blaufeschchen	Modráček, modrokrček.
23.	« <i>luscinia</i>	die Nachtigall	Slawik.
24.	« <i>rubecula</i>	das Rothbrüstchen	Čerwenka, ludačka, raška.
25.	« <i>trochilus</i>	der Weidenzeißig	Crle.
26.	« <i>sibilatrix</i>	« Laubsänger	Ustipáček.
27.	« <i>arundinacea</i>	« Teichsänger	Rakosník.
28.	« <i>nisoria</i>	« große Dornreich	Slawik šediwý.
29.	« <i>curruca</i>	die Grasmücke	Pěnice.
30.	« <i>cinerea</i>	« graue Grasmücke	Hadopěnice.
31.	« <i>hortensis</i>	« Gartengrasmücke	Pěnice zahradní.
32.	« <i>atricapilla</i>	das Schwarzplättel	Černohlávek.
33.	<i>Cinclus aquaticus</i>	die Wasseramsel	Wodni kos.
34.	<i>Motacilla alba</i>	« weiße Bachstelze	Trasořitka, podliska
35.	« <i>sulfurea</i>	« Gebirgsbachstelze	Pliska.
36.	« <i>flava</i>	« Wiesenbachstelze	Cacorka.
37.	<i>Anthus aquaticus</i>	der Wasserpieper	Linduška, pipiška wodni.
38.	« <i>pratensis</i>	« Wiesenpieper	Pipiška lučni.
39.	« <i>arboreus</i>	« Baumpieper	« lesni.
40.	« <i>campestris</i>	« Brachpieper	« polní.
41.	<i>Alauda alpestris</i>	die Alpenlerche	Skřiwan horní.
42.	« <i>cristata</i>	« Haubenlerche	Linduška chocholá.š.
43.	« <i>arborea</i>	« Heidenlerche	« lesni, skřiwan lesni.
44.	« <i>arvensis</i>	« Feldlerche	Skřiwan
45.	<i>Accentor alpinus</i>	der Alpenflurvogel	Sedmizwonek horní.
46.	« <i>modularis</i>	« große Zaunkönig	» obecny.
47.	<i>Emberiza niliaria</i>	« Graumammer	Strnad šediwý.
48.	« <i>citrinilla</i>	« Goldammer	» obecny.
49.	<i>Fringilla coelebs</i>	« Buchfink	Pinkawa.
50.	« <i>montifringilla</i>	« Quäfer	Jikawec.
51.	« <i>domestica</i>	« Sperling	Wrabec, hrabec.
52.	« <i>montana</i>	« Feldsperling	Šwiblik, polnák, štíli- peč, aupolník.
53.	<i>Parus cristatus</i>	die Haubenmeise	Parukárka, chocholka, sýkora chocholá.
54.	« <i>palustris</i>	« Sumpfmeise	Sýkora lužni, picawka, picawa, popelníček.
55.	« <i>ater</i>	« Tannenmeise	Uhelníček, aupolník.

56.	<i>Parus major</i>	die Kohlmeise	Koňadra, koňazdra.
57.	« <i>caeruleus</i>	« Blaumeise	Modřinka, modřuška, modrohláwek, modrawka, modra sýkora.
58.	« <i>caudatus</i>	die Schwanzmeise	Sýkora ocasatá, mlynárik, mlynárka, šidlo.
59.	« <i>biarmicus</i>	« Bartmeise	Sýkora nejmenši, fausatá, babka.
60.	« <i>pendulinus</i>	« Beutelmeise	Maudiwláček, remiš, remiz.
61.	<i>Sitta europaea</i>	der Blauspecht, Klecker	Sinice.
62.	<i>Certhia familiaris</i>	« Baumläufer	Šaupálek, smýkálek.
63.	<i>Troglodytes parvulus</i>	« Zaunschlüpfer, Zaunfönig	Strízlik, králíček.
64.	<i>Oriolus galbula</i>	« Pirol, Goldamsel	Wlha, brhel, žluwa.
65.	<i>Regulus flavicapillus</i>	} das Goldhähnchen	Zlatohláwek.
66.	« <i>ignicapillus</i>		
67.	<i>Muscicapa parva</i>	} der Fliegenfänger	Lejsek
68.	« <i>luctuosa</i>		
69.	« <i>grisola</i>		
70.	<i>Hirundo riparia</i>	die Uferschwalbe	Właštowka pobežní, břehák, břehule, břehowka.
71.	« <i>urbica</i>	« Hausschwalbe	Jirička.
72.	« <i>rustica</i>	« Rauchschwalbe	Właštowka.
73.	<i>Cypselus murarius, hirundo apus</i>	« Mauer- schwalbe	Rorýk, rorýs, rorýt, rorýka, rulich.
74.	<i>Caprimulgus europaeus</i>	« Nachtschwalbe	Kozodoj, lelek.
75.	<i>Coracias garulus</i>	» Rabe	Rapák, mandelik.
76.	<i>Cuculus canorus</i>	der Kuckuck	Kukačka, žežule.
77.	<i>Picus martius</i>	« Schwarzspecht	Datel černý.
78.	« <i>major</i>	« große Bundspecht	Strakapaun wětši.
79.	« <i>medius</i>	« mittlere dto.	« prostřední.
80.	« <i>minor</i>	« kleine dto.	« menši.
81.	« <i>viridis</i>	« Grünspecht	Žluna, datel zelený.
82.	<i>Funx torquilla</i>	« Wendehals	Wjohlaw, krutihlaw, wrtohlaw.
83.	<i>Upupa Epops</i>	« Wiedehopf	Dedek, dudek, dud.
84.	<i>Vespertilio</i>	die Fledermaus	Nedopýr.

Hwězdičkau (*) znamenani druhowé ptákú jsau ti, jichžto škodliwost s užitkem, jež působí, stoji w rownowáze; protož mají býti jen s mirau hubeni.

Než ani ptáci nejsau s to, aby wšecky hausenky stráwili, zwláště když powětrnost přízniwa jest jich líhnutí. Každý majitel musí tedy od počátku jara a po celé leto na stromy dohlížeti, a wylíhlé hausenky zahlazowati a pilně sbíratí.

Hausenky. nehnízdí toliko na owocních stromích, nýbrž i na planých listnatých, jakož jsau topol, jeřáb, trní a hloh. Na trní a blohu dají se hausenky snadno zahladiti, jelikož jest to křowí nízké, bez ceny a od kořene se omlazující; jeli na něm tedy mnoho hausenčích hnízd neb již hausenek wzniklých, nejlépe jest je posekati a spáliti. Wyplemenění na wysokých planých stromech musíme ponechatí pauze ptákům; neb lidská síla nestačí, aby se i s nich sbíraly.

K odstranění hausenek musí se i pupy jejich rozmačkowati, a i motýlowé, kteří hausenčí wajíčka kladau, chytati a zabíjeti. Hausenky, dosáhnuce auplného wzrůstu, zalézají k zapředení neb k zapupowání i na zahradní zdi a blízké domy, něbo i na stromy. Práce zahlazowání pup jest welmi lehká; jestiž třeba toliko (klocem jsauli tuze vysoko, na bidle upewněným) je rozmačkati. Každau pupau zahladí se i budaucí motýl, jehož samička by byla snesla dvě i tři sta wajíček. Zahlazowání pup musí se ale státi častěji, ješto každoročně lezau nowé hausenky se stromů na zdi a se pupují.

Ale i powstalí a odjinud přilítli motýlowé musí býti zahlazowáni, zwláště bílí, jimž říkáme běláskowé, aby se tím překazilo kladení wajíček, z nichž se příštího roku líhnau hausenky. Běláskowé sedají rádi w Čerwenci a Srpnu, zwláště wečer, na kwěty rostlin, předewším na bodláčí, stračí nůžku, plané karafiáty, na čerwený jetel a na swršky owocných stromů, w takowém množství, že se zdá, jakoby tyto rostliny měly bílé listy a kwěty. Po něwadž motýlowé na nich spí, mohau se snadno pochytati rukama, aneb se stromů střásti a zahladiti. Též se sletují motýlowé u welkých haufich na močály a kalužiny blíž cest. Nenili za welkého sucha žádných kalužin, mohau se snadno udělati. Na těchto wlhkých místech po-

hromadě sedící motýly třeba toliko rozšlapati, kterážto práce se ponechá dětem, majícím přítom i swůj žert.

Než sbírání hausencích hnízd, hausenek, pup, motýlů, chraustů jednotlivci máloby prospělo, jestliže w obci všickni pospolu každý na swé štěpnici této práci se nepodrobí a pilně jí nehledí. Jeden nedbanliwec škodí mnohým pilným. Hmyz, když obžere stromy nedbalého hospodáře, přepadne zahradu pilného, a byť se tento i sebe více přičinil, předce mu je obežerau, a když i tomu neunawenau pilností zabrání, aspoň motýlowé w zahradách těchto nedbanliwců zlíhli přilítneu na bujně zelenající se stromy, a nakladau wajíček, kterážto pro příští rok pilnému zkázau hrozí.

Jeli kůra na stromech drsnatá, rozpukaná a byloby se obáwati, že by tam byli motýlowé nakladli swá wajíčka, musí se kůra šornau zahradnickau pěkně oškrábat i pně nátěrkau w §. 46 popsananu potřítí štětkau. Tím způsobem wajíčka do kůry kladená se wyskrabau, aneb se tak pokazí, že se z nich hausenky nemohau lihnauti.

Ale nejen pro příští rok máme z zkázy z množství motýlů obáwati, nýbrž tentýž rok, když hausenky w zahradě sausedowě nebo w živém plotě okolo zahrady powstanau, máme se proti hausenkám co brániti. Nebo když hausenky sausední cizí stromy obežerau a naše čistě držené stromy bujně se zelenají, stěhují se hausenky ze sausedních zahrad přes ploty a zdí w hejnech do zahrad čistých a posud zachowalých, lezau ze země po kmenu až k listí a všecko sežerau. W tomto nebezpečenstwi musí pilný štěpař po krajích swé štěpnice na všech stranách dohlížeti, nedotýkají se wětwe jeho stromů wětwi stromů sausedowých. Kde by tak bylo, musí wětwe swého stromu uřezati a se sausedem se srozuměti, aby i on, jak zákony předpisují, wětwe swých stromů, kteréž přes meze sáhají, aspoň až k mezím pořezal. Když se to stane, nemohau hausenky ze sausedních stromů zrowna na naše wětwe přelezti, nýbrž majíce chuť na čerstvý list stromů našich, musí lezti po zemi až ku kmenu. Aby ale na stromy newlezli, zabrání se snadno, přiwáželi se

okolo stromu as loket zvýší od země kus jako lidská ruka širokého silného papíru tak pevně, aby mezi korau a papírem nic nemohlo prolezi, nýbrž všecko, co na strom chce lezti, muselo přes papír. Když jest papír již okolo stromu dobře přivázán, natře se řidkau kolomazi neb laciným olejem, w němž se rozpustí smůla. Toto potírání musí se opáčiti aspoň každý osmý den a tak dlouho, dokud hausenky trwají.

Hausenky na tomto pásku papírowém uwázle smetau se každý den na zem a rozšlapau se; tak se stromy uchrání.

§. 68.

Prstenice.

Jiný welmi žrawý a škodný druh hausenek jsau prstenice, které se okazuji časně na jaře w měsících Kwětnu a Čerwnu.

Tyto hausenky líhnau se z wajíček jistého druhu motýlů, kterýž je w podobě prstýnků snese okolo nejvyšších wětwi, z wětšího dílu obmladků, obzvláště ke straně wýchodni a poledni.

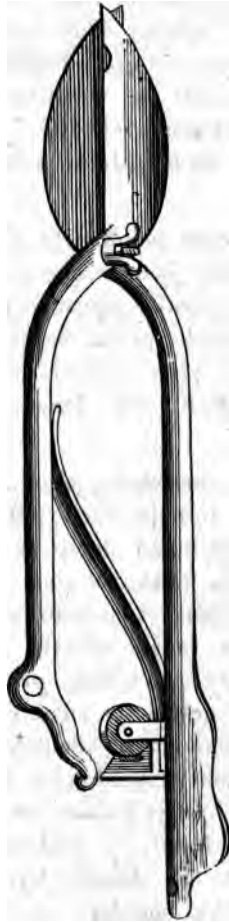
Tato wajíčka jsau řádně jedno podlé druhého snešena a slepena tak pevně dohromady, že wyhlížejí jako sukowité zatwrdnutí kůry, s kterau také obyčejnau barwu míwají. Nad to jsau potažena nějakau fermežowau šťawau (pokostem), která působí, že nejenom dešťům a všem nehodám, ale i nejtuzší zimě wzdorují.

Tyto prsténky hausenčí musí se bedliwě hledati, nehtem neb nožem se odlomí, a každý kausek spáli. W jednom tomto prsténku býwá 300 i 350 wajíček. Pokud tyto hausenky rostau, mají tu vlastnost, že w rozsochách stromu, to jest, tam kde se wětwe dělí, u wečer a w čas deště se slézají. Tím se zahlazowání jich welmi usnadňuje; nebo potřebí jest, jen každý wečer, pokud je ještě swětlo, aneb časně ráno za studena, rozwětwi stromů bedliwě ohledati, a kde se chumáč hausenek nalezne pohromadě, mokrým hadrem je zamačkati. Jsauli takowá rozwětwi příliš wysoko na stromě, žeby se, i kdyby člo-

wěk na strom wylezl, nedala rukau dosáhnauti, upewní se na bidlo hadr nebo wlněný kloc, namočí se do wody, a tím se hausenky zamačkají. Pakliby přitom některé spadly do tráwy, musí se wyhledati a zašlapati. Nebo jestliže předce některé zalezly, opačme práci dne druhého, a jistě je mezi jedním neb druhým rozvětším nalezneme.

Zahlazowání hnízd nemůže se dosti časně poraučeti, pokud totiž hausenky jsau mladé a se drží pohromadě. Pakli hausenky powyrostly, opustily hnízda a rozlezly se po stromě, jestiž každá práce marná. Poněwadž pak se stává, že se předce něco prstenic zapupuje a swé pupy upewní buď na zdech nebo kmenech stromů, musí se i pupy zahlazowati.

Některý druh hausenek, jakož jsau běláskové, mívají swá hnízda až w nejvyšších wětwich stromů w chumáčich. I do těchto hnízd slézají se hausenky wečerniho času nebo při dešti, jesto we dne po celém stromě se rozlézají a ožirají listí. Takowéto wětwe musí se záhy ráno ulámati anebo raději uřezati. Jelikož se ale tak vysoko lezti nemůže, a řebřík pro porauchání wětwi, kwětu a owoce se nesmí na stromy klásti, ustříhnau se tyto wětwičky hausenkem na dlauhém bidle nastrčeným. K tomu dobře slauží zahradnické nůžky (wiz obrazec na str. 84). Tyto býwají jedním swým železným ramente upewněny na bidle, k druhému ramenu přiwáže se prowázek, jenž tak dlauhý býti musí jako bidlo. Jak mile se wětwička nachází mezi nůžkami, přitáhne se prowázek, a wětwička jest ustřížena. Spadlá wětew anebo raději hausenky na ní musejí se na zemi dobře rozšlapati. Tyto zahradnické nůžky jsau i ke sbírání hausenek na podzim a w zimě welmi potřebné, aby se jimi sestřihaly vysoké wětwe, na kterých jest suché, skraucené listí a w noci hnízda hausencí.

§. 69.

Zawinač.

W Čerwnu a Čerwenci ukazují se na štěpích a šwestkách malé světlózelené hausenky, stawící sobě domek ze dwau i tři listů, jež slepí: to jsau tak nazwaní zawinači. Jelikož tento druh hausenek nebydlí we hnízdech, nýbrž porůznu, lze je též zahlazowati toliko jednotlivé, když se totiž slepené listy smačkají, nebo utrhané seberau k spálení.

§. 70.

Spěnuška.

Spěnuška (chumáčovitě hausenky, píďálky, Spanneraue, Forstschmetterling) jmenují se jisté hausenky, které toliko na předním a zadním dílu těla svého více noh mají, nikoli ale v prostředku; pročež, když chtějí lezti, tělo své shrbené pozdvihují, aby zadní nohy tam opět postavily, kde přední nohy stály, a přední nohy tak daleko zasazují, pokud stačí délka jejich těla. Při kráčení wzpíná se tělo jejich, odkudž pochází jméno spěnuška. Druhů spěnušek jest více. Líhnou se později než bělásek a prstenice, spustí se, když čas zapředení nastává, po niti, kterau samy ze sebe vypřádají, na zem, kdež se zapupují a později se promění v nočátka. Jejich sameček lítá jen v noci, samička ale, která májíc jen malá křídla lítati nemůže, wylézá na strom, kdež jí sameček nalezno a s ní se páří. Každá samička klade 80 i 140 wajíček do stromové kůry, na listí na stromech pozůstalé nebo w mech stromový, a pokazí předewším kwět owocní.

Tyto hausenky sbíráti jest velmi těžko, dilem že jich není tak snadno widěti, protože jsau menší, přitom zelené a sedají na nejvyšších a nejmladších ratolestech stromů a w owocním kwětu. Jak mile se tyto hausenky wylíhnou, rozlezau se jednotlivé po stromě, a hned se zakausáwají do mladých pupenů, což poznati jest dle wytékání jakési medowé wodičky a po malé snědé jízwičce na nich. Když za prwní potravu stráwí autlejší díly kwětných pupenů, sáhnau také po hrubších listech, a když nemají dost owocných, pustí se i do lípových, wrbowých a jiných listnatých keřů. K žrádlu posadí se wždy jen na spodní stranu listu, který si w čas swlékání přádlem swým swinau a tak se zachrání. Zdá se, že jen w noci žerau, a wzdorují nejen stálému dešti, nýbrž i hodné zimě. Ještě twrdší jsau motýlowé, kteří pro to dostali jméno zimních, že wytrwají i w čas zimních mrazů od Října až do Prosince.

Od tohoto druhu hausenek můžeme si jen tím způsobem pomoci, když zhladíme samečky, a překazíme takto

páření. Zahlazování samečeků stává se nejsnadněji, když w Září nebo w Říjnu večer, jak se setmí, na rozličných místech uděláme malé ohně z roští, s opatrností, aby se ohněm nestala žádná škoda; motýlowé k těmto ohňům létající, spálí si křídla, a jsau aspoň neškodní, byť pak některý ohni ušel, jelikož zbaveni perautek, nemohau wyléteti na stromy a tam hledati samičky, na zemi pak samiček nehledají; čímž přestává páření.

Nejlépe jest, když se sausedé jedné wesnice umluwi dohromady, a častěji, pokud totiž létání těch nočátek (nočních motýlů) pozorují, zároveň we všech štěpnicích dělají ohně, a je přes půlnoc udržují.

Také se samečkové hubí i jiným způsobem. Po-
něwadž, jak známo, všickni motýlowé w noci rádi lítají k světlu, může se w zahradě po několik noci jedna neb wíce swítilen s hořícími swíčkami rozvěsiti po stromích, a přikryti hustau sítkau pomazanau kolomazí. Motýlowé na ni uwážnau, a ráno je můžeme sbíratí a pobiti, takto se motýlowé buď zcela zahladí, nebo aspoň znamenitě stenčí.

Lezení samičky na strom zabráni se snadno, přiwá-
želi se as loket zwýší od země kus silného papíru okolo stromu tak pevně, aby mezi korau a papírem nic nemo-
hlo proleztí, nýbrž všecko, co na strom chce, muselo lezti přes papír. Jeli kůra příliš hrubá a nerowná, mu-
sila by se tam, kde se má papír uwázat, na hladko oškra-
bati, aneb pomazati směsici hlíny a krawského lejna, tak aby se nerownost místa wyrownala. Ty kusy papíru musí býti o něco širší než mužská ruka, a když jsau okolo stromu dobře přiwázány, natrau se řídkau kolomazí aneb laciným olejem, w němž se rozpustí smůla. Toto potí-
ráni papíru musí se častěji obnowowati až do nastaupení tužších mrazů, aby papír nikdy neuschnul, nýbrž vždy zůstal lípkawý. Chtějili samičky na strom, což se často stává i w Prosinci, jelikož mráz hmyzu tomuto dokonce neškodí, přilípnau se na ten papír a pojdau.

Jak jistý a jednoduchý jest tento prostředek žádá přede opatrností a pilností; protož musíme častěji, a jeli možná, každodenně k stromům dohlédnauti, jestli se tento auwa-

zek na některém stromu nerozvázal, tak žeby samičky pod ním mohly prolezi, nebo také, jestli snad wajička nesnesly při krajích těch auwazků na stromy nebo na auwazky samy, což se welmi často stává, a kteréž pak také musíme rozmačkati. Když se to opomine, býwá kolikrát wšecka naše práce marná. Tyto auwazky musíme ponechati, a nátěrku obnowowati tak dlawho, dokud motýlowé nepřestanau. Mnohé samičky jsau tak chytré, že když se jednau nohau kolomazi dotknau, a znamenají, že wáznau, hned ji wytáhnau, a od stromu spěchají; pak wylezau na jakaukoliw z kořenu wyhnau ratolest neb jinau silnější bylinu, a na ni wajička kladau.

Hausenky, které z nich na jaře wylezau, ohlížejí se brzy po welikých owocních stromech, na něžby neomylně wylezly, kdyby jim w tom obranné prauhy papíru nepřekážely. Z té příčiny necháwají se i tyto přes zimu na stromech, na jaře znowa se omaží, a teprw ku konci Čerwna, když čas hausenek přestává, se sejmau, aby pro potřebu zas byly zachowány; neb když se papír tukem napije, ušetří se při budaucím obwazowání nátěrky.

Sameček, který nastrojeným nočním obhům neb lícidlu ušel, nebo přiletěl z jiných zahrad, hledá nadarmo na stromech samičku, a příštího roku nemůže žádných spěnušek býti, neb aspoň welmi málo; lečby se předce některé samičky byly dostaly přes papír.

Toho prostředku musí se každoročně užíwati, pokud se spěnušky w zahradách pozorují. Jeli we kterém roce jaká nočátka pozorowati, w polowici Září již se papíry přimaží a natírají.

Jiného druhu spěnušky, jenž se we mnohých létech welmi silně objewí, jsau žlutého tilka, a opřádají se w chumáčkách w pawučinu jako w nejtenčí raušky. Kde se tyto rozmnoží, býwají celé stromy jako přádlem obtázeny, a wětwičky, na nichž jejich pawučina jest umístěna, schnau. Tyto přádelky jest nejlépe nůžkami zahradnickými, jichž podobu ukazuje obrazec na str. 84, i s koncem snítky uříznauti a dole zašlapati; nebo se také sesbirají a spáli.

§. 71.

Hausenky pospolité (Gesellschaftsraupen).

Wšeobecným jménem hausenek pospolitých poznávají hospodářové a štěpaři obyčejně ty druhy hausenek, které se za studených dnů, zvláště po dešti, w noci nebo také o poledni před parnem a chladem slézají dohromady, a takto we společnosti hledají ochrany. W takovém stawu dají se hausenky rozmačkati mokrým hadrem nebo wlněným namočeným klocem; nebo se udělá lauh z popele, do něhož se nakrájí mýdla a přimíchá se trochu wápna, aby byl lauh ostřejší. Tento lauh se w nějaké nádobě hodně zamíchá, a pak se hadrem na bidlo co pytlík uwázaným a do onoho lauhu namočeným chumáč hausenčí pokropí, počemž hausenky scepení. Čím žrawější lauh jest, tím bezpečněji aučinkuje.

§. 72.

Angreštice.

Tyto hausenky mají své jméno odtud, že motýl, na angreštowém neb rybízowém keři zlihlý, předewším na lupenech těchto keřů nasazuje swá wajíčka, z nichž potom wylíhlé hausenky lupení těchto dwau keřů ožírají a plení. Když se příliš rozmnoží, škodí později i jinému stromowí.

K zahubení této hausenky jest nejlépe odpadlé lupení angreštowé a rybízowé na zimu sesbíratí a spáliti, protože do něho motýl swá wajíčka wloží, z nichž pak při pohodlném powětří ještě na zimu hausenky se zlíhnau a přes zimu přetrwají.

Wůbec uchowáme stromy před hausenkami, když je na podzim očistíme, kůru napukanau oškrabeme šornau, a hausenky, pupy a motýly pokud možná zahladíme.

KAPITOLA XIV.

O ohražení sadů a potřebném ošetření ovoce.

§. 73.

O plotech štěpných semenišť, školek a štěpnic.

Aby domácí dobytek, drůbež a zvíř školkám neškodila, jest třeba, aby byly dobře ohrazeny. Nejlepší a nejbezpečnější jest ohražení hodně vysoké a zděné, při němž nic tak lehkou stromkům neuškodí, a na zeď mohou se dáti odry, a na nich rozvésti vějířovité stromky, k. p. broskve, meruňky, švestky atd. Také může plot býti z prken neb latí, jen budiž vždy hezky vysoký a tak zdělán, aby skrz hradbu nic nemohlo proleztí.

Plot živý okolo školek a štěpnic nikdy neschvaluji, protože málokdy se tak vydaří, aby nic skrz něj nemohlo, a také se na něm nasazuje mnoho hmyzu, který potom školky hubí a nedá se tak lehkou přemoci.

Užívali kdo k živému plotu stromků lesních, potřebí k tomu velmi mnoho opatrnosti a práce, aby byl hned od země hodně hustý a po času nezřídnuł. Malá nedbalost způsobí veliké mezery, a učiní plot celý neplatný a ohyzdný. Takový plot budiž z habří, neb lépe ze mladého smrčů; musí se hned z počátku bedlivě přistihovati jak shora tak po stranách, a u wnitř musí se větvičky pěkně proplétati.

Nejlepší a nejtrvanlivější živý plot jest z mladého hlohu. Aby se sazenice hlohové dostaly, musí se hlohové semeno nasbíráti a zaseti. Pak se sazenice, když jsau co malik tlusté, vysadí na jaře neb lépe na podzim na své stanoviště, půl stěwice od sebe do tříhranníku, a před wysazením až na půl stěwice se zkrátí. W příštím jaře a w letě nic se na nich neřeže; až po roce, když se zakoření, zkrátí se jejich výhony a wen číhající větwe, ostatní větwe, rostaucí u wnitř plotu, se propletau, aby nepowstala žádná mezera. Tak se dělá rok po roku, totiž swrchu se zřezává a skrakuje, až plot dosáhne žádané výšky. Při bedlivém a opatrném řezání a rozvádění může se plot státi tak hustý, že ani pták se neprotáhne.

K okrase takového ze hlóbu udělaného živého plotu může se při wysazování sazenic vždy na 5 neb 6 sáhů od sebe wysaditi jeden dřístál obecný (*berberis vulgaris*), jenž má z jara welmi pěkný kwět, a jehož jahůdky na podzim jsau welmi zdravé a od lékárníků k rozličným lékům býwaji hledány.

§. 74.

O česání a uschowání ovoce.

1. Každé ovoce, buď si jakékoli, když je chceme na delší čas uschowati, musí se česati za pěkného powětří; ranní doba, když rosa oschne a slunce ještě tuze silně nepálí, jest k tomu nejpríhodnější.

2. Ovoce se má strhnauti se štopkau, a jeli možná opatrně rukau; nelze-li ho dosáhnauti se země, použije se dwojáku (dwojitého řebříku), jehož podobu ukazuje obrazec; ovoce rukau strhané opatrně se uloží do košíku.

Owoce se stromu střesené není nikdy schopné k dalšímu uschowání, zvláště hrušky a jablka, nebo sice welikau ztrátu utrpíme hnitím jich. Při násilném třesení owoce trpí spolu welice i strom, wlášení w zemi se otrhá a mnoho tenčích wětwiček se poláme.

3. Druhowé letního owoce jaderního, kteří na loži owocním docházejí swé náležitě chuti, strhnau se několik dní před auplným dozráním.

4. Druhowé owoce zimního, ježto obyčejně na stromu nedozrají, sčesají se, když některé listí stromů počíná žloutnauti, což býwá na týden neb dvě neděle před a po sw. Wácslawu.

5. Druhy zimního owoce, jež pro delší čas chceme uschowati, nechají se, když se strhnau, několik dní na půdě wyschnauti; pak se w suchých sklepích neb komorách mrazům nepřístupných jednotliwé rozestrau na prknech neb suché slámě, nebo se uloží w truhlách naplněných řezankau, a wrstwami řezanky tak se prosypau, aby se jedno nedotýkalo druhého. Také se musí častěji dohlídnauti, a nahnilé owoce wždy odstraniti, aby zdravé nenakazilo.

Jablka, jimž dodati chceme líbezné chuti, uloží se w bezowém usušeném kwětu w dřewěné nádobě, prwé wylité smolau, a tak všemu wzduchu nepřístupné. Tato wrstwami bezowého kwětu a listí růžowého prokládaná jablka docházejí wýborné muškatełowé chuti.

Těž se dají jablka dobře udržeti, když se pěkná neporušená wyberau, na nějaké rohožky jednotliwé, aby se jedno druhého nedotýkalo, se rozloží, pak se dwěře a okna swětnice pewně uzawrau, a w té swětnici se udělá oheň z winného réwí, aby hodně kauřil. Tento kauřící oheň musí se opakowat asi po pět dní, načež jablka oschnau a potáhnau se nějakau tenkau slanau pokrywkau. Takto připrawena uloží se jablka do nějakého saudku, proložená wrstwami žitné řezanky, saudek se zabední, a tak se dají držeti celý rok a kamkoli i po wodě bez uškození zaslati.

§. 75.

O každoročtm ošetřent stromů.

Každoročně na zimu w měsíci Říjnu nebo nejvýš w Listopadu míska zemní se obnoví, a jámy pro budoucí stromky se vyhodí a náležitě vykotlí; hausenky, když listí opadne se stromu, seberau se, a též se i listí, které nechce se stromu spadati, seberě; neb jest to znamení, že w něm hausenky umístily swá wajíčka. Též když se pozorují nočátka, musí se stromy hned w měsíci Září, jak praweno w §. 70, natřeným papírem owázati a k nim pilně dohlížeti. Též se mladé stromky každoročně uwáží slamau nebo rákosím neb šipkem aneb košíky, a silní stromové omaží se nátěrkau okázanau w §. 47, aby se ošetřily dílem před ohrýzáním od zajíců, dílem od hmyzu uloženého w kůře.

Z jara, když se není obáwati silných mrazů a zima ulewuje, stromy mechem obrostlé, též i pně stromů, jichž kůra je rozpukána, šornau zahradnickau se oškrabau. Pak jak mile půda we školce roztaje, stromky owocní se sázejí, školka se zryje a počnau se stromky štěpowati.

Tak jako každá rostlina táhne šťáwu ze země a půdu wyžije, podobně i owocní strom, a protož i tento potreje, aby jemu za několik let byla posila dána mrwau. Dobrý hnůj jest pod stromy lejno člowěčí. Též swařené odpadky od kůží od jirchářů, nebo i krew na kořeny stromové wlita dobrý dělá aučinek. Ještě ale lepší hnůj jest, když se kosti zvířeci drobně rozsekají a tak dlouho waří w nějakém kotlíku, až z toho powstane jícha, kteráž wystydlá zhaustne w rosol. Tento potom trochu rozmíchaný wodau a wlitý na kořeny stromů působí výborný aučinek, a tím wíce, když se toto mrwení každá dvě léta opáčí.

KAPITOLA XV.

Měsíční zaměstnání štěpaře.

§. 76.

L e d e n.

W měsíci Lednu, když obyčejně všecko pohřbeno bývá we hlubokém zimním spánku, zhotowuje štěpař, aby dní nepromrhal, pro sebe wosk, olaupává a opaluje koly, aby měl na jaře všecko přichystáno. Též shromažďuje z ovoce, které se tento čas požívá, jádra, a schováwá je. Padáli tento měsíc mnoho sněhu a we welkých kusech, a je ho mnoho na stromích, musí se setřásti, aby se stromy nepolámaly. Nadělalyli se někde u stromořadí záwěje, jak se kolikráte stává, že stromy až po samu korunu stojí w sněhu, musí se záwěj odhoditi, aby zajíci stromy neožraly. Jeli naproti tomu měsíc Leden mírný, a opomenulli kdo swých stromů okopati, učiní to aspoň teď, nebránili tomu půda zmrzlá. Tento měsíc se wšecky stromy ještě prohlédnau, nejsauli na nich hausenci hnízda, neb jestli neostaly jednotlivé lupeny. Nejsauli kteří mladší stromkové ochráněni slamau, rákosem, bodláčím neb upletenými košíky proti ohřyzání, jest k tomu nejswrchowanější čas. Kdo chce silné stromy přesaditi, učíň to teď, nenlí půda příliš zmrzlá.

§. 77.

U n o r.

Padáli w tomto měsíci mnoho sněhu, musí se setřásati, též i záwěje od stromů odhazowati. Též hausenky, jestli še to posud nestalo, sesbírají se, a sice jak hnízda tak prsténky. Jestliže pak, jak za mnohých let bývá, již ku konci Unora zem roztaje, a nastane mírnější powětří, musí se staré stromy oškrabati šornau a čistiti od mechu, též se staré stromy wyřezáwají, a koruna se čistí od wlků. Tohoto měsíce řeží se rauby s peckowého ovoce, zvláště s třešni, broskwi, meruněk, rynglí a všech druhů šwest-

kových stromů, a uschowávají se dobře dle způsobu udaného w §. 27. k další potřebě; též se na ně, aby každý druh ostal znám, dají známky, patrné a neporušitedlné. Jeli ku konci Unora zem roztálá, namočí se hrušková a pecková jádra, a zasejí se do určitého semenišťe.

§. 78.

B ř e z e n.

Jestliže jádra owocní nebyla w měsíci předešlém wyseta, teď se beze všeho rozmýšlení musí do záhonců znou přerýtých wyseti. Semenáčkové přesazují se ze semenišťe do školky, též se ze školky dorostlé stromky wysazují nejpohodlněji tento měsíc na swá stanowišťe a zalévají se. Kopulací a jarní očkowání provozuje se na broskwích, meruňkách, třešních a všech družích šwestkových. U wysazowání mladých a čištění starých stromů od mechu a poschlých wětwi se pokračuje. Zem okolo silných w zimě přesazených stromů se pěčuje; též se ku každému z nich zarážejí dwa koly, aby nebyly od wětru wywaleny. Školky se tohoto měsíce přerýjí, mladé stromky, které se předešlého roku očkowaly po sw. Jakubě, musí se, jestliže je štěpné oko čerstwé a šťawnaté, tři prsty nad okem uříznauti; žádný wýhon krom toho, který z oka pučí, nesmí se trpěti.

Obwazky při ujmutých a přirostlých okách musí se sejmauti. Rauby jaderního owoce buď pro domácí potřebu, nebo které obmýšlíme dále zaslati, řeží se, a připojují se čísla a názwy. Též, jeli pohodlné powěťtí, počíná se štěpowání jaderního owoce.

§. 79.

D u b e n.

Nenili wysazowání stromků dokonáno, pokud možná, se w něm popiluje, a hned se zaplawuje, též i w štěpowání jaderních stromků jak do rozkalu tak do kůry se pokračuje. Wedlé štěpných raubů wyrůstající plané rato-

lesti musí se uštipowati, též všechny výpučky od kořene uřezáwati. Ukazují se již ku konci tohoto měsíce chrausti čili babky, ježto jsau kwětu stromů welmi záhubné, musí se za poledne setřásati, sbíráti a jakkoliw nejprospěšněji zahlazowati.

§. 80.

K w ě t e n .

W štěpowání stromů jablkowých se pokračuje, a na štěpowané již pučící se dohlíží. Semenistě se opatrně pleje a po wypletí zaléwá, což i při dlouhém suchu často se má stáwati po západu nebo před východem slunce. Na zahlazování chraustů a všech druhů hausenek všeecka péče a práce se wynakládá. Též krtkové se chytají.

§. 81.

Č e r w e n .

Semenistě musí býti čistěno od tráwy, po wypletí vždy zalito, a toto zaléwání, jeli potřeba, častěji, vždy před východem nebo po západu slunce se wykonáwá. Na hausenky se pilně dohlíží, a sbírání jich jakož i pup jejich na stromích, zdech a plotech se wykonáwá. Auwazky kopulowaných a raubených stromků se snímají, a štěpní výpučkové ku kolikům se přiwarzují.

Z třešnowého ovoce odhání se zobající ptactwo síťemi, rozličnými strašidly neb wětrnými mlýnky a klapčkami. Mámeli nějaký obzwláštní třešnowý strom jednotlivý, může se dáti udělati malá budka, a do této se dá kočka na řetizek, aby dle libosti mohla z budky vyskočiti; kteráž wýborně strom obhájí.

Zralé třešnowé ovoce se česá, a pecky k setbě se shromaždují. Z počátku měsíce prodáwá se třešnowé ovoce.

Stromy peckowého ovoce, jakož jsau meruňky, broskwe, jsauli owocem příliš obtěžkány, protrhají se. Krtkové se zahlazují.

§. 82.

Čerwenec.

Při welkém suchu musí se stromky z jara sázené zaléwati. Na prodej ustanowené čerwené neboli peckowé owoce, jestli se posud neprodalo, jakož jsau třešně, wišně, meruňky, též i angrešt a rybíz cení a prodáwá se. Školky musí se překopáwati, čistiti od tráwy, a jeli potřeba, zaléwati, a stromy do výšky rostaucí přiwázati ku kolikům. W tomto měsíci líhnau se zase jiní druhowé hausenek; z té příčiny musí se owoční stromowé často prohlížeti, a hausenky zahlazowati, pokud jsau w chumáčích po hromadě, a než se po stromě rozlezau. Ku konci tohoto měsíce počíná očkowání letní, také se stromky čistí. Stromům owocem příliš obtěžkaným dáwaji se podpory, aby se při wětru nepolámaly.

§. 83.

S r p e n.

Očkowání stromů se wší pilností se koná, a podpory dáwaji se pod stromy.

Wětwe, které se wětrem nebo tíží owoce zlámaly, musí se při samém kmenu pilkau hladce uřezati; jsauli ale malé, ostrým nožem seříznauti, a pak se musí rána zamazati stromownicí udanau w §. 41.

Pro stromy, které se mají na podzim wysazowati, musí se již kopati jámy, aby powětří, slunce a déšť učinili zem aurodnau. Pupy hausenek a motýlowé se zahlazují. Owoce zralé se česá.

§. 84.

Z á ř í.

Owoce wesměs se česá a shromažďují se jádra-potřebná k setbě, jak hrušková tak jablkowá, též i šwestkowá, a šetrně se ukládají. W tomto měsíci přiwazují se také papiry k zahlazení nočátek, pilně se pomazáwají, a k nim se dohlíží. Jeli mízau w stromcích a raubech, s očkowáním se pokračuje.

§. 85.

Ř í j e n.

Zimní později zrající ovoce se česá, a ve shromáždění a ukládání jader a pecek se pokračuje. Ku konci měsíce, jestli již listí opadlo, wyzdvihují se stromky ze semenišť, a přesazují se do školek; též se vysazují dorostlé stromky na swá stanoviště. Ovoce se suší a zavařuje. Ze stromových školek mohau se zbytečné stromky prodávati. Mladé stromky vysazené na wenku, ochraňují se obwazováním slamau nebo trním před zwěři. Pecky třešňowé a šwestkowé se sázejí. Na zahubení nočátek všěcka péče se wynakládá.

§. 86.

L i s t o p a d.

Pokud není mraziwé powěťří, pokračuje se w přesazování stromků; wětvičky ale nyní se neořezáwají, nýbrž toliko zbytečné kořinky, a při každém stromku na swé stanoviště wysazeném náležitá míska w zemi se udělá, aby se tam sníh a wláha mohla zdržowati.

Stromy owocní, již dříve přesazené, kolkolem na dwa střewice se okopají, a též náležitá zemní míska u každého se udělá. Stromky we školkách, které nejsau dokonale zaopatřeny proti zajcům, musí se obwinowati slamau, a sláma tato přiwáže se na několik místech wrbowými prautky ke stromkům, aby jim zající neohrýzali kůru a takto jich nezmařili.

Pro stromy, které se mají na jaře přesazowati, musí se již nyní kopati jámy, aby se zem z nich wyházená přes zimu wzduchem, sněhem a deštěm zaurodnila. Též se všěcko silné owocní stromowí, slamau neobwázané, namaže nátěrkau udanau w §. 47 k ochránění proti zajcům a k zahlazení všěcho hausenčiho hmyzu.

§. 87.

Prosinec.

Jádra ovoce jaderního se střádají a ukládají. Též pecky a skořepiny, jež na jaře chceme klásti, wloží se do hrců, a wrstwami písku neb drtin wlhkých se proloží; pak se na suchých místech přechowávají přes zimu, a dobře se přikryjí dýnkem dirkawatým, aby nebyly sežrány od myši. Hnízda hausenčí, též prsténky na stromích, keřích a žiwých plotech se sbírají a pálí. Owoce uložené we sklepích na suché slámě nebo prknech pilně se prohlíží, a nahnilé se odstraňuje, aby se od něho jiné nenakazilo.

DÍL DRUHÝ.

O zákrscích.

KAPITOLA I.

O zákrscích a řezání jich vůbec.

§. 1.

Pojem a účel zákrsků.

Pro malé zahrádky, též i pro kauty zahrad velkých, neb do rabátek, kdež se nalézají zeleniny, hodí se výborně zákrsky, poněvadž neosazují velké koruny, a jim dle prostranství a položení dáti se může rozličná tvářnost.

Zákrsky sobě vychováme, když strom od mládi bedlivě a maudře na jeho větších vždy zpět řezeme.

Wedení zákrsků patří k uměleckému zahradnictví. Jest to w skutku zábavné a odměnlivé zaměstnání. Zákrsky kryjí zdi a ozdobují místa, která by sice ostala bez užitku. Mnozí druhové ovoce, kteří jsau chaulostivi na powětří, nemohau w zahradách wystawených wětrům půlnočním a průtahům wětru jinak býti pěstowáni, než co zákrskové. Než na wenek, do stromořadí neb do štěpnic wětrům wystawených zákrskové se nehodí; nebo ženauce swé větwe jen s powrchu, byli by wykáceny od wětrů. Každý prawý zákrsek poznáme, když jen stromkem zatřeseme; nebo tento, nemaje žádného srdečního kořene, nýbrž pauze postranní větwe, celý se otřese.

§. 2.

O podnožích zákrsků.

Ačkoli maudrým řezáním dochowati se můžeme zákrsků z obyčejných plání, předce, chcemeli míti prawé, jichžbychom tak násilně nemusili řezati, nejlépe jest, bráti k tomu zákrskowé keře čili podnoží. Na takových podnožích zákrsky tak bujně neženau, ostáwají nízké a nasazují dříwe owoce.

Každý druh owocní, chcemeli jej co zákrsek wychowati, žádá jinau podnož.

Pro hrušky zákrskowé béře se za podnož kdaule, jížto jsau čtyry druhy, a sice: jabloňowá, hruškowá, portugalská a čínská. Kdauli hruškowé dáwají mnozi přednost bez pochyby pro její bujnější wzrůst. Dle nejnowějších zkaušek schwalují však portugalskau jakož nepřiměřenějš. Na těchto družích dobře se zákrsky daří, vyjmajíc některé druhy, ježto mají příliš slabý wzrůst, a jsau tuze aurodné. Tyto ostáwají na kdauli zakrnělé, i hodí se pro ně za podnož lépe obyčejné slabě rostaucí hruškowé pláně, nejlépe z jader pargamentek a máselníček (Schmalzbirnen).

Na zákrskowých keřích, jakož jsau kdaule, musejí se stromky štěpowané hned při wysazowání přiázati ku kolům, aby nebyly wyvráceny od wětrů; neb ženau jen powrchní kořeny.

Pro wenkowana, který se w řezání zákrsků nezná, hodí se lépe vysokokmení neb i polokmení. Wšecky třěšňowé druhy tuze nerády snesau řezání, pročež zřídka kdy se co zákrsky wychowáwají. Za podnož pro zákrskowé třěšně, na nichž se wišně i třěšně dobře daří, slauží třěšně řečená mahalebka (Mahalebkirsche, prunus Mahaleb). Též se hodí za podnož obyčejná wišně, a černé malé ptačnice.

Pro broskwe a meruňky slauží za podnož slíwy, blumy a stromky mandlowé, též pláně broskwové a meruňkowé, poslé totiž z nadjmenowaných druhů pecek.

Na stromcích mandlowých a meruňkowých jest owšem

owoce broskwowé výbornější, a také se dobře na nich daří a roste; jen že jsou stromky samy pro choulostivost stromů mandlových příliš citlivy na mrazy, a stromky štěpované na podnožích meruňkových podléhají toku pryskyřice. Nejlépe se hodí za podnože broskví a meruněk stromky z blum a sliv.

Švestkové a slíwové druhy štěpují se na blumy a všechny druhy slíwové, které nemají příliš silného vzrůstu.

Jabloně se štěpují na swatojančata *) čili rajská jablka. Mnozí ale z jabloňových druhů zůstávají na swatojančatech příliš zakrsalí, a pro ty se berau za podnož raději slabě rostoucí pláň obyčejných jabloňových druhů.

Muškatová renetta, bílá zimní kdaule, červená letní kdaule, dávají na obyčejných netuze bujně rostoucích pláních mnohem způsobnější zákrsky.

§. 3.

O rozmnožení kdauli (Pyrus Cydonia Linn.), swatojančat, mahalebek a sliv.

Původ kdaule oznamuje latinské jméno její pyrus Cydonia; dostalať se napřed ze Cydonu čili Cydonie, znamenitého města na ostrově Kretě, do Řecka, a odtud do Říma. Bez odporu ale jest pravá otcina tohoto stromu jižní Asie; nebo nejen že vůbec málo stromů počátek vzalo z ostrovů, ale žádá to ovoce mnoho tepla, a musí bez odporu pocházeti z krajín východních. Snad přinesli Foeničané kdauli nalezenau na Rhodu a Kandii do Krety?

Kdaule jest we své přirozenosti strom keřový, nemajíc pravidelnau, nýbrž jen nízkau rozložitau prostřední korunu. Zřídka kdy roste výše než 10 neb 12 střeoviců. Kdaule se všude daří, jen nesnese půdu příliš písčítou, lehkau, jakož ani tuze mokrau a těžkau; milujeť výsluní, sic opadá její kwět.

*) Jmenuje se *swatojanče*, protože jeho ovoce zraje o sw. Janě.

Tento keř se velmi těžko nechá rozmnožiti od semen, kteréž nerádo klíčí. Lehčeji se rozmnoží odnožemi (Wurzelausläufer) a hřízenci (Absenker), a zvláště kladením větviček na jeden střevec dlouhých do dobré a stinné půdy. K tomu se nehodí jednoroční obmladky, ale 2- i 3leté větvičky. Na jaře se nařeží hezky silné co malík tlusté větvičky w délce $\frac{1}{2}$ lokte, wloží se asi na 24 hodin do vody, a pak se položí do rabátka pro ně uchystaného tak hluboko, trochu ležatě (asi takto) do země, že jen několik ok vykukuje. Místo, kde se tyto hřízence nacházejí, musí se hodně a často zaléwati.

Chceme-li kdauli rozmnožiti hřízencemi, musíme mladé zdravé kdaulové stromky, tak hluboko wsaditi do země, aby jejich peňky čněly jen na několik caulů nad zemi. Tento rok se nic na nich neřeže. Na jaře příštího roku ohnau se všecky výpučky k zemi, upewní se dřevěnými háčky do země, a tak se přikryjí zemi, že jen u špiček větví několik ok vykukuje.

Tyto tak do země zakotwené a zemi přikryté ratolesti pustí během leta své kořinky, které se mohau na podzim nebo w příštím jaře od stromů odřezati a přesaditi do školky. A tak se každoročně zápolí; nikdy se ale nesmí opominauti okolo těchto kdaulových stromů hnojití, majili vyrážeti hojné větvičky.

Swatojančata se velmi lehkou rozmnoží následujícím způsobem: do nějakého políčka wsadí se hodně tlustá a zdravá Swatojančata, a přikryjí se tak dobře zemi, aby byly kořinky jejich zcela a hodně přikryty. Nyní se půda okolo těchto stromků hodně wyhnojí. Rabátka jimi wysázená mohau se krom toho posázeti také nízkorostaucími zeleninami, jakož jest ku p. salát, jen se tyto tam nesmějí dlouho ponechati. Swatojančata nechají se tak dlouho růsti, až odnože jejich wyblížejí co haustí. Jestliže po wyběhnutí 2 neb 3 roků vzniklo mnoho odnoží, odřeží se vždy na jaře odnože již dobře obrostlé i s kořinky, a zasadí se do školky.

Aby se toto rozmnožování Swatojančat dle žádosti zdařilo, potřebí jest zem okolo keřů dobře hnojití a takto

půdu udržeti w dobré síle. Máli kdo Swatojanský keř, který již nese ovoce, mohau se i jádra z tohoto ovoce sázeti, a takto podnože pro zákrsky vychowati.

Mahalebky, jakožto podnoží pod zákrskowé třešně, wychowáme si, když sobě nashromáždíme, pecek a tyto zasejeme. Také hřízenci a ležatě do země kladenými wětweми se rozmnožují.

Rabátka, do nichž chceme klásti wětwe, abychom se dochowali kdauí neb swatojančat, musí míti stinné položení, a wětwičky mají býti tak hluboko wloženy, aby wykukowala jen 2 neb 3 oka nad zemi.

Sliw co podnoží pod wšecky druhy šwestkowé, též pod meruňky a broskwe, dochowáme se buď odnožemi slíwovými nebo wkladením slíwových pecek.

§. 4.

Štěpowání zákrskowých podnoží.

Swatojančata a kdaule se raubují, kopulují neb nejlépe na podzim očkují. Třešně zákrskowé na stromcích ptaček neb třešňowých stromcích dobře se daří očkowaním letním, nejlépe ale kopulowaním na jaře.

Meruňky na sliwách, blumách, karlatech daří se raubowaním, očkowaním nebo nejlépe kopulowaním.

Broskwe, jak na karlatech tak obzwláště také na stromcích mandlowých, daří se nejlépe očkowaním.

Každé jakéhokoli způsobu štěpowání podnoží musí se, co nejwíc možná, státi při zemi, aby se potom stromkům dáti mohla žádaná podoba.

§. 5.

Čas wyzdwižení stromků štěpowaných ze školky.

Jako se již wýše prawilo o owocním wysokokmení, že prwním rokem po štěpowání nic se na nich nemá řezati, to samo platí o zákrscích. Udělallí ale stromek w prwním roce po swém štěpowání hodný wýhon, a máli

ze stromku býti pravidelný a zdařilý zákrssek, musí se na podzim nebo v příštím jaře buď vysaditi na své stanoviště a dle své budaucí podoby přifezati, nebo, pakli se ještě ponechá ve školce, musí tam aspoň ke své budaucí podobě býti zřezán.

Broskvím, též i meruňkám, velmi dobře dělá, když se hned v prvním roce po štěpování přesadí na své stanoviště, lečby byl jejich roční výhon příliš slabý. Na svém stanovišti totiž lépe a lehčeji se ujmau, než když jsau starší, a pravidelným řezem získá se jim skoro rok wzrůsú; mohau se však i v druhém a třetím roce přesaditi.

Zákrsky jabloňové i hruškové nechají se též dobře po prvním roce přesaditi, mohau však i v druhém, třetím nebo čtvrtém roce býti přesazeny, když jen přifezání k své budaucí twárnosti obdrží ve školce.

§. 6.

Podoby zákrsků.

Nejoblíbenější podoba zákrsků jest wějířowá, a tato buď wrcholowá neb rozsochowá (widlicowatá), neb paprskowá (páwoocasná). Twárnost rozsochowá (skoro jako latinská písmena Y) jest nejlepší, poněwadž se při ní přirozenosti stromu činí nejmenší násilí. Ze dwau předních wětwi wyrůstají wětwe ostatní, a takto se o šfáwu na stejné díly rozdělují a strom zachowává se při stálém zdraví. Čím níž tyto widlicowité přední wětwe čili rozsochy mohau býti ponechány, tím lépe.

Twárnost paprskowá (Radspeichenzweg) jest, když se žádný srdečný neb kolní kmen nenechá, nýbrž wšecky wětwe se wází ležatě.

Twárnost wrcholowá, kterau štěpaři zákrskům dávají, záleží w tom, že se střední peň nechá růsti rovně, a z něho stejně dlaubé wětwe, rostaucí w prawo a w lewo, ležatě se wází na odry.

Čtvrtá a nejobyčejnější podoba, která se dáwa zákrskům rostaucím mimo odry, jest ta, že se stromku pauze di-

woké dříví vyřeže, letorůstky se dle potreby nechají růsti na několik ok, a uspořádají se. Tento způsob, při kterém se zákrsku nedává žádná obzvláštní podoba, nazývají podobu *kerowau* (Buschform).

Pátá podoba jest *jehlanec* (Pyramidenzweg), když se peň nechá růsti rovně a okolo něho od spodku stromu k vrchu ratoléstky vždy aužejí se dle potreby přiřezávají, aby wypadla žádaná podoba.

Šestá podoba, která se někdy, však ale zřídka kdy, zákrskům dává, jest *kotlowitá* (Kesselzweg), když se srdeční kmen a ratolístky do wnitř rostaucí wyříznau, a jen ratoléstky na wen rostaucí se ponechají.

§. 7.

Jak jest sobě spůsobiti uměnt řezánt zákrsků.

Při řezání zákrsků má se předewším ohled bráti na to, aby se jim se všech stran dala auhlédná, oku příjemná twářnost, a aby byly na všech místech pěkně pokryty listím, též aby, když dosáhnau času swé nesnosti, se všech stran nasadily owocné wětwe. Z toho ohledu musí se wětwe při stromích wějříwotých na wšecky strany stejně rozwáděti, a při zákrscích swobodně stojících nesmí se strom najednau pustiti do wýšky, sice by zdola ostal nahý.

Řezání stromů jest prawé studium, které při rozličných podobách stromů, jejich vlastnostech, stanowistích a půdě žádá častého a rozumného uwážení. Protož se dá jen málo zwláštních prawidel uwěsti, a muselo by se wystawěti nesčíslné množství obrazů, kdyby se kdo chtěl theoretickým nebo mechanickým spůsobem zcela a dokonale řezání přiučiti. Chceli kdo w řezání stromů zákrskových býti mistrem, musí dříwe pozorowati a znáti přírodu wúbec, pak přirozenost stromů, častěji se w řezání cwičiti, následky jeho pozorowati, a takto sobě cwikem dobyti dokonalosti. Pokrok w seznámení se s přírodau a užitek, jenž nám z toho vyplýwá, hojně nám naši wynaloženau pilnost w badání odmění.

§. 8.

Obecná pravidla při řezání stromů zákrskových.

1. Nikdy se nemá nic na stromích řezati na zdařbůh; vždy musí nás k tomu pohnauti rozumná příčina.

2. Musíme věděti, jaký druh stromek zákrskový jest, zdali bujně čili slabě ženucí, zdali ranněji na ovoce neb na dřevo nasazuje.

3. Musí nám býti známo, na jakou podnož strom zákrskový jest štěpován, zdali na pravou zákrskovou, totiž swatojanče neb kdauli atd. čili na pláni, která silně žene.

4. Musíme ohled bráti na prostoru, jak daleko se má strom rozšířiti.

5. I na půdu musí se míti zřetel, v níž strom stojí, jeli mnoho neb málo výslunná, stinná, mokrá neb těžká atd., též jaké mnohý stromek žádá stanoviště.

6. Každý řez musí se státi pod okem, a sice pod tím, které svým směrem ukazuje tam, kde letorůst míti žádáme. Řez nebudíž nikdy příliš dlouhý. Ruka, která větew drží, musí býti nedaleko místa, kde řezáme, aby nůž neodřel kůru.

7. Dřívě, než počneme strom zřezávati, jeli na odr uwázán, musí se všecky malé snítky, vyjímajíc hlavní větwe, odwázati, a všecko suché listí, uschlé wrbowé prautky, též i uschlé větwe odstraniti a ranená místa wyřezati.

8. Při zřezávání stromů zákrskových budiž práce počata od země čili zdola.

9. Staré a slabé stromy musí býti mnohem kratčeji zřezány než mladé a zdravé stromky. Pravidlo krátkého řezu nemůže býti dosti připomínáno. A nejenom s hořejska musí strom držán býti krátce, ale i větwe, aby blížepně vždy wyrůstaly nové letorůstky, a větwe neostaly nahé. Zvláště potřebí této pozornosti při broskwích, při nichž takowéto chyby nelze více naprawiti, protože oka na starém dřewě zaschnau a ženau šťáwu jen na wenek.

10. Rosteli strom na jedné straně bujně a na druhé

slabě, musí se větve na této bujně rostoucí straně zkrátka zřezati, aby se učinil odpor šťávě, aby neměla vůli rozháněti se, a takto nucena byla, hledati na druhé straně průchody.

Aby ale snad šťáva nechodila neobyčejnými cestami, nechají se všecky slabé snítky, které tvárnosti stromu neodporují, hezky dlouhé, aby šťávu přijímaly. Naproti tomu na straně slabě rostoucí všecky slabé snítky se odřeží, prostřední se přiřeží zkrátka, a silné se ponechají dlouhé, aby se největší díl šťávy hnál do nich, a na ně aučinkowal.

11. Máli na zákrsku nějaká mezera býti přikryta, a nalezáli se kde nedaleko nějaká sebe slabší větvička, tato se až na jedno neb dvě oka přiřízne, pak, když větvička, která jest mnohem silnější než první, wyžene, zase až na to oko se zřízne, které k onomu prázdnému místu okazuje.

12. Silný bujně rostoucí strom budiž zdlauha, a slabý krátce zřezán.

13. Všecky na nepříhodných místech wyrostlé větve a wky se wyřeží, neníli potřebí jich ponechati a jinak užítí.

§. 9.

Aučel řezání zákrsků.

Zákrsky se řeží ze mnohých důležitých příčin: Řezáním na větvích bývá strom nucen, nasaditi mnohem wíce, wětšího a lepšího, též dokonalejšího ovoce, což jest patrné z toho, že se stromu odřeží větve nenesné, a dobrým se tedy přiwede wíce šťáwy. Na zákrsku slušně zřezaném jest ovoce dokonalejší i z té příčiny, že na ně může slunce a wzduch dokonale a bez překážky působiti. Zákrsky řeží se konečně také proto, aby byly auhlednější a dostaly takowau podobu, jakau sobě žádáme.

§. 10.

O wysazowání stromků zakrskových ke zdem aneb na odry (zábradlí).

Stromek ve školce pro zábradlí (odry) přiřiznutý, dle pohodlí buď na jaře neb na podzim na své stanoviště se vysadí. Máli stromek vysazen býti blíž nějaké zdi, nesmí se vysaditi příliš blízko k ní, nýbrž tak, aby byly kořeny střevíc nebo aspoň 7 caulů ode zdi vzdáleny; peň může býti nakloněn ke zdi. Takto nabudau kořeny wíce wůle, že se mohau rozšiřowati, a chowáli zeď, jak často býwá, w sobě jaký salitr, ostáwají kořeny od této palčiwé soli ochráněny.

Hlavní kořen, jestliže to postranní wětwe připauštějí, nemá nikdy býti obrácen ke zdi; pak dobře činí, když se rána, při štěpowání učiněná, pokud není zcela zarostlá, ke zdi obrátí.

Wzdálenost jednotlivých špalírowých stromů od sebe řídí se dle dobroty půdy, dle podnoží, na něž jsau zákrsky štěpowány, a dle výšky zdi nebo zábradlí. Jeli zeď jen 6 neb 7 střeviců vysoká, musí stromům ponechána býti wětší šíř neb wzdálenost, aby, co se jim nedostává na výšce, šířka dosadila. Hrušky na jaderníky, a meruňky na broskwe štěpowané žádají šíře 18 až 20 střeviců, jablka na jaderních 15 až 20 střeviců. Jablka na swatojančatech a hrušky na kdaulích štěpowané žádají prostory 12 až 15 střeviců. Jeli zeď neb špalir 10 střeviců vysoký, může mezi dwa stromky wysazen býti jeden polokmen, jehož koruna se rozwáže na zeď. Jak zákrsky dosáhnau své náležitě šíře, polokmeny se odejmau.

§. 11.

O zdech a odřích.

Při zdi nebo i plotu prkenném nemá býti šetřeno wýloh, aby byly potaženy odrami z latí, slaužícími k rozwedení wysazených zakrsků. Uwazování stromků a je-

jich větvi na zastrkané koliky dřevěné nebo hřebiky vrážené jest zbytečné mrhání času, a škodí jak větším stromkům tak i ovoci, poněvadž se závazky k tomu potřebované zařezávají do větvi, aniž se tyto dají sáustavně neb pravidelně rozvésti. Nejlépe slauží odrý z latí neb hůlek, hladce hoblowaných, s nichž sejmuta jest kůra. Mohauli býti odrý 1 $\frac{1}{2}$ neb 2 sáhy vysoké, hodí se k rozvedení stromů výborně.

KAPITOLA II.

Řezání zákrsků jaderních.

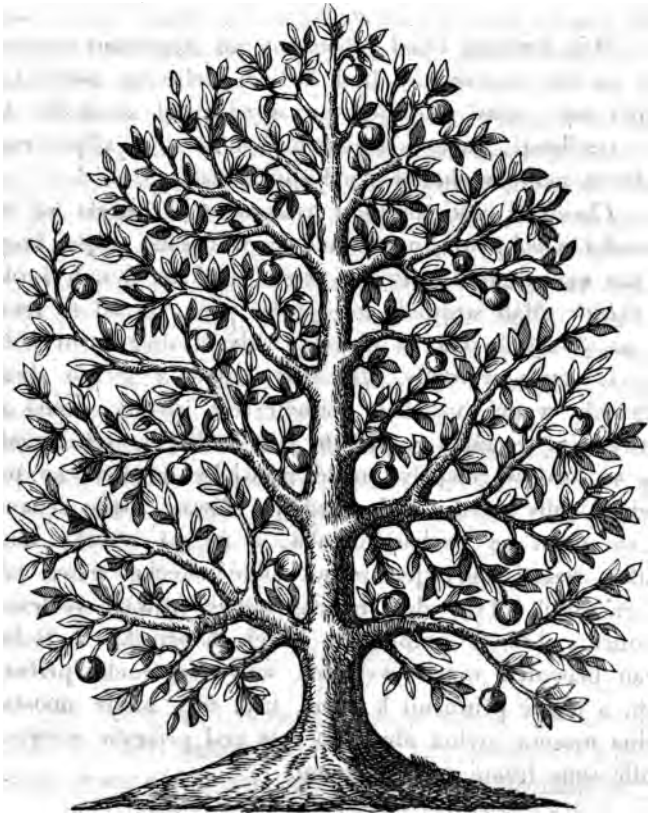
§. 12.

Řezání zákrsků větřovitých.

Máli stromek hned první rok po štěpowání wysazen býti na své stanoviště, buď ke zdi nebo na swobodně stojící odr, musí se hned po wyzdvižení ze školky ke své twárnosti, jakau chceme budaucně míti, ať jest rozsochová nebo wrcholová, náležitě zřezati.

Chcemeli míti podobu rozsochowau, uřeží se na stromku wšecky větwe až na dvě proti sobě stojící, které se mu nechají hezky dole u země, a až na 3 neb 4 oka se zkrátí. Máli stromek jen jeden prut, zkrátí se tento až na 3 neb 4 oka, z nichžby žádauci dvě proti sobě stojící větwe wyrostly. Hnalliby jeden z těchto dwau hlawních větwi mnohem silněji než druhý, musí se větwe silně rostaucí w příštím jaře hodně krátce zřezati, aby se sobě wyrownaly; malé větwičky na něm se ponechají, aby se do nich rozdělila šřawa. Slabě ženauci wětew musí se nechati dlahá, a na ní wšecky malé snítky zřezati, aby jen větwi silné wšecká šřawa přišla za podíl. Tyto dvě hlawní větwe přiwaží se ležatě k odru. Též w potomních létech letorůstky z těchto dwau hlawních větwi wyhnané wždy se trochu přiřezávají, a ležatě přiwarzují k odru, tak, aby nikde neostala žádná mezera, nýbrž aby byla celá zeď přikryta wětwe wedlé sebe ležatě se táhnaucími.

Jewí se w tom zběhlost a pozornost zahradníka, když na obau stranách proti sobě vždy stejně tlusté a dlouhé větwe stojí, a strom co žebra lidská jest rozwe- den. Ženeli strom mnoho a silných větwi, nenechá se mu jich tolik státi, ale za to se mu silné větwe málo zkrátí, a zbytečná oka a větwičky hned se wylomí prstem, aby se stromu nenadělalo mnoho ran a šřawau se neplýtvalo. Ženeli strom naproti tomu slabé větwe a jen málo jich, ty se hodně zkrátí, w čas potřeby i na 1 neb 2 oka, aby se tak hodně mnoho a spolu silných větwi docílilo, z nichž se potom nejprůhodnější pone- chají až na půl střewice vzdáli od sebe, a na odry se přiwa- zují, až jest zábradlí přikryto. Pak se jen každé koruně letorůstky něco zkrátí a suché větwe wyřeží. (Následující obrazec okazuje dokonalý wějířowitý zákřsek).

K podobě paprskové též se strom při vysazování ze školky nebo w ní asi na 4 oka zkrátí, a pak při přesazování na stanoviště větvičky, které se této podobě hodí, k odru se přiřadí. Řezání se koná tak jako při předešlé podobě, jen se musí obracet na to zvláštní zřetel a pozornost, aby větve stejné tlašťky byly, sice by to bylo proti sauměrnosti, a uráželo by oko. Z toho ohledu se musí přede vším zřetel bráti na větve rostaucí do výšky, kamž má šťáwa zvláště svůj tok; tyto se při řezání ponechají delší, aby se tok šťáwy tam stal wolnější; naproti tomu rovně ležící hodně se zkrátí, aby se sesílily, a šťáwa k nim se přilákala.

Při podobě wrcholové, kdež se peň nechává wolně růsti, a z něho po obau stranách w stejné dálce od sebe větve wodorově se rozvádějí a uwazují, musí se zřetel bráti na to, aby byly po obau stranách stejné tlašťky, délky a w stejné dálce od sebe, tak aby je oko takořka na prwní pohled mohlo přehlédnouti a počítati. Strom wrcholowatý, a wúbec každý wějířowitý musí zeď krýti w podobě příjemné oku.

Co se týče wějířowitých stromů stojících swobodně, bez zábradlí, nebo na zábradlích swobodně stojících, beze wší zdi nebo prkenné zadní bedniny, musí tak býti řezány jako stromy na zábradlích, jediné s tím rozdílem, že se musí řezati s dwau stran; a poněwadž nemohau tak vysoko wedeny býti jako na zábradlích, musí se jim nechati wětší šířka.

§. 13.

Řezání zákrsků jehlanowitých.

Při podobě jehlanowité záleží největší okrasa w tom, aby byl peň se všech stran osazen stejně hustými wětwe, beze všech mezer. K dosažení toho musí raub hned prwní rok po štěpowání zříznut býti až na jedno oko zpět; tak aby i níže ležící spící oka nucena byla ke hnání, a stromek tedy zdůlí wyhnal hodně mnoho větviček. Druhého roku též se tak řeže, aby nebyl o mnoho wýš než ostatní wětwe. Též se každoročně

kolokolem řeží větve zpátky, a sice nad tím okem, které jest obráceno ke pni. Nalézají se prázdná místa, zřizne se větew blíže stojící nad tím okem, která k oné mezeře hledí.

Jehlancowité stromowí může se dělati ze všech druhů, lépe ale se daří z ovoce jaderního než peckowého. Ovoce na stromích jehlancowitých býwá ze všech zákrskowých podob nejlepší, protože může slunce i wzduch se všech stran na ně působiti. Druhowé, kteří nasazují husté větwe, hodí se k tomu zvláště. Sem náleží: *šwejcarka*, *hermanka*, *špekowka*, *bílá cisarka*, *wsecky pargamentky* atd.; mezi jabloněmi *pepáci*, *kdaule* a *renetky*.

Nástin dokonalého jehlancowitého zákrsku wiz na následujícím obrazci.

§. 14.

Řezání stromů kotlovitých.

Zákrsek kotlovitý hodi se zvláště do koutů zahrad. Jak okazuje již jméno jeho, má kulatou a uwnitě dutou korunu. Jest to ještě jedinká podoba, která se zachovala ze hříček starých zahradníků. Stromek, jemuž tuto podobu chceme dáti, musí k tomu weden býti hned w prvním roce po štěpowání, a zřízne se blízko země na místě, kde se nalezá několik ok blízko sebe stojících. Když z těchto wyženau wětwe a sesílí se, zřeží se zase na několik ok, aby z nich wyhnaly postranní wětwe, a ty se ležatě rozvádějí; takto koruna kolkolem zhaustne. Aby ony wětwe přijaly žádanou podobu, dají se okolo koruny asi tři obruče, z nichž wždy hořejší jest o něco širší, než dolejší. K těmto se wětwe přiwaží, a tak se docílí dutost koruny.

Koruna nesmí přesahowati wýšky 6 neb 7 střewiců. Též musí se na to hleděti, aby žádná strana druhau nepřerůstala, než stejně rostly. Aby koruna příliš nezhaustla a wětwe nerostly pomateně, mohau se oka, ježto se na nepříhodných místech ukazují, hned uštipowati; takto se ušetří mnoho ran, které by se stromu řezáním wětwi musily udělati.

Jeli potřeba některé prázdniny na stromku pokryti wětweni, musí se některé blízce stojící wětwe bujně ženaucí nad tím okem zříznauti, které k oné prázdnině ukazuje, tam swůj wýhon wedauc. Častěji se takowáto prázdnina pokryje, když některau wětwičku přitáhneme šnurau na onu prázdninu a tam ji uwázeme; když dřewo stuhne, wezme se šnura pryč.

§. 15.

Řezání zákrsků podoby keřové neb keřelné.

Tímto řezáním nedává se stromku žádná zvláštní podoba; nýbrž řezání jen proto se koná, aby byl strom trochu auhlednější, a něsl pěkné ovoce, když by mohlo

po prokleštění koruny působením slunce i vzduchu pohodlně vyrůstí a dokonale dozrátí. Wětwe musí se hezky zkrátka zřezati, aby se sesílily, a mohly ovoce unést, protože nemají žádné podpory.

Jestliže se žádané podoby řezem docílilo, což se obyčejně stává za 3 neb 4 léta, musí se na to dbáti, aby se w této podobě udržely; což se stane, když každoročně zkrátíme jejich letorůstky, a wětwe, které by twářnost hyzdily, uřežeme a odstraníme. Při každoročním řezání musí se předewším na to hleděti, aby byly wětwe w stejné dálce od sebe, a podoba příjemná oku.

§. 16.

O času řezání zákrsků.

Jak brzo lupení se stromu spadne a šťawa jeho zimau zhaustne, nastává jeho zimní spánek a tak jakási nečinnost. Od toho času, až když zase jeho šťawa zřidne a počne obihati, dá se se stromem nakládati dle libosti, a může se po celau zimu řezati. Že ale při učiněných ranách častěji mohau tuhé mrazy stromkům uskoditi, oka blíž řezu pokaziti a celé wětwe wysušiti, jest nejpříhodnější ke zřezávání zákrsků měsíc Březen; zvláště nemá se řezání nikdy před tím měsícem konati při stromowí, které má dříví příliš řídké a wětwe duté, jakož jsau broskwe a merunky. I stromky ovoce jaderního nemají, když jsau na zimu wysazeny, hned na zimu, ale až z jara býti přiřezány.

§. 17.

O prvntm a druhém uwazowání zřezaných zákrsků.

Wětwe zřezaných zákrsků musí býti hned při řezání náležitě w stejné dálce přiwázány k odrům. Každá wětwička musí býti uwázána sama pro sebe, aby snad na některém místě nebylo mnoho wětví a na jiných zase prázdna místa. Wětwe se nesmí nikde křížiti, nebo jedna přes druhau uwazowati, lečby toho žádala potřeba, aby se ukryla nějaká prázdнина. Jeli některá wětwička

krátká a nemůže dosáhnouti až k lati, aby k ní byla přivázána, uvaž se auwazek na cíp větvičky, a druhý konec auwazku přiváže se k lati. Záhyby a nepravé směry větvi napravi a narownaji se auwazky; jakož i větwe, kterých špičky ženau pod odry, na wenkowskau stranu odrů se přivází.

Wůbec musí se wazba větvi diti se slušnou pozorností a bedliwostí, aby všecko bylo auhledné a prawidelné. Auwazek nesmí nikdy býti na oku, aniž tak pevně na větew uwázán, aby odřel kůru. Nejlépe se hodí k auwazkům tenké prautky se žluté wrby, pokud jsau ohebné a čerstvé; nebo jestliže zaschly, musí se namočiti we wodě, aby se nelámaly.

Druhé přivazování, které se stává ku konci měsíce Čerwence, není radno konati prautky wrbowými; nebo tyto by nedozralé ratolistky odřely; ale lépe se k tomu hodi sítí neb lýko.

Aučel tohoto druhého uwazování jest, aby byly nowě vypučelé a přirostlé větwe z mládi přivázány na swá místa, a takto stuhly. Uwazováním nabudau větwe ochrany před powětrím, neb jinak by je witr ulámal; též se stávají odry náležitým přivazáním větvi auhledné. Po celé leto musí každá větew z jakékoli přičiny odstávající a odwázaná do swého pořádku býti nawrácena.

§. 18.

O wylamowání mladých wjpucků a odštipowání zbytečných ok.

Jak užitečné jest časné wylamování zbytečných wjpucků a odštipování nepotřebných ok nejen u suromů peckowych, zwlastě broskwi, ale i u stromů jaderních, jest již wyše zminěno. Nejen, že se takto stromu uspoří mnoho šfawy, jižby on wplytwal do větwi, a též mnoho ran, kteréby při odřezávání těchto zbytečných větwi musily býti činěny; ale strom se také lehčeji udrží w pořádku, a tok jeho šfawy w prawidelné rownowáze.

Toto wylamování wětviček stává se ku konci měsíce Kwětna; neb tímto časem jsau větwe již dosti wy-

winuty, tak že se dá posaudit, čeho bude potřeba pro budaucnost ponechati, a co může býti odňato.

Odlamování palcem jest mnohem lepší než řezání nožem. Po odřezání nožem okáží se větším dílem zase nové výpučky, což se po wylámání nestane nikdy, poněwadž se zárodek větwe wyvrátí. Než větwe, které již zdřewnatěly, musí se odřezati; sice by se wylamování tuze porauchaly větwe hlavní, na nichž tyto sedí.

Wylamování wztahuje se zvláště na stromy peckové, nicméně jest užitečné i při owoci jaderním, jestliže w čas toku šťawy, když se na stromu nic nedá řezati, chceme zmírniti nebo zastawiti bujný wýhon čili wlk w bujnosti, jeho a tudy buď jen špičku nebo ratolístku až k šestému neb sedmému lupenu uštipneme.

Wylamování nepotřebných ok palcem činí tak dobře jako wylamování mladých wýhonů, když totiž na jaře nebo při řezání wylomíme takové oko, kteréby na stromě wyhnalo zbytečné neb škodlivé větwe, čímž stromu mnoho šťawy a ran uspoříme.

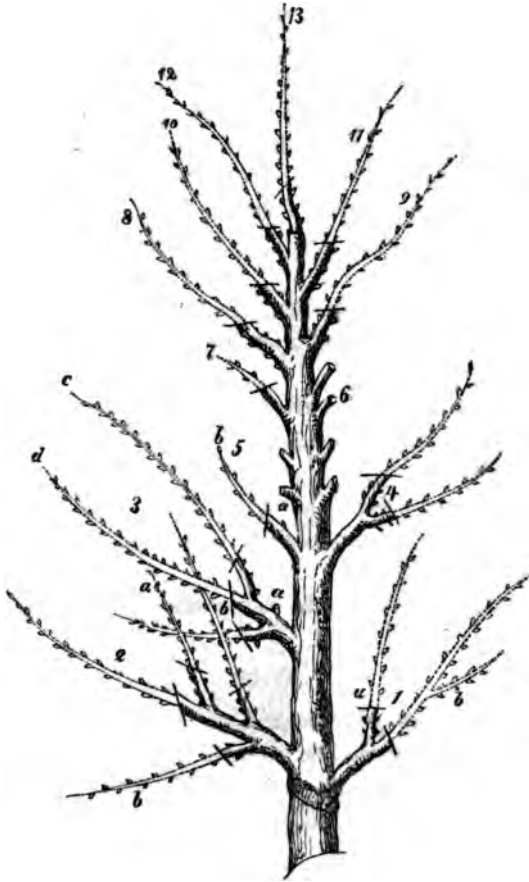
Wšecky tyto štěpařské práce, řezání, wylamování a uštipování, žádají dobré rozwázení, pozornost a zkušenost. Jen takové výpučky a oka zřezávají se a wylamují, které rostau ke zdi nebo zrowna na wenek, též wlky, wyrážející zrowna z pně, neníli jich potřeba k ukrytí nějaké prázdnyiny neb dosazení místa větwi, nesením se slabých; též wylamují se větwe, které wyrážejí dvojnásobně neb trojnásobně z jednoho oka, kdež pak jen nejsilnější se ponechá. Wylamování owoce, jestliže ho strom nasadil přílišné množství, budiž odložen až do měsíce Čerwna neb Čerwence, kdež zbytečné owoce obyčejně samo spadne se stromu, též wítr do toho času mnoho sklátí.

§. 19.

Wzor řezání zakrsků jehlanowitých na kdaulích.

(Wiz obrazec na str. 117.)

1. Jalowá větew s třemi větwičkami. Wětwička a zřízne se spodkem na tři oka, ostatní wětwičky se zcela zříznau pryč.

Wětew 2. má 4 wětwičky; první se zřízne zpátkem na 6 ok, (bylaby se zřezala jen na 4 oka; že ale blíže kmenu jest wětwiček potřeba, musí se několik wětwiček vychowati, které přikryjí mezeru) druhá *b* zřízne se na owocní dřevo (Knotenholz, Fruchtholz), třetí se zřízne na jalowau wětwičku, a čtvrtá se zcela odřízne.

Wětew 3. má tři wětwičky; *a* jest kwětní oko, *b* se zřízne na owocní dříví na 3 oka nazpět, *c* na wětew jalowau na 4 oka, *d* zcela se zřízne.

Wětew 4. má rozsochové wětwičky; obě se zříznou zase na wětwe rozsochové na 4 oka nazpátek.

5. Tato větew se zřízne za malau větwičkau *a*, aby ona silněji vypučela, a vyhнала větwičku jalowau, (protože w tomto místě jest větwi potřeba; jinak by se ona malá větwička *a* byla na owocné dříwi zpět zřízla, a větew *b* by se byla zřízla na dřewní větwičku).

Pak následuje 5 owocných pupenců.

6. Zlámaná větew blíže samého dřewa ulomená. Musí se čekati, jestli snad wyžene některé spící oko a učiní větew.

7. Malá owocní větew, která se upotřebí za jalowau; z té příčiny zřízne se zpět na 3 oka, aby se dolejší nahota pně přikryla.

8. Jalowá větew s třemi owocnými pupenci. Zřízne se na jalowau na tři oka.

9. Těž tak.

10. Jalowá větew, která se zřízne zpět na tři oka.

11. Jalowá větew; zřízne se též na tři oka.

12. Těž tak.

13. Jalowá větew, která se zřízne na 6 ok zpět.

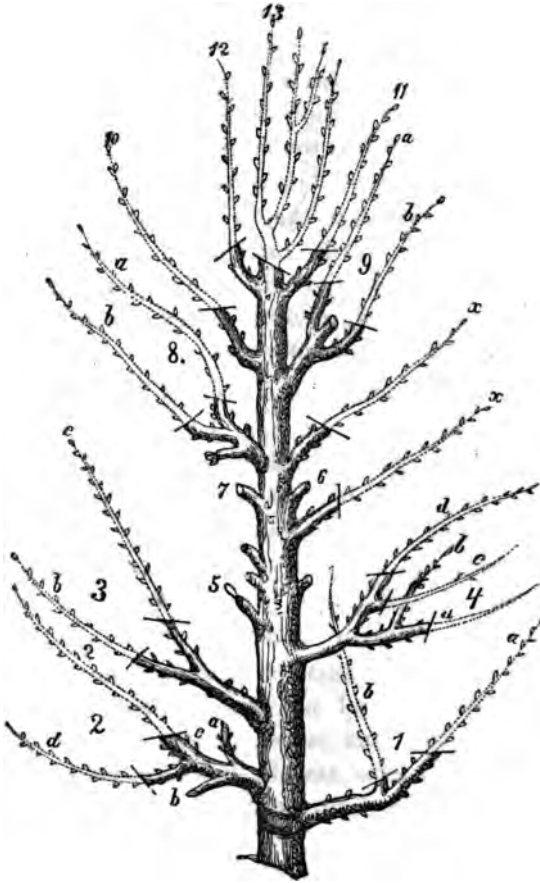
§. 20.

Popis následků řezu předsewzatého w lonském roce, a řezu na témž jehlancowitém zákrsku w přístím roce.

(Wiz obrazec na str. 119.)

1. Tato lonského roku na 3 oka zpět zříznutá větew vyhнала 2 větwičky, a prostřední oko ostalo spáti. (Wětwe jsau slabé, protože strom we wrcholu příliš bujněl.) *a* se zřízne na jalowau větew na 4 oka, a tato se přístího roku zřízne na twářnost rozsochowau, protože jest zde větwi potřeba, *b* se zcela zřízne protože se stáčí ku pni.

2. První větwička *a* nasadila oka owocná (protože hlavní větew mnoho šťawy hnala a potřebovala do swých dlouhých špiček). Tato větew ostane, a osadí w přístím roce owoce; *b* se zřízlo na nesné dřewo, a nasadí w přístím roce owoce, a sice jistěji než *a*, protože jest dřewo mladé; větew *c* se zřízla na 4 oka, z nichž ostala dvě

spáti; nejhořejší oka wyhnala wětwičky *d* a *e*, které se nyní zřiznau na 4 oka, a stane se rozsochowá jalowá wětew.

3. *a* nasadila tento rok owoce; *b* se zřizla na owocnau wětew na 3 oka; protože ale w tomto místě jest zapotřebí jalowé wětwe, zřizne se letos na jalowau wětew na 5 ok; *c* se zřizla na 4 oka na jalowau wětew, a zřizne se opět na 4 oka na jalowau wětew. Poněwadž wětew *c* jest mnohem silnější než wětew *b*, zřizne se na wětwi *c* o jedno oko míň, aby wětew *b* tím jistěji hnala do dřewa, ne na owoce.

4. Tato větew, která byla zřezána na twáhnost rozsochowau, wyhnala 4 wětwičky; *a* se zřízne na wětew jalowau na 4 oka: *b* wětwička owocná ostává celá a na špičce se ohne, aby nejhořejší oko newyhnalo do dřewa, aby se wětwička sesílila a tím jistěji osadila kwět; *c* se zcela zřízne, a *d* se zkrátí na 4 oka na jalowau wětew.

5. Byla nesná wětwička, a žádalo se, aby se stala z ní jalowá; ona však osadila na owoce, *x* jedna z 5 owocných wětwiček, wyhnala beze wšeho řezu do dřewa, a dělá zde pro onu mezeru dobrý aučinek; nyní se zřízne na 4 oka na jalowau wětew.

6. Pahýl ulomené wětwe oschnul a zřízne se.

7. Učinila tentýž aučinek jako čís. 5, a nasadila owocná oka; *xx* nasadila lonského roku dwa kausky owoce, a stala se pro silný tok šťawy wzhůru jalowau wětwi; zřízne se teď na 4 oka na jalowau wětew.

8. Prostřední oko ostalo spáti, *a* se teď zřízne zpět na 3 owocná oka, *b* na tři oka na jalowau wětew; ostatní owocní wětwičky ostanau.

9. Z těch tří owocných ok wyrostlo *a* do jalowé wětwe, a zřízne se teď na nesnau wětew na 3 owocná oka, a *b* na 4 oka na jalowau wětew. Pahýl, na němž dvě nejhořejší oka zaschla (protože nejdolejší hnalo příliš silně) odřízne se, protože zde již ok wyhnati nemůže.

10. Nejhořejší oko welmi silně hnalo, ostatní zaschla, a zřízne se teď wětew na tři oka na jalowau.

11. Též tak.

12. Nejhořejší oko silně hnalo; zřízne se teď na tři oka a bude slaužiti za wrcholec; předešlý wrcholec zcela se zřízne, nový se zkrátí na tři oka, aby strom zdola víc síly dostal a tak dolejší wětwe wíce mohly hnati, zvláště také aby wětwe rozsochowé nehnyly do owocných ale do jalowých.)

KAPITOLA III.

O řezání zákrsků peckových.

§. 21.

O řezání peckových zákrsků vůbec, a broskwových zvláště.

Řezání zákrsků peckových jest od řezání stromků jaderních we mnohém welmi rozdílné. Tito druhové ovoce mají zcela jinau přirozenost. Jejich růst jest welmi bujný, časem až přílišný. Peckové ovoce roste čerstvě, kwěte welmi ranně, a nasazuje časněji i hojněji plod nežli ovoce jaderní. Rány na stromowi jaderném mnohem čerstvěji se zacelují, aniž jsau tak nebezpečné jako u ovoce peckowého. Jestliže se někdy w řezání při stromowi jaderním chybí, dá se to zase zponenáhla naprawiti, ale při owoci peckowém jest a ostane hrubá chyba nenaprawitedlná.

Předewším krásné a důmyslné jest ale řezání broskwi; pro každého zahradníka jest to vysoká škola, w niž wlohy jeho nalezají největší okres činnosti.

Strom broskwový, ač jest w našem podnebí již zdomácnělý, drží přede posud mnoho ohně ze swé otčiny přinešeného, a má jistau twrdošijnost we swém růstu, tak že, jestli se s ním nakládá proti jeho přirozenosti, brzy onemocní a zahyne.

Štěpař musí se učít jeho bujný růst zamezowati, a jeho oheň mírniti, však aby ho zcela nepotlačil. Broskwový strom časným, nesným a hojným nasazowaním ovoce brzy se unawí; musí se tedy hleděti udržeti w prostřední činnosti. Musí se dobře uwážiti jeho síla, jeho zdrawí a trwanliwost, a wůbec musí se tento druh wěsti vždy s předložením a maudrostí. Maudrým nakládáním a ošetřowaním může broskwový strom dosáhnouti přes 50 roků stáří, a poskytuje nám, čím starší jest, vždy krásnější a wybornější ovoce.

Broskwový strom nehodí se na žádné stanowišě

lépe, jako na odry, a na nich zase nejlépe v podobě rozsochové, protože bujný růst a silný přítok šťavy nemůže lépe býti mírněn a držěn v pořádku, než ležatým položením větví, v kteréž podobě dosáhne 40 i 50 střeviců šíře. Při swobodně stojících broskwových jehlancích, jichžto se málo nalezá, zkrátí se vždy všecy větve a wlky; p̄erůstající větve zkrátí se ná 4 oka, aby dávaly vždy mladé dříví, kteréž nese ovoce.

§. 22.

O položení zábradlí čili odrů.

Položení odrů působí velmi mnoho k většmu neb menšmu wzrůstu stromů, a k dobrotě a dokonalosti ovoce. Strana východní jest w horké a lehké půdě mnohým broskwovým druhům velmi příhodná. Dostačitelne jest k dozrání dřeva i ovoce, když požívají na takowémto stanovišti oswicení sluncem od rána až do jedné hodiny spoleadne, přičemž ani zase příliš bujně neženau a neshazují ovoce. Jen jest na takowémto stanovišti stromu nemilý pronikavý witr sewerovýchodní (Nordostwind) a palčiwý wzduch jarní. Položení k straně polední jest při našem podnebí pro pozdě zrající broskwe nejlepší. Na tomto stanovišti jsau proti wětrům sewerním a sewerozápadním chráněny, a požívají slunce od 9 hodin ráno až do 4 spoleadne. Tento stupeň tepla jest w našem podnebí k dokonalému dozrání ovoce postačitelny; jen w jižnějších krajinách jest polední slunce příliš palčiwé, wysuší ovoce, a činí je maučnaté.

Položení západní dobře se pro broskwe nehodí, tím méně sewerní. Při wysazování broskwových stromů musí se pozdě zrajícím druhům vždy dáti teplejší položení.

§. 23.

Prawidla k řezání broskwových stromů.

Wšeccko, co jest již o řezání stromů zákrskových wůbec řečeno, platí i zde; nic méně dlužno při řezání stromů broskwových šetřiti některá zwláštní prawidla.

Okázili se w lky, což se při broskwových stromích hustěji stává než při jaderních (welmi často i z nepravidelného řezu powstávají), musí se časně uřezati, lečby jich bylo potřeba k zakrytí nějaké mezery. Jeli jich potřeba, musí se časným ohnutím a maudrým wedením proměnit w dobré wětwe. Pakli powstaly neopatrným řezem, mají zahradníku slaužiti k wýstraze při budaucím řezání. Broskwový strom nasazuje ovoce na ročních wětwich. Každý rok musí tedy zahradník wychowati nowé wětwe, a hleděti je zachowati; k tomu cíli musí některé starší wětwe zkrátka, jiné zdlauha zřezati, některé pro běžící, jiné pro budaucí rok. Potřebí jest broskwové stromy wěsti wždy raději niž než wýš, a wětwe wždy přiřezawati blíže pně, aby nepowstaly na lokte dlauhé nahé wětwe a mezery. Také nesmí žádná wětew státi kolmo, ale wždy přiawána býti ležatě. Jestliže po několika letech broskwe wybuchá, musí se držeti kratši, a nesmí se opomenauti přidati jim čas po čase čerstwé a dobré země, a tak jim přilepšowati. Rány a zbytečné řezání zwlášť w nečas musí se při broskwich co nejwíce možná opomijeti; proto dobře dělá odštipowání zbytečných ok a mladých wýhonků.

Na wýhonu poslém z oka neb z kopulací neb i z raubení nebudíž prwního roku zhola nic řezáno, třeba by wýhon dosáhl tlauštky palce a wýšky muže. Takto se jeho koření sesílí, a když se potom na jaře při přesazowání zřízne na 3 neb 4 oka, wyžene hlawní wětwe w takowé síle, že brzy nejkrásnější špalír pokryje.

§. 24.

Prwní přiřezání stromu broskwového pro odry k podobě rozsochové a jeho další šetření.

Jak brzy se stromek se swým jednoročním wýhonem přesazuje ze školky na swé stanowišťe, uřízne se asi střewíc od země až na dvě pěkná oka naproti sobě stojící zpět (tak sice, aby se nalezala po stranách).

Řez se musí státi ode zdi k wenku, aby křiwolakost přišla ke zdi. Ostatní oka a wětwe, pod oněmi dvěma

za větve hlavní zvolenými, buď se teď wylomí nebo se ještě dvě nechají do zásoby, kdyby snad jedno z oněch dwau wywolených ok buď nějakým hmyzem neb jinak přišlo k zmaření. Pakli šťastně wyhnaly, a jsauli již na jeden neb dwa prsty dlouhé, tenkrát oka pod nimi stojící se wylomí. Tyto dvě větwe mohau w prvním roce dosáhnauti přes jeden loket délky, a wyhnati mnoho větwiček postranních. Jak brzo tyto dvě hlavní větwe jen trochu se sesílí a zdřevnatí, musí býti rovnovážně nebo trochu výš uwázány na odry pewným lýčím neb sítím, a sice každý na své straně w stejné výšce, aby měl jeden jak druhý stejné položení, aby se šřawa mohla stejně rozdělowati, a protož i větwe stejně rostly a se silily, což slauží stromku k weliké okrase a užitku.

Hned w prvních měsících musí se pilně na to dohlížeti, jestli jedna větew druhau nepřehání; sic by musila ona, ježto druhau předhonila, níž a ohnutě býti uwázána; kdežpak hned nucena jest šřawa wolněji přitékati; nebo by se musila silnější na špičce uštipnauti na jeden neb na dwa palce, což podobně její silně přitékající šřawu zarazi.

Sehnutí větwi může se státi kterýkoliw čas, ale přistípnutí nemá se předsebráti před sw. Janem.

Jestliže wysazujem stromek ze školky na stanowíště, který již we školce dokonalau rozsochowau podobu přijal, musí se s ním naložiti tak jako se stromkem, jenž byl hned první rok po štěpowání na své stanowíště wysazen, s tím jediným rozdilem, že tomuto teprw ze školy wyzdwiženému musilo by ponecháno býti wíce ok, aby mohl také své kořeny siliti, kdežto onen již na stanowíšti ujatý kratčejí se zřeže. (Wyswětlení dá §. 25.)

§. 25.

Řezání w druhém roce.

Jestliže stromek w prvním roce na dvě oka zříznutý své dvě větwe wyžene nestejně, tak že je jedna mnohem silnější a delší než druhá, musí se hned na jaře při řezání na to dbáti, aby se stejnost dosáhla. K tomu cíli

musí se větew silnější zřezati welmi krátce, až třebas na jeden prst, a slabší se ponechá celá; tak se šťawa w tlusté větwi promění a zastawí; naproti tomu slabší ale delší šťawu onu přitáhne, a tak se w tlaustce oné wyrowná. W této případnosti mohau se silné větwi ponechati malé větwičky, jsauli tu jaké, aby něco oné šťawy spotřebowaly.

Pakli ona dvě oka w prwním roce wyženau větwe stejně tlusté, zkrátí se tyto w příštím jaře na osm ok. Takto se pokračuje, a nejvyšší wýhon podrží se co jalowá větew, čímž se hlavní větew udržuje. Wšecky větwe musí uwázaný býti ležatě a rownowážně, neboť rowně stojící přitáhnau hned wíce šťawy, jiné přerostau a překází takto stejnému rozdělení šťawy.

§. 26.

Další pravidla řezání stromů broskwowych a opatrowání jich we stáří.

Nejhlavnější pravidlo při stromowí broskwovém jest, aby bylo hned zmládi zkrátka zřezáwáno. Ač jednemu kolikrát přichází lito, nejkrásnější větew zříznavi, nesmíme jich předce šetřiti, sice by ostal strom dole nahý, protože nesné dříwi po donesení owoce uschne. Předce ale musí opatrný zahradník při řezání broskwí zachowati míru, a dle powahy, růstu, stáří a jiných setkawajcích se okolností jeho bujnost mírniti, nikoliw ale zcela potlačiti.

Upomenuto budiž, že při broskwích štěpowaných na podnože mandlowé musí štěpař nechati wíce dříwi než u takowých, které jsau štěpowány na podnožích slíwowych; nebo poněwadž broskwe na mandlich silněji ženau, cauwlyby silným řezáním we swém růstu zpět, a jejich oheň nebylby jen umírněn, ale udušen; takowýto strom obyčejně zachází. Wždy musí zahradník hleděti, aby vzniklo hodně mnoho jalowých větwiček, neb potom neschází na owocných; kdyby kdo hleděl dociliti jen owocných, tyto, jak již řečeno, po donesení zhynau, a tak by se broskwe blíže pně a hlavních větwi stala nahá.

Řezeli si kdo na jaře broskwové stromowí sám (na

zimou neb v zimě není v našem podnebí řezání nikoliiv radno), rozváží se především všechny větvičky (však bez důležité příčiny nikdy větve hlavní), a odřeže se především všecko suché jakož i staré dříví, které před několika léty neslo ovoce a nemá žádných nových výpučků. Též se odřeží všechny příliš slabé, jakož i takové silné větve, které mají zažloutlé a uwadlé lupení a daleko od sebe stojící oka, ač neníli se obávatí mezer, neb nechcemeli jich jinak použiti. Pak začneme řezati zdola po pravé ruce, a sice střídavě všechny slabé a silné větve tak, že jednu necháme dlouhou na 6 caulů, na střevíc neb i více (dle powahy její délky a množství ok), druhou pak po ní stojící zkrátíme až na 3 neb 6 caulů, všecko dle okolnosti wzrůstu, velikosti stromu, prostrannosti místa atd.) Jeli jedna strana až do polowice zřezána a hned také přivázána, začne se po lewé ruce také zase zdůly řezati, a pokračuje se až do prostředka. Pak se řeže po pravé straně druhá hořejší polowice, a po skončení řezání na té straně dokončí se i druhá polowice na lewé straně. Jak mile strom je zřezán, hned se začne uvazowati zdůly, a musí se na to hleděti, aby bylo na každé straně stejně dříví, a aby větve ležely proti sobě rownowážně, aby se nikde nekřížowaly, nikde nečněly za odry, než všechny přivázány byly spowrchu odrů. Jestliže by i v prostředku ostala jaká mezera, tato se větvičkami později w letě vzniklými přikryje.

Při druhém přivazowání, když jsau větve již porostlé lupením, musí se na to hleděti, aby ovoce ostalo lupením pokryto. Swobodné a přímo na ně doléhající sluneční paprsky je wysuší, w růstu zkrátí a učiní před časem zralé; mnohému owoci při dlouhém suchém powětří tak se zkrátí šťawa, že nezralé opadá. Broskwové ovoce rostaucí pod lupením jest mnohem wětší a šťawnatější, než takové, které slunce spřima oswěcuje, zwlášť na špalířích, kdež požíwají mnohem méně swobodného wzduchu, rosy a deště, než vysokokmení. Při zákrscích musí jim to dosaditi wypařowání lupení; protož jest i ovoce z wysokokmení mnohem lepší než ze zákrsků.

Strhnoutí lupení a odkrytí ovoce, aby bylo pěkně barewné, nesmí se státi než asi na 10 neb 12 dní před auplným dozráním, ani ne najednau, ale zponenáhla, tak že teprw asi 3 neb 4 dni před auplným dozráním může ostati zcela odkryté. Pokropili se ovoce tento čas trochu wodau, zwýší se tím jeho barewnost. Chceme-li barwě ovoce dodati wětší okrasy, nebo barwitostí jeho wykresliti nějakau podobu, potřebí jest jen onu podobu wystřihnauti na papíře, a pak papír na ovoce a sice na sluneční straně přilípnauti; wystřížené mezery, na něž mohlo slunce bezpostředně swítiti, budau čerwené, a místa papírem pokrytá ostanau bledá.

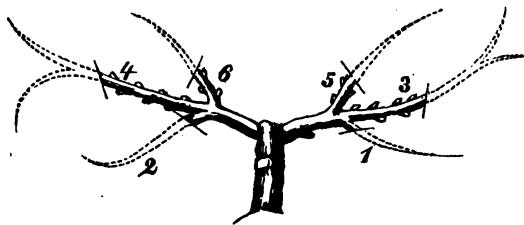
Broskwe a meruňky osazují obyčejně nesmírné množství ovoce, které ale ostává maličké. Chceme-li tedy obdržeti ovoce wětší, potřebí jest ovoce neauhledné a stisněné potrhati, aby sobě nepřekáželo w růstu. Kde je ovoce dwojaté, utrhne se jedno; kde sedí tři u sebe, utrhne se prostřední, a sice na starších stromech a slabých wětwich víc, na silných stromech méně. Nesmí se ale s wylamowáním ovoce pospíchat, ani se nesmí před koncem měsíce Čerwence předsebráti, pokud by ovoce nedosáhlo welkosti wlaského ovoce; neb welmi často nastaupi takowá powětrnost, že ho welké množství spadne.

Na zimu se broskwowé stromy nejlépe ukrywají před mrazem jedlowau chwojí, kteráž je chrání jak před silnými holomraznicemi bez odnětí jim wzduchu tak i před náledím, že se k nim tak lehkou nedostane. Náledím totiž trpíwá stromowí nejawětší zkázu; býwat i příčinau zánětu stromowého.

Dosáhnulli strom broskwowý již hodného stáří, musí se tím bedliwěji opatrowati, zkrátka zřezáwati, wšecky nepotřebné výpučky wylamowati, okopáwati, hnojiti a každoročně přidáním nowé a hnojné země občerstwowati. Takto se může strom držeti we swé nesnosti ještě mnoliá léta, a dáwá lepši a dokonalejší ovoce nežli w mladosti swé.

§. 27.

Wzor řezu stromku broskwového na odry první rok po přesazení.

Na jaře po přesazení stromku s jedním vyhonem, jenž byl na dvě oka zpět zříznut, která potom vyhnala dva stejně silné a dlouhé pruty mající sloužiti co hlavní větve pro podobu rozsochowau, a potom každý na oko zpět zřezán býti, vyrostly větve v nakreslené podobě, a byly v potomním jaře takto přirezány: 1 a 2 odřizly se pryč, 3 a 4 upotřebily se za jalové větve, a zřízly se na 4 oka; 5 a 6 byly zříznuty na 3 oka. Ostatní vypučelé větvičky hned z počátku se odštíply.

§. 28.

Wzor řezu broskwového stromu na odry w druhém roce.

Zde vykreslená podoba představuje též mladý zákrssek, ale s tou chybou, že se každá hlavní větve

z počátku ponechala o 6 ok delší, a tedy místo ponechání jen 8 ok, ponecháno jich bylo 14, aby se ukázalo, jak se takovýchto chyb máme vystříhati.

A. Hlavní větew po pravé ruce.

a. Nesná větwička. Uváže se, a nasadí w příštím roce ovoce, načež zhyne. (Kdyby se tato větew na 4 oka zřezala, powstaly by w příštím roce 4 větwe; že ale w těchto místech jest větwi dost, lépe jest užítí jí k nasazení ovoce.)

b. Dřevná (jalová) větew. Zkrátí se na 6 ok a dá pro příští rok výhony, které se potom mohau dilem na owocné, dilem zase na dřevné větwe přirezati.

c. Jalová větew. Pro swau nepříhodnost zcela se odřízne. Bylo chybeno, že se hned z jara buď co oko neb mladistvý výhon newylomila. Kdyby se mohla ona větew příležitěji přiwázati na odry, musila by býti na 6 ok zpět zříznuta pro owocný raub. Pakli by se zřízla na 4 oka, stal by se z ní dřevný raub.

d. Owocná větew. Oстане tak jak jest.

e. Jalová větew. Zřízne se na 6 ok.

f. Nesná větew. Nezřízne se; sice by se z ní stala dřevná (jalová) větew. Po donesení ovoce zajde.

g a *h.* Owocné větwe, ostanau.

i. Jalová větew. Zřízne se na 4 oka, a z ní powede se potom hlavní větew.

k. Zcela se zřízne; nesmí déle pozůstati, aby přílišným swým hnáním ostatním větwím neškodila w růstu, a aby dole na stromu nepowstaly žádné prázdny.

B. Hlavní větew s levé strany.

1. 2. 3. Jsau malé owocní větwičky, a ostanau.

4. Nesná větew. Po donesení ovoce se zřízne.

5. Nesná větew, zřízne se ale za jalowau na 4 oka, ač jest slabší než sausedící, protože lépe přiléhá k odrům.

6. Jalowá wětew s dvěma owocnými wětwičkami: *a* ostane pro osazení ovoce, *b* se zřízne na 4 oka za jalowau wětew, *c* se zcela odřízne.

7. Silná jalowá wětew. Zcela se zřízne, a následující silná ponechá se za hlavní wětew, protože má stejnau délku a vzdálenost od pně, jako hlavní wětew po pravé ruce. Kdyby wětew pod čís. 7 stála jen o půldruhého caule vyš, ponechala by se tato pro swau stejnau délku a vzdálenost od pně s wětwi po pravé ruce, a ostatní by se nad ní zcela zřízlo.

8. Owocná wětew. Zřízne se na 4 oka za dřewňau wětew (protože na tom místě je pro příští rok owocného dříwi potřeba).

9. Jalowá wětew. Zkrátí se na 4 oka, a užije se jí ku prodlaužení wětwe hlavní.

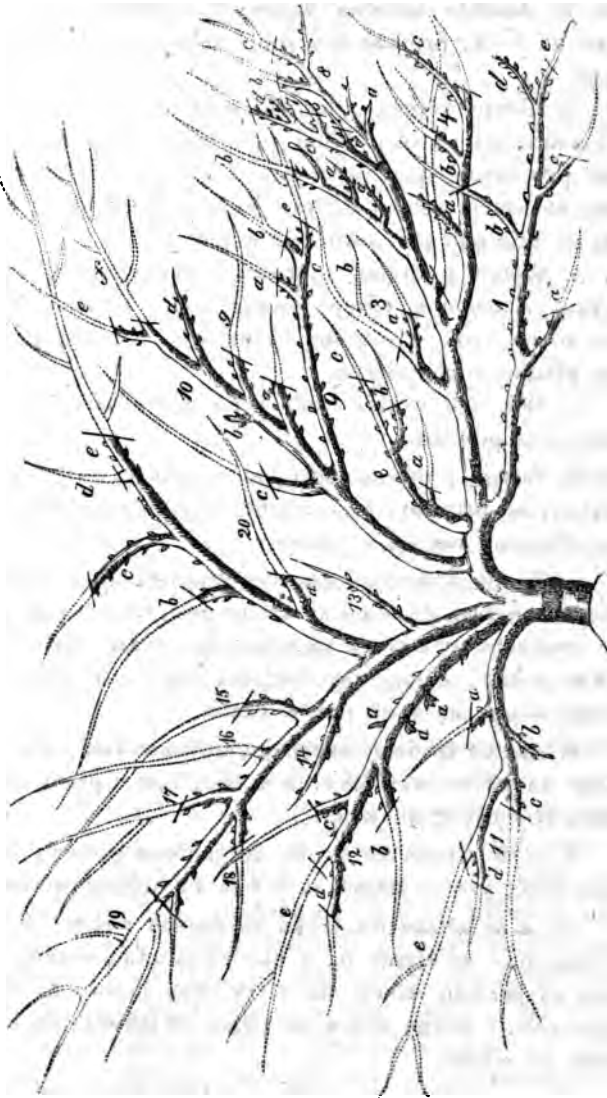
§. 29.

Wzor řezu stromu broskwowého w jeho dospělosti, s uwedentm několika chyb, které se při řezu lehko přiházejí, pro výstrahu.

(Wiz obrazec na str. 131.)

1. Jalowá wětew s třemi owocnými wětwičkami. Tato wětew jest z počátku nahá, poněwadž oka wyhynula. Chyba, která tuto mezeru spůsobila, záležela w tom, že se při prwním řezu nechala wětew o půl střewice delší. Kdyby se byla dle prawidel zřezala, bylo by se blíže pně mladé dříwi nasadilo. Nyní se nedá tato chyba tak jako při stromowí jaderním naprawiti, protože u broskwí stará oka zasychají bujným růstem ok mladších. Od této chyby musí se zahradník wystríhati a wždy na to dbáti, aby blíže pně bylo nové dříwi.

a, b, c jsau owocné wětwe, ježto se zřeží na 3 oka; *d* jest wětew owocná, na níž pro její krátkost nic se neřezá, ač má 8 ok. (Příliš krátké wětwičky se neřeží, leč potřebujemeli dříwi a zásobných wětwi owocných; tehdy se řeží na 4 oka zpět); *e* se zřízne na jalowau wětew an 4 oka.

2. Wětew s dvěma owocnými wětwičkami; *a* se zcela zřízne, protože wětew wen od odrů odstává a měloby býti hned oko neb aspoň mladý wýpuček uštípnut; takto by se byla stromu ušetřila jedna rána, a spolu přes leto hodně šfáwy; *b* se zřízne za nesnau wětew na 5 ok,
 9*

bude to zásobní owocná wětew pro budaucí rok; *c* se zřízne na 9 ok, protože bez toho zahyne, neb aspoň se uřízne.

3. Hlawní wětew; *a* owocní wětew, kteráž se zřízne na 4 caule neb 5 ok, dílem pro owoce běžícího roku, dílem pro zásobu pro příští rok; *b* a *c* se zříznau, protože by se wětew daleko od pně vzdálila, kdyby se ponechala za dřewnau neb owocnau wětew.

4. Wětew s dvěma nesnými a jednau owocnau wětewičkau, *a* owocná wětew ostane celá, *b* nesná wětew zřeže se na 5 ok, a *c* nesná wětew na 12 caulů, protože se w příštím roce odřeže.

5. Wlk čili wodní raub zcela se odřízne, protože ho tu není potřeba.

6. Wětew s dvěma nesnými a jednau owocnau wětewičkau; *aa* ostanau, *b* se zřízne za jalowau wětew na 4 oka. Owocný raubek *c* ostane.

7. Wětew s dvěma nesnými wětewičkami a s jednau owocnau snítkau *d*; *a* a *b* se zřízne pro owoce pro příští rok; jestližeby některé z nich učinilo pěkný výhon pro jalowau wětew, ostane pro budaucí rok; *c* se zřízne pro jalowau wětew na 8 ok neb 8 caulů.

8. *aaa* tři owocné wětewičky, ostanau celé; *b* a *c* se zříznau za jalowé wětewičky na 4 oka; *a* a *c* příští rok se odřeží, aby byl špalír kryt.

9. *a* se zřízne na 4 oka za jalowau wětew; *b* odpadne pryč, a *c* se zřízne na 4 oka za běžnau wětew.

10. *a* se zřízne na 4 oka za nesnau wětew; *b* owocný pupen, *c* se zřízne na 4 oka za jalowau wětew, *g* se zřízne za jalowau wětew na čtyry oka, *d* owocná wětew ostane celá, *e* běžná wětew se zřízne za jalowau na 4 oka, *f* zcela se zřízne.

11. *a* se zřízne za zásobnau jalowau wětew na 2 oka, *b* owocný pupen, jenž tímto rokem zajde, *c* a *d* na 3 oka do zásoby, *e* zcela odpadne.

12. Tato wětew byla při řezání zase ponechána proti prawidlům o 8 ok delší; *aaa* tři owocní snítky, *b* na 4 oka za owocní wětewičky, *c* za jalowau wětew na 5 ok,

d na 5 ok za jalowau wětew, *e* se odřízne, aby se nowé dřiwí blíže pně nasadilo a udrželo.

13 a 14. Jalowé wětwe.

15. Wlk. Tento se zřeže na 4 oka, protože se lépe hodí k sauměrnosti ostatních wětwi než následující.

16. Zcela se zřízne, z výše zminěné příčiny.

17. Nesná wětew; na 4 oka pro zásobu.

18. Na 4 oka.

19. Zřízne se na 4 oka za jalowau wětew wrcholcowé wětwe. Owocná wětew *a* zřízne se na jedno oko.

20. Tato wětew zřeže se na 4 oka, a stáhne se na prawau stranu, protože rovně stála, a tudy mnoho šťawy táhla k sobě, kteréž naklonění již lonského roku se mělo státi.

21. *a* se zřízne na 4 oka, *b* na 2 oka za dřewna u wětew pro příští rok. Béře se proto zkrátka, protože budaucí wětwe dobře řez přikryjí; *c* se zřízne na jeden střewic za nesna u wětew, *d* jest pozdní wýhon, a zcela se zřízne, *e* na 4 oka, a ostatní se zcela zříznau.

§. 30.

O stromu meruňkowém.

Mezi všemi stromy zákrskowými ovoce peckowého není žádný k řezu a rozwádění twrdošijnější, a protož i práce při žádném obtížnější, jak u stromu meruňkowého, při němž pro jeho diwoký a skoro neskrotitedlný růst a jeho wlký, jež neustále osazuje, wíce dělati nelze, než jeho letorůstky každoročně na 6 ok přirezati. Osazujet na těchto delších snítkách mnoho; protož nesmí na kolínku býti přirezán. Pro welké množství wětwiček, jež wypučuje, a množství ovoce, jež osadí, musí jeho diwokost býti potlačena, aby we wyhášení wlků oslábnul. Než při wší své nesnosti předce wětwe wypučí lokte dlauhé, a své dolejší dřiwí nechává nahé. Nejlépe se daří na vysoké zdi, kdežto se jeho wětwe každoročně přireží a wždy ležatě přiwáží; neb zrowna rostauce silně přitahují šťawu.

§. 31.

O prvním přiřezávaní stromu meruňkového na odrů, a též jeho přesazení.

Ačkoli se strom meruňkový na odrůch velmi těžko rozvádí, předce pro jeho nesnost a krásné ovoce není neradno, w zahradách podlé odrů jej sázeti; při čemž potřebí jest jisté šetrnosti.

Nebylli meruňkový stromek hned první rok po štěpowání vysazen na své stanoviště, (ač jest jako u broskví nejlépe hned prvním rokem jej vysaditi,) musí býti w jaře nato we školce pro své stanoviště přichystán. Zřízne se mu výhon až na dvě nejlepší a co možná nejnížší oka, aby své dvě hlavní větwe náležitě založil a tak základ učinil ke své budaucí twárnosti. Tyto dvě hlavní postranní větwe musí býti we školce rownowážně přiřazány na dwa kolíky, až stromek přijde buď na odrů nebo ke zdi; též musí býti na stromku časně z jara a čas po času výhony a pupeny na nepřiležitých místech nebo s předu na wen vyrážející odštípaný, ale pravidelné větvičky wedeny w celé své délce.

Přijdauli zákrskové meruňkové stromky po jednom nebo dwau rocích k vysazení k odrům, jest při řezání jich wůbec to zachowati, aby jednorocní výhony přiřezány byly od Listopadu až do konce Unora, aby tyto přiřezané větvičky wyhnaly nejen potřebné dřevné, ale i nesné větwe, a takto vždy udržena byla postačitelná zásoba větwi.

Při přesazení jest to samo pozorowati, co u každého jiného stromu, jen sluší připomenauti, aby stanoviště pro meruňkové stromky určená byla pěkně vzdělána, a by-laliby zem nějakým stromkem, který tam prwé stál, wyssatá a seslablá, aby byla zlepšena.

Jeli zeď, k níž mají meruňkové stromky býti vysazeny, vysoká, mohau býti na 15 střewiců od sebe vzdáleny; jeli ale vyšší, musí se jejich postranní větwe tím wíce rozšířiti, a dá se jim prostranstwí na 18 i 20 střewiců.

§. 32.

Další ošetřování a řezání stromů meruňkových.

Byli stromek již ve školce zřezán pro rozsochovou podobu, a dvě hlavní větve již tam se vychowaly, zřeží se při přesazování na své stanoviště na 8 ok zpátkem, a pak se rovnovážně přiřáží na odry. Větvičky, které z přiřezaných větví vyrazejí, jsou dílem pravidelné, dílem nepravidelné. Prvnější musí býti opatrně šetřeny, a jak brzy dosáhnou takové délky, že mohou býti přiřazány, musí se dle délky rovnovážně uvázati; nepravidelné ale, ježto se snad tlačí na wien atd. a všecky vlky musí býti časně ulámany. W příštím jaře, totiž w měsíci Unoru, (protože meruňky časně ženau,) zkrátí se zase všecky pravidelné větve rovnovážně uvázané na 10 neb 12 caulů, jak totiž žádá jejich síla.

Jak brzo w letě všecky tyto přiřezané pravidelné a rovnovážně přiřázané větve vypučí, musí opět všecky na wien wystávající větve a vlky časně býti wylámany, aby se stromu nenadělalo zbytečných ran, pravidelné ale po celé leto rovnovážně na odry býti přiřázaný. Chtěli bychom ještě w běhu téhož roku přikryti větvemi nějakou mezeru, potřebí jest jen ku konci měsíce Kwětna, nebo z počátku Čerwna některau větew blíž oné mezery na caul zpět od špičky zaštipnauti, aby větvička nowá nucena byla hnáti k oné mezeře. Tato se nechá tohoto roku swobodně růsti, a teprwa w příštím jaře se přiřízne. Na takový způsob musí býti strom obsluhowán a rozváděn, až celau sobě wyměřenau prostoru pokryje, a dosáhne své auplné nesnosti.

Ale i w stawu nesnosti potřebují meruňkové stromy náležitého poslažení a způsobný řez, protože vždy jen na nowém dřevě osazují a nesau. Každoročně tedy musí býti nepotřebné větve wyřezány, a mladé nesné větve vychowány pro budoucí rok. W letě musí býti nenesné jakož i nepravidelné wýhony odštipány, a sice hned w měsíci Kwětnu, aby tyto zbytečné wýhony neodjí-maly stromu šťáwu, aby ho nehyzdili, a aby mu pozdějším

odřezáváním větvi nebylo naděláno mnoho ran. Kde z jednoho oka pučí více než jeden pupen, musí ostati jen jedno oko; slabší a nepravidelné se odštípnu. Větve, jichž jsme s rozvahou ponechali, nechají se růsti až do zimy bez překážky, pak se ale v příštím jaře náležitě přireží. V letě musí se strom častěji prohlidnauti, a kdeby co nepravidelného vynikalo, musí se časně, ale rozumně odštípnuati.

Časně na jaře, než pupeny zcela nabotnají, musí se staré a suché dříví vyřezati, a nové náležitě rozvésti; co je na něm zbytečného, aneb byloliby kde mnoho dříví, musí se odejmauti.

Malé postranní větvičky na wyvolených mladých větvích musí se hladce odříznauti, a tyto samy déle neb kratčeji dle své sily přiriznauti; slabší se více zkrátí, a silnější se ponechají delší; neb čím kratší jest řez, tím silnější dříví se nasadí. Wšecky staré pahýly čistě se odřeží.

§. 33.

Ošetřování a řezání stromů třešňových na odřích.

Mnozí štěpaři pěstují i třešně na odřích; ale toto nemohu nikterak schwalowati, protože žádná třešně řezání ráda nesnáší, a tím podléhá jen mnohonásobným nemocem. Také poněwadž třešňový strom má na špičkách své owocné větvičky, okrádá se hospodář tímto řezáním každoročně o mnoho owoce. Wždy a bez rozdílu každý lépe učini, když třešňový neb wišňový strom wede a růsti nechá beze všeho řezání co vysokokmen. Chtěllyby kdo nějakou třešni wésti předce na odřích, k čemužby se ještě nejvíce hodila *černá španělská srdceční třešně*, zachowej při rozvádění a řezání tatáž pravidla, jako u merunek; jen s tím rozdílem, že se musí wšecky větvičky owocné šetřiti a nůž se jich nedotýkati. Při každém zřezávání třešni musí se také na to hleděti, aby nad každým okem owocným bylo nějaké oko dřevné; sice owocná oka pohynau, a wětew zaschne.

§. 34.

O odřích šwestkowjch.

Jako třešňové a wišňové druhy všecky, tak i šwestky nemilují řezání. Nejlépe se daří podlé vysokých zdí, kdež se mohau dokonale rozšířiti, třebaš by vykázané jim stanoviště bylo i stinné, jen když jsau chráněny od půlnočních větrů. Při šwestkových družích jest mezi stromy velký rozdíl dle jejich spěšnějšího neb zdlauhavějšího růstu. Bujaě rostauci náramně bauří a nedaji se tak brzo zkrotiti; protož se za zákrsky nehodí. K těmto náleží: *Kateřinky, rannt černé damascenky, slíwa třešňová, broskwová, všecky rengle, modry perdrigon, králowky* atd.

Mezi všemi slíwovými druhy nedá se žádný lépe wěsti a ke všem podobám zákrskovým wolněji upotřebiti, jak žlutá mirabelka. Sneseť každý řez a jest welmi aurodná.

§. 35.

O odřích mišpulowjch.

Mišpule jest sama w sobě podoby zákrskové neb keř. Chcemeli ji wěsti na odřích, není k tomu nic jiného potřeba, než ji z počátku k patřici podobě zřezati a odstraniti všecky wlky. Nejlépe se daří, když se rozvádí do šíře.

DÍL TŘETÍ.

Popis ovoce a stromů ovocních.

ÚVOD.

O některých významích štěpařských.

Každá věda má své umělecké výrazy (terminologii), jistá slova a sady, které nezasvěcenému v saustawé přicházejí nesrozumitelné. Bez dokonalé známosti těchto výrazů jest nemožno hluboko v jakékoli vědě bez pochybností pokročiti.

Pro lepší srozumění nepovědomých slow w knize této obsažených následuje zde jejich stručné vysvětlení w abecedním pořádku.

Bradawička, wiz Kwětní tečka neb prašní důlek.

Bůně jest nejwětší wyvýšenost ovoce podlé šite — tato se nalezá u jablek nejwice w prostředku jablka — u hrušek časem w prostředku, časem bliž samé šomolky.

Bylina mnoholetá stejného významu co křib — Staude.

Cwrknauti, prawi se o owoci, když na loži owocním uwadá a kůže neb šupina dostává wrásky neb se nkrčuje. Hruška hermanka zhola nic nescwrká, manice jen maličko, a Bugowa máselnička dokonale dozralá též nescwrká. Některá naše skwostná zimní jablka, jakož jest tečkowatá renetka, anglická zimní parmice, newyrownaná renetka, mají též tu přednost, že nescwrkají.

Čas dozrání (Reifepunkt) jest ta doba, když ovoce na loži owocním dochází své nejlepší chuti. Každé ovoce má svůj jistý čas dozrání; některé zraje a je k jídlu hned se stromu, jako větší díl našich letních hrušek, jiné dozraje, a své patřičné chuti nabude až na owocním loži, jakož naše zimní jablka a zvláště všechny zimní hrušky. Některé ovoce, jestliže se jí dříve neb později než v času svého dozrání, nemá své pravé chuti a vůně. Čas dozrání musí se u ovoce dobře pozorovati. Některé ovoce má velmi krátký čas dozrání, jako k. p. všechno ovoce letní, kteréž se dá jen krátký čas držeti, což jest zvláště dobře pozorovati při hruškách. Tak se dá bílá máselnička v čas svého dozrání jen krátce držeti; jiné zase velmi dlouho, jako hermanka a manice, kteréž se mohou jísti skoro po 3 měsíce. Tento čas dozrání není také každého roku při každém owoci stejný. Tak se může hermanka za krásného teplého podzímku jísti již v listopadu, kdežto její obyčejný čas dozrání bývá ku konci prosince a ledna.

Dundel (Blüthenbouquet) jest chumáčkovitý, na větvičkách se nalézající květ třešňový.

Hrany neb žebra jsou u ovoce jaderního vyvýšeniny masa, táhnoucí se od šomolky ke štopce. U všech renetek jest to výrazné, že jsou na povrchu zcela hladké, beze všech hran, naproti tomu žádá se od pravého kdaulového jablka 5 pravidelných hran. Bílá zimní kdaule jest wzor kdaule dokonalé.

Hrušková podoba (Birnform). Pravou hruškovou podobu má hruška, když se bůně její nalézají velmi blízko u šomolky, a od bůně ke štopce pěkně kuželovitě do špičky se stéká. Tak se cukrovka reimská a dlaulawka mohou nazývati pravidelnými hruškami.

Chrupačka (Knorpelkirsche) jest třešně s tubým masem.

Jableční hruška nazývá se taková, která má podobu zakulatělého jablka.

Jadřinec jest z kůže sestávající oddělení v prostředku jaderního ovoce, které jest rozděleno v přehrádky a naplněno jádry. Celý jadřinec sestává u hru-

šek a jablek z pěti přehrádek, w nichž každé se nálezaj dvě, zřídka kdy tři jádra. Tyto přehrádky spojuje uprostřed osa (Achse). Jadřinec jest někde malý někde welký, někde otewřen, někde zawřen. Otewřený welký jadřinec jest významný při jablkách kdaulowych. Čím menší jadřinec, tím býwá owoce ušlechtilejší. K jadernému owoci náležejí jablka, hrušky, kdaule a vše, co má jadřinec.

Jahodník (die Erdbeerpflanze).

Keř (Strauch). Mezi keře počítaj se dřewné byliny, které se dle swé přirozené powahy rozkládaj nízko při zemi, a dosahuj jen nepatrné výšky a sily.

Koruna čili koš jest saujem wsechněch wětwi celého stromu. Její twar jest při každém owocním druhu rozdílný a i u jednoho každého druhu zase rozličně se lišící, tak, že znalec we štěpařstwi již dle koruny mnohý druh uhodne. Hrušky dělaj obyčejně jehlancowitau, jablka wíce kulatau a rozložitau korunu.

Krátký řez, wiz Řez krátký.

Křížaly jsau nakrájertá a usušená jablka neb hrušky.

Kwětní tečka (bradawička, Stempelpunkt) nalézá se u owoce peckowého na místě býwalého kwětu.

Mahalebka (prunus Mahaleb) hodí se za podnož pro zákrskowé třešně.

Malinik (Himbeerstaude).

Nálet neb mlha jest bělawý neb modrawý prášek, jenž se shledává u mnohých druhů kdaulowych a růzowych jablek, u nichž jest ráznau známkau, a též u owoce peckowého zwlášť šwestkowých druhů se nalezá, a slauží owoci za zwláštní okrasu.

Oko jest pupen, z něhož na jaře powstáwají lupeny, dříwí a owoce. Protož jsau oka owocná, dřewná a listowá. Z ok owocných neb kwětných osazuje se kwět a owoce, z ok dřewných wynikají ratolistky, a z ok lupenowych powstáwá lupení. Též jsau *oka slepá* neb spící, která spí a newyrázejí, lečby krátkým řezem wětwi k tomu byla nucena. Slepá oka sedí wětším dílem nejdoleji na wětwich, a jsau malá a nepatrná.

Pargamentní nazývá se hruška, když má podobu pargamutek. Tento název vztahuje se na podobu. Pargamentní se nazývají všechny hruškové druhy, které mají podobu okrauhlau.

Pargamutková jest hruška, když má chuť pargamutek. Od pravé pargamentky se žádá mimo okrauhlau podobu velmi jemné, tuhé a sladké maso.

Peckové ovoce. K tomu náleží meruňky, broskve, třešně, višně a všechny druhy peckové a slíwové.

Peň (truncus) jest díl stromu, jenž spojuje korunu s kořeny a zcela prázden jest větvi.

Polokmení nazývají se owoční stromové, jimž se hned asi na $\frac{3}{4}$ neb loket výšky od země nechají osazovati větve. Taková stromová velmi záhy nesau, a jsauce skoro od země kolkolem do hodné výšky porostlé větvemi, poskytují také hojně ovoce. Jest mnoho sadařů, kteří si v polokmeních velmi oblibují a je vychovávají.

Rezový nálet neb rezové skvrny jsau pokoženělá neb šedá místa na kůži a šlupce owoční. Tak jest kožené jablko skoro docela rezovými skvrnami pokryto. Hruška krasanka jest časem skoro do polovice rezovým náletem potažena.

Rozkal jest rozewřenina stromku nožem při raubení nastípnutá.

Rápek nazývá se nitkový pozeleněný dílec, jenž spojuje lupen s větví.

Srdcowka (Herzkirsche) jest třešně s měkkým masem.

Strom nazývají štěpaři všechny dřevné byliny, které mají jen jeden peň hodné délky a síly, a nad ním teprwa we výšce rozkládají korunu.

Šlupina jest povrchní pokryvka masa u jaderního ovoce; u peckového ovoce nazývá se ona pokryvka kůže; pročež se prawi: šlupina ablka a hrušky se olupuje, kůže u šwestek a třešní se stahuje neb swlačí.

Šomolka jsau u jaderního ovoce pozůstatky květu (Botze, Potze).

Štopka se nazývá nitkový a pozelenělý dílec, jenž

owoce spojuje s větvi, a stojí buď w důlku neb zrowna na powrchu ovoce.

Wětew jalowá — Holzast, *wětew aurodná* — Frucht-holz, která teprw přinese ovoce. Nesná jest, která již na ovoce osadila neb již donesla. *Wětew hlawní* (Mutterast) jest, z níž ostatní malé postranní větwe vynikají.

Wysokokmeni neb *wysokokmen* nazývá se owocní stromowí, kterému se peň asi na $\frac{3}{4}$ sáhu neb sáh wyčistí a pak teprwa nad tím korunu swau rozkládati dopustí.

Zárodek owocní (Fruchtkuchen).

Zmlazowati stromy. Jestliže který strom we větích příliš zasychá, neb i čerwotočina do větwi se nasazuje, býwá dobré, když takový strom zmladíme; totiž wšecky větwe zašlé neb pokažené se uřeží a na těchto pahýlích wyrazí nové wýmładky, z nichž se nejlepších použije k osazení nové koruny.

ODDĚLENÍ PRVNÍ.

O owoci jaderním.

KAPITOLA I.

O stromích jabloňowých.

I. O půwodu a wlastnostech jejich.

Jest beze všeho odporu, že naši druhowé jabloňowí půwod swůj mají od planého jablka (pyrus malus.) Přenešením plání do teplejších zemí a stanowíšť, wysazowaním jader a raubením, které již za nejdáwnějších časů bylo známo, staly se stromy znenáhla lepší a aurod-

nější. Zlepšování druhů jabloňových potáhlo na sebe tím větší pozornost, když se shledalo, jak dobrý a lahodný nápoj tento druh v sobě chová, kterýž se dost málo liší od winného. Římané opatřili sobě ušlechtlejší druhy jablka a hrušky z Asie, zvláště z Egypta a Syrie, dílem také z Numidie a Řecka, od nichž se později rozšířily po celé Ewropě. I naši předkové, ač přišli do ne-wzdělané lesnaté vlasti, a mnoho přestáli wálek a bojů k obránění se w ní proti surowějším národům, záhy we zwelebowání štěpů nalézaly oblíby, zvláště když později mnozí Čechové přicházeli za rozličnými příčinami také do teplejších cizích krajin, když ochutnali ovoce výbornější, pročež rozličné jeho druhy u sebe usilowali zdomácniti. Zponenáhla byly lesiny obráceny w rozkošné sady, a zahrady, a pustá pastwiště ozdobena owocným stromowím.

Strom jabloňový snese nade wšecko jiné ovoce dobrau, čerstwau a masnau půdu, a spolu se též daří w každé zahradní půdě. Sneseť i půdu trochu wlhčejší, jen nesmí míti příliš nízké a bahnité položení, máli nésti dobré a chutné ovoce. Nesmí také nikdy tuze hluboko wsazen býti; neboť žene swé kořeny pauze na powrchní půdě pod odmladím (Grasnarbe), kdež nalézá swau nejlepší a sobě nejpríměřenější potravu. Přijdeli tedy se swými kořeny hluboko, znenáhla zachází, aniž příčiny jeho hynutí widíme. Předce wšak ani příliš mělká půda jemu se nelíbí, a nemá i w této dlauhé stálosti. Jabloň miluje položení otewřené, kde má wzduch a slunce swobodný přístup, a welmi witané jest jemu stanowíště k východu nebo k poledni.

Jabloň osazuje welkau kolkolem rozložítou korunu, a dosáhne 20 i 30 střewíců wýsky. Kwět jeho jest prawá okrasa a má výbornau wůni. Strom jabloňový jest mezi wším stromowím jaderním i peckowým nejtrwanliwější; dosahujeť stáří 100 i wíc let. Ovoce jeho jest mezi wšemi druhy ovoce jedno z nejlepších a nejužitečnějších. Jablka mají výbornau wůni, a z nich wytlačený a dobře wykwašený cidr jest mnohem lepší a silnější než hruškový, a dá se mnohem déle držeti. Některé druhy jablek posky-

tují tak dobrý cidr, že leckteré víno předčí w dobrotě. I k závařkám a sušení jsau jablka mnohem lepší a lahodnější než hrušky; též jsau křízaly jablkové pro swau jemnau nákyšlost daleko lepší než hruškové. Ostatně jest strom jabloňový také na mrazy a sichrawé podnebí trwanliwější než každé jiné ovoce; nežádá tolik wýsluní k swému wywinutí ani k dozrání swého ovoce. Ani nejlepší druhy jablkové nepotřebují, jako lepší druhové hrušek, chování býti na odřích, a daří se na vysokokmeni nejlépe. Ovoce jabloňové dá se po celý rok ano i přes rok beze wšeho cwrknutí, ztráty chuti a šťawy držeti. Při každém wysazování stromků má jabloňové stromowí přewládati. W domácích zahradách mělby poměr množství jeho k jinému stromowí býti jako 2 : 1, a w hospodářských sadech jako 3 : 1.

Chtěje uwésti pauze druhy jabloňové wúbec známé w Čechách, wšecku klassifikací učenau, w níž se i nejwýbornější a nejzběhlejší přátelé štěpařstwí posud neshodují, jsem opomenul, a rozdělují druhy jabloňové zde popsané pauze w letní, podzimní a zimní. Chtělliby se kdo klassifikací jabloňových a hruškových stromů přiučiti, dťi wýborného pomologa Diela, který w 18 dílech o tomto předmětu obsírně jedná, a každau třídu popisuje. Tento rozwrhuje druhy jabloňové na 9 tříd.

1. třída Kalwillen — kdaule.
2. „ Schlotteräpfel — chřestáče.
3. „ Gulderlinge, Bastard-Kalwillen — zlatnátká.
4. „ Rosenäpfel — jablka růžowá.
5. „ Rambouräpfel — dančiky neb hranáče.
6. „ Reinctten — renetky.
7. „ Streiflinge — pruháče.
8. „ Spitzäpfel — hubičky.
9. „ Plattäpfel — syřečky.

Mezi těmito druhy jsau kdaulowá jablka a renetky nejwýbornější.

Kdaule jest jablko, jehož ovoce wyznačeno jest asi pěti patrnými pravidelnými hranami, má velký jadřinec, a od bůně k šomolce jest hodně užší a mlhau potaženo. Chuť jeho jest balzamowá, jahodowá neb malinowá.

Kdaulová jablka dosáhnou své úplné dobroty jen ve vzdálených zemích, a nehodí se do wenkowských stromořadí, protože je strom nízký a tuze citlivý na powětří, lehko dostane spálu, a poněwadž se ovoce jeho hned se stromu hodí k snědku, wystaweno jest krádeži.

Renetky mají mezi jabloněmi nejčtetněji býti sázeny. Některé se hodí wen do poli, poskytujuce newyrownaný cidr neb mest. Pro swůj mírný a zdravý růst hodí se zvláště za zákrsy. Ovoce jejich žádá mnoho opatrnosti; pozdě sčesáno se stromů a náležitě uloženo až do času dozrání, který se bedliwě musí pozorowati, jest newyrownané dobroty. Wětši díl renetek má swůj půwod ze Francauzska, a tyto žádají dobruu půdu a teplé položení. Z rozličných druhů jich jsau renetky zlaté (Goldreinetten) nejskwostnější a spolu nejsličnější. Jsau na sluneční straně karmazinowě čerwené neb čárkované, a w čas dozrání mají základní barwu čistě žlutau. Renetkové ovoce jest wzor jablkové podoby, jsauc stejně skloněno od bñně jablka k šomolce jako na druhau stranu ke stopce.

Poznamenání. Při popisu jablkových druhů užitó jest zde následujících zkrácenin:

ml. — malé, to jest jablko, které w průměru nemá přes 2½ caule: jako ku př. zimní mišenské;

prost. — prostřední, w průměru od 2½ až do 3 caulů;

wl. — veliké, přes 3 caule w průměru;

n. wel. velmi veliké.

Zkrácená jména měsíců znamenají čas dozrání.

II. Popis jednotlivých druhů.

a. Letní.

1. Moskewské jablko, *sklenáč*, *Astrakanischer Sommerapfel*, *Moskowiterapfel*, *russischer Eisapfel*, *Zikadapfel*, (ml. Čwnc.) Jablko malé, kulaté, bledožluté, na straně sluneční bledopočerwenalé, zkrátka velmi sličné. Wydává velmi silnau jahodowau neb malinowau vůni. Maso má sněhobilé a jemné, plné šťawy. Toto jablko w čas dozrání, (ku konci Čer-

- wence), když je velmi teplé povětří, docela se promění ve šťávu. Patří mezi nejranější druhy jablek, a již pro svou krásu zasluhuje býti vysazováno. Strom tento předčí ve školce všechny jiné v růstu, a jest velmi zdravý. Nasazuje časně, a jest aurodný.
2. **Siberský srpnáček**, *siberischer Augustapfel*. (vl. Srp.) Hezky veliké ranné letní jablko, pro tabule velmi witané, nedá se ale dlouho držeti. Zraje v polowici Srpna. Strom roste wesele.
 3. **Panské jablko** (*panátka*), *polnüscher gestreifter Herrenapfel*. (prost. Zář.) Velmi krásné, prostředně veliké a k snědku velmi libé jablko. Zraje v Září, drží se ve šťávě tři neděle, pak ale zmaučnatí. Strom roste zdlauhavě, a dosahuje jen prostřední výšky.
 4. **Čerwená kdaule**, *rother Quittenapfel oder rother Sommer - Calville*, *Calville rouge d'été*. (prost. Srp.) Prostředně veliké, w čas dozrání příjemné a pro tabule wážené ovoce. Ovoce zraje w polowici neb ku konci Srpna, hodí se již se stromu k snědku, a dá se sotwa 14 dní držeti. Strom dosahuje jen prostřední výšky, roste ale wesele.
 5. **Kdaule žlutá**, *gelber Quittenapfel oder wahrer weisser Sommer - Calville*, *Calville blanche d'été*. (prost. Srp.) Velmi krásné prostředně veliké, jemné letní ovoce, hodí se pro tabule. Zraje w měsíci Srpna, a dá se držeti 6 neděl, pak ztratí svou šťáwnatost. Strom roste wesele, a býwá hodně veliký.
 6. **Bílá renetka**, *Wachs-weiße Reinette*, *weiße Reinette*, *Reinette blanche d'été*. (prost. Zář.) Velmi krásné, když se za čerstwa jí, libě občerstwující jablko, též wydajné na mest. Zraje w Září, a dosahuje w Řijnu nejlepší chuti, aniž wadne. Strom jest velmi aurodný i w rocích na ovoce neaurodných, a když jest z jara i powětří nepřizníwé kwětu. Nemůže býti dost wysazován.
 7. **Ceské růžové jablko**, *grosser böhmischer Sommerrosenapfel*. (prost. Zář.) Jablko prostředně veliké, ku

laté k šomolce zašpičaté, na loži owocním dostává kůži mastnau. Jest skoro zcela červené, vůně fialowé. Maso má sněhobilé, řídké, šťáwnaté, libě nawinulé. Zraje w Září, a dá se až do Listopadu držeti.

8. Fialowé jablko, *Sommer-Feigel-Apfel*. (prost. Čřw.) Jablko prostředně veliké, kulaté, na straně sluneční červené a na stinné straně zelenožluté, stopky krátké, šomolku má prohlaubenau, jadřinec malý. Zraje při sw. Jakubu, maso má bílé a husté s vůní libau, fialowau, chuti sladkau. Strom nese wětwe wzhůru, a jest velmi aurodný. Zaslужuje w zahradách wůbec býti rozšířen.

b. Podzimní.

1. Jablko jahodowé, *Erdbeerapfel*. (ml. Srp.) Owoce podzimní, malé, žluté, červeně pruhované, placaté a maučnaté. Zraje w měsici Srpnu, hodí se hned se stromu k snědku, a dá se čtrnácte dní držeti. Strom jest prostřední velikosti, wětwe má roztažené; ostatně jest velmi aurodný. Nezaslужuje od hospodáře žádné pozornosti.
2. Malinowé jablko, *Multhaupt's gestreifter Himbeerapfel*. (wl. Září.) Podzimní jablko, velké, se sluneční strany wysoce červené, podlauhlé a hranaté. Zraje ku konci Září, jest lahodné, kořenné chuti, spolu šťáwnaté, jest wyborné a jedno z nejlepších owocí pro tabule. Jablko drží se velmi pevně na stromě, a witr ne tak brzy ho shodí. Strom roste z mládí velmi bujně, nasazuje velmi časně owoce, však ale nedosáhne dlouhého wěku, a lehko dostává spálu. Zaslужuje býti četně sázen a šetřen.
3. Launice, Launowka, *Karoline Auguste*. (prost. Září.) Z jádra pruhovaného růžowého jablka wychované od pana Josefa Schmiedbergra, jemuž on přiložil jméno JMCé owdowělé králowny Karoliny. Jablko má velmi jemnau a lesknawau kůži, jest barwy bílé,

na straně sluneční světlorůžové červenoprauzkowané. Maso má skvěle bílé s červenými žilkami, jemné, šťavnaté, v ústech se rozplizující, chuti hojně kořeněné a nawinulé. Jedno z nejlepších jablek. Ovoce zraje w Září nebo w Říjnu, a dá se w chuti držeti až do jara. Strom roste bujně, a nasazuje náramně hojně. Hodí se jak na vysokokmení, tak na zákrsy.

4. **Wawřince, Lorenzapfel.** (wl. Říj.) Hezky veliké, pro tabule a k zawaření výborné jablko. Zraje w Říjnu a w Listopadu, drží se až do wánoc, pak ale ztrácí šťáwu. Strom roste pomalu. Zasluluje pro tabule čteně sázen býti.

5. **Punčowé jablko, Punschapfel.** (wl. Pros.) Weliké žluté, kulaté jablko, welmi libé wůně a chuti. Zraje w měsíci Prosinci, a dá se držeti jen čtyry neděle. Strom roste wesele, žene wětwe rozložité, a hodí se pro každau půdu, jakož i snese každé studenější pásmo nebe. Má ale tu nectnost, že jablka ráda hnijí na stromě.

6. **Letní zlatožlutá renetka, goldgelbe Sommer-Reinette,** (prost. Zář.) Prostředně veliké, sličné, skwostné a ranní podzimní jablko, pro tabule jakož i ku každé kuchynské potřebě newyrownané. Hodí se hned se stromu k snědku. Zraje obyčejně w třetí třetině Září, a dá se přede až do zimy uschowati. Strom jest zdravý, trwanliwý, nebýwá rozsáhlý ani vysoký, a spokojí se s každau půdau. Zasluluje w krajinách studenějších wůbec a hojně sázen býti.

7. **Čerwený pruhovaný kardinál, (utwerák) Utwer-Apfel, gestreifter rother Kardinalapfel,** (w. wl. Říj.) Welmi veliké, krásné podzimní jablko, k snědku i také pro kuchynskau potřebu. Ovoce zraje w Říjnu, a dá se až do Prosince držeti. Strom roste welmi bujně, žádá dobru a suchau půdu.

c. Zimní.

1. Pruhovaný zimní agat, *gestreifter Winter - Agat-
apfel, de gestrepte Agat.* (prost. List.) Náramně krásné,
prostředně velké a k snědku velmi příjemné ja-
blko, jakož ku každé domácí potřebě velmi vážené.
Owoce zraje w Listopadu, a dá se skoro celau zimu
držeti. Strom jest velmi aurodný, a dosahuje jen
prostřední velikosti. Kwětu neškodí tak brzo žádná
i sebe nepohodlnější powětrnost.
2. Pijawec, *Anhänger.* (prost. Pros.) Prostředně veliké
pro domácí potřebu vážené jablko. Zraje w Pro-
sinci a Lednu, a dá se až do leta držeti. Owoce drží
se pevně na stromě, a tak brzy ho witr nesklátí.
Strom býwá vysoký a zdravý, hodí se dobře do
stromořadí k silnicím a cestám.
3. Berlinská owčí hubička, *Berliner Schafsnase.* (wl.
Pro.) Jablko veliké, podlahlé, skoro walečkowité,
žluté s několika čerwenými pruhami. Maso má žluté,
tuhé, plné příjemné, kořenné, jemné, růzowé šťawy.
Jest příjemné k snědku a výborné pro každau do-
mácí potřebu. Zraje w měsíci Prosinci, a dá se ce-
lau zimu držeti. Strom roste bujně, dosahuje ale jen
prostřední výšky, a jest úrodný. Zasluguje wši wáž-
nost od hospodáře.
4. Biskupská renetka, *Bischofs - Reinette.* (prost. List.)
Prostředně veliké jablko, ale výborné stolní owoce,
jakož i ku každé jiné potřebě vážené. Owoce zraje
w měsíci Listopadu, dá se celau zimu držeti, ale
trochu zawadne. Jablko má barwu jasně čerwe-
nau s prosetými řídkými malými tmawohnědými
tečkami. Maso jest velmi jemné, pozlautlé, bílé,
tuhé, chřupawé, kořenné a nawinulé cukrowé chuti.
Strom roste velmi bujně, a jest velmi úrodný.
5. Weylimek veliký, *grosser rheinischer Bohnapfel.*
(prost. Led.) Obzvláštní hospodářské jablko, od žád-
ného jiného nepřewýšené, poskytuje velmi mnoho
trwanliwého mestu, a i z jara s pochwalau ozdo-
buje tabuli. Dá se, aniž wadne neb šťawu tratí,

až daleko do leta držeti, hodí se i výborně k sušení. Jablko jest bledožluté, se sluneční strany počerwenalé. Maso jest velmi bílé, tuhé, chřupavé, jemné, chutí kořenné, jemnosladké. Strom tento zdravý dosahuje hodné výšky i síly, žene větve wzhůru, a dělá korunu jehlancowitau; jest velmi úrodný. Powětří mu neškodí; nasazuje i tenkrátě ovoce, když na jiných stromech schází; hodí se výborně do polí.

6. **Weylimek malý**, *kleiner rheinischer Bohnapfel*, (ml. Un.) Mnohem wáženější nežli velký weylimek pro swau mnohem wětší nesnost a trwanliwost. Strom roste velmi bujně, jehlancowitě. Ovoce zraje teprwa w Unoru, a nechá se až do Srpna udržeti čerstwé a šťáwnaté. Z počátku jest swětlozelené, na sluneční straně tmawočerwené, čárkované s promíchanými tečkami. Ovoce nikdy nescwrká. Maso má pobělawozelené, tuhé, šťawy plné, chuti libé, sladké beze wší nakyslosti.

7. **Zimní míšeň**, *edler Winter - Borsdorfer*. (prost. List.) Daří se zwlášťě na vysokokmeních, nikoliw ale na zákrscích, neb nerád snese řezání. Nese pozdě a jen ob rok hojně. Dosahuje znamenité výšky, vysokého stáří, a roste ač wesele, předc jen zdlauhawě. Není bohužel tak četně pěstowáno a množeno, jak by zaslaužilo, a sice proto, že se w štěpowání nerádo daří, a prodawačowi stromků pomálu roste.

Mnozí drží toto jablko za nejlepší, a právem: jestiž to jediné, které poskytuje i nejlepší ovoce tabulní, i spolu pro každau domácí potřebu newyrownané. Jablko jest polo bledožluté a polo krásně čerwené, jest kulaté, masa bílého, velmi chutného, velikosti prostřední, wisí na dlauhých stopkách. Zraje w Listopadu, a dá se přes welkonoce držeti. Strom roste rozložitě, a miluje dobrau půdu. Nemá w žádné wětší zahradě scházeti, a hodí se zwlášťě do polí a w studenějším podnebí. *)

*) Míšenská jablka jsau obzwláštni druh ovoce otcině naši

8. Francauzské jablko zešlechtěné, *französischer könig, Edelapfel*. (wl. Led.) Velmi krásné, hezky veliké, trvanlivé a k snědku vážené jablko. Zraje již pozdě v zimě, a dá se, aniž uwadne, až do jara držeti. Strom roste hezky wesele, nasazuje časně, a jest velmi úrodný, zasluhuje všeobecného rozšíření a sázení na wenek.
9. Franklinůw zlatopepák, *Franklins Goldpepping*. Malé výborné zimní jablko pro tabule. Zraje w měsíci Prosinci, a dá se celau zimu držeti. Jablko dosahuje na loži owocním citronowé barwy, a jest poseto malými tečkami. Maso má velmi jemné a bílé, plné šťawy, chuti velmi sladké a spolu nawinulé. Strom roste zdlauha, nasazuje záhy a hojně.
10. Veliký zlatopepák, *grosser Goldpepping, Pepin le grand*. (List.) Krásné tabulní owoce a newyrownané pro záwatky a k dušení a smažení. Jest prostředně veliké, masa žlutého, tuhého, spolu šťawnatého, zraje w Listopadu, a dá se držeti až do jara. Strom žene wětwe wzhůru, roste zdlauhawě, býwá jen prostředně veliký, jest velmi nesný, a miluje dobrau půdu.

wlastní, neboť sotwa která jiná země je w té výbornosti plodí jako Čechy. Odkud jméno jejich pochází, těžko určití, nikoli však nejmenují se tak od země Mišně, neboť tam žádná nerostau. Za starodáwna byla mišenská jablka velmi powěstná. Kardinál Hyppolit Aldobrandini, byw co papežský legat při dvoře císaře Rudolfa II w Prase, a okusiw těch jablek při hostině u nejvyššího hofmistra zemského, Jiřího z Lobkowic, wyjádřil se, že jsau tak výborná, že by i papežské tabuli čest dělala. Když pak týž kardinál r. 1592 pod jménem Klimenta VIII dosedl na papežskau stolicí, poslal mu pán z Lobkowic plný wúz mišenských jablek darem. Při papežské tabuli bylo toto owoce od kardinála a šlechty Římské s velikým zalíbením přijato, a počteno mezi nejchutnější. Papež wyžádal si od pána z Lobkowic několik štěpů pro swau zahradu, kteréž i obdržel; ale wlastké teplé podnebí neslaužilo jim, i zasly, nepřinesše žádného owoce. Slavný lékař český Marcus Marci z Kronlandu twrdil, že mají mišenská jablka velmi silnau moc léčiwau, obzvláště při nemocech žlučních. Před několika desetiletími byla mišenská jablka w Němcích velmi hledána. Do Rus zaslána přišla i za 10 kr. stříb. a i teď w Prusku kus ke kusu po 6 kr. w. č. přijdau.

- 11. Wlaský františkowec, *italienischer Franzapfel, Mela Francesco.*** (prost. Pros.) Welmi krásné výborné zimní jablko. Zraje w Prosinci, a dá se dlaho držeti. Strom roste welmi wesele, a jest hoden hojného wysazování.
- 12. Anglický zlatopepák, *englischer Goldpepping.*** (ml. Pro.) Jablko malé, masa zažloutlého, chuti výborné. Strom jest náramně nesný, a ostává wždy malý. Hodí se výborně na zákrsky.
- 13. Saudečky, *Fassapfel oder Wannenapfel.*** (prost. Pros.) Jablko prostřední velikosti, žluté, čerweně pruhované, šťawy sladké. Zraje w měsici Prosinci, a dá se až do měsíce Unora držeti. Jest dobré tabulni ovoce. Strom jest prostřední velikosti, autlého dříwí a welmi úrodný, daří se w každé půdě, a jest dobrý pro domácí potřebu.
- 14. Žluté zlatňátko, *gelber Gulderting.*** (wl. Pros.) Krásné, hezky weliké jablko, wážené pro tabule, jakož i do kuchyně. Ovoce zraje w Prosinci, a dá se, anzi wadne, až do Kwětna a ještě déle držeti. Jablko jest podlahlé, zašpicatělé, zlatožluté, na straně sluneční tmawopočerwenalé. Strom roste zpowolna, dosahuje jen prostřední velikosti, má dříwí (wětwičky) autlé, a nasazuje brzy a hojně.
- 15. Zelené zimní zlatňátko, *grüner Winter-Gulderting.*** (prost. Pros.) Některý rok welmi weliké, obyčejně jen prostředně weliké zimní jablko, k snědku lahodné a wážené ovoce, zraje w Prosinci, a dá se bez wadnutí a ztráty chuti držeti až do leta, byloli we chladném místě uschowáno. Jest pro rolníka wážené a do poli welmi příhodné jablko.
- 16. Ženské ablko, *Hoheitsapfel.*** (prost. Pros.) Krásné, prostředně weliké, pro swau šťawnatost od rolníka wážené zimní jablko. Zraje w Prosinci, a dá se celau zimu držeti. Jest obzwláště dobré hospodářské ovoce. Strom roste bujně a welmi wesele.
- 17. Mazlík cizí, *holländischer Käsapfel.*** (prost.) Jablko

prostřední velikosti, auhledné a skwostné. Tento druh jablka dá se celý rok držeti, a wždy jest při dobré sladkonawinulé šťawě. Strom jest welmi úrodný, a wesele roste.

18. Welké pruhované císařské jablko, *Imperial, gestreifter grosser Kaiserapfel*. (wl. Pros.) Jest welmi krásné, hodně weliké jablko, příhodné jak ke snědku za čerstwa tak i pro každau domácí potřebu. Zraje w měsíci Prosinci, a dá se až do leta bez wadnutí držeti. Strom roste bujně, a dosahuje hodné rozsáhlosti. Zasluluje obecného wysazování.
19. Panenské jablko, *Junferapfel*. (prost. Led.) Jest to jablko prostřední velikosti, k jídlu a pro hospodářství všeho schwálení hodné. Strom roste jehlan-cowitě, a dosahuje jen prostřední velikosti. Zraje w Lednu, a celau zimu podržuje šťawnaté a chutné maso swé: dá se držeti až do Čerwna. Daří se w každé sebe špatnější půdě, a wydrží w každém i zimlawějším podnebí. Jest náramně úrodný, neb w čas wywinutého a dozráwajícího ovoce wyhlížejí wětwe owocem obsazené co pletence cibulowé. Několik stromů tohoto druhu, neměloby w žádné štěpnici scházeti. Druh tento hodí se dobře do polí a k silnicím do stromořadí.
20. Amerikanské císařské jablko, *amerikanischer Kaiserapfel, Emperor apple*. (prost. Pros.) Prostředně weliké welmi wážené zimní jablko pro tabule. Zraje w Prosinci, a dá se až do jara držeti. Strom roste wesele, jest úrodný, a protož hoden hojného wysazování.
21. Bílá wlaská zimní kdaule, *italienischer weisser Winter-Calville, Calville blanche d' hiver*. (wl. Pros.) Wice vysoké než široké, hodně weliké, trwanliwé zimní jablko, nejkrásnější wzor jablka hranatého, a dle chuti král všech jablek. Barwa zakladní jest žlutá, na straně sluneční swětločrwená neb čerwenokarmazinowými skwrnami skropená. Woní welmi

libě, maso má žlutobílé, šťáwnaté, chuti co nejvýš wznešené ananasowé. Zraje w Prosinci, a dá se až do leta držeti. Strom roste rozložitě, ale zdlauhawě, ostáwa malý, není tuze nesný, a nedosahuje wysokého stáří, protože welmi často podléhá spále.

- 22.** Karmalitská renetka, *Karmaliter Reinette, Reinette de Carmes.* (prost. Pros.) Krásné, prostředně veliké, výborné tabulní jablko. Zraje w Prosinci, a dá se držeti až do jara, kdež pak uwadá. Jablko jest krásného pohledu, masa žlutobílého, tuhého, welmi jemného, šťáwnatého, chuti wysoce kořenné a sladké jako cukr. Jest pro naše české podnebí výborný jablkový druh. Nemůže dosti rozmnožen býti, a neměl by w žádné štěpnici scházeti.
- 23.** Kardinal krwočerwený, *blutrother Winter-Kardinalsapfel.* (wl. List.) Welmi krásné, častěji veliké zimní jablko, příjemné k jídlu za čerstwa. Maso má čerwené, podoby jest podlauhlé, do hospodářstwi výborné. Strom roste bujně, žene wětwe wzhůru, a mívá korunu pěkně srownanau, newelkau. Jablka zrají w Listopadu, a drží se celau zimu. Tohoto druhu jablkowého šlupka jest při dotknutí welmi hladká a potažena jakausi mastnotau. Strom tento spókojí se s každau půdau, snese i studenější podnebí, jest pro hospodářstwi newyrownaný, a zasluhuje wšudy býti rozmnožen.
- 24.** Čerwený kardinal, *rother Kardinalsapfel.* (wl. Říj.) Krásné, veliké, výborné zimní jablko, pro hospodářstwi newyrownané. Strom dosáhne hodné rozsáhlosti, žene wětwe do šíře, a žádá dobře wzdělanau mastnau půdu. Owoce zraje ku konci Října, a drží se hluboko do zimy. Owoce jest kulaté a čerweně pruhované.
- 25.** Kredowa kdaulowá renetka, *Kredes Quitten-Reinette.* (prost. Pros.) Malé neb prostředně veliké jablko, welmi krásné, pro tabule chuti obzwláštní, žiwé barwy citronowé beze wší čerwenosti. Woni libě a necwrkne. Maso má bílé, welmi jemné, šťáw-

- naté, chuti kdaulowé, libě cukrowé, nawinulé. Strom roste zdlauhawě, není weliký a welmi aurodný.
26. Rýnský skřiwenec, *rheinischer Krummstiel*. (wl. List.) Hezky welké, trwanliwé jablko, k snědku pro wenkowana přijemné. Zraje w měsíci Listopadu, a dá se, aniž wadne, až do jara držeti. Strom dosáhne hodné výšky a rozsáhlosti. Zasluluje hojného rozmnožení.
27. Šikowo Rýnské wenkowské jablko, *Schick's rheinischer Landapfel*. (wl. List.) Welké, ranné zimní jablko, jest přihodné pro každau domácí potřebu, jakož i pro tabule. Zraje w Listopadu, a dá se až do zimy držeti. Strom roste bujně, a dosahuje hodné výšky.
28. Weřejník, *Langscheider*. (prost. Pros.) Výborné hospodářské jablko, schopné i k snědku za čerstwa. Zraje w Prosinci a dá se skoro celý rok držeti, aniž uwadne. Daří se dobře i pod studenějším nebe pásem, a hodí se zvláště do stromořadí k silnicím a cestám weřejným.
29. Zimní sladký papírník, *polnischer süsser Papierapfel*. (prost. Pros.) Jablko zimní, prostřední velikosti, welmi krásné a trwanliwé, chuti libezné a ne-wyrownané něžnosti. Owoce zraje w Prosinci, a dá se až do leta držeti. Strom dosahuje znamenité výšky a tlaustky.
30. Malwazínky, *böhmischer Winter - Malvasierapfel*, (prost. Pros.) Jablko prostřední velikosti, požloutlé, řídice čerweně pruhované, kulaté, a šťáwy nawinulé. Zraje w měsíci Prosinci, a dá se až do konce Unora držeti. Šlupka tohoto jablka jest welmi jemná a slabá. Strom roste welmi zdlauhawě, a dosahuje jen prostřední velikosti, jest ale náramně aurodný. Zasluluje od hospodářů obecného powšimnutí, protože všude se daří, s přísnějším nebe pásem se spokojí a nese hojně owoce. Owoce se drží pewně na stromu a wítr ho neshází. Jest strom k wysazowání do poli welmi přihodný.

- 31. Bílé kůžecí jablko, *weisser Mattapfel*.** (prost. List.) Jablko kulaté s patrnými hranami. Spodní jeho barva jest žlutá, skropená tmawočerwenými pruhami, a na sluneční straně bledočerwená. Z velmi slunečných poloh jest jablko tmawočerwené. Woni velmi fialkowě a necwrkne. Maso má libé a měkké, šťáwu libě nawinulau a chuť jemně kořennau. Pro domácí potřebu nedá se lepší ovoce mysliti, jest spolu i dobré k snědku za čerstwa, a vydajné na velmi dobrý cidr čili mest. Ovoce zraje již w Listopadu a nepadá. Strom jest zdravý, a dosahuje w dobré půdě, ač spěšně neroste, znamenité výšky i stáří, a jest velmi úrodný. Kwětu neškodí žádné nepohodlné powětri. Zaslужuje k sázení do polí a podlé silnic všeco schwálení.
- 32. Žižka, *drei Jahre dauernder Mutterapfel*,** (prost. Břez.) Jablko chvály hodné, držít se velmi dlouho při chuti zcela nezměněné. Zraje w měsici Březnu, a dá se tři leta držeti. Strom jest velmi zdravý, a žěne wětwe wzhůru. Poněwadž ovoce hned, jak se stromu strženo jest, k snědku se nehodí, aniž cwrkne, zasluhuje sázen býti zvláště wen do polí a podlé silnic. Stále zdawí stromu a náramná nesnost jsau při něm zvláště dobré vlastnosti. Ostatně jest jablko jen prostřední dobroty.
- 33. Anglická zimní parmice, *englische Wintergoldparmanne, König der Peppinge, Pepping von Holland, King of the Pippins*.** (wl. Pro.) Krásné, hodně veliké ovoce, chuti nejvýbornější, skwostné pro tabule. Zraje w Prosinci, a dá se až do Března držeti, kdež swau chuť ztrácí. Ovoce toto jest barwy zlatožluté, na straně sluneční karmazinowými čarami pruhované a počerwenalé. W této čerwenosti má tečky barwy tabákové neb počernalé. Nikdy necwrkne. Maso má libé, pozloutlé, velmi jemné, tuhé, skoro chrupawé, plné šťáwy, chuti kořenné a spolu libé cukrowé. Jest to jedno z nejlepších jablek i pro rolníka, zápasící se všemi. Byťby i w skwostnosti

- chuti od jiných bylo předčeno, dobude mu jeho velikost, krása, dlouhé uschování beze všeho vadnutí a zvláště zdravý a bujný růst stromu, jenž s vhodnou a vysokou korunou se vznáší, a přitom časně, a spolu i hojně nasazuje, všecku přednost.
- 34. Velké skelné jablko, *rother polnischer Pauliner*.** (prost. Pros.) Prostředně veliké, trvanlivé jablko, k snědku za čerstva příjemné. Strom roste wesele, a dosahuje hodné síly. Ovoce zraje w Prosinci, a dá se držeti až do leta. Druh tento hodí se zvláště do polních stromořadí.
- 35. Liberní jablko, *ächter Pfundapfel*.** (wl. Pros.) Ovoce náramně veliké, odkudž jméno jeho. Jablko jest poločervené, placaté a sladkošťávnaté. Zraje ku konci Prosince a na začátku Ledna, a dá se až do konce Unora držeti. Strom roste zdlauhavě, a bývá jen prostředně veliký a neúrodný. Wětwe své od sebe rozháni. Pro svou velikost nehodí se co vysoký strom, neb witr hází ovoce dolů; hodí se pauze na Swatojančata.
- 36. Pomerančové jablko, *Pomeranzenapfel*,** (wl. Pros.) Hodně veliké, pěkné tabulní ovoce, jen že jest tuze řídkého líta. Zraje w Prosinci, a dá se držeti až do leta. Strom dosahuje náramné výšky, rozsáhlosti a spolu i stáří, jest zdravý, a daří se i w studenějších krajinách, w půdě hubené, kamenité, jen ne bahnitě.
- 37. Knižecí řečtáč, *Princessin, Princesse noble*.** (Pro.) Welmi krásné, prostředně veliké jablko, skwostné pro tabule, a pro kuchyni nepřewýšené. Ovoce, pokud jest na stromě, jest mlhau potaženo, a na loži owocním bývá kůže jeho mastná; barwy jest žluté s červenými pruhami. Ovoce woní welmi libě a newcwrkne. Maso má bílé, měkké, plné šťawy, chuti kořenné, libě skořicové a spolu nawinulé cukrowé. Strom jest jen prostředně veliký a welmi úrodný. Hodí se pauze do zahrad. Zasluluje wůbec rozmnožen býti.

38. Geigrowa launice neb Augustínka, *Geiger's Princessin Auguste*. (prost. Pros.) Hezky veliké, krásné jablko pro tabule w zimě. Strom roste wesele. Owoce zraje w Prosinci, a drží se až do jara. Nemůže býti dosti wysazován.
39. Winné jablko, *Weinapfel*. (prost. Pros.) Dobré pro domácí potřebu. Zraje w měsíci Prosinci, a dá se dlouho držeti. Strom jest náramně úrodný, a hodí se do stromořadí wenkowských a podlé cest. Dá se též výborně upotřebowati na mest a ocet.
40. Welký pruhovaný hranáč, *grosser rheinischer gestreifter Rambour*. (prost. Pros.) Krásné owoce jak dle velikosti tak dle swých vlastností. Zraje w Prosinci, a dá se až do jara držeti. Strom roste bujně, jest spolu úrodný, žádá ale ostatně půdu dobrau.
41. Prawá bílá francauzská Renetka, *ächte, weisse französische Reinette, Reinette blanche*. (Pros.) Ke stopce ploské a k šomolce zašpičatělé, skvěložluté, trochu počerwenalé, skropené tečkami hnědými a na straně sluneční čerwenohnědými. Masa welmi krásně bílého, měkkého, plného šťáwy, a chuti welmi libě nawinulé, beze wší vůně. Toto jablko jest náramně krásné a skwestné tabulní owoce. Zraje w Prosinci, a dá se držeti až do leta. Strom dosahuje jen prostřední velikosti, nasazuje záhy, každoročně, a jest welmi úrodný.
42. Renetka Bělská, *Baumanns rotte Winter-Reinette*. (prost. Pros.) Welmi pěkné, prostředně veliké, trwanliwé zimní jablko pro tabule, též i výborné ku každé jiné potřebě. Jablko jest skoro celé bledě čerwené, obzvláště na straně sluneční, s promíchanými pruhami tmawočerwenými a na stinné straně zlatožluté. Owoce zraje w Prosinci, a dá se držeti až do leta, kdež uwadá. Maso jest žlutobílé, jemné, chřupawé, hojně šťawnaté, chuti kořenné, výborné, cukrowité a spolu nawinulé. Strom roste wesele a jest welmi úrodný.

43. Bredská renetka, *Reinette von Breda, Reinette de Breda*. (Pros.) Výborné jablko, ploskaté, zlatožluté s rozličnými rezovými skvrnami a pihami, na straně sluneční skropené tečkami značnými červenokarmazínovými, pstruhovými. Ovoce pozdě strhnuté jen málo uvažá. Zraje na začátku Prosince, přichází ale až v Lednu do své nejlepší chuti, a dá se udržeti zcela šťavnatě a spolu chutně až do Března. Strom jest zdravý, roste ale předce pomalu, žádá dobrou vzdělanou půdu, jest náramně úrodný, a není chalušivý na povětrí.
44. Renetka šampanská, *Champagner Reinette, Reinette platte de Champagne, Loskrieger fürstlicher Tafelapfel*. Velmi krásné, výborné zimní ovoce pro tabule, barvy bleďožluté, na straně sluneční poněkud červenorůžové. Pozdě strženo newadně. Maso má bílé, jemné, libě cukrové, plně šťavy. Strom roste zdlauhavě, a nebývá veliký, zato ale náramně úrodný. Zaslужuje pro šlepaře k vysazení do zahrady a wen všeobecného povšimnutí.
45. Renetka Dielowa, *Diel's Reinette. La Reinette Diel*. (prost. Pros.) Velmi krásné, prostředně velké, výborné jablko pro tabule. Wysoce žluté citronové barvy, na straně sluneční s červenokarmazínovými pihami a libau vůní. Maso jest velmi bílé, jemné, tuhé, chřupavé, plně šťavy, libě cukrové ananasové chuti. Zraje v Prosinci, a dá se držeti po celou zimu. Strom roste velmi bujně, jest zdravý a spolu záhy nesný. Pan professor Mons pojmenoval tento velmi krásný, výborný, z jádra vychovaný jablonový druh jménem wysoce zaslaužilého badatele w štěpařství Diela.
46. Známková Renetka, *Charakters- oder Hieroglyphen-Reinette*. (wl. Říj.) Velké svěložluté jablko, na celém powrchu rozličnými znamenými jako obwinuté. Maso má bílé, velmi jemné, husté, tuhé a plně šťavy. Chuť má libau nawinulau. Jest pro tabule vážené jablko. Zraje w Říjnu, dá se ale

celau zimu držeti, jen rádo trochu uwadá. Strom roste velmi bujně, není na povětří chaulostiwý, nasazuje záhy a hojně.

47. Mandlowá renetka, *Dietzer Mandel Reinette*. (prost. Pros.) Krásné, jen prostředně veliké jablko, výborné pro tabule. Zraje w Prosinci, a dá se celé leto držeti. Strom roste wesele, a dosahuje hodné výšky.
48. Dietzowa zimní zlatá renetka, *Dietzer Winter-Gold-Reinette*, (ml. Pros.) Velmi krásné, trochu malé neb prostředně veliké jablko, dobré pro tabule. Zraje w zimě, a dá se až do jara držeti. Strom roste velmi wesele.
49. Anglická granatová Renetka, *englische Granat-Reinette*. (prost.) Dle zewnitřní podoby jest tato renetka zcela podobná renetce Orleanské. Jablko prostřední velikosti se stinné strany nazloutlé, ostatně karmazinově červené s červenými pruhami. Mezi tímto červeným jest velmi mnoho hnědých pih, vyjadajících častěji co hvězdičky neb rezové skwrny. Maso má bílé nazloutlé, velmi jemné, chřupawé, šťawnaté, chuti velmi libé, wznešené a kořenné. Jest to wzácné jablko, pro tabule a ku každé domácí potřebě hledané. Strom má vysoký wzrůst, žene wètwe wzhůru, a jest velmi úrodný. W žádné zahradě neměl by chyběti.
50. Renetka pstruhová, *Forellen - Reinette, la Reinette tachetée*. (ml.) Velmi krásné, trochu malé, trwanliwé, jak pro každau domácí potřebu, tak pro tabule wážené jablko. Strom dosahuje jen prostřední velikosti; žádá wzdělanau půdu, teplé wýslunné položení. Owoce zraje na jaře, jest w měsíci Kwětnu nejlepší, a dá se w dobrých sklepích celý rok držeti.
51. Francauzská skwostná renetka, *französische Edel-Reinette, Reinette Franche*. (wl. Pros.) Jablko velmi krásné, veliké, výborné tabulní owoce, barwy skoro zcela červené a červeně pruhované; maso má prostředně šťawnaté a chuti sladké. Zraje po

krásném letním počasí w Prosinci, a jest w Lednu a Unoru nejlepší; později jest nechutné, a dostává pod koži haubowité skwrny. Strom žádá welmi dobru, vzdělanau a suchau půdu, a býwá hodně veliký. Korunu dělá pěkně kulatau.

- 52.** Gäsdonkowa zlatá renetka, *Gäsdonker Gold-Reinette*. (Pros.) Zlatožluté, na straně sluneční počerwenalé, řidkými, ale silnými pihami skropené jablko. Maso má biložluté, welmi jemné, tuhé, šťawy plné, chuti welmi kořenné, sladkonawinulé. Owoce zraje w Prosinci, a dá se držeti až do Dubna. Strom roste wesele, dosahuje hodně výšky, a jest náramně aurodný.
- 53.** Leskawá renetka, *Glanz-Reinette*. (prost. Pros.) Prostředně veliké, výborné zimní jablko pro tabule. Zraje w Prosinci, a dá se držeti celau zimu, načez k jaru již trochu uwadne. Strom roste bujně, dosahuje znamenité tlaustky, a není w čas kwětu na powětří chaulostiwý.
- 54.** Chotkowa čili Bubenecká renetka, *Graf Choteks Reinette*. (prost. Pros.) Jablko prostřední velikosti, krásného pohledu a wůně welmi libé a silné, se sluneční strany čerwené, skropené bělawými pihami, se strany sluneční žluté. Jest to výborné tabulní owoce. Zraje w měsíci Prosinci, a dá se držeti až do konce Unora. Strom roste zdlahawě, a dělá pěknau silnau kulatau korunu; jest aurodný, zasluhuje místa w každé sebe menší štěpnici, a wůbec wšeobecného rozšíření.
- 55.** Harlemská renetka, *Harlemer Reinette*. (wl. List.) Výborné jablko, jak pro tabule tak i pro každau domácí potřebu. Musí pozdě sčesáno býti, sice wadne; daří se na vysokokmeni welmi dobře. Zraje w Listopadu, a dá se držeti až do jara. Strom dosahuje hodně výšky i síly, a jest trwanliwý.
- 56.** Hollandská zlatá renetka, *der Goldmohr, Holländische Gold-Reinette*, (Pros.) Obzwláštní tabulní owoce, též do hospodářství výborné. Owoce toto musí

pozdě býti strháno, sice vadne. Zraje w Prosinci, a dá se držeti až do jara. Ovoce jest kulaté, ble-
dožluté, na sluneční straně barwy karmazinowé, ble-
dopočerwenalé. Skoro celá kůže jest potažena hru-
bým kožovitým rezem. Toto jablko rádo scwrká.
Maso jest bílé, jemné, tuhé, šťáwnaté, spolu kořenné
cukrowé nawinulé chuti. Strom roste zdlauhawě,
nasazuje ale brzy a nese každoročně.

57. **Newyrownaná renetka, *die grosse oder doppelte Kasseler oder holländische Goldreinette.*** (wl. List.)
Pro kuchyň a tabuli jablko nejvyšší ceny. Strom
roste wesele, a žene wětwe swé jehlancowitě, nasa-
zuje ovoce časné a hojně, a to i w rocích na ovoce
neúrodných. Ovoce zraje ku konci Listopadu nebo
z počátku Prosince, a dá se dluho w zimě držeti.
Jest kulaté, barwy swětložluté, tmawočerweně pru-
howané. Na straně sluneční jest spolu počerwenalé,
a mezi tím čerwánkem skropené pihami. Maso má
sněhobilé, jemné, kořenné a spolu plné sladké,
trochu nawinulé šťáwy. Ovoce toto jest ku každé
potřebě newyrownané. Zaslужuje býti wůbec sázeno.
58. **Kewská skwostná renetka, *köstliche Reinette von Kew.*** (Pros.) Ovoce prostřední velikosti, krásně wy-
tvořené, od hůně jak ke stopce tak šomolce stejně
prohnuté, barwy jasně čerwené, chuti výborné. Maso
má nazloutlobilé, jemné, tuhé, plné kořenné, slad-
konawinulé šťáwy. Strom roste wesele, nese záhy, a
náramně bohatě.
59. **Zázworkowá renetka, *Kräuter - Reinette.*** (prost.
Pros.) Ovoce prostřední velikosti, obzvláštní pro
tabule, chuti wznešené. Zraje w Prosinci, a dá se
dobře držeti. Strom roste wesele. Tento druh za-
slужuje býti wůbec rozšířen.
60. **Korunowitá renetka, *Kronen - Reinette.*** (wl. List.)
Jablko veliké, o něco více široké než kulaté. Jemná
a hladká kůže jest vysoko žlutá a kolkolem skro-
pená karmazinowými pruhami, na straně sluneční
mezi těmito pruhami ještě poseta čerwenými pihami,

neb bledočervenau barwau potažena. Stromowé w stínu stojící mají častěji owoce pauze zlatožluté. Jablko woní trochu wůni jahodowau, a nescwrká. Jadrěnc má weliký a otewřený, maso bílé, podle kůže nažloutlé, wůni libau a chuť newyrownaně dobrau, jakau může míti jen nejušlechtilejší renetka. Zraje w měsíci Listopadu, a dá se celau zimu držeti. Strom roste welmi wesele, žene wětwe jehlanowitě, nese záhy a každoročně. Nemůže býti dosti wysazowan.

- 61. Renetka koženná, *Leder-Reinette* oder *ächte graue französische Reinette*.** (wl.) Jablko weliké, w čas dozrání chuti dobré a šťáwy welmi libě nawinulé. Owoce jest oliwozelené, na straně sluneční žlutozelené, spolu špinawopočerwenalé. Po této spodní barvě potažena jest bezleská hrubošpinawá barwa, která častěji kryje celé owoce. Owoce toto newyrownané jest k pečení. Zraje w měsíci Unoru, a wydrží, ač nacwrklé, až do Dubna. Strom roste bujně, má listy široké, korunu dělá welmi rozložitau, a spokojí se s každau sebe hrubší půdau; sneseť i studenější nebe pás. Pro swau aurodnost a nenessnost i w létech neúrodných zasluhuje wysázen býti do stromořadí podle silnic neb cest hodně širokých.
- 62. Maskonowa zlatá skelná renetka, *Maskons harte, gelbe Glas-Reinette*.** (prost. Pros.) Toto jablko dá se celý rok držeti. Jest žluté, na sluneční straně hnědočervené. Woní libě a necwrkne. Maso má bílé, welmi jemné, šťáwnaté, tuhé, chřupawé, chuti kořenné, jemné winné. Jadrěnc má weliký a otewřený. Jablko jest jen prostředně weliké, pro tabule a kuchyni zcela výborné. Zraje w Pro-sinci, a dá se držeti až do podzimka. Strom má jako míšeň dříví autlé, jest weliký a welmi aurodný. Tento druh daťi se jak na wysokokmení, tak zákrscích.
- 63. Renetka muškátowá, *woně* neb *přewoňka, Muskat-Reinette*.** (prost. List.) Owoce prostřední welikosti,

pro tabule w skutku wzácne jablko. Strom nasazuje záhy a každoročně hojného ovoce, ale dosahuje jen prostřední velikosti, a na Swatojančatech ostává příliš nízký. Ovoce zraje w Listopadu, a nechá se až do měsíce Unora držeti, pak jest maučnaté. Nejlepší jest w měsíci Prosinici.

- 64. Renetka Nowo-Yorská, okořka, kynka, Neu-Yorker Reinette.** (prost. Pros.) Obzvláštní ovoce. Strom roste velmi spěšně a bujně, žene větve wzhůru, nasazuje záhy a každoročně mnoho dobrého ovoce. Maso jest tak tuhé jako jablka míšenského. Strom žádá dobru a wzdělanau půdu, sic jest jeho ovoce plno skwrn a napukané. Stopku má velmi krátkau a šomolku velmi otewřenau. Kůže jest zlatožlutá, na sluneční straně wysoce čerwená patruhowými píhami skropená.
- 65. Orleanská renetka, Orleans-Reinette, la Reinette d'Orleans.** (wl. Pros.) Weliké, velmi krásné, jedno z nejprwnějšího tabulního ovoce, které se může nazýwati wzácne, když se pozdě strhá se stromu, a we chladném místě se uchová. Maso má bílé, požloutlé, jemné, plné šťawy, chuti wznešené, cukrowité a spolu libě nawinulé. Ovoce zraje w Prosinici, a dá se po celau zimu držeti. Strom jest krásný, zdravý a roste spěšně. Korunu dělá kulatau, a brzo a hojně nasazuje. Žádá jako wšecky uslechtilé francauzské renetky dobře wzdělanau půdu a teplé wyslunné stanowistě.
- 66. Renetka syrečková, röthliche Reinette.** (wl. Pros.) Welké wznešené a skwostné zimní jablko pro tabule, bez odporu jedna z nejlepších renetek. Bývá někdy walečkowité, wždy širší než delší. Jeho hladká kůže jest spodem jasně citronowé barwy, na sluneční straně jest načerwenalé a čerwenokarmazिनowými pruhami čárkowané. Maso jest bílé, načloutlé, velmi jemné a tuhé, šťawnaté, chuti wznešené, kořenné, cukrowé, spolu libě nawinulé. Ovoce zraje w Prošinci, a dá se držeti až do leta, aniž

wadne. Druh tento nemůže býti dost wysazován. Strom roste welmi bujně, nasazuje brzo a hojně. Lupen jest značně welmi welikými, silnými a spolu špičatými zuby nařezán.

- 67.** Anglická špitální renetka, *englische Spitals-Reinette*. (prost.) Krásné, prostředně weliké, pro swé tuhé, šťáwnaté a kořenné maso výborné zimní tabulní jablko, jakož i ku každé domácí potřebě příhodné. Owoce jest mnohem wyšší než širší, žluté, bledě počerwenalé, s pihami. Maso bíložluté, jemné, husté, welmi šťáwnaté, s silnau kořennau, příjemnau, cukrowau a spolu nawinulau chutí.
- 68.** Perlowá renetka (*perlowka*), *Perl-Reinette*. (prost. List.) Owoce prostřední welikosti, celé čerwené, podlahlé, chuti sladké, nawinulé, welmi šťáwnaté. Zraje w Listopadu, a nechá se držeti až do Ledna. Strom jest tak nesný, že od aurody zcela zakrní, roste kulowatě, a jest newelký. Tento strom spokoji se s každau půdau, zasluhuje pro swau nesnost, aby byl hojně štěpowán.
- 69.** Šafránová renetka (*šafránka*), *Safran-Reinette*. (prost. Říj.) Welmi krásné jablko, spolu s welmi libau vůní. Jablko ono jest jak u šomolky tak u stopky stejně široké. Značně se dá onen druh jablkowý od jiných rozeznati tím, že jest celé jablko potaženo jakausi mastnau šťáwau, jakoby bylo máslem pomazáno. Na straně sluneční jest swětločerwené, spolu s tmawočerwenými pruhami. Owoce jest dobré, zraje již ku konci Října, a dá se dlaho držeti. Strom má wětwe welmi řídké, a žene do šíře. Nemělby nikde we welkých štěpnicich chyběti.
- 70.** Renetka skwostná, *Triumphs-Reinette*, *Reinette triomphante*. (prost. List.) Wzácné tabulní jablko, hezké welikosti, na sluneční straně pěkně čerwené, na stinné straně kůže pokoženělé. Strom jest nesný, rozložitý, prostřední welikosti, žádá dobrau půdu. Owoce zraje w Listopadu, a dá se držeti až do měsíce Března, kdežto již secwrkuje.

- 71. Ženská renetka, *Weiber-Reinette, Reinette pomme Madame.*** (wl. Pros.) Welká, krásná a velmi dobrá renetka. Zraje w Prosinci, a dá se bez wadnutí až do jara držeti. Strom býwá hodně silný, nese brzo a hojně.
- 72. Windsorská renetka, *Windsors-Reinette.*** (wl. Pros.) Weliké, w podobě swé velmi nestejně jablko s hranami, na straně sluneční počerwenalé, libé k snědku a velmi výborné ku každé domácí potřebě; k snědku však se hodí pauze do Unora, potom ztrácí šťáwu zcela. Maso má bílé, chuti nawinulé. Zraje w měsici Prosinci, a dá se držeti až do jara. Strom dosahuje znamenité rozsáhlosti, a jest aurodný, žádá ale dobrau půdu.
- 73. Bílá antillská zimní renetka, *weisse antillische Winter-Reinette.*** (wl. Pros.) Nahranatělé velké jablko, kůže hladké, žluté, trochu počerwenalé. Woni velmi libě, a jen trochu wadne. Maso má husté a tuhé, ale plné šťáwy, chuť velmi libau, sladkonawinulau. Strom býwá velký a náramně aurodný.
- 74. Čerwený Štětinaň neb Štětinská renetka, *rother Stettiner.*** (prost. Pros.) W německém jazyku má toto jablko rozličná jména, jako: rother Stettiner, rother Herrenapfel, Annaberger, Berliner Glasapfel, Bödighheimer, w Rakausích Malerapfel. Jablko jest swětlozelené, na straně sluneční swětločerwené s čerwenými tečkami. Maso má bílé do zelena, šťáwnaté, chuti libé sladkonawinulé a muškátowé. W Čechách jest velmi rozšířeno, což již swědčí o jeho dobrotě. Jest to dobré tabulní owoce, a w každé štěpnici mělo by hojně býti wysazeno. Strom rozkládá se w šir, a dosahuje hodné výšky. Nese ob rok velmi hojně, žádá ale dobrau hlubokau půdu. W půdě písečnaté dostává brzo na rozličných místech spálu.
- 75. Renetka citronowá, *Citronen-Reinette, la Reinette de Citrone.*** (wl. Pros.) Krásné, hodně veliké tabulní owoce w zimě. Strom roste wesele, nebýwá ale

weliký, a žádá dobrá půdu a výsluní; daří se dobře na zákrscích. Ovoce zraje v Prosinci, a dá se držeti až do jara, aniž vadne. Ovoce má čistau citronowau barwu, jest trochu počerwenalé s promíchanými šedými tečkami. Jablko woní libě a newadne. Maso jest bílé, měkké, plno cukrowé šťawy. Jak mile však trochu déle se drží, dostane pod koží malé haubowité bradawičky, a jest velmi nechutné. Nezasluhuje žádného rozmnožování.

- 76. Bílé, wlascké rosmarinowé jablko, *weisser italienischer Rosmarinapfel, Mela de Rosmarino.*** (prost. List.) Krásné prostředně veliké, bělawozelené, na loži owocním w čas dozrání žluté, podlahlé jablko, na straně sluneční bledočerwené, wůně fialowé. Maso má bílé, jemné, šťawnaté, chuti cukrowé, nawinulé. Jest výborné tabulní jablko. Zraje w Listopadu, a dá se držeti až do Dubna, nejlepší jest ale w Prosinci. Máli strom příliš mnoho ovoce, jak se velmi často stává, nebývá chutné. Strom jest zdravý, wětwe žene wzhůru, a jest velmi aurodný, zasluhuje od wenkowského hospodáře všeho powšimnutí; neb se daří wšude, a spokojí se s každau sebe špatnější půdau.
- 77. Wrbowka, *Lehmanns Ungarapfel.*** (prost. Pros.) Prostředně veliké, velmi trwanliwé zimní jablko, přijemné k snědku za čerstwa a pro kuchyň newyrownané. Zraje w Prosinci, a drží se až do jara. Strom roste z mládí bujně; předce však dosahuje jen prostřední velikosti.
- 78. Kyselec, *Vaterapfel ohne Kern, Pater noster sans pipins.*** (prost. List.) Pěkné, prostředně veliké jablko. Maso má jemné, přizloutlé, chuti wždy kyselé. Nezasluhuje žádného rozmnožení. Ovoce zraje w Listopadu, a jest w Prosinci a Lednu nejchutnější.
- 79. Prawý žlutý zimní štětňan, *wahrer gelber Winter - Stettiner.*** Jablko w čas dozrání swětle žluté, na sluneční straně a okolo stopky šedočerwené. W čerwené této půdě nacházejí se pihy

pořidlé, zažloutlé. Maso i chuť má výborné, a červenau Štětinskau renetku (čís. 74) daleko předčí. Woni welmi libě. Owoce zraje w Prosinci, a dá se držeti w chui až do Čerwna. Strom roste spěšně, dosahuje jen prostřední výšky, a jest welmi aurodný. Zasluluje nejčtetnějšího rozmnožowání a wysázení jak do poli, tak zvláště podlé silnic, protože se owoce pewně drží na stromě, a k jidlu neláká.

80. **Bílé zimní hedbáwné jablko, *weisser Wintertafent-Apfel*.** Jablko náramně jemné, jako skleněné. Lesknauci se kůže jest swětložlutá, a jen na sluneční straně jest temnější; ale beze wší čerwenosti. Maso jest sněhobílé, jemné, tuhé, štáwnaté a chuti nakyslé. Strom roste z mládí wesele, přede ale není nikdy weliký. Owoce zrajě w Listopadu, a dá se celau zimu držeti.
81. **Šišinec, *Zehentheber*.** (wl. List.) Weliké, pro domácí potřebu wážené jablko, též i k snědku příjemné. Zraje ku konci Listopadu nebo w Prosinci, a dá se držeti až do jara. Strom roste bujně, a dosahuje hodné výšky a stáří.
82. **Nepomně, *Wehrling*.** Jablko sladkokyselé, barwy zlatopomerančowé, na straně sluneční wysoce čerwené, maso má bílé a tuhé. Sčesáli se owoce časně se stromu, wadne, ale pozdě sčesané ostáwá, a dá se w nezměněné podobě welmi dlauho držeti; dobře opatřeno i dvě léta wytrwá. Strom roste wesele, a jest náramně aurodný.
83. **Tuháč, *Dörells Quitten-Reinette*.** Jablko jest ble-dozelené, kulaté, prostřední welikosti, u šomolky hranaté. Chuť má dobrau, skoro kdaulowau. Strom jest nesný. Owoce jeho dá se teprw okolo wá-noc jísti.
84. **Tečkowaná renetka, *dozránka, strakáč, Reinette Bikothe*.** Jablko prostřední welikosti welmi wzácné, chuti dobré, sladkonawinulé. Kůže jeho je zelená, w čas dozrání sežloutlá, hnědými tečkami zcela skropená. Jablko toto dá se we swé nezměněné dobré

chuti uchovati až do jara. Strom jest nesný, a dělá korunu rozložitau.

85. **Hrušné jablko**, *Rewalischer Birnapfel*. Jablko hruškové podoby, se špičkau masitau ke stopce podlahlau. Maso má bílé, tuhé, jádřinec malý, a woní výborně. Stopku má zažloutlými tečkami skropenau tak jako citronový pepák.
86. **Zelenáč**, *Buttergrünling*. Jablko prostřední velikosti, zcela zelené, w čas dozrání žluté, šťáwnaté, sladké beze wší kyselosti, dozráwá okolo wánoc, a dá se hodně dlahu držeti. Strom jest nesný.

KAPITOLA II.

O stromich hruškových.

I. O půwodu a vlastnostech jejich.

Planá hruška (*pyrus communis*) jest beze wší pochybnosti wšeho velikého množstwí našich hruškových druhů matka. Lepší nakládání a ošetřování jí způsobilo zponenáhla mnohé rozličné lepší i wětší hruškové druhy. Řečtí přírodozpytcové znali mnoho druhů hrušek we své zemi, zwláště w Peloponnesu; Theophrast častěji se o nich zmiňuje, jakožto o wysoce wáženém owoci. Co se týká Římanů, uwádí přírodozpytec Plinius 35 druhů hrušek, které u nich byly známy. Mnohé obdržely jméno místa, w němž byly wychowány, jiné jméno míst, z nichž byly k Římanům zaslány; z kterýchžto jmen jest patrno, že z wětšeho dílu přišly k nim z Řecka, Aegypta, Syrie a Numidie.

Naše nejnowější druhy hruškového owoce jsau w rozličných zemích wychowány, jakož zwláště we Francauzích, kamž se i z Říma mnohé dostaly. Z Německa pošla naše medowka, několik druhů muškatelek, markytka atd.; ze Šwedska wejcowka. Hollandsko, Anglicko a Wlachy

těž mnoho dobrých druhů chovály, a každoročně se jich mnoho dobrých chová, dílem z jader, dílem umělým rozplemeňováním, tak že jest druhů hruškových mnohem větší počet než jablonových. I naše česká vlast mnoho dobrých druhů chovála, jakož jest naše newyrownaná ptačnice, wlasačka, křesetice a jiné.

Hruškový strom jest krásný a vysoký, jenž obyčejně se pne do výšky, a své větve žene wzhůru, jakož i své kořeny hluboko žene do země. Jeho květ a ovoce vynikají z jednotlivých owocných pupenů, kteréž se zase u velkém počtu nasazují na konečkách tří i čtyřletých větví, a které netoliko po několik let ostávají nesné, ale vždy rok od roku nesnější se stávají.

Hruškový strom jest velmi trwanlivý, a dosahuje w přiměřené půdě vysokého stáří. Na mrazy w čas květu není tak wrátký jako jabloň. Jeho dřevo jest pevné, velmi něžné, hodící se jak k řezbářství tak sochařství. Hodí se však tento strom jen pro mírnější podnebí; tuze horké jakož i suché pro něj se nehodí.

Hruškový strom žádá suché stanoviště a hlubokau půdu; w mokré a studené půdě krní, a ovoce jeho bývá bídné a nechutné. Druhům pocházejícím z teplejšího podnebí musí se dáti teplé stanoviště a východní položení, máli býti jejich ovoce aulhedné, maso hebké a rozplizawé.

Mnohé hruškové druhy jen podlé zdí dosáhnau své dobroty, jakož skoro wšecky zimní hrušky. Dobrá Luiska, wzácná Bugowa pargamentka, stojili jen na wolnu, míwají maso jako řepa. W našem podnebí chowané, spokojí se již méně sluncem, a dosáhnau předce své přirozené dobroty, ale z krajín teplých pošlé žádají mnoho wyluní, což zwláště platí u druhů jablkových.

Wysokokmení má sice vždy menší ovoce než zákrsky, za to ale chuti wýbornější. Mnohé hruškové druhy dosáhnau jen na vysokokmení své prawé wůně, jako Reimská cukrowka, solnohradka. Na kdaulích štěpované hruškové druhy, jestli se neřeží, nesau velmi hojně a záhy, musí se ale přiwazowati ke kolům, aby nebyly wyvráceny od wětru. Huť jim přiměřeně daný tisícero-násobně se odmění. U tohoto owocného druhu platí a

má se vykonáwati pro jejich špatné kořeny zmlazování koruny, kteréž se má předsewzítí, když stromy již jen krátké neb zhola žádné rauby neosazují. Jak se hruškové stromy rozmnožují, wiz w dilu I. kap. III. VI. VII. a VIII., kdež bylo o způsobích štěpowání jednáno. Hrušky dle jejich podoby tříditi (klassifikowati) jest ještě mnohem tíž než u jablek, poněwadž se w podobě málo od sebe liší. Pročež i hrušky jen w letní, podzimní a zimní jsem rozdělil.

Letní hrušky dozrají každoročně na stromu, a hodí se hned ke snědku. Podzimní hrušky dozráwají teprwa na loži owocním, a dají se od Října až do Listopadu držeti. Výjimky delšího uchování činí studené leto, půlnoční stanowíště a studené sklepy. Zimní hrušky dozráwají teprwa ku konci Listopadu, a dají se držeti až do jara. Čas jejich dozrání býwá obyčejně delší než hrušek podzimních. Neznání času dozrání způsobilo u mnohých hrušek zimních křiwý úsudek o jejich dobrotě.

Wšecko letní owoce trwá jen krátký čas, a čas dozrání jest lehké, zvláště u hrušek, poznati; ale hrušky zimní musí býti w prawý čas jedeny; neb jen tenkrát mají wznešenau vůni a cenu. Jedíli se dříwe, nestojí za nic, a proto od lidu w owoci tomto nezběhlého wyhozeny býwají co wařilky. Často se to již přihodilo wýborným hruškovým druhům, jakož jsau pargamentka Bugowa, pargamentka Solepská, německá muškatelka, a jiným.

Poznamenání: ml. — malá jest hruška, když má méně než dwa caule w průměru.

prost. — prostřední, když její průměr obnáší od 2 až 2½ caule;

wl. — welká se nazýwá, kteráž má w průměru přes 2½ caule.

II. Popis jednotlivých druhů.

a. Letní.

1. Česká citronka, *böhmische Citronenbirn*. (ml. Srp.) Ovoce jest malé, zakulacené, žluté, na výslunném stanovišti i červenými tečkami skropené, šťavnaté, chuti k snědku za čerstva velmi lahodné. Pro své brzké dozrání jest výborné trhově ovoce. Hrušky tyto zrají na začátku Srpná, a dají se i tři neděle držeti. Strom roste bujně, dosahuje však předc jen prostřední velikosti, a jest velmi aurodný.
2. Šípkowky, *Büschelbirn*. (ml. Čer.) Ovoce jest na pohled velmi krásné, jako malované, s jedné strany wysoce červené, s druhé slabě červené se slabým základem. Ostatně do sebe dobroty nemá žádné; neb maso jest maučnaté; jen jeho krásná podoba a sličnost wybarwení čini je milé, jest takorčka ozdoba tabule. Hrušky tyto zrají ku konci Čerwence, a dají se jen několik dní držeti. Strom jest veliký, aurodný, žene wětwe wzhůru, a má dřewo podobné jabloni, tak že se raub pro swá welká oka s tízi od jabloňowého rozezná.
3. Krwawka, *böhmische rothe Fleischbirn oder Sommer-Blutbirn*. (prost. Srp.) Prostředně veliká, pro své červené maso neobyčejná k snědku, za čerstwa procházející. Hodí se též k sušení. Zraje ku konci Srpná. Strom roste silně a dosahuje hodné výšky. Od hospodáře nezasluhuje žádné pozornosti, a náleží pro udržení tohoto druhu jen do sadů wrchnostenských.
4. Anglická máselnice, *englische Sommer - Butterbirn, le beurre d' Angleterre*. (prost. Zář.) Prostředně veliké výborné tabulní ovoce w měsíci Září. Ovoce jest sice dobré, ale hned hniličí. Twářnost má prawau hruškowau, barwu swětle žlutau s malým hnědým čerwánkem. Jest bez wůně, maso má bílé, jemné, šťawau tak přcplýwající, že má málo sobě row-

ných. Chuť má skwostnau, wysoce cukrowau. Tento druh owoce daří se a roste na pláních wesele, zdlauhawě ale na kdaulich. Žádá teplé a spolu suché stanowišťe, a jest náramně aurodný. Owoce zraje w Září, a sotwa 14 dní se dá držeti. Druh tento zasluluje býti wúbec znám, pěstowán a rozšířen.

5. Letní pstružka, *Sommer - Forellenbirn*. (prost. Srp.) Owoce prostřední velikosti, krásného pohledu, polo čerwené a polo žluté, plné libé šťáwy, a nikdy nehnilí. Zraje w měsíci Srpnu, a dá se držeti skoro tři neděle. Strom jest prostřední velikosti, žene wětwe wzhůru, a jest náramně aurodný. Zasluluje w každé štěpnici místa, a od každého hospodáře rozšíření.
6. Díwčička, *Frauenschengel, la cuisse Madame*. (prost. Čer.) Prostředně veliká hruška, prawé hruškové podoby; velmi krásné ranní owoce pro tabule. Zraje ku konci Čerwence neb na začátku Srpna, a nedá se přes osm dní držeti. Jest žlutozelená s tmawým hnědým čerwánkem. Newoní, maso má bledě bílé, jemné, skoro rozplizawé, šťáwnaté chuti, sladké, velmi příjemné, zawánějící trochu muškátem. Strom sice až pozdě nasazuje, pak ale hojně. Na pláních žene strom bujně, na kdaulich jen zdlauhawě.
7. Krásná Gabriela, *wahre schöne Gabrielle, Belle Gabrielle*. (ml. Srp.) Trochu malá, velmi příjemná, kořená letní hruška. Zraje ku konci Srpna, a nedá se dlaho držeti. Strom roste hezky spěšně.
8. Prauhovaná mydlenka, *gestreifte Seifenbirne*. (prost.) Owoce prostředně veliké, nakulatělé, ale maučné, nezasluluje pro hospodárství žádné pozornosti. Strom jest prostředně veliký, žene wětwe do výšky, ostatně jest aurodný.
9. Owesnička, *Haberbirne*. (ml. Čer.) Owoce malé, velmi ranní, podlahlé a žluté, k snědku za čerstwa velmi dobré; jest to obzwláště dobré trhowé owoce. Zraje ku konci Čerwence, a dá se as 7 dní

držeti. Strom roste bujně, a dosahuje výšky i síly znamenité.

10. **Medowka, *gelbe hallische Honigbirne.*** (ml. Zář.) Malá sladká hruška, zrající v měsíci Září, hodí se ku každé domácí potřebě. Nechá se držeti 14 dní. Hruška tato hodí se pauze do hospodářských sadů. Strom roste bujně, a dosahuje jak hodné výšky tak i tlašťky.
11. **Zelená Hoyerwerdka, *grüne Hoyerswerder.*** (prost. Srp.) Jen prostředně veliká, velmi dobrá hruška, pro tabule v měsíci Srpnu, náleží v čas svého dozrání k nejlepším druhům hrušek. Zraje v polowici Srpna, a dá se držeti 14 dní. Hruška tato má hladkau, tenkau, trávozelenau kůži, značně posetau mnohými světlohnědými tečkami, které zase ohraničeny jsau tmawozelenými obwody. Maso má bledě bílé, málo krupnaté, velmi šťawnaté, rozplizawé, chuti sladkonawinulé. Wůni má velmi libau, a chutná trochu muškátowě. Strom jest velmi aurodný, zdrowý, a zasluhuje velmi četného wysazowání.
12. **Janowka, *Johannisbirne.*** (ml. Čer.) Jedna z nej-rannějších hrušek. Owoce samo w sobě jest malé, a má do sebe příliš málo dobroty, pročež pro hospodáře nelze ho poraučeti, tím méně, poněwadž w čas kwětu příliš podléhá zkáze, a málo kdy co nasadí. Hodí se pauze pro udržení tohoto druhu pro zemské štěpnice (Landbaumschulen).
13. **Jakubka čerwená, *frühe böhmische Jakobsbirne.*** Owoce jest prostřední velikosti, plné dobré a sladké šťawy, na wyslunni straně čerwené a w zadu w čas dozrání pěkně žluté. Jakubka jest wyborné trhowé owoce, a dobře se prodá. Zraje w měsíci Čerwenci, a dá se jen as týden držeti, neb strhaná hned hniličí a hnije. Strom roste bujně, velmi wysoko, a býwá znamenitě silný, wětwe maje klikaté. Ostatně jest aurodný.

14. **Velká panenská hruška**, *grosse schöne Jungferbirne*, *Glasbirne*. (wl. Srp.) Krásná, hodně veliká výborná hruška w měsíci Srpnu pro tabule. Hruška tato zraje w poslední třetině měsíce Srpna, a dá se 14 dní držeti. Barwu má nazelenale žlutau s tmavohnědým čerwánkem. Wůně nemá žádné. Maso jest bílé, krupičnaté, plné šťawy, chuti welmi dobré, jemné, nawinulosladké. Strom dosahuje znamenité výšky, dělá mnoho wětwi dolů wisících, a jest náramně aurodný. Tento druh hruškový jest výborný pro wenkowa; neb co vysokokmen dáwa nejlepší a nejkrásnější owoce. Zaslhuje wůbec sázen býti.
15. **Wawřinečka žlutá**, *gelbe Laurentiusbirne*. (wl. Srp.) Hezky veliká, pro kuchyni výborná letní hruška. Owoce zraje w polowici Srpna, a dá se držeti 14 dní. Strom dosahuje znamenité výšky. Daří se sice i na kdauli, nemělaby ale pro lepší zdaření pěstowána a šlechtěna býti než na vysokokmeni.
16. **Wawřinečka čerwená**, *rothe Laurentiusbirne*. (wl. Srp.) Hodně veliká, podlahlá, pro domácí potřebu výborná hruška. Zraje okolo polowice Srpna, a dá se držeti 14 dní. Strom roste bujně, a daří se w každém položení.
17. **Magdalenka čik Madlenka**, *grüne Sommer-Magdalenenbirne*. (ml. Čerwc.). Owoce jest malé, žluté bez odporu nejlepší z časně zrajících hrušek. Maso má šťawnaté a dobré; musí ale strháno býti w čas swého dozrání, když totiž počne žloutnauti, sice zmaučnatí. Zraje ku konci Čerwence neb z počátku Srpna, a jest tento čas nejzvláštější tabulní owoce. Dá se držeti 14 dní. Strom roste wesele jak na kdauli tak na pláni, dosahuje jen prostřední velikosti, a má wětwe welmi řídké. Strom jest aurodný, časně nasazuje, a owoce roste w chumáčcích.
18. **Markytka**, *Margarethenbirne*, *Poine de Matte*. (ml. Čerwc.) Owoce jest malé, w čas dozrání celé žluté,

chuti dobré, k snědku příjemné. Ovoce zraje w polowici Čerwence, a jest, jakožto ranní, velmi dobré trhowé ovoce. Strom roste bujně, vysoko, a dosahuje náramné síly, tak že jeden strom we swé auplné wywinutosti dá 18 i 20 beček ovoce. Druh tento bruskový jest velmi aurodný, a daří se w každé půdě. Jest i jiný druh markytek, jehožto ovoce jest trochu wětší, ostatně ale stejné chuti; strom má ty samy vlastnosti jakož i tu samu aurodnost.

19. Křehčice, *die Mürbe*. (prost. Srp.) Hruška letní, ovoce velikosti prostřední, podlauhlé a w čas dozrání žluté, masa hrubého, které se takorča w ustech láme neb drobí. Hruška tato hodí se dobře k sušení. Ovoce zraje w Srpnu, a dá se skoro tři neděle držeti. Strom roste wesele, předc ale dosahuje jen prostřední velikosti, wětwe žene wzhůru, a jest aurodný.
20. Malá muškateľka, *kleine Muskatellerbirne*. (w. ml. Čerw.) Ovoce velmi maličké, masa hrubě krupičnatého. Jest wáženo jen pro swé brzké zrání, totiž w měsíci Čerwenci, roste w chumáčcích, a prodává se, poněwadž je tuze malé, na zejdlíky. Ovoce je zralé w třetí čtvrtině měsíce Čerwence, dá se držeti 14 dní, a jest barwy žluté. Ovoce toto woní velmi silně muškateľowě, ale na hromadu uloženo zčerná. Strom roste bujně, a dosáhne náramné výšky a dubowé síly; ostatně žene wětwe do výšky, a jest velmi aurodný.
21. Krátkostopká kožená muškateľka, *kurzstielige graue Muskatellerbirne*. (prost. Čerwc.) Ovoce prostřední velikosti, celé žluté, masa hrubého, krupičnatého. Strom roste bujně, a žene wětwe kolmo wzhůru, tak že koruna jest auzká a ač strom velké výšky dosahuje, předc jen prostřední velikosti. Ostatně daří se w každé půdě, a jest velmi aurodný. Ovoce, protože zraje w Čerwenci,

- a tedy náleží mezi ranní, jest velmi dobré štěpařské a trhowé ovoce.
- 22. Robertowa muškateľka, *Roberts Muskatellerbirne, le Muscat Robert.*** (ml. Čwv.) Malá ranní hruška w měsíci Čerwenci; w čas dozrání patří mezi tabulní ovoce. Zraje w polowici Čerwence, a dá se sotwa 8 dní držeti. Strom roste velmi bujně, a dosahuje výšky znamenité. Daří se také na kdaulich.
- 23. Welká letní muškateľka, *grosse Sommer-Muskatelle,*** (prost. Čerwv.) Ovoce prostřední velikosti, poločervené a položluté, masa jemného a šťawnatého, zasluhuje mezi druhy muškateľowými jistě místa nejprwnějšího. Zraje ku konci měsíce Čerwence, a dá se tři neděle držeti. Strom jest prostřední velikosti a velmi aurodný.
- 24. Prawá Lipská ředkwowá hruška, *wahre Leipziger-Rettigbirne, Colditzer Rettigbirne.*** (ml. Srp.) Malá, co máslo rozplizawá hruška, w měsíci Srpnu neb z počátku Září. Ovoce toto nehniličí. Strom roste wesele. Zasluhuje od wenkowana wúbec rozmnožen býti.
- 25. Salzburky neb solnohradky, *Salzburgerbirne.*** (wl. Srp.) Ovoce jest veliké, poločervené a položluté, maučnaté, dobroty pauze prostřední. Zraje w měsíci Srpnu, a dá se jen 8 dní držeti. Strom roste z mládí bujně, a dosahuje znamenité výšky i síly. Ostatně nezasluhuje jak pro swé ovoce tak zvláště pro swau neaurodnost žádné pozornosti od hospodáře a wúbec žádného rozšíření. Hodí se pauze pro udržení druhu toho do zemských štěpnic. Na zákrsky tento druh zcela se nehodí; daří se pauze na vysokokmení. W Čechách jest wúbec rozšířen a znám.
- 26. Brestská máselnice, *Schmalzbirne von Brest, la Fondante Brest.*** (prost. Srp.) Prostředně veliká, výborná hruška pro tabule. Zraje w polowici Srpna, a dá se držeti tři neděle. Ovoce jest nazloutlé, zelené, na straně sluneční až do polowice krásně

krwočervené. Nėwoné, maso má bílé, krupičnaté, šfáwnaté, własečnaté, chuti libě nawinulé, sladké.

27. Šwejcarka, *Schweizerhose*. (prost. Srp.) Owoce prostřední velikosti, nakulatělé s tlustými stopkami. Jest welmi dobré, šfáwnaté, s krásnými žlutými a světle zelenými pruhami, jest zcela podobné tykwí. Zraje w Srpnu, a dá se držeti 14 dní, slauží pauze k snědku. Strom jest prostřední velikosti, žene wětwe do šířky, a jest welmi aurodný. Nasazuje owoce welmi záhy, nese každoročně, a není na powětří chaulostiwý. Owoce drží se pewně na stromě.
28. Mydlinka, *Seifenbirn*. (prost. Srp.) Owoce prostřední velikosti, zelené, časem zakoženělé, zcela neauhledné, k snědku čerstwému pro swau hrubau maučnatost špatné. Dá se sice sušiti, ale jsauc wší sladkosti prázdno, býwá dosti bídné. Zraje w Srpnu, a dá se držeti asi 7 dní. Strom roste bujně, a dosahuje náramné výšky, síly a rozsáhlosti. Wětwe má wzhůru, a dělá korunu swau auhledně jehlanco-witau. Maje jen prostřední aurodnost a dobrotu, nezaslňuje žádné pozornosti od hospodáře.
29. Stračka, *punktirter Sommerdorn*, *l'Épine d'été pointée*. (wl. Čer.) Hezká, weliká, pro tabule wážená hruška. Zraje w polowici Srpna, a dá se celé 3 neděle držeti. I na kdaulich dobře roste, a zasluhuje četně býti wysazowána.
30. Dlahawka, *Sparbirne*, *Schatzbirne*, *Samsonsbirne*, *L'epargne*. (wl. Čerwc.) Dobrá, welká letní hruška k snědku, jen má tu chybu, že lned na stromě hniličí. Zraje ku konci Čerwence neb z počátku Srpna, a trwá utržena welmi krátký čas, jestliže se na stromě nechá přezráti; ostatně jest ale se stromu utržena plna šfawy a chuti wýborné. Strom roste welmi spěšně, a jest welmi aurodný. Hodí se zwláště na kdaulich na odry, kdežto časně a hojně nese, ale i na wysokých stromech roste bujně, a nese požeňnaně. Co zákrsek pro swé tlusté, odstáwající a wisuté wětwe k podobám jehlancowitým se nehodí.

- 31. Kozačka, *wahre Stuttgarter Geisshirtenbirn.*** (ml. Srp. a Zář.) Trochu malé, ale skwostné tabulní owoce, zralé w měsíci Srpnu a Září. Dá se as 8 dní držeti. Maso jest bělawožluté, wysoce cukrowé, jemně skořicowé. W prwním čase swého dozrání má welmi skwostnau chuť. Daří se i na kdaulích. Strom roste wesele, nasazuje záhy a hojně.
- 32. Wlasačka.** (prost. Zář.) Owoce prostředni welikosti, chuti výborné medowé, šťáwy plné, k sušení newyrownané. Zraje w měsíci Září, a dá se 14 dní držeti. Strom roste wesele a bujně, dosahuje znamenité výšky a síly, a dělá welmi širokau korunu; žene wětwe do šíře. Mladé výpučky jsau tak autlé, že se ohýbají a wisí dolů, jako u wrby truchlicí. Owoce zasluhuje všeobecného rozšíření a wysazowání. Druh tento nemá nikde scházeti.
- 33. Čáslawky neb ptáčnice, *Sommer Apotheker- oder Plutzerbirne.*** (wl. Srp.) Owoce jest weliké, w každém ohledu výborné a newyrownané. Jest to skwostné tabulní owoce, jakož i výborné ku každé domácí potřebě, k sušení nemajíc sobě rowného. Jest plno nejsladší a nejlahodnější šťáwy. Zraje již w Srpnu, a dá se držeti až ku konci Listopadu. Strom roste spěšně, neosazuje sice tuze časně; jak ale začne nésti, jest welmi aurodný. Wětwe swé žene do šíře. Zasluhuje všeobecného a hojného wysazowání, a w žádné štěpnici nemá chyběti. W Čechách jest tento výborný hruškový druh wůbec rozšířen. Jest několik druhů této letní ptáčnice. Jeden druh má welmi krásné, na straně sluneční karmazinowě červené owoce, ale owoce jeho jest hrubokrupičné a wětší díl kamenité. Jiný druh není sice tak auhledný a sličný, a býwá jen w čas dozrání žlutý beze wší barwy, ale má maso co máslo rozplizawé, plné dobré medowé šťáwy. U welikosti a wytwoření jsau zcela stejné.
- 34. Králowská bělice, *königliche Weissbirne, Königsblanquette, la blanquette royale,*** (wl. Zář.) Hezky

- weliká a náramně krásná letní hruška, spolu chuťí nejlepší. Zraje na začátku Září, a dá se 14 dní držeti. Strom roste z mládí velmi wesele a bujně, přede ale dosahuje jen prostřední výšky. Žádá teplau půdu a zasluhuje velmi četně býti wysazowán.
- 35.** Francauzská perlowitá bělice, *französische perl-förmige Weissbirne oder kleine Blanquette, le petit Blanquet, poire à la perle.* (ml. Čerwc.) Velmi malá, ale náramně krásná, ranní hruška, okrasa každé tabule. Zraje ku konci Čerwence, obyčejně na začátku Srpna, a dá se 14 dní držeti. Strom roste z mládí velmi bujně, dosahuje ale jen prostřední výšky. Zasluhuje býti wúbec sázen a rozmnožowán.
- 36.** Kredowa kuželowitá cukrowka, *Krede's kugel-förmige Zuckerbirne,* (prost. Zář.) Prostředně veliká, ale jen pro kuchyň se hodící, výborná pro wenkowana, zvláště k záwařkám a k sušení. Zraje okolo polowice Září, nedá se ale dlouho držeti. Strom roste wesele a jest wysoký.
- 37.** Piksla. (wl. Srp.) Owoce jest veliké, silně podlahlé, pohledu velmi krásného; jest položluté a polo wysoce čerwené, ale maučnaté; a protož jen prostřední dobroty. Zraje ku konci měsíce Čerwence a z počátku Srpna. Strom roste wesele, bujně, a dosahuje hodné výšky i síly. Wětwe swé žene wzhůru; celý strom jest pravidelný jehlanec. Jest velmi nesný, a daří se w každé půdě. Owoce má pravidelnau hruškowau twárnost.
- 38.** Makowička. (w. ml. Srp.) Owoce jest malé, ale velmi auhledné, po jedné straně swětle čerwené barwy, štáwy dobré a masa krupičkowatého, k jídlu dobroty pauze prostřední, ale velmi dobré k sušení; brzo se usuší, a usušeno jest velmi lahodné. Strom roste wesele, žene wětwe wzhůru, a dosahuje výšky i síly znamenité. Ostatně jest náramně aurodný, we welkých hospodářských sadech nemá chyběti. Owoce zraje w měsíci Srpnu.

39. **Kapalka.** (w. ml. Čer.) Hruška velmi záhy zralá, dobroty newelké, hodí se pauze k sušení. Má jméno své odtud, že ovoce w čas dozrání opadáwá, a při nejmenším wětru zcela dolů shrkne. Zraje w Čerwenci, a dá se držeti sotwa 7 dní. Ovoce wisí na dlouhých stopkách, skoro na samých kmelech, tak že se zdá w řadách wiseti. Strom roste z mládí bujně, a své velmi řídké wětwe žene wzhůru. Nezasluhuje ani nejmenší pozornosti, neb se od plané hrušky skoro nic nelíší.
40. **Čerwinka.** (wl. Srp.) Ovoce veliké, podlauhlé, zcela čerwené, velmi šťáwnaté, newyrownané. Tato hruška nemělaby nikde w žádné štěpnici chyběti. Jest obzwláštñí k jídlu i k sušení. Zraje w měsici Srpnu, a dá se držeti skoro 20 dní. Strom jest prostřední velikosti, velmi aurodný, žene wětwe wzhůru.

b. Podzimní.

41. **Dlauhostopká omanka,** *gelbe langstielige Alantbirne.* (prost. Zář.) Hezky veliká, krásná podzimní hruška, k snědku příliš bezšťáwná, ale za to wýborná k sušení a k zawáření. Zraje z počátku Září, a nedá se dluho držeti. Strom roste velmi bujně.
42. **Rýnská podzimní ptáčnice,** *rheinische Herbstapothekerbirne.* (wl. List.) Velmi veliká, prawá lékárnická hruška, chuti rozplizawé, kořenné. Ovoce zraje na začátku Listopadu, a nedá se držeti přes čtyry neděle. Strom roste wesele a dosahuje znamenité wýšky. Zaslubuje wůbec býti pěstowan.
43. **Peregriska čerwená,** *rothe Herbst-Butterbirn oder normännische rothgraue Herbst-Butterbirne, rother normännischer Isambert, rotthe Herbstbutterbirne von Anjou, beurre rouge d' Anjou.* (wl. Říj.) Hezky veliké, náranně skwostné ovoce pro tabule; jedna z nejlepších hrušek. Strom roste wesele, má wětwe zakřiwlé

a žádá teplau a suchau půdu. Zraje w polowici Řijna a Listopadu, a dá se držeti tři neděle. Strom se daří jak na pláních tak i na kdaulích dobře, a jest welmi aurodný, jak pro malé zahrady, tak pro wenkowana hodný všeho schwálení.

44. Obecná německá pargamentka, *National-Deutsche Bergamotte*. (wl. Srp.) Hezky weliká, chutná hruška; zraje časem ku konci Srpna, časem záhy w Řijnu; nedá se dlouho držeti. Strom roste welmi wesele, zasluhuje od wenkowana wši pozornost, a hodna jest hojného wysazování.
45. Capiaumontská podzimní máselníčka, *Capiaumonts Herbst-Butterbirne*, *Beurre de Capiaumont*. (prost. Řij.) Prostředně weliká, welmi skwostná hruška w podzimku pro tabule. Zraje w prwní třetině měsíce Řijna, a dá se tři neděle držeti. Základní barwa jest citronowá; tato jest ale skoro wždy powrchně skořicowau barwau obložena. Maso jest bílé, plně náramně příjemné cukrowé šťawy. Strom dosahuje weliké výšky, a jest welmi aurodný. Druh ten zasluhuje býti wúbec rozmnožen.
46. Dielowa máselka, *Diels Butterbirne*, *Beurre Diel*. (wl. List.) Hodně weliká, wejčítá podzimní neb ranní zimní hruška na tabule. Owoce zraje ku konci Listopadu, a dá se držeti skoro celý Prosinec. Jest barwy citronowé beze všeho čerwánku, četně skropená pihami; časem se i rozličné rezowé podoby nalézají na owoci. Newadne ani nescwrká. Maso má bílé, málo krupičnaté, šťawau přeplywající, chuť kořennau, nejwýš cukrowítau.
47. Peregriska nakoženělá, *graue Herbst-Butterbirne*, *grauer Isambert*, *le beurre gris*. (prost. Řij.) Hezky welké, známé wyborné tabulní owoce. Zraje z počátku Řijna, častěji i ku konci Září zponenáhla, a drží se celý měsíc. Owoce toto má tu nectnost do sebe, že za wlhkých let tuze se rozpukává a jest w tomto stawu nahořklé. Strom jest newelký, welmi nesný, žádá ale suché stanowiště; při tom jest i

chaulostiwý na powětří. Druh tento daří se dobře na vysokokmení, ale ještě lépe co zákrsek na kdaulich.

48. Napoleonowa máselnicka, *Napoleons Butterbirne*, *Beurre Napoleon*, *Beurre Imperial*. (prost. Řij.) Hezky veliká, výborná podzimní hruška pro tabule. Ovoce jest silně zabřichatělé a na celém powrchu barwy citronowé beze všeho čerwánku s hojnými pihami, časem i skwrnami rezowými. Woni slabě a nescwrká. Maso má temně bílé a tak šťáwnaté, že se zdá, že by mohl hrušku wypít; chuť má wznešenau a cukrowau. Strom roste bujně, jest veliký, silný a spolu nesný. Máselka tato daří se dobře i na kdaulich. Ovoce zraje w Řijnu, a udrží se přes celý Listopad.
49. Šwejcarská pargamentka, *Schweizer-Bergamotte*, *Bergamotte Suisse*. (prost. Řij. List.) Má podobu wejčítai; barwa základní jest zelená, ozdobená světle žlutými pruhami. Maso má bílé, jemnokrupičnaté, šťáwnaté chuti, wysoce cukrowé. Strom žene wětwe wzhůru, osazuje záhy a hojně. Nedaří se a zakrní na kdauli. Co zákrsek štěpovaný a pěstovaný na pláních, zůstává sice malý, jest ale welmi nesný. W teplé a kypré zemi daří se dobře i co vysokokmen.
50. Doktorka, *Doktorsbirne*. (prost. Řij.) Krásná podzimní hruška, libá k čerstwému snědku a wážená k zawařowání. Ovoce zraje w Řijnu. Strom roste welmi spěšně.
51. Wejcowka, *Sommer-Eierbirne*, *beste Birne*. (prost. Srp.) Prostředně welká hruška, ozdobuje každau tabuli, a jest pro hospodářstwi výborné ovoce. Zraje w Srpnu nebo z počátku Září. Daří se nejlépe na vysokokmeních. Strom roste wesele, a dosahuje znamenité výšky.
52. Žárliwka, *Eifersüchtige*. (prost. Řij.) Strom roste na pláních wesele, dosahuje však jen prostřední

wýšky. Ovoce zraje ku konci Října, a dá se držeti čtyry neděle. Na kdauli se nedaří.

53. Fíkowka, *Feigenbirne*. (prost. Říj.) Ovoce jest prostřední velikosti, nakulatělé s tlustými stopkami a celé tmawočerwené. Jest obzvláště dobré, plně dobré šťáwy, a hodí se pauze k snědku. Druh tento hruškový zraje w Říjnu, a dá se držeti 14 dní.
54. Pstružka, *Forellenbirne*. (prost. List.) Výborné ovoce, krásného pohledu, prostřední velikosti, krásné, wzácné pro tabule. Ovoce zraje w Listopadu, a dá se až do Ledna držeti. Půda šupiny této hrušky jest žlutá, s polowici wysoce čerwená a welmi četnými pihami skropená. Maso jest sněhobílé, šťáwau přeplywající, chuti kořenné, wznešené, cukrowé, nawinulé.
55. Krásenka, *Frauenbirne*. (wl. Říj.) Hruška jest veliká, zakulatělá, zelenožlutá s šedým čerwánkem. Newoní, a také nescwrká. Maso má bílé, krupičnaté, šťáwnaté, sladkochutné. Twářnost celé hrušky jest welmi krásná. Strom roste jehlancowitě a silně, nese každoročně a bohatě. Strom z wětšihó dílu každoročně i podruhé kwěte, a nasadí i podruhé ovoce. Ovoce dá se držeti 14 dní. Daří se na kdaulích wýborně.
56. Fremionka, *la Fremion*. (prost. Říj.) Prostředně veliká, welmi příjemná ranni podzimní hruška, k snědku a k zawáření wýborná. Zraje w polowici Října. Hruška jest na stromě tráwazelená a w čas dozrání citronowě žlutá; na straně wýchodní jest málo šedočerwená. Často býwá i potažena rozličnými rezowými skwrnami. Newoní ani newadne, dá se ale jen 14 dní držeti. Maso má bílé, jemné, plně příjemné cukrowé šťáwy. Strom roste wesele, dosahuje hodné wýšky, a jest welmi nesný. Druh tento hruškový, protože se na vysokokmeni dobře daří a jest welmi aurodný, zasluhuje pro wenkowana wšhecko schwálení k rozmnožowání.

57. Bedříška, *Friedrich von Preussen, Frederic de Prusse.* (wl. Říj.) Časem prostřední, časem i veliká hruška, w měsíci Říjnu lahodná k čerstvému snědku. Zraje z počátku měsíce Října ne najednou, ale tak, že se toto ovoce tři i čtyry neděle může požíwati. Strom roste velmi bujně a býwá vysoký.
58. Podzimní krasawice, *schönste Herbstbirne, la bellissime d' automne.* (prost. List.) Velmi krásné a velmi dobré podzimní ovoce, pro tabule jakož i každau domácí potřebu. Ovoce zraje ze začátku Listopadu, a dá se držeti čtyry neděle. Strom roste silně, a daří se dobře i na kdauli.
59. Podzimní císařka, *weisse Herbstbirne, Kaiserbirne.* (prost. Říj.) Jest dílem zakulatělá, dílem podlauhlá hruška, w čas dozrání světle žlutá, citronové barwy a na straně sluneční světle počerwenalá; velmi libě woní a newadne. Maso jest bílé, vláčné, plně libé cukrowé šťawy a wůně muškátové. Ovoce dozráwá w Říjnu a Listopadu, a dá se čtyry neděle držeti. Ovoce dostává rezowé skwrny. Strom roste zwolna, jest velmi zdravý a velmi aurodný, a dosahuje toliko malé výšky. Druh tento daří se jak na vysokokmení, tak i co zákrsek na kdaulích; také se daří dobře i w studenějším pásmu, a že dělá korunu malau a wětwe nese wzhůru; zasluhuje býti wysázen předkem do polí a podlé cest a silnic.
60. Papežka, *Herrenbirne.* (prost. Zář.) Hezky veliká, pro domácí potřebu velmi užitečná hruška; zraje w polowici Září, a dá se držeti 14 dní. Strom dosahuje výšky znamenité, a daří se i w zimawějším podnebí a w studeněších krajinách. Dobře se hodí do polí.
61. Planá panská hruška, *wilde Herrenbirne.* (wl. Zář.) Hodně veliká, pro domácí potřebu velmi užitečná a potřebná hruška. Zraje w polowici Září, a dá se držeti 14 dní. Strom dosahuje znamenité výšky, a

daří se i w studenějším podnebí. Hodí se dobře do polí a do stromořadí poúlé silnic.

- 62.** Zelená peregriska, *kleiner grüner Isambert, l' Isambert petit.* (prost. Řij.) Prostředně veliká, pozdní skwostná podzimní hruška pro tabule. Ovoce zraje ku konci měsíce Řijna, a po celý měsíc Listopad. Strom roste bujně, býwá hezky veliký, a žádá dobru hlubokau půdu. Daří se i w studenějším podnebí. Zasluluje wúbec býti wysazowan.
- 63.** Alexandrowka, *Kaiser Alexander.* (wl. List.) Veliká wzácná tabulní hruška. Ovoce dozráwá w polowici Listopadu, a dá se jen asi 14 dní držeti. Barwy jest žlutozelené a jen časem trochu na sluneční straně nakoženělé. Maso má bledobílé, krupičnaté, šfawau přeplywající, chuti wznešené, kořenné a cukrowé. Strom roste bujně, a dosahuje pěkné výšky, nasazuje ovoce časně, a jest aurodný.
- 64.** Kolomowa podzimní máselníčka, *Koloma's Herbstbutterbirne.* (prost. Řij. List.) Podlaublá hruška wejčité podoby a u stopky zakulatělá. Barwy jest citronowé beze wší čerwenosti, časem skořicowau barwau po celém powrchu skropená. Newoní, a také nescwrká. Maso má bílé, drobnokrupičnaté, šfawau přeplywající, chuti wznešené, kořenné, nawinulé, cukrowé. Strom nebýwá wysoký, ale welmi aurodný.
- 65.** Krasanka, *Krasanbirne, la Bergamotte Crassane.* (prost. List.) Ovoce prostřední velikosti, w skutku skwostné pro tabule. Ovoce zraje w Listopadu, a dá se častěji držeti až do Prosince. Tato hruška, která nikdy nehniličí, zasluluje býti wšude známa a sázena, poněwadž hojně nasazuje ovoce, a jak na wysokokmení tak na zákrscích se daří. Na wysokokmení žádá před wětry ochráněné místo, protože ovoce již w Září lehko opadáwá. Tento druh hruškový má dwa i tři caule dlauhé owocní stopky, a býwá časem až do polowice nakoženělý. Též žádá dobru a mastnau půdu a teplé stanowíště.

66. Mandlowá hruška (*mandlowka*), *Mandelbirne*, *Poire d' amande*. (prost. Zář. Řij.) Welmi krásné, výborné ovoce, chuti hledané. Zraje ku konci Zář, nedá se ale dlaho držeti. Twářnost má wejčítau, barwu žlutozelenau s trochu swětlym čerwánkem. Má libeznau muškátowau wůni, maso nazloutlé, bílé, drobnokrupičnaté, šfawau přeplywající, chuti wznešené, jemně nakyslé, cukrowé. Druh tento daří se i na kdauli, nese záhy, a jest náramně aurodný. Wznešený znalec we štěpařstwi Diel wystawil jí prwní místo mezi ranním owocem; musí ale strhána býti w prwním čase dozrání, když počíná žloutnauti, sice zmaučnatí.
67. Podzimní muškatelka Dörelowa, *Dörels Herbst-Muskatelle*, *Dörelles Muscat d' automne*. (prost. Řij.) Owoce prostřední velikosti, zcela žluté, welmi štáwnaté, tak že w sobě wíce šfawy chowá než každá máselnicka. Zraje w měsíci Řijnu, a dá se držeti 4 neděle. Strom roste pomalu, jest prostředně veliký, a žene wětwe do wýsky. Jest náramně aurodný, rok za rok nasazuje. Ostatně na powětří není chaulostiwý, a daří se w každé půdě, i w sychrawějších krajinách.
68. Parádnice, *Paradebirne*, *Bellegarde*. (wl. Srp.) Weliké ovoce, prawá ozdoba tabule, a pro každau domáci potřebu nedá se nic lepšího žádati. Zraje w prostředku Srpna, někdy i dřiw, a dá se jen 14 dní držeti. Strom roste welmi wesele.
69. Kutilky, *Passa Tutti*. (wl. Řij. List.) Barwy po-žloutlé, na straně sluneční se slabým čerwánkem. Newoní ani nescwrká. Maso má bílé, krupičnaté, wýborné cukrosladké chuti. Strom neroste silně, jest ale welmi aurodný. Štěpowán na pláne, poskytuje nízké, časně nesné zákrsky. Owoce dá se jen 14 dní držeti, pak hniličí.
70. Petržilka, *Petersilienbirne*. (prost. Zář.) Owoce jest prostředně veliké, žluté, a hodí se dobře k sušení; zraje w měsíci Září, a dá se hodně dlaho dr-

žeti. Strom roste bujně; dosahuje hodně výšky a síly, a žene větve wzhůru. Větve w koruně jsau tak husté, že koruna wyhlíží jimi přeplněna. Ostatně jest to druh welmi neurodný, jen málo nasazuje, a cž nasadí, jen na zewnitřních větích, u wnitř koruny skoro nic nemá. Tento druh nezasluhuje od hospodáře žádné pozornosti.

71. Arawská libernice, *Aarer Pfundbirn.* (w. wl. Řij.) Welká, ranní podzimní hruška, jak ke snědku za čerstwa, tak i k závačkám. Zraje ku konci Řijna, a dá se držeti 14 dní. Strom roste welmi spěšně, a jest wysoký.
72. Rozinečka, *Rosinenbirn.* (ml. Řij.) Malá, náramně sladká, pro potřebu domácí welmi dobrá hruška. Owoce zraje w Řijnu, a dá se držeti až do konce Listopadu. Hodí se zvláště do polí a podlé silnic a cest. Strom dosahuje hodně výšky.
73. Šwejcarka, *Schweitzerhose, la verte longue Suisse.* (prost. Řij. List.) Prostředně weliká hruška, dobré tabulní owoce. Dle swé twářnosti jest podlauhlá, nakřiwlá, a wnitř býwá často kamenitá. Od hospodáře nezasluhuje žádné pozornosti, hodí se pauze do wrchnostenských zahrad a na zákrsky, protože se owoce nedrží pevně na stromě. Podiwné jest toto owoce pro swé žluté a swětlozelené prauhy, kteréž jako kreslené wejce celau hrušku od šomolky ke stopce ozdobuje. Hruška tato roste bujně na pláni, zdlahawě ale na kdauli. Žádá dobrau a lehkau půdu, jest ale aurodná.
74. Holopawka, *rother Sommerdorn, l' Epiné d' été rouge.* (wl. Srp.) Trochu wětší než prostřední hruška, masa rozplizawého. Owoce zraje na začátku Srpna, a dá se držeti we swé dobrotě tři neděle. Powrchní barwa této hrušky jest tráwozelená, jen něco nazlautlá. Značné jest při ni to, že skoro na každé blízko štopky žlutá skwrna se nalezá. Maso jest bílé, w ustech se rozplizující, s libau wůní. Strom dosahuje jen prostřední welikosti, neše časně a hojně,

- i w létech owoci nepřiznivých. Zasluhuje býti vůbec rozšířen.
- 75. Truchsaska** (*postolnice*), *Truchsessbirne*. (prost. List.) Prostředně veliká hruška, chuti velmi silné. Zraje w polowici neb ku konci Listopadu, a dá se držeti tři neděle. Strom roste wesele, dosahuje hodné výšky, žádá ale suché stanoviště.
- 76. Wácslawky**, *Wenceslai - Birn*. (wl. Září.) Hruška veliká, zelená, w času dozrání trochu požloutlá a maučnatá. Jest jen prostřední dobroty, a hodi se k sušení. Zraje w měsíci Září. Strom dosáhne náramné výšky i sily, roste wesele, jest náramně nensný, a daří se w každé půdě. Auplně dorostlý dá jeden strom 18 i 20 beček hrušek. Poněwadž ale tato hruška w čas zralosti jest hrubě maučnatá, tedy k jídlu za čerstwa nikoliw se nehodí, a i k sušení jest jen prostřední ceny, nezasluhuje žádné veliké pozornosti od hospodáře.
- 77. Roždalka** neb chutnice, *Wildling von Motte*, *Bezzi de la Motte*. (prost. Říj.) Prostředně veliká, výborná hruška pro tabule. Owoce zraje w polowici Říjnu, a nechá se w studených sklepích držeti až do Prosince. Jest barwy nazelenalozluté beze wší čerwenosti. Prawý exemplář owoce roždalky jest celý poset velmi maličkými hnědými pihami. Newoní ani necwrkne. Maso jest bílé, velmi šťáwnaté, chuti velmi libé a cukrowé. Strom tento roste z mládí bujně, w pozdějších létech zdlahawě; wyhlízí dle swého dřewa jako pláň, spokojí se s každau půdau, a zvláště dobře se daří na kdaulich.
- 78. Dlahostopká cukrowka**, *Langstiellige Zuckerbirne*. (prost. List.) Prostředně veliká hruška, výborná k snědku pro wenkowana, a vážená pro kuchyň. Zraje w Listopadu. Strom roste wesele.
- 79. Skořicowka Dörellowa**, *Dörells grosse Zimmetbirne*. (wl. List.) Owoce velké, dlahostopké, drží se velmi pevně na stromě, barwy prawé skořicowé, masa šťáwnatého. Zraje ku konci Listopadu, a dá

se 14 dní neb. i 4 neděle držeti. K snědku jest velmi dobrá. Strom roste wesele do výšky, dosahuje prostřední velikosti, a jest velmi aurodný.

80. **Kutnohoranka.** (wl. Říj.) Ovoce veliké, tmawočerwené, krátkostopké, podlauhlé, plné medowé šťawy, k jídlu za čerstwa newyrownané a i k sušení schopné. Zraje w měsíci Říjnu, a dá se skoro 20 dní držeti. Strom jest prostřední velikosti, daří se w každě půdě, a žene wětwe do výšky. Zasluluje pro swau dobrotu a potřebnost w hospodářství wúbec býti znám a hojně sázen.

c. Zimní.

81. **Grumkowská zimní hruška,** *Grumkower Winterbirne.* (wl. List.) Krásná, hodně veliká, co máslo rozplizawá hruška. Zraje ku konci Listopadu, a dá se 14 dní držeti. Strom roste z mládí bujně, dosahuje ale předc jen prostřední výšky, a žádá teplé stanowistě. Daří se dobře i na kdaulích, a zasluluje wúbec sázen býti.
82. **Staré panny,** *alte böhmische Weissbirne.* (w. wl. Pros.) Welmi veliká, ale špatná hruška. Barwy zelené, w čas dozrání žluté, hrubomaučnatá, nelibá k jídlu i ku každé domácí potřebě. Ovoce drží se až do Unora, kdež počíná hniličeti. Strom dosahuje jen prostřední velikosti, a žene wětwe do šite. Tento druh jest velmi aurodný, nezasluluje však owšem od hospodáře žádné pozornosti.
83. **Prawá zimní ambretka,** *wahre Winter-Ambrette, Ambrette mit Dornen, Ambrette d' hiver.* (ml. List.) Trochu malá, ale jedna z nejzvláštějších zimních hrušek, celá beze wšeho čerwánku, ale někdy wic, někdy míň rezem potažená. Newoní, a pozdě se stromu sčesána jen málo zawadne. Pozelenalé maso jest šťawau takořka přeplněno, a má wznečenau cukrowau chuť. Zraje w Listopadu, mnohé kusy ovoce až w Lednu a Unoru. Strom daří se na vysoko-

kmench w teplém položení wýborně, a jest welmi aurodný, daří se též řia kdauli, jen že ostává tuze nízký a zakrsalý. Jako zákrssek pěstowan na pláních hojně osazuje.

84. **Militka Brabantská, *Amalie von Brabant*.** (prost. Pros.) Prostředně veliké, pozdní, wýborné tabulní owoce. Zraje w Prosinci a Lednu. Strom roste wesele.
85. **Bugowa pargamentka, *Bergamotte von Bugi, la Bergamotte Bugi*.** (prost. Dub.) Jen prostředně veliká, wzácná pozdní zimní hruška pro tabule. Silná její kůže jest swětle žlutá beze wšeho čerwánku. Nėwoní a newadne. Maso má slabě bílé, krupičnaté, rozplizawé, za deštíwého a sychrawého letního počasí jen napolo rozplizawé, jinak ale chuti kořenné, cukrowé a welmi libé. Owoce zraje ku konci Dubna neb z počátku Kwětna, a dá se až do leta držeti. Strom roste wesele, jest silný a aurodný. Žádá welmi teplé položení, a máli se w našem studenějším podnebí wywinauti k dokonalosti, žádá, aby byl podle wýslunné zdi wysazen.
86. **Prawá letniční pargamentka, *wahre Pfingst-Bergamotte, Pentecoso*.** (prost. Dub.) Prostředně welká hruška a skwostné tabulní owoce. Hruška tato dostává na loži owocním masnau, pozelenale žlatau kůži. Maso má bílé, okolo jadřince hrubokrupičné, welmi šťáwnaté, chuť sladkau, nawinulau, cukrowau. Za krásného letního počasí jest welmi dobrá, za deštíwého a studenějšího počasí má maso jako řepu. Na wýslunné zdi a w dobré půdě jest maso její co máslo rozplizawé, a když již žádných hrušek není, jest náramně wážena. Owoce zraje w Dubnu, a dá se držeti až do Čerwna. Strom dosahuje jen prostřední velikosti a jest náramně nesný. Na kdaulich se nedařit.
87. **Saulerská pargamentka, *Bergamotte von Saulers, Bergamotte de Saulers, Beurre de Saulers*.** (wl. Led.) Hodně veliká, skwostná pozdní zimní hruška pro

tabule. Dle tvářnosti své podobá se vejci. Jest citro-nowě žlutá s čerwánkem šedým. Newoní, a celý čas uschowání nescwrká. Maso má bílé, krupičnaté, welmi šťáwnaté, chuti zawánějící muskátém. Owoce zraje w Lednu, a dá se držeti až do Dubna. Strom roste wesele, jest záhy nesný a welmi aurodný. Jedna z nejlepších hrušek w čas swého dozrání, později zmaučnati, nikdy ale nehniličí. Strom se daří dobře na kdaulich, též i na wysokokmeni. Žádá jako wšecky naše zimní hrušky w našem studenějším podnebí teplé stanowistě.

88. Pozdní štuttgartka, *Schönlein's Winter-Butterbirne, späte Stuttgarter*. (wl. Unor.) Welká náramně krásná, skwostná máselnicka pro tabule. Owoce zraje w Unoru a Březnu, a drží se až do Dubna. Strom roste wesele, a daří se dobře na kdauli.
89. Německá muskatelka, *deutsche Muskateller-Birne, le muskat allemand*. (w. wl. Břez.) Weliké skwostné zimní owoce pro tabule a také welmi dobrá pro každu domácí potřebu. Zraje w měsíci Březnu, a dá se držeti až do Kwětna. Zewnitřní barwa této hrušky jest žlutá, kůže mastná se slabým čerwánkem na straně sluneční. Jest skropena welmi četnými pihami. Owoce jest náramně silné wůně, tak že jedna hruška rozšíří libau wůni po celé swětnici. Owoce nescwrká. Maso má bílé, hrubokrupičnaté, šťáwnaté, rozplizawé, chuti cukrowé, jemně zawánějící. Strom roste spěšně, a jest welmi aurodný. Nejlépe se daří na kdauli, kdež owoce dósáhne welikosti hrušky liberní. Žádá welmi teplé stanowistě a trochu wlhkau půdu. Na odřích daří se wýborně. Ostatně pro wysokokmeni se nehodí, majíc maso hrubé.
90. Hardepondowa pomlsnice, *Hardeponds Leckerbissen, Delices Hardepond*. Weliká žlutá hruška, šťáwau přeplywající. Zraje w měsíci Listopadu, a dá se až do Prosince držeti.

- 91. Hardenpondowa zimní máselníčka, *Hardenpond's Winterbutterbirne, Hardenpond d' hiver.*** (wl. List.) Nowá a w prawdě skwostná hruška. Owoce jest weliké a welmi auhledné, z počátku swětle zelené, později swětle žluté beze wší čerwenosti. Jest bez wůně, a jen trochu uwadne. Maso má bílé, welmi jemné, šfawau přeplywající, chuť skwostnau, nawinulau, silně cukrowau. Zraje w Listopadu, a dá se držeti až do Ledna. Tento druh daří se na pláních wyborně, roste wesele, žene wětwe jehlanco-witě, a nasazuje záhy a hojně, nebývá ale weliký. Na kdauli daří se špatně, krní a záhy dostává spálu.
- 92. Hermanka čili chauchelka, *Hermannsbirne, le St. Germain.*** (wl. Pros.) Hezky weliká, bez odporu jedna z nejlepších hrušek. Owoce její zraje častěji již z počátku Listopadu, nejwice ale w Prosinci; dozralá dá se dobře držeti, aniž hniličt neb hnije, a wytrwá často až do jara. Toto skwostné, wyborné owoce neměloby ani w malých sádech chyběti. Strom tento se daří jak na pláních tak i na kdaulích wyborně, a jest náramně nesný. Žádá dobrau, těžkau, wlhkau a silnau půdu. W lehké a příliš mokré půdě owoce se rozpraskává, zakrní, a jest bez ceny. Nejlépe se daří na swobodně stojících jehlanco-witých stromech.
- 93. Wlaská zimní pargamentka, *italienische Winterbergamotte,*** (wl. Dub.) Hezky weliká, welmi pozdní zimní hruška pro tabule. Zraje w Dubnu a Měji. Strom roste wesele a jest weliký. Nejlépe se daří bliže zdi na wýsluní.
- 94. Hedbáwnice, *Jaminette.*** (wl. List.) Hodně weliká, zakulatělá, swětle zelená do žluta padající hruška. Málo kdy se na ní jaká čerwenost okáže, wíce miwá barwu skořicowau. Woní slabě a swcrká trochu. Maso má bílé, nažloutlé, šfawau přeplywající, chuť wznešenau, wysoce cukrowau a kořennau. Owoce zraje ku konci Listopadu, a dá se tři neděle držeti. Strom roste wesele, býwá wysoký, a nese záhy a hojně.

Wzácné ranní zimní ovoce. Daří se dobře i na kdaulich. Hruška tato na loži owocním předržena hniličí.

- 95.** Císařka dubolistá, *Kaiserbirn mit dem Eichenblatt, imperial feuille de chêne.* (prost. Dub.) Prostředně veliká pozdní zimní neb více jarní hruška, k čerstvému snědku příjemná. Zraje w Dubnu nebo w Máji. Ovoce jest břichaté a kuželkovité, z prwu zelené, později světle žluté beze wší čerwenosti. Newoní a jen trochu uwadne. Maso má tuhé, jemně krupičné, šťáwnaté, chuti kořenné a cukrowé. Strom roste wesele, žene wětwe wzhůru, a nebývá veliký. Druh tento žádá teplé stanowistě, sic jest ovoce řepnaté. Na kdauli se nedaří. Strom nasazuje pozdě.
- 96.** Manice neb zimní ptáčnice, *Kolmarer Mannabirn, oder Winterapothekerbirn.* (wl.) Hodně veliká, jedna z nejlepších zimních hrušek. Některé zrají již w měsíci Prosinci, a toto zraní trwá až do Března. Ovoce jest podlahlé, u stopky zakulatělé, kulatobřišné a u šomolky okrauhlé. Barwu má světle zelenau, málo kdy s jakým čerwánkem na straně sluneční. Newoní, a časně zčesána scwrká. Maso má pozelenalé, bledě bílé, šťáwau přeplýwající, chuti wznešené, skwostné, cukrowé. Druh tento na pláních roste welmi wesele, méně na kdaulich; nasazuje pozdě, ale potom hojně. W čas kwětu jest tato hruška chaulostiwá, nesnese mokřinowaté půdy, a žádá teplé stanowistě. Na wysokokmení se nehodí, protože witr toto nepewně wisící ovoce často shazuje. Tato hruška nemá w žádné zahradě chyběti.
- 97.** Neapolitanská králowka, *Königsgeschenk von Neapel, present royale de Naples.* (w. wl.) Jedna z největších zimních hrušek, hodící se jen pro kuchynské potřeby. Zraje zponenáhla w Lednu, Unoru a Březnu, a dá se ještě déle držeti. Ovoce má barwu světle žlatau, někdy jest trochu tmawo-čerwené. Woní libě a nescwrká. Maso má bílozc-

lené hrubokrupičnaté, chuti sladké. Strom roste wesele a brzy.

98. Heitmanka, *Krockhals*. (prost. List.) Prostředně weliká, rozplizawá pozdní hruška, w podzimku pro tabule a ku každé domácí potřebě wyborně dobrá. Zraje w Listopadu a Prosinci. Strom roste spěšně, jest welmi vysoký a zdravý, a daří se w každé sebe špatnější půdě. Zasluguje w hospodářských sadech wždy swého místa.
99. Ferdinandka, *Kaiser Ferdinand von Oesterreich*. (w. wl. Pros.) Welmi weliké, krásné, w skutku wyborné owoce. Zraje w měsíci Prosinci a někdy až w Březnu. Owoce jest podlauhlé, nazlautele zelené, posléz swětložluté, jen za krásného letního počasí někdy na straně sluneční se swětlym čerwánkem. Newoní aniž cwrkne. Maso má bílé welmi štáwnaté, chuti cukrowě sladké, zawánějící muškátem. Strom nasadí brzy a hojně, a jest wesměs aurodný. Roste sice z mládí bujně, předc ale dosahuje jen prostřední welikosti. Toto welmi weliké, krásné, w skutku hledané owoce nasazuje se na pláni co zákrsek pěstowáno welmi záhy a hojně. Též se daří na kdauli.
100. Neapolitanka, *wahre Neapolitanerin, Poire Naples*. (ml. Led. Un.) Trochu malé, krásné, pro swau trwanliwost wážené owoce s odrů k čerstwému snědku dobré. Zraje w Lednu a Březnu, a dá se dlauho držeti. Strom roste wesele, a dosahuje znamenité výšky.
101. Pargamentka, *wahre gute Louise, la bonne Louise*. (prost. List.) Prostředně welká zimní hruška, štáwnatého, rozplizawého příjemného masa a barwy zelené. Owoce zraje w Listopadu a Prosinci, a dá se hodně dlauho držeti, aniž wadne. Strom roste wesele, dosahuje ale předc jen prostřední welikosti, a žene wětwe wzhůru. Celý strom dělá auhledný jehlanec, a žádá zcela teplé a suché stanowistě. Druh tento welmi záhy osazuje, a pak

jest každoročně nesmírně aurodný, zasluhuje vši pozornost od hospodáře a vysazování pilného a četného podlé silnic a cest. S tímto druhem hruškovým často se míchá jiný druh zimních hrušek, nazvaných wařilky, které mají skoro zcela stejně vytvořené ovoce a zcela stejnau barwu. Stróm též jest zcela té samé podoby a listí též twářnosti. Rozeznávají se jen w tom, že jest pargamentka od bůně k stopce hodně podlahlá a u stopky špičatá, kdežto wařilka od bůně ke stopce jest mnohem kratší, a ne tak zašpičatělá. Druh wařilek není zcela k žádné potřebě, ani k snědku ani k sušení aniž k jaké jiné domácí potřebě, a nezasluhuje nikde trpěn býti.

102. Zelená postnice, grüne Osterzuckerbirne, Sucre verd de Paques. (prost. Břez.) Ovoce jest prostřední velikosti, wzácné a pro swé pozdní dozrání zvláště wážené tabulní ovoce pro jaro. Strom roste velmi wesele. Ovoce zraje w Březnu a Dubnu, a wydrží až do Máje. Nemůže býti dost hojně wysazován.

103. Pasowky, Preul's Kolmar. (prost. List.) Ovoce podlahlé, k stopce a k šomolce široké, barwy citronowé, na straně sluneční s hnědým čerwánkem. Newoní a trochu scwrká. Maso má nažloutlo-bilé, velmi jemné, šťawau přeplywající, chuti cukrowé, jemně skořicí zawánějí. Ovoce jest prostředně velké a skwostné tabulní. Zraje w Listopadu a Pro-sinci, a mnohé kusy drží se až do Ledna. Strom roste wesele, a dosahuje znamenité wýšky, osazuje záhy a hojně. Tento druh náleží k nejlepším hruškám.

104. Sarazinka, la poire Sarasin. (ml. Dub. Máj.) Malá, zřídka kdy prostředně welká hruška, w čas dozrání rozplizawá. Zraje w Dubnu a w Máji, a drží prý se w studenějších sklepích celé leto. Strom roste pěkně a wesele: zasluhuje jakožto jedna z nejpozdnějších hrušek wšeobecného rozšíření.

- 105. Sedlecká máselníčka, *Sedletzter Grossbutterbirne.*** (w. wl. List.) Velké hruškové ovoce, pravá skvostná máselnice, plná medové šťávy. Toto obzvláštní ovoce, jedna z nejvýbornějších hrušek, ozdoba každé sebe vzácnější tabule, neměloby w žádné sebe menší štěpnici neb stromořadí chyběti, a we větších štěpnicích měloby četně býti sázeno. Zraje ku konci Listopadu, a dá se 4 neděle držeti. Strom w dobré a orné půdě roste bujně, žene větwe wzhůru, a nasazuje každoročně hojně. W čas kwětu není na powětří chaulostiwý.
- 106. Pěstnice, *Tresor-Schatz- oder Liebesbirne, la Tresor, la poire d' amour.*** Jedna z největších zimních hrušek, pauze ale pro kuchyňské potřeby; náleží ke druhům hrušek liberních. Ovoce zraje w Prosinci, a dá se držeti až do jara. Strom roste velmi spěšně.
- 107. Krásná zimawka, *Schönste Winterbirne, la bellissima d' hiver.*** (w. wl. Pros.) Velmi veliká, pro potřeby kuchyňské velmi vážená zimní hruška. Zraje w Prosinci, a dá se až do jara držeti. Strom roste wesele a bujně, a daří se i na kdaulích. Pro vysokokmení tento druh se nehodí, neb ovoce jest veliké a těžké.
- 108. Zimní zlatnice, *späte Winter-Goldbirne,*** (prost. Led.) Jen prostředně veliká, velmi pozdní zimní hruška, k závačkám velmi dobrá a vážená. Ovoce zraje w Lednu, a dá se držeti až do leta. Strom roste spěšně, předc ale dosáhne jen prostřední výšky.
- 109. Virgule neb špekowka, *Virgouleuse oder Tiro-terbirn, la Virgouleuse.*** (wl. List.) Jedna z nejskvostnějších a nejprvnějších zimních hrušek a tabulního ovoce. Ovoce toto jest veliké, zraje w Listopadu a Lednu, jest podlahlé a kuželowité. Kůži má hladkau, ale powrchnost nerownau, barwu zelenožlatau, časem na straně sluneční tmawočerwenau. Má jemnau libau wůni, a jen trošičku uwadne. Maso jest nabělaložluté, jemné, šťawau přeplněné, wysoce

cukrowé chuti, jemně zavanějíci muškátem. Druh tento se daří na každé podnoží, snese i každau podobu a roste pěkně a bujně. Zvláště ráda roste virgule w sušších půdách, kdež dosahuje skoro výšky a síly silného dubu. Ostatně jest tento druh velmi nenesný.

110. Křiwka, *Krummstielige Winterbergamotte.* (wl. Led.)

Welká zimní podlauhlá hruška, na stromě zelená, w čas dozrání žlutá. Stopku má prostředně dlahau a wždy nakřiwlau, šomolku wysedlau. Owoce jest plno lahodné šťáwy, a dá se držeti až do Dubna. Strom jest aurodný, prostředně veliký, wětwe žene wzhůru.

111. Křesetická, *Graf Canal oder Bezzi de Křesetitz.*

(wl. Pros. Led.) Welká zimní hruška, barwy zelené w čas dozrání žluté, stopky prostředně dlahé, u šomolky, již má prohlaubenau, jest baňatá a okrauhlá. Jadrínek má malý, maso bílé, řídké a jemné, šťáwu sladkau. Owoce dozráwá na loži owocním ku konci Prosince a na začátku Ledna. Strom roste bujně a učiní znamenitý kmen.

112. Kobrčka, *Bezzi de Mortigni.* Welká, wznešená, u

stopky přiokrauhlá, časem ale také i dlahá hruška, barwy zelené, w času ale auplného dozrání na loži owocním zelenožluté. Maso má rozplizawé s množstwím sladké kořenné šťáwy. Owoce zraje w Prosinci, dá se ale časem až do měsíce Března držeti. Strom osazuje auhledně jehlancowitau korunu, a jest velmi nesný. Jest to jedna z nejvýbornějších hrušek.

ODDĚLENÍ DRUHÉ.

O o w o c i p e c k o w é m.

KAPITOLA I.

O šwestkách.

I. O původu a vlastnostech jejich.

Že ušlechtilejší druhové šwestek (*prunus*) pocházejí z teplé Asie, zvláště z výborného údolí Cölesyrie, nejkrásnější provincie země asiatské, v níž bylo hlavní město Damaskus, jest nepochybné; neb Theophrast zmiňuje se o mnoha šwestkových druzích, ježto v úrodné planině Syrie a Damasku rostly, a do Ewropy přiváželo se tehdež sušené ovoce z té krajiny. Odtamtud dostaly se šwestky do Řecka a pak do Wlach. Za času Plinia počítala wlaská zem již hodně mnoho druhů šwestek; neb tento již skoro o 30 druzích se zmiňuje. W Německu nebyl před dvěma sty léty šwestkový strom mnoho znám. Co se týká nejobyčejnějších, ale také nejužitečnějších druhů šwestkových, totiž našich obyčejných šwestek, nalézaly se sice již w 16. století okolo řeky Nekar we Württenbersku, ale ještě jen co welká wzácnost; w sedmnáctém století pak se wúbec rozšířily, zdomácněly, a s naším podnebím a půdau tak se spokojují, jakoby zde byla jejich otcina.

Mnohé druhy šwestek dají se výborně od pecky we swé dobrotě rozmnožiti. — Strom šwestkový nesnese žádného příliš studeného podnebí, daří se toliko w mírném zeměpásu, a čím teplejší položení strom šwestkový má, tím lepší jest jeho ovoce. Daří se w každé půdě jen prostřední dobroty a nepřilíš suché ani tuze mokré; předce však w dobré, mastné a vzdělané půdě jest ovoce jeho mnohem wětší a krásnější. Šwestka náleží k druhům ovoce, které osazují jen prostředně welkau korunu a swé wětwe nesau do výšky. Koruna šwestková zaujímá oby-

čejně skoro 18 až 20 střeviců; pročež mohau tyto stromy w stromořadích a w zahradách na 18 až 20 střeviců od sebe býti vysázeny. Z nich vytékající šťawa stwrdne w klí jako u owoce broskwowého a merunkowého, předce ale tyto poslednější dwa druhy tomuto neduhu wíce podléhají.

Druhy šwestkové jsau welmi nesné, a osazují owoce swé nejen na mladém dřiwí, ale i na starých wětwich, na nichž se nalézají owocné wýpuky. Owoce toto jest newyrownané dobroty, jak w stawu čerstwém tak i sušené, a lahůdka jak pro zdrawé tak nemocné. Sušené dá se mnoho let udržeti. Také se ze šwestek dělají powidla a dobrá sliwovice. K hospodářským potřebám nejlépe se hodí naše obyčejná šwestka a žlutá mirabelka. Za čerstwa k snědku jsau nejlepší, které mají maso šťawnaté a sladké, netuze wodnaté, s hebkau koží.

Wynechaw wšewko roztrídění učené, rozdělil jsem wšewky šwestkové druhy na tři třídy, totiž; 1. prawé šwestky, 2. slíwy, 3. mirabelky. K šwestkám počítáme ty druhy, které pauštějí od pecky — k slíwám ty, jichž maso nikdy nepauští od pecky.

Poznamenání: nl. — weliké se nazýwá šwestkové owoce, když jest wětší než obyčejná šwestka.

ml. — malé, když jest menší než šwestka.

prost. — když jest tak welké jako šwestka.

Dwé hwězdičky u některého druhu stojící znamenají welmi wýborný druh, jedna neb žádná hwězdička druh méně dobrý.

II. Popis jednotlivých druhů.

a. *Prawé šwestky.*

1. ** Obyčejná domácí šwestka. Jest welká rozdíl-
nost způsobů domácích šwestek. Jsaut rozdílne
netoliko we welikosti, podobě, měkkosti a tuhosti,
ale zwlášť také w chuti a w času dozrání.
2. * Srpnowá šwestka, *August-Zwetschke*. (prost. Srp.
a Zář.) Tato šwestka zraje skoro o 4 neděle dřiw
než šwestka obyčejná; jest této w twářnosti, welikosti

a chuti podobná, jen že se stává svým rannějším dozráním sladší a v chuti skvostnější. Předc ale nemá nikdy maso tak tuhé a jadrné. Strom roste bujně, mnohem krásněji než obyčejná švestka, a má uzavřenau korunu ženaucí do výšky. — Pro krajiny k západu ležící zasluhuje tento druh švestkový všeho povšimnutí, a nemůže býti dosti wysazován. Za let chladných a deštivých, kde obyčejná švestka nedozraje, jest tato výborná.

3. **Zelená švestka, *grüne Zwetschke*.** (u prostřed Zář.) Stopka sedí jen powrchu. Švestka tato má podobu švestky obyčejné, velký žlábek, kůži trochu nakyslau, bledě žluto-zelenu, časem trochu čerweněkropenatau s bílým náletem. Maso má zelené, jemné, velmi šťáwnaté, sladké a velmi příjemné. Strom jest hodně vysoký, aurodný, a spokojí se s každým stanovištěm.
4. **Catalonská švestka, *Catalonische Zwetschke*.** (wl. Srp. a Zář.) Tuze dobré owoce, velké, kulaté, s peckau podlahlau, šťáwau lahodnau, přičerwenalé, až namodralé barwy. Maso má zlatožluté, tuhé. Strom roste bujně, má silné přichlupatelé letorůstky. List je wranný, velký, rozšířený, kwět velký, ale na mrazy wrátký. Owoce zraje w Srpnu a na začátku Září.
5. **Wlaská švestka, *italienische Zwetschke*.** (w. wl. Zář.) S tuze velikým owocem barwy modré, chuti dobré. Maso má žluté, a pecku znamenitě wětší než obyčejná švestka. Dá se dobře sušit, a jest lahůdkau jak syrowá tak sušená. Strom roste nízce, wětwe spauští se svým velikým listem hodně dolů, a má je silnější než obyčejná švestka. List má wranný a široký, kwět velký a jest velmi aurodný. Owoce zraje w měsíci Září, obyčejně okolo sw. Wáclawa.
6. **Modrá dawlówá švestka, *Violette Dattel-Zwetschke*.** (wl. Srp. a Zář.) Jest to owoce velmi dobré jak k sušení tak k jídlu, podoby co švestka podlahlé, ploskaté, barwy čerwené s náletem modrým; w čas dozrání jest skoro černé. Maso má žluté, tuhé;

a jak se patří dozralé, jest sladší než šwestka obyčejná. Kwěte stejně se šwestkami obyčejnými, a má drobnější ratolesti. Ovoce též jest dřív zralé než obyčejných šwestek. Strom jest aurodný, a rok co rok nasazuje.

7. Bremská šwestka, *Bremer Zwetschke.* (wl. Srp.)

Šwestka žlutá, welká co zelené rynglo s peckau podlauhau, plná sladko-cukrowé šťáwy, wíc jak zelené rynglo. Maso má nažloutlé, řídké a tenkau kůži, barwu dřiw zelenau, pak požloutlau. Ovoce toto jest krátko-stopké, kwět má welký, maso jen málo pauštějící od pecky; nehodí se k sušení. Strom nese ovoce hojně a každoročně; ať se chowá co zákrssek neb wysokokmen, roste bujně a má stálost. Ovoce býwá zralé dřiw než zelené rynglo.

8. Šidlowka, *rothstamirte flaschenartige Zwetschke.* (wl. Srp.)

Ovoce toto šwestkowého druhu jest podoby láhwičné, welmi auhledné, červené, tečkami skropené, a w čas dozrání modrau mlhau potažené, šťáwy plné. Má patrný žlábek a stopku prostředně dlauhau. Zraje w měsici Srpnu. Podoba lahwičná neb fíková jest welmi zajímawá, a chuť sladkonakyslá welmi příjemná. Strom jest nesný, má tenké wětwe, a nese je wzhůru.

b. Slíwy.

1. ** Merunkowá slíwa, *Aprikosenpflaume.* (prost.

Zář.) Ovoce její jest welké, žluté, kulaté, na prostřední malé stopce s hlubokým žlábkem. Maso má žluté, tuhé, plné šťáwy, příjemně sladké, wznešené chuti merunkowé. Pecka jest široká, k merunkowé podobná. Jest to výborný druh, jak k sušení tak k jídlu. Nechá se dlauho na stromě držeti. Strom roste silně, dosahuje hodné výšky, a jest aurodný.

2. ** Fialowé perdrigon, *Violette Perdrigon.* (prost.

Srp.) Silná, chlaupky porostlá stopka sedí w auzkém hlubokém důlku. Ovoce jest skoro zamodralé,

newelké, kulaté, na obau koncích trochu ploské. Žlábek má nepatrný, pecku podlauhlau. Maso jest čerweno-žluté, tuhé, chuti trochu přitrpčelé. Strom roste bujně, a jest náramně aurodný. Jest jedna z nejlepších sliw. Zraje w Srpnu.

3. ** Modré rynglo, *blaue Renglode*. (prost. Srp.) Strom dosahuje hodné výšky, a dělá silnau korunu, poněwadž žene rauby silné a weliké, kteréž jsau chlupaté a řídkého dřewa. Owoce jest malé, swětle zamodralé; stopka jeho stojí w plochem dűlku. Maso má žluté, trochu zatwrdlé, plné šťawy, sladké a welmi příjemné. Strom jest každoročně plný kwětu a welmi úrodný.
4. Černé rynglo, *schwarze Renglode*. (prost. Čerw. a Srp.) Owoce kulaté jest prostředni welikosti, welmi sladké, tuhého žlutého masa, s peckau kulatau a jadrnau. Stopka jest krátká, kůže černá, sem tam pihowatá, s modrým náletem; dá se zwolna sušiti. Strom roste bujně, má welké a tlusté rauby. Zraje ku konci Čerwence a Srpna.
5. ** Zelené rynglo, *grüne grosse Renglode*. (wl. Čer. a Srp.) Strom tohoto rynglo dosahuje znamenité výšky, má rozložitau korunu, žene ale předce swé wětwe wzhůru, roste silně a bujně, jest wždy pln úrodných ok a kwětu. Owoce má kulaté a welké s hlubokým žlábkem a kwětním dűlkem, které w čas dozrání jen málo na stromě zežloutne. Při stálém deštiwém počasí rádo puká, a býwa pochautkau sršní a much. Můžse také sušiti, ale jen zpowna, když dřiwe na stromě trochu zawadne. Kůži má požloutle zelenau, prohledawau, potaženau bělawým náletem. Maso jest žlutozelené, welmi jemné, plné šťawy, welmi skwostné a wznešené. Jest to nejlepší sliwowý druh, a neměl by w žádné zahradě chyběti. Strom má listi širší nežli šwestky, kwět bílý a jednoduchý, spokojí se s každau půdau. Zraje ku konci Čerwence neb w polowici Srpna.

- 6. Cerwené rynglo, *rothe Renglode*.** (Čerw. neb Srp.) Strom tohoto slíwového druhu dosahuje výšky obyčejných šwestek, a má korunu rozložitau; roste silně a bujně, a jest vždy pln aurodných ok a kwětu. List tohoto stromu jest širší nežli šwestkový, kwět jest jednoduchý, bílý, a též trochu větší než šwestkový. Ovoce má kulaté a welké, brunátně čerwené, sem tam s některau pihau, strom rád pauští klí, i některé kusy ovoce jeho. Toto ovoce dá se i zwolna sušiti, poněwadž má tuhé maso, jest dosti sladké, nejde ale od pecky. Kůži má hořkau a jest krátkostopké. Zraje ku konci Čerwence neb na začátku Srpna.
- 7. Wzácněnka, *Pretiose de Tours*.** (ml. Čerw. neb Srp.) Tato výborná chutná slíwa z Touru jest ovoce kulatého, malého, namodralého, s čerweným a zrzawým náletem. Stopku má krátkau, maso žluté do čerwena, tuhé a příliš sladké. Maso pauští trochu od pecky. Strom jest nad míru aurodný, welmi záhy nese, a pro swau úrodnost zůstává zakrsalý. Rauby má chlupaté, list širší než obyčejná šwestka, kwět weliký, u bobáčku čili prašníku načerwenalý. Ovoce zraje w Srpnu a někdy již ku konci Čerwence.
- 8. **Králowna z Touru, *Königin von Tours*.** (prost. Srp.) Zelená, podlauhá slíwa s peckau též podlauhau. Stopka sedí welmi hluboko. Ovoce jest kulaté, trochu ploskaté, s welkým žlábkem a hlubokým kwětním důlkem. Maso má tuhé, pobělavé, žluté, které nepauští od pecky. Ovoce toto jest plno sladké cukrowé šťawy. Kůže jeho jest tmawowišňowá a tuze hebká, s jemným náletem a žlutými tečkami. Ovoce, jak jen trochu na stromě sežloutne, již se hodí k snědku. Dozralé welmi rádo padá samo se stromu, a též rádo na stromě hnije. Strom roste bujně, jest neweliký, welmi aurodný, a snese každé položení. Zraje w měsíci Srpnu.
- 9. Mageronka, *Damascener Pflaume von Mageron*.** (wl. Srp.) Ovoce jest kulaté s welkým žlábkem a hlubokým prašním důlkem. Kůže jest čerwenomodrá,

na straně sluneční temněji s jemným modrým náletem a s mnohými malými čerwenožlutými tečkami. Maso má zelenožluté, tuhé, křehké, sladké a velmi příjemné. Strom bývá vysoký a úrodný. Zraje na začátku Srpna.

10. **Šwestka sedmihradská, *längliche Damascener*.** (prost. Srp.) Podlauhá slíwa, jejížto strom jest vysoký, rozložený w koruně jako obyčejná šwestka. Kwět má bílý a veliký: list jest širší nežli šwestek, rauby jednorocní jsau po jedné straně zelené a po druhé brunátné. Owoce jest podlauhé, barwy brunátné s pihami a modrým náletem, chuti šwestkové ale sladké; bývá často smolnaté. Maso jest zelenožluté, plné šťáwy, a dá se lehkó swléci z kůže. Strom jest náramně aurodný.
11. **Aninka, *runde Damascener*.** (ml. Čerw.) Owoce krátkostopké, malé, kulaté, tuze dobré šwestkové chuti, plné dobré šťáwy, barwy načernalé s modrým náletem, jde poněkud od pecky, kteráž jest zakulatělá a plná jádra. Rauby má chlupaté; wzrůst stromu jest skrowný, kwět velikosti obyčejné šwestky. Jest strom náramně dobroty. Owoce má zralé ku konci Čerwence.
12. **Broskwová šwestka, *Pfirsichpflaume*.** (w. wl. Srp.) Owoce podlauhé, na krátké stopce, na sluneční straně swětločerwené s modrým náletem, se stinné strany pozloutlé čerwenawé s nápodobným žlábkem, jaký má broskew, šwestkové šťáwy a kůže hladké, která se nechá slaupnauti. Maso má žluté, které od swé veliké pecky nerádo pauští. Kůže tohoto owoce jest přihořklá. Strom bývá plný velkého kwětu a aurodných špiček, a jest velmi nesný; kwět jeho při jarních přimrazcích nerád osazuje. Owoce bývá zralé w Srpnu.
13. **Datlowá žlutá slíwa, *grosse gelbe Dattelpflaume*.** (wl. Zář.) Žlutá welká slíwa, jen asi o $\frac{1}{3}$ menší než papše, s koží autlau a masem žlutým, plná cukrowé šťáwy; nepauští od swé podlauhé pecky. Strom bývá pro-

středně velký, má křehké dříví, velký květ, a své větve pauští dolů. Dokonalé dozrání její padá w měsíci Září.

14. **Mediolanská císařská švestka, *Mailändische Kaiserpflaume*.** (prost. Srp.) Ovoce světlečervené s náletem zamodralým, kulaté, prostřední velikosti, šťávy velmi sladké, kůže autlé a stopky prostředně dlouhé. Pecku má kulatou. Strom jest aurodný, prostřední výšky, větví rozložených, malého listu a květu skoro švestkového. Ovoce zraje w měsíci Srpnu.
15. **Třešňová slíwa, *Kirschpflaume*.** (prost. Čer.) Toto ovoce velmi krásné, co největší třešně velké wisí na dlouhé stopce, jest barvy tmavočervené a na sluneční straně ještě více připálené, tak že padá až skoro do modra. Maso má řídké, kůže twrdou, hojně nasladlou šťáwu a pecku slíwowau. Pro tabule jest ušlechtilé ovoce, ale zřídka kdy aurodný strom, jestliže jeho květ zastihnau mrazové. Strom má jen skrownau korunu, dříví drobné a rauby wlasaté. List má auzký a táhlý, býwá plný květu a nejraněji z jara wyráží. Ovoce zraje w Čerwenci. Strom tento se dá dobře i na švestkových podnožích štěpowati.
16. **Papše žluté, *gelbe Eierpflaume*.** (w. wl. Srp. a Zář.) Tuze welká pauchatá švestka s obyčejnau stopkau a autlau koží. Maso má žluté, plné sladké šťáwy; nepauští od pecky, a ovoce nehodí se k sušení; také rádo pauští klí. Dřewo má velmi aurodné a křehké; vyhání silné rauby. Kwět jest veliký, list též velký a široký. Ovoce dozráwá dokonale ku konci Srpna a Září.
17. **Papše modré, *blaue Eierpflaume*.** (w. wl. Srp. a Zář.) Ovoce velmi velké, až do černa modré, trochu málo podlauhle, s masem čerwenožlutým, sladkau šťáwau; rádo pauští klí, nejde od pecky, a nedá se sušit. Strom roste bujně, vyhání silné rauby, květ i list má velký a široký. Zraje ku konci Srpna neb na začátku Září.

18. **Papše červené, *rothe Eierpflaume*.** (w. wl. Srp.)
Owoce znamenitě velké, trochu napauchlé, barvy červeně zamodralé; maso žluté, nasládlé šťávy; pecky podlauhle. Stopka, též i kwět obyčejných šwestek. Strom roste bujně, má však ratolesti drobné, dolů wisuté, a rád pauští klí. Owoce zraje w Srpnu.
19. **** Katerinka, *Katharinenpflaume*.** (w. Zář.) Owoce dlauhostopké podoby skoro srdcowé s welkým žlábkem, na obau stranách trochu ploské. Kůže jest wysoce žlutá, s swětločervenými tečkami a bílým náletem. Maso má žluté, welmi tuhé, náramně sladké. Výborně se hodí jak ke snědku za čerstwa, tak též i k sušení. Strom roste welmi silně, jest aurodný, a spokojí se s každým stanowišťem i půdau.
20. **Hyacintowá slíwa, *Hyazintenpflaume*.** (ml. Zář.) Stopka sedí w auzkém ale hlubokém důlku. Owoce má podobu wejčítaw, se žlábkem mělkým, jest malé, chutné a dlauhostopké, krásné, do modra červené, s červenobilými tečkami a s modrým náletem. Maso má žluté, trochu tuhé, plně sladké šťávy. Strom býwá prostředně vysoký.
21. **Aidacinka, *Ajdacine*.** (prost. Srp.) Owoce této slíwy jest podlauhle, žluté a červeně připálené, s peckau podlauhla. Maso má žluté, sladké a tuhé. Strom roste pomalu, a jest nesný. Owoce zraje w měsici Srpnu.
22. **** Bílé perdrigon, *weisse Perdrigon*.** (ml. Srp. a Zář.) Owoce kulaté, welmi krátkostopké, se slabým žlábkem pauze co linie. Kůže jest bíložlutá, potažená slabým bílým náletem, časem skropená karmazinowě červenými tečkami a skwrnami. Maso jest zelenožluté, tuhé, jemné, wíce sladké chuti, které ji stawí do třídy nejdobřejších sliw. Sušena wšecko owoce předěi. Strom býwá vysoký a nesný. S těmito sliwami wede se ze francauzské země znamenitý obchod.
23. **Červené perdrigon, *rothe Perdrigon*.** (ml. Zář.) Owoce kulaté s nepatrným plochým žlábkem, a stop-

kau velmi krátkou. Důlek květní jest velký a šedivý. Kůže nakyslá jest červeně modrá se žluto-brunátnými tečkami, s tenkým modrým náletem. Maso jest červenozelené, trochu tuhé, jemné, velmi šťavnaté a vznešeně sladké. Strom nebývá veliký, na povětrí nechaustivý a velmi aurodný.

- 24. Červená císařka, *rothe Kaiserpflaume.*** (w. wl. Čer. a Srp.) Stopku má obrostlou jemnými chloupky a sedící v malém důlku. Ovoce má podobu vejčítka, se silným žlábkem. Důlek květní jest nepatrný, sotva jej pozorovati. Ovoce jest na sluneční straně červené a zamodralé, na stinné straně světle červené, s mnohými zažloutlými tečkami. Maso má žluté, chuť dobru, šwestkowau, sladkonawinulau. Strom roste silně, a jest velmi aurodný.
- 25. Swatojanská slíwa, *Johannis-pflaume.*** (ml. Čerw.) Ovoce jest kulaté, prostředně velké, tmawomodré, našpičaté, chuti velmi příjemné a sladké se značně bradavičkou. Toto sice malé ale velmi dobré a jedno z nejranějších owocí, zasluhuje čestně býti sázeno. Strom dělá ratolestky autlé, dosahuje hezké výšky, a jest aurodný. Zraje w měsíci Čerwenci.
- 26. Kropka, *Unvergleichliche.*** (wl. Řij.) Ovoce jest kulaté, červené, tečkami skropené, modročerné; dokonale dozralé jest velmi dobré. Maso má žluté a tuhé, chuti vznešené. Ovoce veliké zraje w měsíci Řijnu. Strom bývá jen prostředně veliký, a nasazuje hojnost owoce. Tento druh nemělby w žádně zahradě chyběti.
- 27. Červená merunková šwestka, *rothe Aprikospflaume.*** (wl. Srp.) Jest tak veliká jako žlutá merunková šwestka; kulatá, chuti výborné a sladké. Ovoce má silný žlábek, zraje w polowici Srpna. Strom má dříví velmi autlé, roste bujně, a jest aurodný.
- 28. Waterlowka, *Duc de Waterloo.*** (prost. Srp. a Zář.) Tato slíwa má silné a bujné dříví, list tuhý, wranný a škrablawý, květ větší než obyčejná

šwestka. Ovoce jest kulaté, žluté, masa též žltého. Pecka jeho jest kulatá, buclatá a jadrná, a stopka kratičká. Ovoce zdá se žeby se dobře hodilo k sušení; neb všecko šwestkové ovoce, které jest trochu přitřpělé chuti, jako toto, bývá sušené nad míru sladké. Ovoce jest tak veliké jako žlutá welká mirabelka, tedy velikosti prostřední. Zraje w Srpnu neb na začátku Září. Strom jest welmi aurodný.

Mimo tyto zde uwedené w Čechách četně rozmnožené druhy šwestek nalezá se w sadech českého wenského lidu ještě mnoho jiných, ale welmi špatných, které žádného rozmnožení nezasluhují, jakož jsau: Karlata, špendlíky, skřiwánči wajíčka, a t. d. pročež jsem jich zcela opominul.

c. *Mirabelky.*

1. **Žlutá mirabelka, *gelbe Mirabelle.*** (w. wl. Srp.) Sliwa s tuhým žlutým mäsém, tuhé žluté kůže s čerwenými skwrnami, kulaté podoby i kulaté pecky, stopky kratičké. Jest nad míru sladká, plná cukrowé šťawy, chuti welmi příjemné a skwostné, dá se výborně sušiti, když jen trochu na stromě zawadne, a sušená jest místo salátu dobrý a výborný příkusek k pečením. Strom tento nebýwá welký, welmi záhy osadí, a jest každoročně welmi nesný, plný aurodných špiček. Rád ale smolnatí a náchylný jest ke spále; dřiwí, list a kwět má drobný. Druh tento roste od pecky, a míwá wětší ovoce než stromky pošlé ze štěpowání. Tento strom snese wolné řezání, a když se w koruně zmladí, wytrwá i 50 roků, jsa neustále náramně aurodný. Nemá w žádné sebe menší zahradě chyběti.
2. **Rysa, *Goldpflaume, doppelte Mirabelle.*** (ml. Srp.) Stopka sedí w auzkém a mělkém důlku. Ovoce jest ploskokulaté se žlábkem welmi plochým. Kůže trochu našlawlá jest zlatožlutá s čerwenými tečkami a skwr-

nami a s bíláu slabau mlhau. Maso jest wysoce žluté, welmi jemné, šťáwnaté, náramně sladké a výborné. Strom nebywá weliký, a málo kdy auplně osadí.

3. Čerwená mirabelka, *rothe Mirabelle*. (ml. Zář.) Slíwa drobná, tuze sladká, hodí se pauze k snědku. Na sluneční straně jest připálená, na stinné zelená, a později sežloutne. Ovoce není zauplna kulaté, než trošku táhlé; pecku též má táhlau a malinkau, wisí na kratičké stopce. Maso jest nazloutlé a řídké. Dřewo tohoto stromu, řídké, rádo usychá, list má malý, drobný. Strom jest tuze aurodný. Štěpowána může býti na každau slíwowau i šwestkowau podnož a každým obyčejným způsobem; wždycky se dobře daří. Od jádra nejde, buď že má newypělé nebo prázdne pecky.

KAPITOLA II.

O broskwich.

I. O původu a vlastnostech jejich.

Strom broskwowý (*Amygdalus Persica*), pochází, jak latinský názew wyznačuje, z Persie. Odtud se dostal do Řecka, pak do Wlach. Theofrast, řecký mudrc, jenž žil 318 let před narozením páně, již se o nich zmiňuje, ač jen tak jako o owoci cizím. Teprw 30 let před přírodopiscem Pliniem známi byli druhové ranních broskwí w Římě, a jeden kus pěkného broskwowého ovoce welmi draze se prodáwal. Francauzsko honosí se již přes 200 let broskwowým owocem, jakéhož ani dle welikosti ani dle krásy jiná země nemůže tak leliko ukázati. Broskwowý strom, chován co vysokokmen, dosahuje jen prostřední výšky as 15 neb 20 střeWCú, a osadí pěkně utwořenau korunu s dlouhými, úzkými, na obrubě zubowatými lupeny s letními dlouhými a zelenými letorůstkami a w čas kwětu s nejkrásnějším růzowým kwětem.

Broskwový strom poskytuje nám jedno z nejušlechtilějších ovocí, které bawí oko nejlibeznějším pohledem, a tabulím slauží za největší okrasu. Hojnost nawinulé šťawy, něžná a líbezňá chuť lahodného masa, též hodná welikost tohoto krásného ovoce dáwají jemu wysokau cenu. Kdyby se dalo broskwowé ovoce w času dozrání déle než několik dní držeti, bylaby jeho cena ještě wyšší.

Broskwí jest mnoho druhů; wůbec se ale dělí we dvě oddělení: *chlupaté* neb *wlnatky* a *hladké*. Francauzi nazýwají chlupaté, jichž pecka pauští od masa, peches, a chlupaté, jichž pecka od masa nepauští, pavies. Hladké, při nichž pecka od masa pauští, nazýwají brugnons, a při kterých od twrdého masa nepauští, violettes.

Dobrota druhů broskwových cení se dle toho, čím wíce má ovoce šťawy nawinulé s sladkostí spojené, a čím lahodnější jest chuť masa. K zewnitřním přednostem broskwí patří též, aby bylo ovoce weliké, barwy wysoce červené, kůže jemné, která se nechá lehko stáhnouti, aby nebylo tuze chlupaté a wnitř mělo kámen malý. Čím wíce jest maso maučnaté, bezšťawné a hauzowité, čím trpčí šťawa a wlnatější kůže, tím wíce tratí broskew swé ceny.

Strom broskwový miluje dobrau, wzdělanau, suchau půdu, a wyslunné stanowisté; nejlépe se daří podlé wyslunných zdí a na odřích. Na mráz jest jak jeho dřewo, tak zwlášť jeho kwět welmi chaulostiwý. Aby se w čas kwětu uchránil, pokrýwá se rohožkami, w zimě pak jedlowau chwojí. Kwět i ovoce pučí zrowna z malých wějíček, beze všech stopek. Zřídka kdy wětwe, které již ovoce donesly, podruhé osadí, leč na maličkých owocních špičkách, které z těchto wětwi wyrázejí.

Jakým způsobem štěpowané broskwowé stromky nejlépe se množí, daří, a na jaké podnože mají býti štěpowány, aby byly trwanliwé, ukázáno jest dostatečně a obšírně w dil. I. kap. VII. a w dil. II. §. 4. I zasetím pecek z broskwí štěpowaných dá se stromků s pěkným owocem dociliti, jen že toto ovoce jest malé. Kdo se chce ale nejlepších, nejpěknějších a nejstálejších broskwových stromků dochowati, štěpuj broskwe wšelikteré na stromky blumowé.

Owoce broskwowé nejpěknější a nejdokonalejší zdaří se ostatně jen na odřích. Chceli kdo broskwowý strom nechat růsti co vysokokmen, ten s nejlepším se poradí, když nechá slíwový neb blumový stromek hodně wzrůsti a stlaustnauti, a pak jej teprwé w koruně na wětwich zočkujе. Tím se vyhne dwojí wadě; předně že se stromek tak lehko nezláme, kdežto byw již zdola štěpowán, a tedy maje již peň z dřewa broskwowého, jest křehký, a welmi často zlámán býwá od wětru; za druhé nedocílí se z dřewa broskwowého nikdy tak auhledného kmínku, jako z dřewa slíwového; a když se peň powstalý z broskwowého dřewa při přesazování na wětwich zkracuje, obyčejně se spůsobí stromu na těchto místech tok klí a ostane i na budaucnost. Rauby, z nichž wolíme oka k očkování, nemusí býti příliš silné; prostředně tlusté rauby a na těchto z prostředka wolená oka jsau nejlepší.

Těž se dají broskwowé stromky rozmnožiti, když uděláme hřízence tak jako při karafiátech. Ohne se totiž ze spodních wětwi broskwowého stromu wětew jednoroční k zemi; od jednoho oka se nařízne nožem až do prostředka dřewa neb až k duši, a pak se jede nožem prostředkem dřewa as na caul neb na 2 caule ke špičce wětwe wzhůru. Wětew takto rozříznutá shybne se nyní řezem tímto k zemi, háčkem dřewěným se zakotwí, a pak se přihodí zemi. Byloliby w běhu letního času stálé suché powětří, musí se hlína, kterau zakotwenec přikryt jest, zaléwati, aby mohl pustiti kořinky, a takto se w zimě náležitě zakořeniti. Hřízenec takto zakořenělý přesadí se buď na zimu neb z jara na swé stanowiště.

Takowýto ze štěpowaných broskwí učiněný hřízenec má tu wýhodu, že, kdyby měl kdy peň celý utrpěti mrazem a zhynauti, kořen zase wyžene nowé pruty, kteréž pocházejíce již od stromu štěpowaného, žádného štěpowání nepotřebují a nesau dobré owoce. Broskwowé stromky, zwláště na odřích wysázené, mohau býti při stálém suchém powětří k wečeru častěji zalaty.

Žádné umělé saustawy se nedrže, sestawil jsem druhy broskwowých stromů toliko dle času dozrání.

II. Popis jednotlivých druhů.

1. Ranní malá broskew, (*pižmotka*), *kleine weisse Frühpfirsche*. (Čer.) Nejrannější a nejmenší broskew, skoro kulatá, s malou zašpičatělou bradavičkou a hodně hlubokým žlábkem. Zcela bílá, bílého, nawi-
nulého a trochu pižmem zavanějíciho masa. Strom jest velmi autlý, ostává malý, jest ale velmi nesný. Kwět má velký, bledě růžový.
2. Šafránová broskew, (*šafránka*), *Safranpfirsche, Alberge jaune, St. Laurent jaune*. Ovoce jest malé, žluté, ale chutné. Strom jest na mrazy a na zimu tuze chaulostivý a ku každému druhu štěpowání velmi nejapný. Ovoce dozrává ku konci Čerwence aneb na začátku Srpna.
3. Ranní šarlatová broskew, *frühe Purpurpfirsche, la pourpre hatif, grandes fleurs*. (Srp.) Skoro zcela kulaté ovoce s hlubokým žlábkem bež bradavičky, na místě již má důlek. Barvu má velmi krásnou; na straně sluneční jest tmawočerwené, na protější straně citronově žluté a silně čerweně skropené. Maso, okolo pecky začerwenalé, jest jemné, rozplizawé, wysoce sladké, nawi-
nulé. Jest jedna z nejprw-
nějších broskwi. Strom roste velmi silně, daří se w každém položení, a jest náramně nesný. Kwět má otevřený, růžový a veliký.
4. Bílá Magdalenka, (*Madlenka*), *weisse Magdalene, la Madelaine blanche*. (Srp.) Ovoce kulaté, při stopce trochu ploské, s velkým žlábkem a velmi malou bradavičkou. Zeleno-žluté s řídkými čerwenými praužky. Biložluté maso chutná wysoce muškátově. Strom dosahuje jen prostřední výšky, jest chaulostivý na mrazy, a proto častěji méně nasadí. Kwět má veliký, bledě růžový.
5. Ranní Peruanka, *frühe Peruanerin, la Chevreuse hatif*. (Srp.) Podlahlé ovoce s velkým žlábkem, s malou a špičatou bradavičkou, barwy žluté, na straně sluneční wesele čerwené. Maso má bílé, jemné, roz-

- plizawé, plné sladké, nawinulé a wznešené šťawy. Strom býwá silný a wysoký, a jest welmi aurodný.
6. Čerwená Madlenka, *rothe Magdalene, la Madelaine rouge*. (wl. Srp. a Zář.) Broskew kulatá s welkým žlábkem a malau bradawičkau, silně čerwená, tak že spodní žlutau barwu jest málo widěti. Maso má bílé, čerwenými žilkami protažené, okolo pecky růžowě čerwené s nejwznešenější chutí. Jádra má welmi chutná. Strom jest silný s welkými nařezanými lupeny, má welký růžowě čerwený kwět, ráda osazuje, jen že předce jest trochu chaulostiwá na powětří.
7. Miluše neb kněžka, *grosse Princessinpfirsche, grosse Mignone, grosse Lieblingpfirsche, Lackpfirsche, la grosse Mignone*. (Srp. a Zář.) Hezky zakulatělá. Žlábek po ní se tálnaucí dělí owoce nestejně we dvě. Bradawička trochu prohlaublá jest nepatrná. Spodní barwa jest žlutá, na sluneční straně tmawočerwená. Maso má žlutobílé, plné šťawy, nejwznešenější chuti. Jedna z nejlepších, nejkrásnějších a nejwětších broskwi. Strom roste silně a nese hojně, listí má jen slabě zaubkované. Má welký otewřený růžowě čerwený kwět.
8. Fialowá nektarka, *grosse platte Frühpfirsche, grosse Violette, Violette Nectarine*. (Srp. a Zář.) Zlatozelenau, na straně sluneční tmawočerwenau sladkau koží potažená. Maso jest zelenobílé, wznešené muškatelowé chuti. Dobrá broskew. Strom roste silně, ale nikdy mnoho neosadí; má malý kwět.
9. Kanclérka, *Kanzlerpfirsche, la Chancelier à grandes fleurs*. (w. wl. Zář.) Welké mignonce we všem welmi podobná. Owoce býwá nakřiwlé, žlábkem na dvě rozdělené. Jest welmi welké, bledě žluté, a trochu čerweně připálené. Maso má tuhé, šťawu líbezne nawinulau.
10. Bílá nektarka, *weisse Nectarine*. (wl. Zář.) Okrauhlé podoby s mělkým žlábkem a malau bradawičkau. Žlutobílá, někdy slabě začerwenalá. Maso má bílé, šťawnaté, výborné winné chuti. Strom roste dobře, a jest welmi nesný. Kwět má welký a bledě růžowý.

11. Venuše, *Venusbrust, la teton de Venus*. (Zář.) Hezky zakulatělé velké ovoce s hlubokým žlábkem a silnou bradavičkou, bledě žluté barvy, na straně sluneční bledě červené. Maso má sněhobílé, okolo pecky růžově červené, chuti výborné a vznešené. Jest krásná a dobrá. Strom roste bujně, jest zdravý a aurodný. Kwět má malý, růžový s karmazinovou obrubkou. Zraje ku konci Září.
12. Obřice, *obryně, Riesenpfirsche, Monströser Hårtling, le pavie monstreuse, le pavie rouge de Pompone*. (Řij. a List.) Velmi krásná, náramně veliká broskew, kůže co mléko bílé se slabým červenkem na sluneční straně. Maso má bílé, okolo pecky červené, w dobrých létech velmi libě nawinulé chuti. Strom není silný, ale nesný; kwět má veliký.

KAPITOLA III.

O meruňkách.

I. O původu a vlastnostech jejich.

Toto krásné a výborné ovoce má jméno své od aprico (na výsluní), protože meruňka slunečné stanoviště miluje, a w takovémto položení její ovoce jest nejkrásnější a nejlepší. Pochází z teplých krajín Asie, a byla nejprve z Arménie přinesena do Wlach; proto se jmenuje latinsky armenské jablko, malum armeniacum, epiroticum aneb orbiculatum. W Římě teprva asi po 430 neb 440 létech se rozšířily, a od toho času mnoho druhů se jich w Evropě vypěstowalo.

Strom meruňkový, když roste w prostoru co vysokokmen, nedosahuje přes 25 neb 30 stěwiců výšky, a dělá korunu rozložitou. Dříví meruňkové jest velmi křehké, protož musí jim co vysokokmení wykázána býti stanoviště ochráněná od větrů. Milují suchau, teplau, kyprau a dobrau půdu a wyslunné položení, máli býti ovoce zdařilé a dokonale dobré.

Na jaře kwěte merunkowé stromowí welmi časně; protož aby příliš brzo za pěkných dnů šława w něm nezředla a hned nekwětlo, kdež pak od nočních přimrazků býwá spaleno a zničeno, dobře jest přes zimu chwojį jedlowau nebo slamau je pokryti, a této s něho časně nesundáwati; tím se, jsauc we stínu, trochu we kwětu opozdí, a strom sám od mrazu tak mnoho netrpí.

Meruňka owoce swé osazuje na mladém loňským dřiwí, a kwět owoce vyniká zrowna z pupenů; časem ale osazuje owoce také na malých owocních wějíčkách, které wyrázejí ze dwau- i tříletého dřiwí. Strom jest welmi nesný, a osadí někdy takowé množství owoce, že se musí w měsici Kwětnu protrhati. Maso merunkowé jest welmi řídké, pro kteraužto vlastnost nabýwá i wíce ceny než jablka a hrušky.

Meruňky se nejlépe štěpujį na mladé blumy neb slíwy; štěpowati je na diwoké stromky merunkowé není radno, protože jsau potom citliwé na zimu welmi, a podléhají toku klí. Mnozi je též rádi štěpujį na mladé šwestky, protože takto jejich příliš bujný růst se zarazí. Nejlépe se štěpujį kopulowáním.

Chcemeli meruňky míti co vysokokmení, lépe učiníme, jak již při broskwich bylo zmíněno, když sobě wychowáme strom blumowý, necháme jej nasaditi korunu, a pak jej teprwa w koruně na wětwich očkujeme. Takowé vysokokmenné meruňky musí míti bezpečné stanowiště, aby nebyly polámány od wětru.

Tok klí jest nejybyčejnějšť a nejzáhubnějšť nemoc tohoto stromu; protož nesmí se nikdy příliš řezati; zvláště šetřiti se musí řezání tlustých wětwi, a když se i řezati musí, aspoň se rány bez odkladu tmelem zahradnickým dobře zamaží.

Strom merunkowý, čím starší jest, tím lepší a chutnější má owoce. Maso jest wždy lepší chuti, když se strhne se stromu několik dní před auplným dozráním, a nechá se dozráti na owocním loži. Necháli se dozráti na stromě, wyschnu a zmaučnatí. Také jest wždy nejlépe sčesati je za ranni doby, dřiw než slunce wyjde.

II. Popis jednotlivých druhů.

1. ** Pířmowá meruňka, *Moschus - Aprikose*, *Musch-Musch*. Dobré, žluté ovoce, mezi meruňkami nejprvněji zralé, a proto odbytné. Není tuze chutné, a pro množství své rádo hnije na stromě; bývá zralé w Čerwnu neb ňa začátku Čerwence.
2. Ranní muřkatelowá meruňka, (*muřkatelka*), *frühe Muskateller Aprikose*. (Čerw. ml.) Ovoce wice připlesklé než dlauhé, jemnau wlnkau porostlé; kůže jest barwy světle žluté, na sluneční straně zlatožluté, časem i začerwenalé. Žlábek, jenž ovoce nestejně dělí, jest jen u stopky silný; bradawička kwětní jest malá a snědá, maso křehké a měkké, šťawa příjemná a sladká; časem woní muřkatowě, ale maso brzy zmaučnati. Jádru má hořké. Tato merunka náleží, wyjímajíc několik druhů třeřni, k nejrannějšimu owoci, a jest někdy i při sw. Janě zralá, pro kterýž brzký čas dozrání dosahuje jakési wzácnosti, jinak ale jest mezi druhy meruňkowými nejmenší a nejnepatrnější. Strom ostává malý, jest ale welmi nesný.
3. Uherská meruňka, (*uherka*), *ungarische Aprikose*. (prost. Čer.) Ovoce její jest přišpičatělé, čerweně připálené, prostředně welké, masa načerwenalého, žlutého, trochu podlauhle pecky a hořkého jádra. Zraje w Čerwenci.
4. Albergowa meruňka, *Albergs Aprikose*. (ml. Čer.) Kůže této merunky jest zelená, na sluneční straně wysoce žlutá. Maso žluté, začerwenalé, jest dobré kořenné chuti. Jádru jest hořké. Strom roste bujně, a hodí se za vysokokmen. Ovoce jest malé, a zraje w měsíci Čerwenci.
5. ** Nancenská meruňka, (*Nančinka*), *Aprikose von Nancy*. (wl. Čer. a Srp.) Barwa kůže jest zlatožlutá s malým čerwánkem na sluneční straně. Žlábek tohoto

ploskatého ovoce jest u stopky hezky hluboký, ku květní bradavičce ale zcela se ztrácí. Maso čerweno-žluté jest welmi jemné, rozplizawé, náramně šťawnaté, wzácné a wznešené chuti. Jádro jest sladké. Bez odporu jest to jedna z nejlepších meruněk. Dá se několik neděl na stromě udržeti. Strom roste bujně, dosahuje znamenité výšky, je ale chaulostiwý na mrazy.

6. **Welká obecná meruňka**, *grosse gemeine Aprikose*, *Apricose commune*. (wl. Čer. a Srp.) Ovoce jest kulaté. Kůže, trochu sammetowá, jest žlutá, na straně sluneční silně připálená a přitom s brunátně čerwennými skwrnami. Žlábek, jenž ovoce nestejně dělí, jest silný, a táhne se až ku květní bradavičce. Maso jest swětle žluté, tuhé, nepřiliš šťawnaté, sladké, ale když přezraje, maučnaté. Jádro jest hořké. Jest to jedna z nejkrásnějších a největších meruněk; zvláště se hodí k závařkám. Strom dosahuje znamenité výšky a sily, a jest welmi aurodný i w nepohodlných létech. Zvláště dobře se daří co wysokokmen.
7. **Králowská meruňka**, (*králowka*), *königliche Aprikose*. (wl. Čer. a Srp.) Welké žluté ovoce. Maso má tuhé a žluté, jdaucí od pecky. Zraje ku konci Čerwence a Srpna.
8. **Mandlowá meruňka**, (*mandlowka*), *Mandel - Aprikose*, *Ananas-Aprikose*, *Aprikose von Breda*, *Rotterdammer*, *holländische Aprikose*. (wl. Srp.) Ovoce welké, na straně sluneční silně čerweně připálené. Maso má zlatožluté, welmi šťawnaté, jemné, wznešené chuti. W pecce nalézají se obyčejně dvě sladká jádra, z nichž se dají dobře dochowati stromky půwodnímu kmenu podobné. Strom jest welký a aurodný.
9. **** Ananasowá meruňka**, *Ananas - Aprikose*. (ml. Srp.) Kůži má hladkau, jemnau a tenkau. Spodní barwa jest zlatožlutá, na sluneční straně pěkně čerwená. Žlábek ovoce trochu ploskatého není hluboký, a končí se nahoře plochým prohlubením, kdež se nalezá ostrá špička. Čerweno-žluté maso nikdy nezmauč-

nati, jest jemné, ale trochu twrdé, plné nejvýbornější šfawy, vůně ananasové. Jádro jest hořké. Pecky prý se hodí k vychování divokých meruněk.

10. Černá meruňka, *schwarze Aprikose*. (ml. Srp.) Kůže této kulaté meruňky jest na straně sluneční černo-modrá, na druhé tmawočerwená. Maso jest čerwené, okolo pecky zlatozluté, měkké, sladké, šťavnaté, ale beze vši vzácnosti, a okolo pecky nakyslé. Ovoce jest malé a zraje w Srpnu.

KAPITOLA IV.

O stromich třešňowých.

I. O původu a vlastnostech jejich.

Ač naše vlast divokých třešní již za nejstarších časů měla hojnost, však lepší a ušlechtilejší druhowé třešňowí teprwé w pozdějších časech k nám se dostali. W roce 74 před narozením páně byly některé štěpované druhy třešní teprw přineseny do Říma, a sice z Cerasuntu, (protož se strom třešňowý nazývá cerasus), města w Pontu w Malé Asii, které Lucullus zbořil, načež strom třešňowý s sebou přinesl do Říma. Po 120 létech přenesen byl do Angličan, odtud do Německa, a i u nás se rozšířil. Třešně jest zajisté z darů, jež nám chování ovoce poskytuje, jeden z nejlepších a nejranějších. Poskytujíť pravé občerstvení w tom ročním počasí, když sobě ho nejwice přejeme; každému jest velmi zdravé a dává krvi naši nejpřiměřenější a nejlepší šfawu. Ovoce toto nalezáť pravem mnoho citelů; neb jest dobré a skwostné tabulní ovoce, a přitom hodí se výborně pro každau domácí potřebu.

Wenkowan měl by dobré a hojně nesaucí druhy četně wysazowati, protože třešně s každau sebe chudší i písečnatau půdau se spokojí a na wenku se dobře daří. Nikoliw ale nemiluje strom mokro a dobytčí mrvu. Nej-

lépe se daří v slinowaté (mergelartig) neb v dobré orné půdě, byť i spodní půda byla jilká; i v takové dosáhne v několika letech znamenité výšky.

Třešňové stromy dělíme v dvojce oddělení, *kyselé* (wišně) a *sladké* (pravé třešně). Wišně nedosahují znamenité výšky, třešně pak míwají výšku 40 i 50 střewiců, a častěji wyrostau co duby jako jejich mateřský strom, naše ptačnice (ptačky, *prunus avium* Linn.) Kwět třešňowý jest prawá okrasa přírody. Owoce nasazuje dilem na mladých raubech, dilem vyniká i ze starého dříwi, a to dilem jednotlivě, dilem i v chumáčcích.

Značně se liší stromy třešňové od wišňowých tím, že wišně kyselé mají list brunátně zelený, třpytící se a pravidelně zubowatý, kdežto třešně mají list světle zelený, ne tak hladký, ale více krabatý neb karbowaný, welký, tenký a hluboce zubowatý. Welmi často dají se třešně i dle dřewa od wišni rozeznati. Wišně mají tmawohnědé pničky, sladké třešně pničky světle hnědé a silnější wětwe.

Ač strom třešňowý dorostlý jest slabý, však mladé třešňové stromky jsau welmi wrátké na mrazy. Když na jaře již šťawa w nich je rozředlá, jediný silný noční mráz je zničí. Ostatně třešňové stromowi bujně a spěšně roste, a také brzy osazuje owoce.

Co se týče wysazowání stromků buď do školky neb na stanowisté, pro jejich časné jarní pučení lépe jest wysaditi je na podzim; a však i na jaře wysazowání se daří, když se jen časně a náležitě počíná. Jarnímu wysazowání škodí obyčejně w letě následující sucho, ale i tato nehoda se předejde, když se stromky při wysazowání náležitě zaplawí.

Třešně se dělí w třešně srdcowé a chřupawky. Chřupawky dosahují swé tuhosti a prawé kořenné chuti při auplném dozrání; dříwe sčesány jsau trpké. Při pěkně suchém powětří dají se dlaho na stromě držeti, ale w čas stálých dešťů hnijí na stromě. Chtěje zde uwésti jen druhy dobré a nesné nám w Čechách známé, pomínil jsem umělé a saustawné roztrídění třešní, a toliko dle barwy jsem je sestawil. Kdoby se s umělým klassifikowá-

ním třešní chtěl seznámiti, čti knihu Jiřího Liegla,*) w níž on saustawu znamenitého znatele třešní Truchsesa uwádí; nebo čti německy sepsanau knihu o třešňowych stromích od Truchsesa samého. **)

Poznamenání. ml. — malá jest třešně jen asi tak welká jako naše ptáčnice neb třešně planá;

prost. — prostředně welká jest, která se od malých třešní swau velikostí mnoho nerozděluje, jako sladká srdcová májowka;

w. ml. — welmi we iké nazývaji se třešně, které mají skoro caul we průměru, jako: hollandská welká kněžka a welká černá chrupawka;

ml. — velké jsau, které se dle velikosti swé welmi welkým bliží, jako ku př. ostheimka.

Stopka nazývá se *dlauha*, když je delší než dvojnásobná výška třešně; *krátká*, když je kratší, a *welmi krátká*, když je jen tak dlouhá jako výška třešně neb ještě kratší. A však délka stopek není vždy a každoročně stejná; w mokrych létech jsau tlustší a kratší; w teplých a pěkných delší a tenší.

II. Popis jednotlivých druhů.

A. Třešně.

a. Třešně černé s barwotwau šťawau.

1. *Tatarka, tartarische Herzkirsche.* (wl. Čer.) Třešně tmawočerná, welmi weliká, libé chuti, šťawy černočerwené, masa též takowého a chutného. Owoce zraje w měsici Čerwenci. Podobu má skoro tříhranau, stopku swětle zelenau, sedící we hlubokém důlku. Pecka má podobu srdcowau, a jest welká. Strom roste bujně, dosahuje znamenité výšky, a hojně nasazuje.
2. *Černá Bütnerka, (obřice), schwarze Steinitzer Riese, oder schwarze Büttners-Kirsche.* (w. wl. Čer.)

*) Systematische Anleitung zur Kenntniss der vorzüglichsten Sorten des Kern-Stein-Schalen- und Beerobstes von Georg Liegl, Wien 1825.

**) Systematische Klassifikation und Beschreibung der Kirscharten von Freiherin Christian Truchsess.

Třešně wišnowého spůsobu. Owoce má welké, brunátně čerwené, sladké a chutné, maso tuhé. Owoce wisí na dlauhé stopce. Kwět má welký, list třešnowý, a dřevo jewí wišni. Strom tento jest aurodný. Owoce zraje ku konci Čerwence a na začátku Srpna.

3. **Hermalská chrupawka**, *Hermalser schwarzbraune Knorpelkirsche*. (wl. Čer.) Owoce černě brunátné, dosti weliké, sladké a dlauhostopké, zraje w měsíci Čerwenci. Strom roste do výšky, a dosahuje znamenité síly.
4. **Welichowa chrupawka**, *Welichs-Knorpelkirsche*. (wl. Čer.) Owoce jest weliké, černé a dlauhostopké, Strom dosahuje znamenité výšky a síly. Owoce zraje ku konci Čerwence neb na začátku Srpna.
5. ** **Wolowatka**, *Ochsenherzkirsche*. (w. wl. Čer.) Stopku má dlauhau, světle zelenau s čerwenými skwrnami. Owoce jest dlauhé, zašpičaté, srdcowé, na jedné straně více ploské s hlubším zlábkem. Kwětní důlek nemá skorem žádný. Kůži má silnau a skoro zcela černau, maso tuhé, černočerwené, plné barwivé šťawy, a chuti výborné. Strom jest welmi nesný, a dosahuje jen prostřední výšky.
- 6 **Dunklmanowa pozdní marušowá třešně**, (*maruše*), *Dunkelmanns späte Maulbeerkirsche*. (wl. Čer. a Srp.) Owoce wisí na dlauhé světle zelené stopce, jest skoro ötwerhranné s welikými zlábký. Kwětní tečka jest nepatrná. Kůži má wysoce černau, maso měkké, plné barwivé šťawy. Chuti jest newyrownané, tak sladko-nakyslé, jak jen wišně býwají. Pecka jest malá, skoro kulatá. Strom dosahuje jen prostřední výšky, a jest nesný.
7. **Walínawka**, *Walterschlager - Kirsche*. (prost. Srp.) Třešně prostřední welikosti, černobrunátná, tuhého masa a drobné pecky, šťawy wysoce čerwené, barwivé, jen málo sladké. Owoce wisí na dlauhých stopkách, roste w chumáčcích, býwá w Srpnu zralé. Strom roste bujně, vyhání silné roční výpučky, roste

do výšky, a dosahuje znamenité síly. Třešně tato ma názew swůj od místa w Jihlawsku.

8. Bütnerowa černá srdcowka, *Büttners schwarze Herzkirsche*. (wl. Čer.) Krátká stopka sedí we hlubokém důlku. Owoce jest na jedné straně plošší než na druhé, a kolem žlábkované. Kwětní tečka jest nepatrná. Maso má měkké, tmawočerné a welmi barwiwé. Chuti jest sladké a obzwláštne příjemné. Pecka jest kulatá. Strom roste bujně, a nasazuje welmi hojně.

b. Třešně s nebarwiwanú štáwanú s červené kroupatou neb červenau koží.

9. Tmawočerwená májowka, *dunkelrothe Maikirsche*. (prost. Kwět. a Čer.) Owoce toto jest tmawočerwené, prostřední velikosti, chuti dobré a sladké a masa natuhlého; roste w chumáčcích. Jest welmi ranní, zraje ku konci Kwětna a na začátku Čerwna; protož také býwá od wrabců co prwní owocní pochautka welmi nawštěwowáno a odklizowáno. Strom roste do výšky, a má malý kwět s popráskau žlutau.
10. Truchsesowa májowka, *Truchsesens frühe rothe neue Maikirsche*. (prost. Čer.) Třešně podlauhlá, podoby srdcowé, růžowé a dilem tmawější barwy, trochu tuhého a nasládleho masa. Jest velikosti prostřední a dlauhostopká. Dozráwá obyčejně w měsíci Čerwnu. Strom má způsob wišnowý.
11. ** Grafionka, *Grafion*. (Čer. a Srp.) Owoce dosti veliké, masa chřupawého, barwy červeně připálené, šťáwy sladkonakyslé, pecky malé, stopky prostřední. Strom roste bujně do výšky, a jest náramně nesný. Pro swau dobrotu, krásu a úrodnost nemělby tento třešňowý druh w žádné třešňowé, sebe menší zahradě chyběti. Zasluluje býti wúbec znám a rozšířen. Owoce zraje ku koaci Čerwence a na začátku Sřpna.

12. **Lauermannowa chřupawka**, *Lauermanns Knorpelkirsche*. (w. wl. Čer.) Ovoce krátkostopké, srdcové, na jedné straně se žlábkem prodlouženým až ku květní tečce. Jemná kůže světle červená s nažloutlými tečkami. Maso jest tvrdé, bílé, a pecka přičerwenalá. Chuti jest sladké, wznešené a kořenné. Jest to ovoce krásné, velmi velké, nemá v žádném třešnowém stromořadí chyběti. Strom jest zdravý, nebývá vysoký, ale náramně nesný.
13. **Hollandská welká kněžka**, *holländische grosse Prinzessinkirsche*. (w. wl. Čer.) Třešně s krátkou světle zelenau stopkau, stojící ve velkém na straně se nalézajícím důlku, podoby skoro srdcové, na jedné straně ploskaté, na druhé méně ploskaté se žlábkem běžícím až ku květnímu důlku. Kůže jest silná, barvy růžové, připálené, ostatně přizloutlé. Maso jest slabě bíložluté, velmi tuhé a chřupavé. Chuť jest wysoce sladká a příjemně kořenná, pecka malá srdcová a přišpicatělá. Jest to jedna z nejpřednějších třešní, majíc ve průměru přes caul, a dala by se při krásném powětří dluho na stromě držeti, kdyby jí ptáci, a ještě více sršně, jako všem pozdním třešním neškodili. Strom dosahuje výšky třešnowé, mívá silné letní výpučky, a jest aurodný. Ovoce zraje ku konci Čerwence.
14. **Büttnerowa červená chřupawka**, *Büttners rothe Knorpelkirsche*. (w. wl. Srp.) Třešně s velkým owocem, s jedné strany růžově připáleným, w čas dozrání až brunátným, s druhé pak strany barwy nažloutlé, když jest ovoce we stínu. Jeli ovoce na wysluní, jest skoro zcela tmawočerveně připálené. Pecka jest malá a srdcová, stopka prostředně dluhá, a sedí skoro powrchu na třešni. Třešně jest širší než delší, na jedné straně trochu ploská s velkým žlábkem. Maso má velmi tuhé a bílé, chuť wysoce sladkau. Strom jest velmi aurodný, žene bujně, jak do šířky tak do výšky; dřewo má tvrdé a husté, též velký kwět a list. Obyčejný čas zralosti jest Srpem.

15. ** Kropenatá chřupawka, *rothflamirte Knorpelkirsche*. (wl. Srp.) Čerweně kropenatá neb připrauzilá třešně, krásná podlauhlá s dlahau stopkau. Owoce toto skwostné býwá zralé na začátku Srpna. Strom má vysoký wzrůst a jest welmi nesný.
16. * Napoleonka, *Napoleons Knorpelkirsche*. (prost. Čer.) Třešně prostřední velikosti, čerweně kropenatá a podlauhlá. Maso má tuhé a chřupawé, šťawu sladkau, stopku prostředně dlahau a pecku malau. Owoce zraje w měsíci Čerwenci.
17. ** Perlowka, (*perlowá třešně*), *Perlkirsche*. (wl. Čerwc. a Srp.) Owoce s dlahau stopkau, která stojí we welkém důlku a jest swětله zelená. Podobu má srdcowau, jest na jedné straně ploské a hlubokým žlábkem zbrázděné, které je we dvě půle dělí. Kwětní důlek jest nepatrný; dokonale wyrostlé a dozralé owoce jest swětله čerweně připálené, sem a tam se zrzawau mlhau; na zákampí jest barwy bílé neb welmi swětله bíložluté. Maso jest bíložluté, měkké, welmi šťawnaté. Chuť má welmi sladkau, jemnau a wznešenau. Pecka jest welká. Tato třešně jest jedna z nejlepších a nejkrásnějších. Zraje zponenáhla, a dá se na stromě tři neděle držeti. Strom roste bujně, jest zdrawý, welmi nesný a nechaulostiwý na pozdní přimrazky.
18. Welká chřupawka, *grosse Knorpelkirsche*. (wl. Čer.) Třešně podoby kulaté a welmi sličné, skropená čerwenými praužkami. Owoce jest krátkostopké, masa tuhého a welmi chutného. Strom roste welmi bujně a silně. Owoce býwá zralé w měsíci Čerwenci.
19. Poděbradská muškatelka, *Poděbrader neue Muskatellerkirsche*. (prost. Čerwc.) Tato třešně má na jedné straně owoce načerwenalé se zrzawau mlhau, na druhé straně jest bleožluté, prostředně veliké, sladké, masa chřupawého, s chutnau šťawau. Stopku má prostředně dlahau. Strom se rozkládá dle spů-

sobu třešní, dosahuje znamenité síly, výšky a rozsáhlosti. Zraje w měsíci Čerwenci.

- 20. Růžová třešně, *Rosenkirsche*.** (prost. Čerwc.) Owoce této třešně jest prostřední velikosti, barwy růžové, dlouhostopké a sladké. Owoce jest welmi sličné, nalezá se w chumáčcích. Strom jest náramně aurodný, a owoce pro swau dobrotu, ještě ale wíce sličnost, welmi prodajné. Druh tento zasluhuje býti wúbec sázen a pěstowán. Strom roste bujně do výšky a dosahuje znamenité síly; má welký kwět i list. Owoce zraje w Čerwenci.
- 21. Dietzowa welikánka, *Dietzens Ungeheuer-Kirsche*.** (Čerwc. a Srp.) Owoce prostřední velikosti, barwy temně čerwené, lesklé kůže, masa twrdého, šťáwy prostředně sladké, na obyčejné stopce. List má wranně zelený, welický a široký. Strom roste bujně, dosahuje hodné rozsáhlosti i síly, a jest aurodný. Owoce zraje ku konci Čerwence neb z počátku Srpna.
- 22. Čerwená srdcowka, *rothe Herzkirsche*.** (prost. Čerwc.) Třešně řídkého masa, šťáwy sladké, trochu nakyslé, podoby podlauhlé, podobné k srdci, barwy růžové. Jest tuze aurodná. Strom roste spěšně, dosahuje znamenité výšky, má welický kwět. Owoce býwá zralé na začátku Srpna, jest dlouhostopké, prostřední velikosti.
- 23. Čerwená syrnice, *rothe Molkenkirsche*.** (prost. Čerwc.) Stopku má dlouhou, načerwenalau, která jen z powrchu sedí na owoci. Owoce jest širší než wyšší a skoro čtyrhrané, na stranách ploskaté se zlábký. Na straně sluneční jest tmawočerwené, na druhé trochu swětější. Maso má welmi měkké, bílé, plné šťáwy a chuti welmi sladké. Pecka jest kulatá. Toto sice newelké owoce jest jedno z nejzvláštnejších, hodí se dobře k sušení, a zasluhuje hojného rozmnožení. Strom dosahuje jen prostřední výšky, a jest náramně aurodný.

c. Třešně bezbarevné kůry, jednobarevné, se žlutou kůží.

- 24. Büttnerowa žlutá chřupawka, Büttners gelbe Knorpelkirsche.** (prost. Čerwc.) Třešně s dlouhou stopkou, která sedí bez důlku na ovoci. Ovoce ploškaté má podobu srdcovou, a květní důlek jest barvy bíložluté. Maso má chřupavé, tuhé, libé, skoro vznešené sladké chuti. Pecka jest malá. Strom jest zdravý, nese hojně a každoročně. Ovoce dozrává v Čerwenci.
- 25. Woskowka, Wachskirsche von Büttner.** (prost. Čerwc.) Ovoce barvy žluté, právě voskové, jest prostředně velké, ploškaté, masa chutného, tuhé a dobrého. Strom jest aurodný, a dosahuje znamenité výšky. Ovoce zraje v Čerwenci.
- 26. Syrnice, Molkenkirsche.** (prost. Čerwc.) Třešně bledě žlutá, zamodralá, skoro barvy olovové, někdy se zrzavou mlhou. Ovoce jest prostředně velké, kulaté, s tenkou dlouhou stopkou a malou peckou. Maso má tuhé, dosti sladké; bývá zralé ku konci Čerwence. Strom žene bujně do výšky, má list široký a velký, ovoce své nasazuje ve vějíčkách.
- 27. Sirková třešně, Schwefelkirsche.** (prost. Čerwc.) Třešně prostřední velikosti, kulatá, žlutá a dlouhohostpá, s masem hojně sladkým. Pecku má malou. Strom má vzrůst vysoký, a ovoce bývá zralé v Čerwenci.
- 28. Roztěžka, Rostěžer Kirsche.** (prost. Čerwc.) Třešně z pecky pošlá, ovoce prostředně velkého, kulatého, nečistě bílého, tuze sladkého, masa měkkého, pecky malé, stopky podlauhlé. Strom roste zdlahavě a jest nesný. Ovoce zraje v Čerwenci.

B. Wišně.

a. *Wišně s barwitau šlawau, černau neb tmawau jednobarewnau koži, (sladké wišně).*

1. Sladuška, *Herzsüsse-Weichsel*. (Čerwc.) Tato wišně z pecky vychovaná w Roztěži má ovoce načernalé, čili brunátně černé, sladké s twrdým masem, jest tuze dobrá a zraje w Čerwenci.
2. Ostheimka, *Ostheimer-Weichsel*. (prost. Čerwc.) Stopku má dlauhau, zelenau, trochu zahrědlau, která sedí w širokém důlku. Ovoce jest širší než delší, dole a nahore silně ploské s kwětním důlkem. Barwu má tmawočerwenau, jest plně šťawy, chuti wznešené, sladkonakyslé. Pecka jest malá a kulatá. Výborně dobré toto ovoce zraje w polowici Čerwence. Strom roste welmi slabě, a býwá wždy zakrsalý, jen wýšky vysokého keře dosahuje, jest ale náramně aurodný. Každoročně vyhání weliké množství wýhonů od kořene, jimíž se dá welmi lehce a dobře beze všeho štěpowání rozmnožiti; neb tyto wýhony swau půwodní uslechtilost podržují. Na třešně do koruny štěpowána, poskytuje tato wišně welmi krásné a náramně nesné stromky.
3. Falcká sladuška, *Pfälzer Herzsüsse Weichsel*. (prost. Čerw.) Sladká wišně, ovoce twaru srdcowého, podlauhá, barwy tmawočerwené s prostředně tuhým masem a šťawau nasládla, welikosti prostřední. Stopku má dlauhau a pecku maličkau. Kůže se leskne jako skelných třešní. Ovoce býwá zralé ku konci Čerwna. Wrabci tento strom welmi hustě nawšťewují. Strom jest wýšky malé, ale náramně aurodný.
4. Králowka, *Königsweichsel*. (prost. Srp.) Wišně drobného dřewa, welmi aurodná, ale kwětu chaustiwého na přimrazky. Ovoce jest tmawočerwené, na dlauhé stopce, kyselé; dobře dozralé hodí se k sušení;

- dozrává w Srpnu. Strom dosahuje výšky wišňowé, a jest vždy plný kwětu.
5. ** Cikánka, *Bettenburger Weichsel, grosser Gobet.* (wl. Čerwc.) Wišně dlouhostopká. Ovoce jest na jedné straně ploské, barwy tmawočerwené. Maso má čerwenobrunátné, plné šťáwy, chuti příjemné (řízné). Pecku má welkau.
 6. Plaziwka, *doppelte Nette.* (prost. Čerwc.) Ovoce jest kulaté, na obau stranách ploské, velikosti prostřední; barwu má tmawočerwenau. Maso jest čerwené, rozplizawé, chuti wznešené. Nasazuje ovoce jednotliwě bez chumáčků. Ovoce má malau pecku, stopku prostředni, a dělá dříwí rozkleslé. Zraje w Čerwenci. Tento strom jest wrátky na mrazy.
 7. Černá sladuška, *schwarze Herzsüsse Weichsel.* (wl. Čerw. a Čerwc.) Této wišně ovoce jest welké, černé, sladké, masa měkkého. Zraje ku konci Čerwna a na začátku Čerwence.
 8. Brunátná sladuška, *schwarzbraune Herzsüsse Weichsel.* (wl. Čerw. a Čerwc.) Druh tento wišňowý má ovoce welké, chutné, sladké, barwy černobrunátné, a maso měkké. Zraje ku konci Čerwna a na začátku Čerwence.
 9. Welská třěšně, *Welserkirsche.* (wl. Čerwc.) Ovoce má dlouhau swětle zelenau stopku, sedící w mělkém malém důlku. Podobu má skoro srdcowau; na obau stranách jest ploské a žlábkowané. Barwu má černočerwenau se swětlými místečky; maso tmawočerwené, plné šťáwy, chuť příjemnau a wznešenau, sladkonakyslau a wýbornau i za let pro třěšně nepřiznivých. Pecka jest malá, welmi široká, srdcowá. Strom roste silně, a jest welmi nesný; ovoce dá se dlouho udržeti na stromě.
 10. Wéwodkyně, *Weichselartige Herzoginkirsche.* (prost. Čerwc. a Srp.) Třěšně dříwí wišňowého; má welké brunátné ovoce s dlouhau stopkau, nakyslau sladkost, a řídké, ale chutné maso. Patři k sladkým

wišním. Ovoce zraje ku konci Čerwence a na začátku Srpna.

11. **Ranní sladuška**, *allerfrüheste Herzsüsse Weichsel*. (prost. Čerw.) Tato wišně jest ranní, ovoce podlauhlého, nasládlého, krátkostopkého, prostředně welkého, čerweně připáleného. Zraje w měsíci Čerwnu. Strom jest wzrůstu prostředního.
12. **Nowá muškateľka**, *neue Muskateller-Weichsel*. (wl. Čerwc.) Ovoce této wišně jest welké, tuze sladké, dlahostopké, bledě čerwené. Maso má řídké. Zraje w měsíci Čerwenci.

b. Wišně s nebarewnau řawau, koží swětle čerwenau, z wětšeho dīlu prohlédawau. (Skelní wišně.)

13. * **Krásná chorsowka**, *die Schöne von Chorsi*. (ml. Čerwc.) Stopku má dlahau, zelenau, sedící z powrchu. Ovoce jest kulaté, při stopce trochu ploché; barwu má swětle čerwenau, prohlédající žlutau. Maso má šedožluté, welké a welmi šťawnaté. Chuti jest sladké, beze wši nakyslosti. Strom dosahuje prostřední velikosti, a má list protažený tuhými žebra mi. Jest nenesný.
14. ** **Sklenowka čerwená**, *doppelte Glaskirsche*. (w. wl. Čerw.) Ovoce má krátkau a rownau stopku, sedící w prostranném důlku. Wišně tato jest na obau koncích plochá, na jedné straně wice ploskatá, na kteréžto i hluboký žlábek až k důlku kwětnimu tento we dvě dělí. Kůže jest tak prohlédawá, že, když se ovoce proti swětlu drží, jest i pecku wí dėti. Barwy jest wysokočerwené. Maso má mēkké, welmi šťawnaté, bíložluté, chuti příjemné, sladkonakyslé. Pecka jest welká a kulatá. Strom dosahuje znamenité wýšky, a každoročně hojně nasazuje. Ovoce nerodí se we wějíčkách, nybrž jednotliwě.
15. **Sklenowka snědá**, *neue Pomeranzen-Glasweichsel*. (Čerwc.) Ovoce jest barwy nasnědlé, krátkostopké, chuti kořenné. Zraje w Čerwenci.

16. Sklenowka kráľovská, *Hermalser königliche Glas-kirsche*. (wl. Srp.) Owoce weliké, krátkostopké, a příjemně sladké. Zraje na začátku Srpna.

c. W'íné s nebarewnau štawau, koži swětle čerwe-nau skoro prohlédawau. (Amarelky).

17. Monowa amarelka, *Amarelle Monoes*. (Čerwc.) Amarelka s owocem welkým bledě čerweným, kyselým a nasládlým, kulatým, krátkostopkým, s koži lesknawau a malau peckau, chuti wybórné, šťawy plným. Maso má měkké, a jest w Čerwenci zralá. Strom roste wesele, rozkládá se a jest welmi aurodný.

18. ** Ranní kráľovská amarelka, *frühe königliche Amarelle*. (ml. Čerw.) Stopku má krátkau, zelenau, sedící we hlubokém důlku. Owoce jest kulaté, na obau koncích ploché, na stranách trochu rozšířené, s welkým žlábkem a důlkem. Kůže jest prohlédawá, tmawočerwená, maso měkké, plné šťawy, zcela bílé, jen když přezraje, jak u mnohých amarelek, trochu načerwenalé. Chuť jest libě nakyslá s trochem sladkosti smíšená. Pecka jest malá, kulatá. Tyto amarelky hodí se jak k sušení, tak ke snědku -za čerstwa; nechají se dobře rozweztí, a nelehko se otláčí. Na stromě mohau se 5 i 6 neděl držeti, a nehníjí i za nepohodlného powětří. Strom býwá silný a zdravý, každoročně náramně nesný, a není chaulostiwý na noční mrazy. Owoce zraje w polowici Čerwna.

19. Sladká amarelka, *süsse Amarelle*. (prost. Čerw. a Čerwc.) Stopku má krátkau, welmi silnau swětlezelenau, trochu začerwenalau, sedící na powrchu. Amarelka tato jest na obau koncích welmi plochá. Na jedné straně jest patrně našířelá s welkým žlábkem a kwětním důlkem. Kůži má jemnau, a barwu tmawočerwenau. Maso jest bílé, měkké, welmi šťawnaté, chuti sladší než každá jiná amarelka, beze wší trpkosti.

KAPITOLA V.

O mišpulích.

Pro rozmanitost ovoce sázejí mnozí do zahrad i mišpule, dílem do nějakého kauta neb i co strom vějířovitý (Fächer- oder Geländerbaum) na odry; ač nemá do sebe nic wábného. Mišpulowý strom daří se w každém položení a w každé půdě; spokojí se i s stinným položením; nejlépe se ale daří na odřích. Ovoce jeho ješt kulaté, u velikosti malého jablka, hnědé, zawírající w sobě 5 pečíček. Zraje ku konci měsíce Října neb na začátku Listopadu, dá se ale teprw jísti, když na loži owocním uhniličí. Pokud jsau mišpule zelené a twrdé, nejsau ani k jídlu; neb jsau welmi trpké. Uhniličené ale mají chuť nawinulau, a mnozí lidé je rádi jedí. Chceli kdo jejich uhniličení zrychlití, dejž je na slámu, a slamau neb plátnem shora přikryj. Na másle, cukru a wíně dušené jsau lahodné k jídlu.

Strom mišpulowý jest od přirozenosti keřowý; dosahuje sotwa 12 neb 15 střewiců wýšky a roste welmi nespůsobně, jestliže se od mládí dobře newede a neuwazuje. Swé ovoce nasazuje na špičkách kolikaletých wětwi; pročež nesmí jeho wětwe býti přirezány; neb ostáwají nesné několik let.

Mišpule se wychowáwají rozličným způsobem. Mohau se buď klásti jejich pecky, neb se také rozmnožují štěpowáním, jako jiné owocní druhy. Pecky musí se na podzim w měsíci Listopadu jeden caul zhlaubí do kypré země wprawiti. Ač jsau welmi twrdé, předc obyčejně hned na jaře scházejí a se kličí. Po roce neb dwau létech přesadí se do školky, a tamto se již ošetřují a zřezáwají pro swau twátnost. Majili býti vysokokmení, musí se snítky zdola odřezáwati, a koruna se wede wzůru. Majili býti stromy vějířowité, zříznau se snítky hned dole, aby se s obau stran w stejné dálce klonily a hned zdůly dělaly.

Chcemeli si mišpule způsobiti štěpowáním, učiníme

nejlépe, když je buď na kdaule neb na hruškové pláne neb hlohové stromky wraubíme neb wočkujeme.

Nejlepší a nejchutnější owoce poskytují, když se štěpují na pláních hruškových; na nichž také welmi brzy nesau.

Také se dají rozmnožiti hřízenci (jak bylo udáno při stromích broskwowych w díl. III. §. 19.) Neb se také uřeží silnější wětvičky, zastrčí se do země, a sice do stinného položení, ležatě jako kdaule, a častěji se zaliji, kdež pak se ujmou.

Mišpule jsau dvojí:

1. **Welká zahradní mišpule, *hollandská welká mišpule, jablková mišpule.*** Owoce jest welké co prostřední mišenské jablko, a shora připlosklé. — Jest hladké, se zažloutlým, twrdým, trpkým masem, které se dříve nehodí k snědku, než na loži owocním uhníčí. Výpučky stromu jsau tlusté, tmawohnědé, šedými tečkami silně skropené, u každého oka zahnuté. Oka jsau welmi malá a leží jako přilipnuta. Lupení jest dlouhé, tmawozelené, se silnými žilami.
 2. **Obecní zahradní mišpule, *mišpule kdaulová.*** Jest jen polowicí tak welká jako prwní, k stopce zašpičatělá, a lupení má tež o polowici menší: jest ale tento druh mnohem aurodnější než prwní, pročež také mnohem wíce zasluhuje rozmnožování. W chuti a dobrotě nic se od sebe neliší.
-

ODDĚLENÍ TŘETÍ.

O owoci skořepinowém.

KAPITOLA I.

O wlaských neb královských ořešich.

Wlast ořechu wlaského (*Juglans regia*) byla Persie a jiné země jižní Asie, odkudž jej Římané přinesli do swých krajin. Odtud jej rozšířili do ostatních jím podrobených zemí, a pak se w celé Ewropě rozmnožily. Wlaský ořech jest jeden z nejvyšších stromů, dosahuje výšky 40 až 50 střewiců, a zakořeňuje se dle rozsáhlosti swé koruny hluboko i široko. Skoro w každé půdě se daří, jen ne mokrawé. Jeho dřewo jest wzácné pro truhlářské a strojarské práce, zvláště ale se wyhotowují z něho newyrownaná hlawiště k puškám. Dřewo ořechowé má powahu dubowého; čím hubenější a kamenitější jest jeho stanowisté, tím hustší, pevnější a krásnější jest jeho swal (fládr). Také čím starsí jest, tím wybornější jest jeho dřewo.

Owoce nasazuje ořech na koncích swých wýpučků. Někdy wiší jednotliwě, někdy 3, 4 i 5 ořechů w chumáči pohromadě. Wlaský ořech pozdě kwěte. Obyčejně zraje w Září; což se pozná, když zelené obořeši praská a ořechy se lehko dají sklátiti. Owoce pozdě osazuje, zřídka kdy před 10 neb 12 léty, a to z počátku jen málo, teprw když dospěje, hojně osazuje. W zimě často zmrzne, neb aspoň studené jarní powětří uskodí jeho pupenům a kwětu, a nezřídka celau žen zmaří.

Ostatně jest strom ořechu wlaského užitečný pro hospodářstwí. Owoce jeho jest dobré k snědku za čerstwa, a poskytuje chutný olej k maštění teplých i studených jídel. Nikdy ale nebudiz sázen do zahrad, kde jsau zele-

niny, neb do řadů mezi ostatní stromy, protože nejen pro jeho silný stín ale i jeho škodný výpach tak daleko nic se nedaří, jak daleko stín dosahuje. Lépe se hodí podlé širokých cest, podlé lesů, a podlé zdí zahrad k obhájení těchto od větrů.

Ořechový strom nepotřebuje žádného štěpování; roste dobře od jádra, a ostává věrný svému původnímu druhu. Jest jen třeba z dobrých ořechových druhů sobě nashromážditi ořechy, a buď na zimu neb časně na jaře wložiti do země; tak jistě žadaucího druhu se dočkáme.

Sázejili se ořechy na zimu, jest nejlépe zelené obořeši na nich nechati a wložiti je i s tímto w zem, protože majíc hořkau chuť ochrání jádro ořechové před myšmi. Kladauili se ořechy z jara, mohau se wložiti bez zeleného obořeši, a na obojí způsob na jaře dobře wyklíčí.

Poněwadž strom ořechový welmi nerád snese řezání, nejlépe jest, když ovoce ořechové klademe na to místo, kdež chceme aby strom ořechový stál. Přesazujeli se ořechový stromek do školky neb ze školky na své stanowístě, musí se mu trochu přirézati kořeny; než na wětvičkách, jichž bez toho wždy má málo, nic se mu nezřeže; ani wrcholec, jenž obyčejně u ostatních stromků se zřezává, nesmí se zřiznauti. Jestližeby na některém dospělém stromu wyrazily wlky, když se jich jinak nelze upotřebiti, opatrně se wyřeží.

Auhlednost činí ořechy mnohem lákawější. Ať se tedy ovoce ořechové strojí pro prodej nebo pro domácnost, musí se s ním opatrně nakládati.

Nikdy se nemají ořechy sčesáwati se stromů, pokud nejsau dokonale dozralé, protože sic jádro scwrkne, kdež pak ani k snědku nejsau chutné a dobré, ani k wytlačowání oleje náležitě se nehodí, a jen málo oleje poskytuji.

Když se ořechy střesau, kdežto wětší díl w zeleném obořeši ostává, uloží se na průwanných sýpkách na slámu, aby nenadělaly skwrn na podlaze; pak se shodí na hromady, a tak se ponechají, až dozrají a se suché nechají wylaupnauti. Tento čas dozraní nesmí býti prodnbán.

Zelené obořeši přechází brzo we shnilotinu, a tauto skořápka zčerná, kterážto načernalost později i jádra učini načernalá neb aspoň neauhledná. Jak brzo se spozoruje, že obořeši od skořepiny pauští, musí se ořechy wylaupnauti. Pakli ale zewnitřní strana obořeši nebyla černá, nesmí se ani nitky obořešiny nechat zčernati, aby tím skořepina nezčernala.

Jsau li ořechy w prawý čas wylaupnuty, nesmí se hned dáti na hromady, protože jsau ještě čerstwé a mokré; nýbrž musí se rozetříti, aby skořepiny nezčernaly a jádra nezplesniwěla. Takto skořepiny ostanau žluté, pěkně wyschnau a ku každé potřebě býwají witané. Jestliže pronedbáním neb z jakékoliw jiné příčiny skořepiny předce zčernaly, musí se několik dní před prodejem hoditi do nějakého sudu; na ně se nalije obyčejné wody, a dobře se ostrým kostěm oškrabau. Majili ořechy slaužiti k lisowání oleje, musí se jádra dobře usušiti, nikoliw ale na slunci, siceby nebylo tolik oleje ani tak dobrého.

Ořechy nám známé děli se w dvojí: ewropejské a americké.

I. Nejznamitější ewropejské druhy jsau:

1. **Obecný podlauhlý ořech.** Jest jeden z nejlepších, má plné jádro, a skořepina není silná.
2. **Tenkoskořepý ořech.** (*Papírák*). Nechá se lehko rozmačkowat prsty, a jádro newyplňuje celé skořepiny; jest špičatý a podlauhlý. Strom jest citliwý na mrazy.
3. **Obyčejný kulatý ořech;** jest dobrý a má plné jádro.
4. **Welký a malý kamenáč;** obyčejně se potřebuje k lisowání oleje. Tento druh jest welmi nesný a trwanliwý.
5. **Křapáč, *Pferdmuss*.** Jest největší z ořechů, a časem tak welký jako mišenské jablko; než nebývá skořepina jádrem vyplněna, a má u wnitř silnau kůži. Tento druh jest welmi chaulostiwý na studené powětří a přimrazky. Owoce osazuje jen jednotlivě, a proto nezasluhuje žádně pozornosti.

II. Americké ořechy, z jižní Ameriky teprva w pozdějších časích do Ewropy přinešené, nezasluhují žádné pozornosti. Mají sice býti na studené povětří otuženější a trvanlivější než ewropejské; ale ovoce jest malé, má welmi twrdau skořepinu, a nehodí se k jinému než k lisování oleje.

KAPITOLA II.

O kaštanech.

Kaštanový strom pochází ze Řecka, a sice od města Kastana w Thessalii, odkudž i jméno jeho. Odtud se všude rozšířil, a nalezá se jak pro swé dobré ovoce tak i dříví, které se k trvanlivým stawbám lépe hodí než dub, welmi četně we Španělich, Portugalsku, Francauzích a we Wlaších. Kaštanový strom dosahuje výšky nejsilnějšího dubu, a daří se w každé půdě, zvláště miluje půdu suchau a kamenitau. Osazuje ovoce brzy, ale jen na mladém dříví.

Z wětšihó dílu rozmnožuje se strom kaštanový kladením ovoce, a však také očkowaním a raubním. Raubování koná se pozdě na jaře, totiž ku konci měsíce Dubna, protože strom kaštanový welmi pozdě žene. Za rauby hodí se toliko letorůstky z mladých, nikoli ze starých stromů, protože tyto krom špiček žádných ok nemívají.

Při raubování musí se nůž do pláne hnáti welmi zpowna, protože jsau mladé kaštany welmi štěpné; a učiněný na raubu klínek musí rozkal dokonale vyplniti.

Ačkoliw kaštany od semene swého se dobře daří, předce se štěpují, protože jsau potom mnohem wýtečnější a wětší. Očkování kaštanu může se státi na dvojí způsob, buď do jarního oka, totiž w měsíci Dubnu, neb do letního při sw. Jakubu. Poněwadž jsau citliwy na mrazy, raději se kladau na jaře asi 5 caulů od sebe; po roce neb dwau létech přesadí se do školky.

Kaštany se tak jako ořechy střásají. Největší díl střešených kaštanů ostává ještě ve své bodlawé obálce (pauzdru), sesbírá se, a dá se do nějakého sudu neb na hromadu, aby, co ještě jest na kaštanu bílého, sežloutlo, a pak se obyčejně tlučením cepu (jako při mlácení obilí), wyluští. Každé pauzdro chowá w sobě jeden, dwa i tři kaštany. Tyto tak dobyté čisté kaštany opět se do sklepů uloží, aby newyschly, a tím způsobem dají se držeti až do wánoc; pak ale wyrazi a se pokazí.

KAPITOLA III.

O stromu mandlowém.

Strom mandlowý (*amygdalus communis*) pochází ze Řecka, odkudž jej obdrželi Římané. Ze Wlach rozšířili jej Římané do svých provincií, odkudž se zponenáhla dostal i do zemi našich. Strom mandlowý jest velmi podobný broskwowému, tak že jej, když nemá ovoce ani kwět, nezběhlý drží za broskew. Mandlowý strom jest vyšší a zelenější než broskew, a nese své větwe zrowna wzhůru. Lupení jeho dělí se od broskwowého swau velikostí, barwau, řapiky, silnými žebry listů a silnými zásekami. Má pěkný růst, a dosahuje výšky 20 až 25 stře-wiců. Koruna jest plna větwi, přede ale zdá se pro svůj auzký list světlá. Kwět mandlowý jest prawá okrasa w zahradě, zvláště mandle s plným kwětem. Ovoce, zvláště čerstvé, náleží mezi tabulní pochautky. Ostatně daří se skoro we všech mírnějších polohách naší vlasti, zvláště když jest štěpowán na slivách; jen tu wadu do sebe má, že jeho kwět, jenž velmi ranně přichází, často býwá zničen jarními přimrazky.

Mandle neštěpowaná neb jeli štěpowána zase na mandlích, miluje teplau, suchau a písčitou půdu; jeli ale štěpowána na slivách, spokojí se s každau půdau, kde se daří slíwa.

Kdoby se chtěl dobrých mandlových stromů dopí-
diti a dochowati od pecek, bylby vždy w nejistotě, pro-
tože často z jader mandlových i z nejlepšího druhu wza-
tých, zwrhne se špatný druh. Wložily se kolikráte pecky
z tenkoskořepých a sladkých mandlí, a přede powstaly
i z těchto mandle hruboskořepé a hořké. Nejjistěji do-
chowáme se dobrých mandlových druhů štěpowáním. Jak
již wyše řečeno, jsau štěpowané mandlowé stromy vždy
stálejší, a méně podléhají mrazům, když jsau štěpowány
na sliwách. K tomu cíli nejlépe jest slíwové stromky ne-
chat hezky sesíleti a osaditi korunu, a pak teprwa w ko-
řenu je zočkowati. Takowéto stromky welmi časně osa-
zují. Štěpowati mandle na mandlových stromích není
nikdy radno, leč by stromkem nebylo hýbáno ze stano-
wistě. Wyzdwihneli se však stromek po štěpowání na jiné
misto, musí se mu jeho dlauhý kořen uříznauti, a protože
mandlowý strom krom swého kolního kořene welmi málo
postranních kořenů wyháni, jest vždy w nebezpečenství,
aby nebyl wyvrácen, a musil by jej vždy silný kůl držeti.
Na půdu ale jest strom mandlowý welmi wyběračný; jeli
totiž wysazen we špatné půdě, tu se i dobrý druh zwrhne
we špatný, sladká mandle w hořkau, jemnoskořepá w hru-
boskořepau. Již stáři stromů působí, že se skořepina
stává twrdší a tlustší. W čas kwětu nesmí se okolo stro-
mu tlauci, neb jím otrásati; sic to škodí jeho kwětu.

Pro chaulostiwost tohoto stromu není sázení jeho
u nás tuze radné, a lépe jest na jeho místě wysaditi bro-
skwe neb dobré winné druhy.

Mně posud známé a pro naše podnebí nejpríhod-
nější mandlowé stromy jsau:

1. Sladká praskawá mandle, *ženská mandle*. Sko-
řápka jest tak tenká, že se dá prsty rozmnáčknauti.
Jádro jest velké a sladké, listy širší, kratší, a stojí
blíž podlé sebe než u obyčejných mandlí. Tento
druh zraje ku konci Září.
2. Kamenná mandle. Velké, sladké owoce s tlustau
skořepinau. Tento druh jest výborný a jeden z nej-

trwanliwějších a pro naše podnebí nejpříhodnějších. Strom jest nesný, má květ krásný a velký, růžově červený, wnitř purpurowý. Hodi se pro swůj krásný květ k ozdobení laubí a besídek.

KAPITOLA IV.

O ořešich lískowých.

Latinské jméno ořechu lískowého (*Corylus avellana*) wzato jest od města Avellini w knížetství Beneventském w Neapolsku, protože w oné krajině četně roste a znamenitý se s ním prowozuje obchod, zvláště do Malty, Říma a Benátek. Římané jej nazýwali nux Pontica, protože jej přivezli z Pontu a we Wlaších a w Sicilii jej rozmnožili; pročež se i nazývá ořech sicilský. Toto dle dějepisu může platiti o ořešich ušlechtilejších; než co se týče ořechů obyčejných, wí se, že i za nejstarších časů we vlasti naši se nalézaly. Neb již na poli u Stadie, kdež oral Přemysl, děje se zmínka o lískowých ořešinách, a držitelé toho gruntu musíwali lískowé ořechy každoročně odváděti ke dworu; i dít se právem twrditi, že pralesy obklopená země česká tímto keřem hojně oplýwala, jakž ještě posud skutečně w lesích, na suchopářích a pastwinách hojně se nalezá. Stáří jeho w našich krajinách doswědčuje nám i dobrý zdar druhů ušlechtilejších lískowého ořechu u nás.

Mužský květ ořešiny wisí na keři lískowém co rosa we wálečkowité podobě. Již na podzim tato rosa se okazuje, ač welmi stěsněna; w zimě se prodlauží, a časně z jara, již w měsíci Unoru neb Březnu, wyprašuje swau žlutau mauku k zaurodnění kwětu ženského. Tato lískowá rosa roste na tom samém lískowém keři, ale z jiných wětwiček, z nichž potom po zprašení a zaurodnění wynikají krátké knoflíky w chumáčcích, a tyto nám ono mandlowé owoce poskytují, jež nazýwáme lískowé ořechy.

Lískový keř dosahuje 12 až 20 střeoviců výšky, a mohau se jím zdi pokryti jako nějakými čalauny. Dá se sice lískový keř také vychowati co nízký strom; ale takový nemá žádné trvanlivosti, aniž bývá nesný. Keř lískový jest welmi trvanlivý, spokojí se s nejšpatnější půdou a i stinným místem, ale w dobré černé půdě má wzrůst nejlepší. Poněwadž jsau i výborné druhy lískowého ořechu, které nejlepší mandle w dobrotě předčí, zasluhuje tento keř i w zahradě místa, kdežto se kautem spokojí, a za propůjčené místo dobře se odmění.

Obyčejné lískové ořechy rostau we welkém množství na suchoparných pahrbcích. Ušlechtilejší druhy rozmnožují se kořenovými výhony, jichž weliké množství ročně vyhánějí. Tyto se z jara, když jsau dosti silné, vykopají, a umístí se na swých stanovištích.

Těž se dají lískové ořešiny rozmnožití rozvodý (hrízenci). Výhony, které mají pěkná oka, sehnáu se k zemi, zakotví se dřevěným háčkem, tak se upewní, a u nejnižšího prohnutí přiházejí se zemi; takto pustí kořeny. Tyto zakořeněné hrízence mohau se w příštím jaře wysaditi na swá stanoviště. Také se dají lískové druhy rozmnožowati od semena, ale častěji i když jest semeno z nejlepších druhů, zwrhnau se; než tímto způsobem dají se zase nové druhy vychowati. Jádra wysadí se buď na podzim neb lépe z jara, aby nebyla zmařena od myší. Také se mohau ořechy raubowati a kopulowati.

Chtělliby kdo lískový ořech vychowati co vysokokmen, musí se nechat silný výhon wyhnati až do výšky 6 střeoviců; pak se zařízne, aby nasadil korunku. Než takowéto co vysokokmení vychované lískové stromky nebývají nikdy stálé ani nesné; neb jest to proti jejich přirozenosti. Chceli je kdo potřebowati k odrům, musí býti hned 2 střevice nad zemí zřezány, a pak wějšírowitě rozwedeny. Nejlépe se daří co keře.

Nejčerstvějí se lískový druh rozmnoží, když jej nad zemí podsekne, a pak celý keř přikryjeme zemí; takto učiní mnoho výhonů, které se dostatečně zakoření a w příštím jaře mohau býti wyzdwiženy.

Nejznamenitější známi druhové jsau :

1. **Velký španělský ořech**, *Corylus sativa avellana fructu maximo rotunda*. Jest jeden z největších a nejzvláštnějších mezi liskovými ořechy, velmi veliký, kulatý a bez žeber, a má sladké libě chutnající jádro, které celou skořepinu vyplňuje. Zraje ku konci Srpna.
2. **Ořech čtyřhranný**. Jest velký, kulatý a má čtyry hrany. Jádro jest velké, velmi sladké a chuti mandlové.
3. **Ořech tříhranný**. Jest kulatý a na površí své skořepiny tříhraný. Jádro vyplňuje celou skořepinu.
4. **Panenský ořech**, *Blutnuss, rothe Lambertsnuss, Corylus avellana rubens*. Ořech podlauhlý a špičatý. Jádro jest potaženo červenou kůží, která se dá, pokud jest jádro čerstvé, s něho sléci. Jádro jest sladké a obzvláště dobré chuti, skořápka počerwenalá, tenká. Tento druh jest nejraněji zralý, a sice w polowici Srpna, a dá se od jádra w swém druhu bez proměny vychowati.
5. **Bílý panenský ořech**, *weisse Lambertsnuss*. Jest příbuzný s výš uvedeným a jemu w všem se rovná, jen že kůže na jádře není červená nýbrž bílá, a skořápka též taková.
6. **Cellský ořech**, *leskavý ořech neb Celák*. Pochází z Würzburgské krajiny, a má své jméno od kláštera Cell. Skořápku má podlauhlou, tenkou, jádro plné a velmi sladké chuti.
7. **Stromovitá líska**, *Corylus arborescens*. Tento druh ořechu dá se mezi všemi nejlehčeji přivesti k vysokokmeni. Ovoce nasazuje w chumáčcích prostředně velikých, které jsau plny sladkých a chutných jader.

Každý druh jest se zadu swau šlupinou na štítku přirostlý, a když dokonale dozraje, od štítku a šupiny se pustí a wypadne; takovýto dokonale na lísce dozralý ořech nazýváme wylupek.

PŘÍDAWEK.

O owoci jahodowém.

KAPITOLA I.

O jahodowém owoci wûbec.

Ačkoliw jahodowé owoce k štěpařství w užším smyslu nenáleží, bude předce každému wítáno o nejznámějších druzích něco slyšeti; poněwadž i toto tabulní owoce právem nalezá mnoho ctitelů, jakož i jeho upotřebení pro domácí hospodářství jest výborné. W každé zahradě měloby se k wůli střídání některé jahodowé owoce nacházeti.

Nejobyčejnější jahodowé owoce jest: rybíz, angrešt, malinnik, a druhy jahod neb jahodníků. Chowání a rozmnožování wina činí zvláštní obšírnau wětew hospodářských nauk, o kteréž by zde jednati bylo nemístné.

KAPITOLA II.

Rybíz (meruzalka).

Keř rybízowý (*Ribes*), jenž swým chladícím sladkonakýslým owocem dítkám i dospělým, zdravým i nemocným, poskytuje mnohonásobné občerstwení, a k mnohým lahůdkám w kuchyni slauží, jest w Čechách wûbec znám a četně rozšířen. Keř rybízowý dosahuje wýšky 6 i 7 střewiců, a dělí se již od kořene we mnoho wýpučků. List jeho jest rozdělen na tři laloky, kwět jest pětistlkowý a wisí na autličkých nitkách. Keř tento nasazuje jak na mladém tak na starém dřiwí, a často osazuje swé owoce bezpostředně z paupat mladého lonského dřewa; nejbo-

hatěji ale osazuje na jistých owocných wětwich, které ze starého dřiwí wyrůstají. Wětwe jeho ostáwají mnoho let nešené.

Keř rybízový spokojí se s každau půdau, jakož i s každým položením, ale w dobře skypřené půdě roste mnohem weseleji, a osazuje mnohem wíce a wětší owoce, kdežto we špatné půdě neb w nedobřém položení owoce welmi drobné býwá.

Tuze starý keř rybízový nese obyčejně malé a špatné owoce. Tomu se nejlépe pomůže, když se staré dřiwí blízko nad samým kořenem pořéže, načež wyroste nowé, které zas nese dobré a welké owoce. Také se mohau staré keře zcela zahubiti a nowé mladé wysaditi na jejich místa.

Nic se nedá tak lehkou jako keř rybízový rozmnožit. Jest třeba jen na podzim neb na jaře nařezati wětwi asi 1 neb 2 střewíce dlahých, ležatě do stinného místa do země asi na 3 neb 6 caulů z hloubi je zasaditi a často zalíwati wodau, aby zem okolo nich newyschla.

Keř rybízový žene také mnoho wýhonů a kořenů; mohau se tedy tyto od keře odtrhnauti a na swá stanowišťe zasaditi.

Také se dá rybíz dobře a lehce rozmnožití rozwodý, když se totiž některé nejnížší blíže země stojící wětwe ohnau k zemi, nějakým háčkem se zakotwí a pak zemí přiházejí. Stane-li se to na jaře, do zimy se zakoření.

Při přesazowání zakořeněných wětwi neb od kmene odtržených wýhonů jest dobře zastrkáwati je wždy hlaub, než byly dřiwé zasazeny; neb takto se mnohem lépe zakoření, daří a rostau.

Chceli kdo rybíz chowati co wysokokmeni, jest třeba ponechati jen jeden nejpěknější a nejrownější wýhon, zdola na něm wšecky spodnější wětwe a oka wylámati a jemu pro nasazení korunky jen nejhořejších ok ponechati. Korunka se musí potom wždy držeti we swé auhlednosti, staré a suché dřiwí se wyřeže, a nowé, které okrauhlost koruny nehyzdí, se ponechá. Též se musí wždy odlamowati wšecky ze země wyhánějící wýpučky. Chceli kdo rybíz rozwaděti wejiřowitě na odřích, potřebí jest, třeba

jen tolik a takových výpučků nechati, ježtoby přiřazány na odr, patřičně a uhlledně mohly býti rozvedeny.

Žádali kdo má ranní rybízové ovoce, potřebí jen keř na polední stranu vysaditi.

Ovoce toto má i tu chwalnau vlastnost do sebe, že byt bylo sebe zralejší, neodpadá, a čím zralejší jest, tím více získává na dobrotě. Máli ovoce stinné položení, může se držeti na keři až do Září.

Znamé w Čechách meruzalkové druhy jsau následující :

1. Černý rybíz, *meruzalka*. Má mnohem větší lupen než obyčejný rybíz červený, a zuby lupenu nejsau tak špičaté, list, dřewo a ovoce mají silnau vůni. Jahůdky jsau mnohem větší než obyčejného rybízu, jsau černé jako uhel, a však chuť nelibá, upomínající na stinky. Nicméně nalezá i toto ovoce předce swé ctitele, jest zdravé, a slauží w lékárnách ke zhotowování léků; dřewo samo slauží proti dně (Gicht). Ovoce zraje w měsíci Čerwenci; není hned, jak zčerná, sladké a chutné, nýbrž až změkne a skoro scwrkne.
2. Čerwený obyčejný rybíz.
3. Bílý obyčejný rybíz.
4. Weliký čerwený hollandský rybíz. Jahody tohoto druhu jsau mnohem větší, a brozinky delší než obyčejného. Sám keř býwá mnohem silnějšího wzrůstu a w listu tmawější.
5. Weliký bílý hollandský rybíz. Wůbec jest bílý rybíz mnohem sladší a chutnější než čerwený. Jsau ještě jiní druhové rybízu; než w chuti, a dobrotě se nikterak od výše jmenovaných nelíší.

KAPITOLA III.

Angrešt.

Angreštový keř (*Ribes grosularia*) náleží k rodině rybízové; nebť ačkoliw dle podoby zdá se býti zcela rozdílný, předce shodují se zcela všecky známky, a nenalezá se jiného rozdílu, než že všecky částky jsau wětší neb menší.

Keř angreštowý se právě tak lehko a týmiž spůsoby rozmnožuje, jako rybíz. Bylaliby koruna příliš hustá, musí se časně z jara neb na podzim wyřezati, sice když koruna zůstane hustá, nese takowý keř jen malé a neauhledné owoce. Jestliže některé wětwe pro stáří jen málo a drobné owoce osazují, uříznau se čistě pryč, a na jejich místě nowé wětwičky se wychowají. Wšecky zbytečné kořenowé wyhony musí se pilně odjímati.

Nejznámější druhy angreštu jsau :

1. Malý přičerwenalý angrešt.
2. Čerwený chlupatý angrešt.
3. Ranní zelený chlupatý angrešt.
4. Zelený hladký angrešt.
5. Welký žlutý okrauhlý angrešt.
6. Bílý žilkowatý angrešt.

KAPITOLA IV.

O jahodách.

Jahoda (*fragaria vesca*) jest rostlina, která se nalezá we všech 5 dílech swěta, a jest proto kolikerá, zwlášťe co se týče welikosti. Jest to w skutku skwostné owoce, mající obzwlášťe wýbornau vůni, tak že přátelé owoce wsichni ji sobě oblibují, a obyčejně si owoce wysoce wáží, které má chuť jahodowau.

Rostlina jahodová jakož i ovoce její jest wůbec známa, protož popis její pomíjím. Mezi tolikerými druhy jahodovými jest onen druh, jenž w lesích roste a z těchto se do zahrad přesazuje, w chuti nejvýbornější. Čím větší tato jahoda pilným ošetřováním w zahradě býwá, tím více pozbývá své dobroty. Jsau, ale ještě mnohé jiné skwostné druhy jahod, které se pauze w zahradách pěstují.

Rostlina jahodová (jahodník) množí se dílem semenem, dílem jahodovými popínkami, dílem roztrháním keřů. Rozmnožení roztrháním keřů jest nejlepší, nejjistější a nejphodlnější. Po donesení jahodového ovoce přikopá se zem k jahodovému keři; ku konci měsíce Září hřizence se odtrhnu, vysadí se na své záhonky, a když neprší, častěji se zalíjí.

Podobně i popínky slauží k rozmnožení jahodových rostlin. Tyto popínky přikryjí se do prostřed své délky zemí a na podzim se vysadí na rabátka. Že ale z popínek wychované jahodové rostliny mnoho kwětawají na jalowo a býwají nenesné, lépe jest jahody množiti roztrháním keřů.

Milowníci nicméně pro obdržení rozmanitých druhů předce sobě přejí wychowati jahody od semen; pro tyto nebude zbytečné následující powšimnutí.

Drobnaunké jahodové semeno leží s powrchu jahody, a nrobloby se s welkých a zralých jahod brkem sebrati. Nejlépe jest ale, dokonale dozralé jahody usušiti w stinném místě na papíru neb prkně, a pak nejzralejší semeno odškrabati. Toto tak nashromážděné semeno zaseje se w čase od počátku měsíce Dubna až do začátku Srpna buď do kwětníků (hrnců na kwětiny) neb dobře připraveného políčka. W kwětnících podaří se tato práce lépe a jistěji, dílem že se může kwětník lépe držeti w teple, dílem že se může i lépe zaléwati.

Sejeli se semeno jahodové na políčka, wywolí se lehká půda, a ta se musí drobně vzdělati a dobře uhrabati, pak se silně zakropí. Na tuto dobře skropenau zem semeno se rozseje, a pak se zase na toto semeno proseje skrze síto drobná a lehká zem w tlaustce hřbetu

nože, která se na semeno přilipne. Zaseté místo přikryje se rohožkami neb dlauhau slamau, a jen čas po čase tolik se pokropí, co potřeba jest k nabotnění semena. Na týž způsob zasívá se semeno i do kwětníků (krahulí). Můhau se takowé hrnce dáti do paříšť pod skla, semeno tím rychleji wyjde; sice potřebuje 12 až 20 dní k wyjití. Když již počínají některé rostlinky wylézati, přikrywka se s nich sendá a postawí se před polička, aby nebyly autličké rostlinky spaleny od slunce. Později se rostlinky plejí a zalíwají, až se sesílí. Ženauí již rostlinky do 5 neb 6 lupíků, mohau se rozsadíti na záhonky 5 neb 6 caulů vzdáli od sebe. Byloli semeno pozdě zaseto, a jsauí rostlinky malinké, nechají se až do jara, a pak se rozsadí. Dobrau a čerstwau, kyprau a lehkau půdu mají jahody nejraději. W půdách těchto vlastností nemajících nedaří se dobře. Než, byť i půda těchto vlastností do sebe neměla, chcemeli jahody míti přede, může se vždy jeden neb několik záhonků k nim připrawiti. Na jaře sázené jahody nenesau až přístí rok. Jahody musí se pilně pléti, zaléwati a popínky se jim odřezáwati. Po třech létech se vždy přesadí. W zimě ukryjí se před mrazy jedlowau chwojí neb stromowým listim.

Nejznámější druhy jahod jsau :

1. Lesní červená jahoda, *fragaria silvestris*. W zahradách wychovaná jest mnohem wětší, a též jahodník a lupení má wětší. Dle podoby jest wíce široká než dlauhá; na sluneční straně jest wysokočervená, na stinné jen slabě červená. Chuť a wůni má newyrownanau, tak že jí žádná jiná jahoda nepředčí. W zahradě sice býwá wětší, ale tratí zase na chuti.
2. Měsíční jahoda, (*Jahody alpské*), *fragaria alpina, semper florens et fructificans*. Keříček (jahodník) ostáwá vždy malý a slabý, i w sebe lepší půdě. Owoce jest tak welké jako nejwětší lesní jahody, a trochu podlauhle. Dle barwy jest tmawočervené, má wybournau wůni, a dá se dlauho držeti aniž se zkazí. Druh tento jest welmi nesný, osazuje

od měsíce Kwětna až do konce Září; miluje suchau půdu.

3. **Ananaska, *fragaria Ananassa*.** Welká podlauhlá jahoda wejčité podoby. Jest hladká, leskawě bledě čerwená, na stinné straně bílá, nažloutlá. Maso má šťáwnaté chuti a wůně ananasowé. W twrdé a jilowité půdě zachází.
4. **Tráwnice.** Má semeno zelené a maso nazelenalé, odkudž i její jméno. Roste ráda na mezích a w trávnících, jest chuti výborné, podoby zakulatělé, na obau stranách ploskaté. Zraje trochu pozdě.
5. **Muškatelová jahoda** jest welmi dobrá, ale kwěte mnoho na jalowo.
6. **Zahradní jahoda, *Pröbstlinge*.** Wůbec známa, jest welká a welmi dobrá. Nalezá se nejčtetněji w zahradách.

KAPITOLA V.

O malinách.

Keř malinowý, malinník (*Rubus Idaeus*) roste w Čechách diwoce. W zahradách pěstowáno jest jeho zdravé a lahodné owoce mnohem lepší. Jeho lodyhy (stonky) četně od kořene vyrážející, nerozdělují se w žádné wětwe; porostlé jsau načerwenalými pichlanky a mají wrcholec k zemi ohnutý. Dle dobroty půdy a síly kořenů dosáhnau w jednom roce výšky 3 i 5 střewiců.

Malinník daří se w každé půdě, nejlépe ale w sypké a čerstwé, nemiluje však země bahnité a tuhé. W zahradě se spokojí i s nejšpatnějším kautem, a daří se i na welmi stinném stanowišti.

Marná by byla práce chtít malinowý keř od semene wychowati. Ač se zaseto daří, bylo by zbytečné je zaséwati, poněwadž se owoce toto dá mnohem lehčeji a čerstwěji rozmnožiti rozdělením keřů neb odtrháním lodyh;

neb jako pýř se množí, až půdu zaneřádí. Z jara neb na podzim odtrhají se lodyhy s kořínky, slaupky jejich až na $1\frac{1}{2}$ neb 1 stěwic se zkrátí, a rozsázejí se na 2 neb 3 stěwice od sebe do řadu. Pak se každoročně časně na jaře všecky lodyhy, které již nesly ovoce a uschly, odřeží, a všecky dále od kořenů wylézající výpučky se ulámau; sic by brzo celau zahradu zaneřádily. Aby se keře nerozlézaly, nejlépe jest jim místo wyzdíti.

Nejznámější druhy malin jsau :

1. Čerwená malina, *Rubus Idaeus fructu rubro*. Ovoce wypadá co polokaule, a sestává z malých srostlých jahůdek, z nichž každá na sobě má maličký wlásek a u wnitř malé semínko, jehož není při snědku ani znamenati. Barwu má swětle čerwenau; maso je šťáwnaté, obzwláštní lahodné chuti a wůně. Zraje w měsíci Čerwenci a Srpnu.
 2. Bílá malina, *Rubus Idaeus fructu albo*. Jest jen odrodek předešlé, čerwené, má jen něco méně wůně, ostatně jest stejně sladká a chutná.
 3. Anglický dwakrát nesaucí čerwený malinník. Jest jako naše obyčejná malina, jen že dwakrát w roce osazuje ovoce, ponejprw w obyčejný čas, po druhé w Září neb ještě později.
 4. Anglická dwakrát nesaucí bílá malina. Jest jen odrodek prwní, a osazuje též tak, jen že má bílé ovoce.
 5. Černá malina. Jest podobná našemu polnímu ostruziní. Chuť má též takowau. Zraje později než jiné malinowé druhy. Lodyhy býwají na podzim welmi krásné, namodralé.
-

PŘÍDAWEK DRUHÝ.

Pro nezběhlé w štěpařstwi následuje zde stručné poznámenání owocních druhů, kam, pro které místo a k jaké podobě který owocní druh nejlépe se hodí, též které druhy jsau nejnesnější.

Za zákrsky se hodí:

a) Ze štěpů: Moskewské jablko, launice, bílá wlašská zimní kdaule, Bredowa renetka, Dielowa renetka, anglická granátowá renetka, newyrownaná renetka, korunowitá renetka, Orleanská renetka.

b) Z hrušek: Anglická máselnice, letní pstruška, pruhowaná mydlenka, magdalenka, Šwejcarka, dlahawka, ptáčnice, rozďalka neb chutnice, peregriska červená, krasanka, Capiaumontská podzimní máselnička, Ferdinandka, Bedřiška, Bugowa pargamentka, Saulerská pargamentka, Hardenpondowa zimní máselnička, Hermanka čili Chauchelka, manice.

c) Wšecky merunky a broskwe.

d) Ze šwestek a sliw: Žlutá mirabelka, modré a žluté papše; zelené a modré renglo, kateřinky, králowky. Nejlepší a spolu nejaurodnější owocní druhy jsau:

a) Ze štěpů: Newyrownaná renetka, anglická špitální renetka, welké wejlimky, zimní míšeň, anglická granátowá renetka, Orleanská renetka, korunowitá renetka, karmalitská renetka, saudečky, malinowé jablko, malý wejlimek, zimní zlatňátko, panenské jablko, krwočervený kardinal, malwazinky, anglická parmice, Bredowa renetka, šampanská renetka, Chotkowa renetka, Harlemská renetka, perlowá renetka, bílé wlašské rozmarinowé jablko, žlutý štětiňan, fialowé jablko, bílá renetka, launice, punčowé jablko, Geigrowa launice, Maskonowa žlutá skělní renetka, syrečkowá renetka, strakáč, neb tečkowaná renetka, welké císařské jablko, prawá bílá francauzská renetka.

b) Pauze do zahrad a ochráněného položení hodí se: Launice, newyrownaná renetka, fialové jablko, moskewské jablko, zlatý pepák, Wawřinče, žluté a červené kdaulové jablko, bílá letní renetka, Berlinská owčí hubička; launice Geigrowa; anglická granátová renetka.

Na wenek, do štěpic sedlských, stromořadí wenkowských a podlé cest a silnic hodí se: Zimní míšeň, zimní zlatňátko, newyrownaná renetka, syrečková renetka, wejlimky velké, weřejník, velké skelní jablko, malé wejlimky, Žizka, šampanská renetka, francauzské jablko zešlechťené, winné jablko, pijawec, anglická granátová renetka, Orleanská renetka, korunowitá renetka, zimní žlutý štětiňan, krwočervený kardinal, malwazinky, bílé rozmarinové jablko *)

I w studenějším podnebí a w příkřejších krajinách daří se: Bredowa renetka, zimní míšeň, letní zlatožlutá renetka, weřejník punčové jablko, krwočervený kardinal, české malwazinky, žlutý zimní štětiňan, pomerančové jablko, pruhovaný zimní agát.

b) Z hrušek: Za vysokokmení hodí se w zahradách a ochráněných místech: Janowky, madlenky, dlahawky, zelená Hoyerwerdka, salcburka, ptáčnice, peregriska zelená, Capiaumontská máselníčka, pstružka, Hermanka, Diełowa máselka, zelená postnice, Napoleonowa máselnice, Ferdinandka, Alexandrowka, anglická máselnice čerwinka, šwejcarka, fremionka, Sedlecká máselníčka, Kutnohoranka, pstružka letní, diwčinka, Jakubka, žárliwka, Hardenpondowa zimní máselníčka a téhož pomlsnice, křesetická.

Do polí a podlé silnic a cest hodí se: Capiaumontowa podzimní hruška, anglická máselnice, podzimní pstružka, papežka, piksly, Diełowa máselníčka, Fremionka, Rosinanka, heitmanka, bílá máselníčka, ptáčnice, pere-

*) Wúbec hodí se na wenek, totiž podlé silnic a cest, též do wenkowských stromořadí nejlépe jen zimní štěpy; neb toto owoce se stromu stržené nehodí se hned ke snědku, a protož také neláká k snědku. — Nejlépe jest, když tam wysazené stromowi roste jehlanco-witě, nerozkládají swé wětwe, s každau půdau se spokojí, jest zdrawé a nesné, a když owoce jeho nemá příliš zajimawau zewnitrnost.

griska zelená a červená, čerwinka, kutnohoranka, skořicowka, mydlinky. *)

I w studenějším podnebí se daří a hojně osazují: čerwinka, pstružka podzimní a letní, fikowka, wlasačka, skořicowka, Jakubka, owesnice, malá muškateľka, makowička, pregriska zelená a červená, piksly, kutnohoranka, Wáclawka, ptáčnice, mydlinky.

c) Merunky, které se dobře hodí pro vysokokmení: Welká ranní merunka, welká obecná merunka, Albergowa merunka.

d) Třešně a wišně wůbec nejlépe se hodi a daří co vysokokmení.

e) Šwestky a slíwy, které zasluhují pro swau nesnost a dobrotu wůbec býti rozšířeny: Zelené rynglo, Kateřinky, králowna z Touřu, červené, modré a bílé perdri-gon, wlské šwestky a žluté mirabelky.

*) Na wenek, podlé silnic a cest hodi se wůbec takowé hruškové druhy, které ženau wětwe do wýšky a nerozkládají korunu.

O b s a h.

DÍL I.

O užitku, chování, šlechtění, přesazování, šetření nemocech, léčení a nepřátelích ovocních stromů.

Kapitola I.

O užitku a výměru štěpařství, též o semeništi ovocním.

	Strana
§. 1. Užitek ovocného stromovi	1
§. 2. O pěstování ovocních stromů vůbec	6
§. 3. Shromáždění k setbě potřebných jader, pecek a skořepin	7

Kapitola II.

O semeništi. (Jaderná, pecková a skořepinová školka.

§. 4. O vlastnostech, položení, půdě, vzdělání a rozdělení semenišť	6
§. 5. Čas kladení jader, pecek a skořepin	11
§. 6. Ošetřování semenišť	13

Kapitola III.

O školce.

§. 7. Výměr školky	14
§. 8. Připravení půdy ke školce	—
§. 9. O času, kdy se mají pláně ze semenišť vykopávati, a do štěpní školky přesazovati	16
§. 10. O vykopání plání ze semenišť	—
§. 11. O řezání plání ze semenišť vyňatých	17
§. 12. O přesazení plání do štěpní školky	19
§. 13. Ošetřování a hlídání ve štěpní školce	20
§. 14. Připravení plání k štěpování	—

Kapitola IV.

O nářadí štěpowacím.

	Strana
§. 15. Nádobi a připrawy k štěpowání stromů potřebné	21

Kapitola V.

O štěpowání owocních stromů wůbec.

§. 16. Co se štěpowáním owocních stromů wyrozumíwá?	23
§. 17. Spůsoby štěpowání	24
§. 18. O vlastnostech, jež stromky do sebe mají míti, které mají býti štěpowány	24
§. 19. O štěpných raubech wesměs	—

Kapitola VI.

O očkowání.

§. 20. Očkowání, spůsoby a provozowání jeho	25

Kapitola VII.

Kopulowání.

§. 21. Wýměr, spůsoby a provozowání jeho	29

Kapitola VIII.

Raubowání.

§. 22. Wýměr raubowání do rozkalu a jeho provozowání, též o přeraubowání starých a silných stromů	33
§. 23. O raubowání do kůry	36
§. 24. Připrawení raubu při raubowání do kůry	38
§. 25. O zasazení raubu do kůry	—
§. 26. O raubowání do kořene	39

Kapitola IX.

§. 27. O raubech wůbec a vlastnostech štěpných raubů obzvláště, též i času jejich řezání	40

Kapitola X.

§. 28. O ošetřowání stromků owocních we štěpničné skolce štěpowaných od času zeslechtění až do času wysazení na jejich stanoviště	44
§. 29. Výhody vlastní štěpničné školky	46

§. 30. O přesazování stromků ze školky na jejich budaucí stanoviště	46
§. 31. Zlepšení školky	51
§. 32. Rozsázení stromů do radů	—
§. 33. O půdě jednotlivých ovocných druhů	53
§. 34. O opatrnosti při kaupi stromků cizích	57

Kapitola XI.

§. 35. O přestěpování velkých dospělých stromů	58
§. 36. O přestěpování očkováním	—
§. 37. O přestěpování kopulováním	59
§. 38. O přestěpování raubováním	—
§. 39. Zhotovení lýka	—
§. 40. Připravení zahradnického vosku	60
§. 41. Zhotovení tmele zahradnického čili stromownice	—

Kapitola XII.

O nemocech stromů.

§. 42. Jmenovitě uvedení nejhlavnějších stromových nemocí	61
§. 43. 1. Slabost neb nedostatek šťávy	—
§. 44. 2. O přílišné mizovitosti	62
§. 45. 3. O spále	—
§. 46. 4. O čerwotočině	63
§. 47. 5. O mechowině	—
§. 48. 6. O prašiwce	65
§. 49. 7. O rezu a raku	66
§. 50. 8. O toku pryskyřice (kli, klowatiny)	—
§. 51. 9. O haubě	67

Kapitola XIII.

O nepřátelích ovocných stromů.

§. 52. O nepřátelích stromů ovocných vůbec	—
§. 53. O rozličném domácím dobytku, jak stromům škodí	68
§. 54. O zajících	—
§. 55. O myších	69
§. 56. O krtech a plžích	—
§. 57. O wrabcích	71
§. 58. O žabách	—
§. 59. O chraustech čili babkách (<i>Melelantha vulgaris</i>)	—
§. 60. O mšicích	72
§. 61. O kobyčkách	73
§. 62. O mrawencích	—
§. 63. O wosích	73

	Strana
§. 64. O škworích (klešťácích)	74
§. 65. O mrazech	—
§. 66. O hausenkách wůbec	75
§. 67. Obyčejná hausenka	76
Poznamenání všech ptáků, kteří mají jak na jare tak w letě	
býti šetřeni	77
§. 68. Prstenice	82
§. 69. Zawináč	84
§. 70. Spěnuška	85
§. 71. Hausenky pospolité (Gesellschaftsraupen)	88
§. 72. Angreštice	—

Kapitola XIV.

O ohrazení sadů a potřebném ošetření ovoce.

§. 73. O plotech štěpných semenišť, školek a štěpnic	89
§. 74. O česání a uschowání ovoce	90
§. 75. O každoročním ošetření stromů	92

Kapitola XV.

Měsíční zaměstnání štěpaře.

§. 76. Leden	93
§. 77. Unor	—
§. 78. Březen	94
§. 79. Duben	—
§. 80. Kwěten	95
§. 81. Čerwen	—
§. 82. Čerwenec	96
§. 83. Srpen	—
§. 84. Zátí	—
§. 85. Říjen	97
§. 86. Listopad	—
§. 87. Prosinec	98

DÍL II.

O zákrscích.

Kapitola I.

O zákrscích a řezání jich wůbec.

§. 1. Pojem a účel zákrsků	99
§. 2. O podnožích zákrsků	100
§. 3. O rozmnožení kladu (Pyrus Cydonia Linn.), swatojaněat mahalebek a sliw	101

	Strana
§. 4. Štěpování zákrskových podnoží	103
§. 5. Čas wyzdvižení stromků štěpovaných ze školky	—
§. 6. Podoby zákrsků	104
§. 7. Jak jest sobě spůsobiti umění řezání zákrsků	105
§. 8. Obecní pravidla při řezání stromů zákrskových	106
§. 9. Aučel řezání zákrsků	107
§. 10. O wysazování stromků zákrskových ke zděm aneb na odry (zábradlí)	108
§. 11. O zděch a odrích	—

Kapitola II.

Řezání zákrsků jaderních.

§. 12. Řezání zákrsků vějířovitých	109
§. 13. Řezání zákrsků jehlancovitých	111
§. 14. Řezání stromů kotlovitých	113
§. 15. Řezání zákrsků podoby keřové neb kašelné	—
§. 16. O času řezání zákrsků	114
§. 17. O prvním a druhém uwazování zřezaných zákrsků	—
§. 18. O wylamování mladých výpučků a odstipování zbyteč- ných ok	115
§. 19. Wzor řezání zákrsků jehlancovitých na kdaulích	116
§. 20. Popis následků řezu předsewzatého w lonském roce, a řezu na témž jehlancovitém zákrsku w přístím roce	118

Kapitola III.

O řezání zákrsků peckových.

§. 21. O řezání peckových zákrsků wúbec, a broskwových zvláště	121
§. 22. O položení zábradlí čili odrů	122
§. 23. Pravidla k řezání broskwových stromů	—
§. 24. První přitezání stromu broskwového pro odry k podobě rozsochové a jeho další šetření	123
§. 25. Řezání w druhém roce	124
§. 26. Další pravidla řezání stromů broskwových a opatrování jih w státi	125
§. 27. Wzor řezu stromku broskwového na odry první rok po přesazení	128
§. 28. Wzor řezu broskwového stromu na odry w druhém roce	—
§. 29. Wzor řezu stromu broskwového w jeho dospělosti, s uwe- dením několika chyb, které se při řezu lehko přibázejí, pro wýstřihu	130
§. 30. O stromu meruňkowém	133
§. 31. O prvním přitezání stromu meruňkowego na odry, a tět jeho přesazení	134

§. 32. Další ošetřování a řezání stromů meruňkových	135
§. 33. Ošetřování a řezání stromů třešňových na odřích	136
§. 34. O odřích švestkových	137
§. 35. O odřích mišpulových	—

DÍL III.

Popis ovoce a stromů ovocních.

ÚVOD.

O některých významích štěpánských	138
---	-----

ODDĚLENÍ I.

O owoci jaderním.

Kapitola I.

O stromích jabloňových.

I. O původu a vlastnostech jejich	142
II. Popis jednotlivých druhů	—
a. Letní	145
b. Podzimní	—
c. Zimní	147

Kapitola II.

O stromích hruškových.

I. O původu a vlastnostech jejich	169
II. Popis jednotlivých druhů	172
a. Letní	—
b. Podzimní	181
c. Zimní	190

ODDĚLENÍ II.

O owoci peckovém.

Kapitola I.

O švestkách.

I. O původu a vlastnostech jejich	199
II. Popis jednotlivých druhů	200
a. Pravé švestky	—
b. Sliwy	202
c. Mirabelky	209

Kapitola II.

O broskvích.

	Strana
I. O původu a vlastnostech jejich	210
II. Popis jednotlivých druhů	213

Kapitola III.

O meruňkách.

I. O původu a vlastnostech jejich	215
II. Popis jednotlivých druhů	217

Kapitola IV.

O stromech třešňových.

I. O původu a vlastnostech jejich	219
II. Popis jednotlivých druhů.	221

A. Třešně.

a. Třešně černé s barwiwau šťawau	221
b. Třešně s nebarwiwau šťawau, s červeně kropenatau neb červenau koži	223
c. Třešně bezbarewné šťawy, jednobarewné, se žlutau koži	227

B. Wišně.

a. Wišně s barwiwau šťawau, černau neb tmawau jednobarewnau koži, (sladké wišně)	228
b. Wišně s nebarewnau šťawau, koži světle červenau, z většího dílu prohlédawau. (Skelní wišně)	230
c. Wišně s nebarewnau šťawau, koži světle červenau, skoro prohlédawau (Amarelky)	231

Kapitola V.

O mišpulích	232
-----------------------	-----

ODDĚLENÍ III.

O owoci skořepinowém.

Kapitola I.

O wlaských neb královských ořeších	234
--	-----

Kapitola II.

O kaštanech	237
-----------------------	-----

Kapitola III.

O stromu mandlowém	238
------------------------------	-----

Kapitola IV.

O ořeších lískových	Strana . 240
-------------------------------	-----------------

PŘÍDAWEK.**O owoci jahodowém.****Kapitola I.**

O owoci jahodowém wúbec 243
-----------------------------------	-------

Kapitola II.

Rybíz (meruzalka) 243
-----------------------------	-------

Kapitola III.

O angreštu 246
----------------------	-------

Kapitola IV.

O jahodách 246
----------------------	-------

Kapitola V.

O malinách 249
----------------------	-------

PŘÍDAWEK DRUHÝ 251
--------------------------	-------

Registřík owocných druhů.

A.

Agát pruhovaný zimní 149.
Aidacinka 205.
Alexandrowka 186.
Amarelka královská zimní 231.
Amarelka Monowa 231.
Amarelka sladká 231.
Ambretka pravá zimní 190.
Amerikánské císařské jablko 153.
Ananaska 249.
Angrešt 246.
Aninka 205.
Augustinka neb launice Geigrowa 149.

B.

Bedříška 185.
Běllice francauzská perlowitá 180.
Běllice královská 179.
Bremská šwestka 202.
Broskew ranní, malá 213.
Broskwowá šwestka 205.
Büttnerka černá 221.
Büttnerka, černá srdcovka 223.
Büttnerka, žlutá chřupawka 227.

C.

Cikánka 229.
Cisarka červená 208.
Cisarka dubolistá 194.
Cisarka podzimní 185.
Cisarské pruhované velké jablko 153.
Citronka česká 172.
Cukrowka dlouhostopká 189.
Cukrowka Kredowa, kuželovitá 180.
Čáslawky neb ptáčnice 179.
Čerwenka 181.

D.

Datlowá modrá šwestka 201.
Datlowá žlutá slíwa 205.
Diwěička 173.
Dlauhawka 178.
Doktorka 183.
Domači obyčejná šwestka 200.
Dunkelmanowá pozdní marušowá trešně 222.

F.

Ferdinandka 195.
Fialové jablko 147.
Fikowka 184.
Francauzské jablko 151.
Františkowec wlský 152.
Fremionka 184.

G.

Gabriela krásná 173.
Grafionka 223
Grumkowská zimní hruška 190.

H.

Hardenpondowa pomlsnice 192.
Hedbáwné bílé zimní jablko 168.
Hedbáwnice 193.
Heitmanka 195.
Hermanka čili chaucha:ka 193.
Holopowka 188.
Hoyerwerdka zelená 174.
Hranáč pruhovaný velký 158.
Hrušné jablko 169.
Hubička owčí, Berlinská 149.
Hyacintowá slíwa 207.

Ch.

- Chauchelka čili Hermanka 193.
 Chorsowka krásná 230.
 Chrupawka Hermanská 222.
 — Welichowa 222.
 — červená Büttnerowa 224.
 — kropenatá 225.
 — Lauermannowa 224.
 — welká 225.
 — žlutá Büttnerowa 227.
 Chutnice neb rozďalka 189.

J.

- Jahoda 248.
 Jahodové jablko 147.
 Jakubka červená 174.
 Janowka 174.

K.

- Kamenáč velký a malý 236.
 Kanclérka 214.
 Kapalka 181.
 Kardinal červený pruhovaný 148.
 — červený 154.
 — krwočervený 154.
 Kateřinka 207.
 Katalonská šwestka 201.
 Kdaule červená 146.
 Kdaule zimní, vláská 153.
 Kdaule žlutá 146.
 Kněžka neb miluše 214.
 Kněžka velká, holandská 224.
 Knížeci bílé jablko 156.
 Kobrčka 112.
 Kozáčka 179.
 Králowka 228.
 — Neapolitanská 194.
 Králowna z Toursu 204.
 Krasawice podzimní 185.
 Krásawka 186.
 Krásenka 184.
 Kropka 208.
 Krwawka 172.
 Krapáč 236.
 Křečice 176.
 Křešetická 198.
 Křivka 198.
 Kutilky 187.
 Kutnohoranka 190.
 Kynka neb Nowo-Yorská reueta 164.
 Kyselec 167.

L.

- Launice neb Launowka 147.
 Launice Geigrowa 158.
 Liberní jablko 157.
 Libernice Arawská 188.
 Liska stromowitá 242.

M.

- Madlenka pruhovaná 173.
 Madlenka ranní 214.
 Magdalenka čili Madlenka 175.
 Magdalenka bílá 213.
 Majowka tmawočervená 223.
 Majowka Truchsesowa 223.
 Makowička 180.
 Malá ranní broskew 213.
 Malina 250.
 Malinové jablko 147.
 Malwazinky 155.
 Mandle kamenná 239.
 Mandle sladká praskawá 239.
 Mandlowá bruška 178.
 Manice neb zimní ptáčnice 194.
 Markytka 175.
 Marušowá, Dunk'manowa podzimní tresně 222.
 Mäselka Dielowa 182.
 Mäselnice anglická 172.
 — Brestská 177.
 Mäselnička Capiamontská podzimní 182.
 Mäselnička Hardenpondowa zimní 193.
 Mäselnička Kolomowa, podzimní 186.
 Mäselnička Napoleonowa 183.
 — Sedlecká 197.
 Mangeronka 204.
 Mazlík cizí 152.
 Mediolanská císařská šwestka 206.
 Medowka 174.
 Merunka Albergowa 217.
 — ananasowá 218.
 — černá 219.
 — králowská 218.
 — mandlowá 218.
 — muškatelowá ranní 217.
 — Nancenská 217.
 — pižmowá 217.
 — uherská 217.
 — welká obecná 218.
 Meruňková červená šwestka 208.
 — sliwa 202.
 Militka brabantská 191.
 Miluše neb kněžka 214.
 Mirabelka červená 210.
 — žlutá 209.
 Míšeň zimní 150.

Mišpule obecná zahradní 233.
 Mišpule velká zahradní 233.
 Moskewské jablko 145.
 Muškateľka Dörelowa, podzimní 187.
 Muškateľka kožená krátkostopka 176.
 Muškateľka malá 176.
 — německá 192.
 — nowá 230.
 — Poděbradská 225.
 — Robertowa 177.
 — velká letní 177.
 Mydlinka 178.

N.

Napoleonka 225.
 Neapolitanka 195.
 Nektarka bílá 214.
 Nektarka fialová 214.
 Nepomně 168.

O.

Obřice 215.
 Okořka neb Nowo-Yorská renetka 164.
 Omanka dlouhostopka 181.
 Ořech obecný podlauhlý 236.
 — tenkoskopový 236.
 — Celský 242.
 — čtyřhraný 242.
 — panenský 242.
 — panenský bílý 242.
 — španělský velký 242.
 — tříhraný 242.
 Ostheimka 228.
 Owesnička 170.

P.

Panenská velká hruška 175.
 Panská planá hruška 185.
 Panenské jablko 153.
 Panské jablko 146.
 Panny staré 190.
 Papežka 185.
 Papíraik zimní sladký 155.
 Papše červené 207.
 Papše modré 206.
 Papše žluté 206.
 Parádnice 187.
 Pargamentka 195.
 Pargamentka Bugowa 191.
 — obecná německá 182.
 — pravá letniční 191.
 — Soulerska 191.
 — šwejcarská 183.

Pargamentka vláská zimní 193.
 Parmice anglická, zimní 156.
 Pasowky 196.
 Perdrigon bílé 207.
 — červené 207.
 — fialové 202.
 Peregriska červená 181.
 — nakožená 182.
 — zelená 186.
 Perlowka 225.
 Peruanka ranní 213.
 Petřílka 187.
 Pěstnice 197.
 Pijawec 149.
 Piksla 180.
 Pomerančové jablko 177.
 Pomlsnice Hardenpondowa 192.
 Po-tnice zelená 196.
 Plaziwka 229.
 Pstružka 184.
 Pstružka letní 173.
 Ptáčnice neb časlawky 179.
 — rýn-ka podzimní 181.
 — neb zimní manice 194.
 Punčové jablko 148.

R.

Renetka anglická, špitální 165.
 — Bělská 158.
 — bílá 146.
 — bílá antillská, zimní 166.
 — biskupská 149.
 — Bredská 159.
 — citronowa 166.
 — Dielowa 159.
 — Dietzowa zimní zlatá 160.
 — francauzská skwostná 160.
 — Gäsdonkowa, zlatá 161.
 — granátová, anglická 160.
 — Harlemská 161.
 — holandská zlatá 161.
 — Chotkowa čili Bubenecká 161.
 — karmalitská 154.
 — Kewska skwostná 162.
 — korunowita 162.
 — kožená 163.
 — Kredowa kdaulová 154.
 — leskawá 161.
 — letní zlátožlutá 148.
 — mandlowá 160.
 — Maskonowa zlatá skelná 163.
 — muškátowá 163.
 — newyrownaná 162.
 — Nowo-Yorská 164.
 — Orleanská 164.
 — perlowá 165.
 — pravá, bílá francauzská 158.

Renetka pstruhová 160.
 — skwostná 165.
 — syrecková 164.
 — šafránová 165.
 — šampanská 159.
 — štětínská, neb červený Štětíňan 166.
 — tečkovaná 168.
 — Windsorská 166.
 — zázworková 162.
 — známková 159.
 — ženská 166.

Rozinečka 188.
 Rozmarinové bílé vláské jablko 167.

Roztěžka 227.
 Roždalka neb chutnice 189.
 Růžová třešně 226.
 Růžové české jablko 146.
 Rynglo černé 203.
 — červené 204.
 — modré 203.
 — zelené 203.

Rybíz 245.
 Rysa 209.
 Redkovaná pravá Lipská hruška 177.
 Řečtáč knížeci 157.

S.

Sklenowka červená 230.
 Sklenowka královská 231.
 Sklenowka snědá 230.
 Sladuška brunátná 229.
 — černá 229.
 — ranní 230.

Š.

Šafránová broskew 213.
 Šarlátová ranní broskew 213.
 Šidlowka 202.
 Šikowo, rýnské wenkowské jablko 155.
 Šípovky 172.
 Šišinec 168.
 Špekowka neb Virgule 197.
 Štětíňan červený neb Štětínská renetka 166.
 Štětíňan pravý žlutý, zimní 167.
 Štuttgartka pozdní 192.
 Šwejcarka 178.
 — 188.
 Šwestka obyčejná domácí 200.
 — Srpnová 200.

T.

Tatarka 221.
 Trávnice 249.
 Truchseska (postolnice) 189.
 Třešně Welská 229.
 Třešňová slíva 206.
 Tuháč 168.

V.

Venuše 215.
 Virgule neb špekowka 197.

W.

Wacslawky 189.
 Waltinowka 222.
 Waterlowka 208.
 Wawřinečka červená 175.
 Wawřinečka žlutá 175.
 Wawřince 148.
 Wejcowka 183.
 Welikánka Dietzowa 226.
 Welská třešně 229.
 Weřejník 155.
 Wéwodkyně 229.
 Weylimek malý 150.
 Weylimek veliký 149.
 Winné jablko 158.
 Wlasačka 179.
 Wláská šwestka 201.
 Wolowatka 222.
 Woskowka 227.
 Wrbowka 167.
 Wzácněnka 204.

Z.

Zelená šwestka 201.
 Zelenáč 169.
 Zimawka krásná 197.
 Zlatnice zimní 197.
 Zlatopepák anglický 152.
 — Franklinův 151.
 — veliký 151.
 Zlatňátko zimní zelené 152.
 — žluté 152.

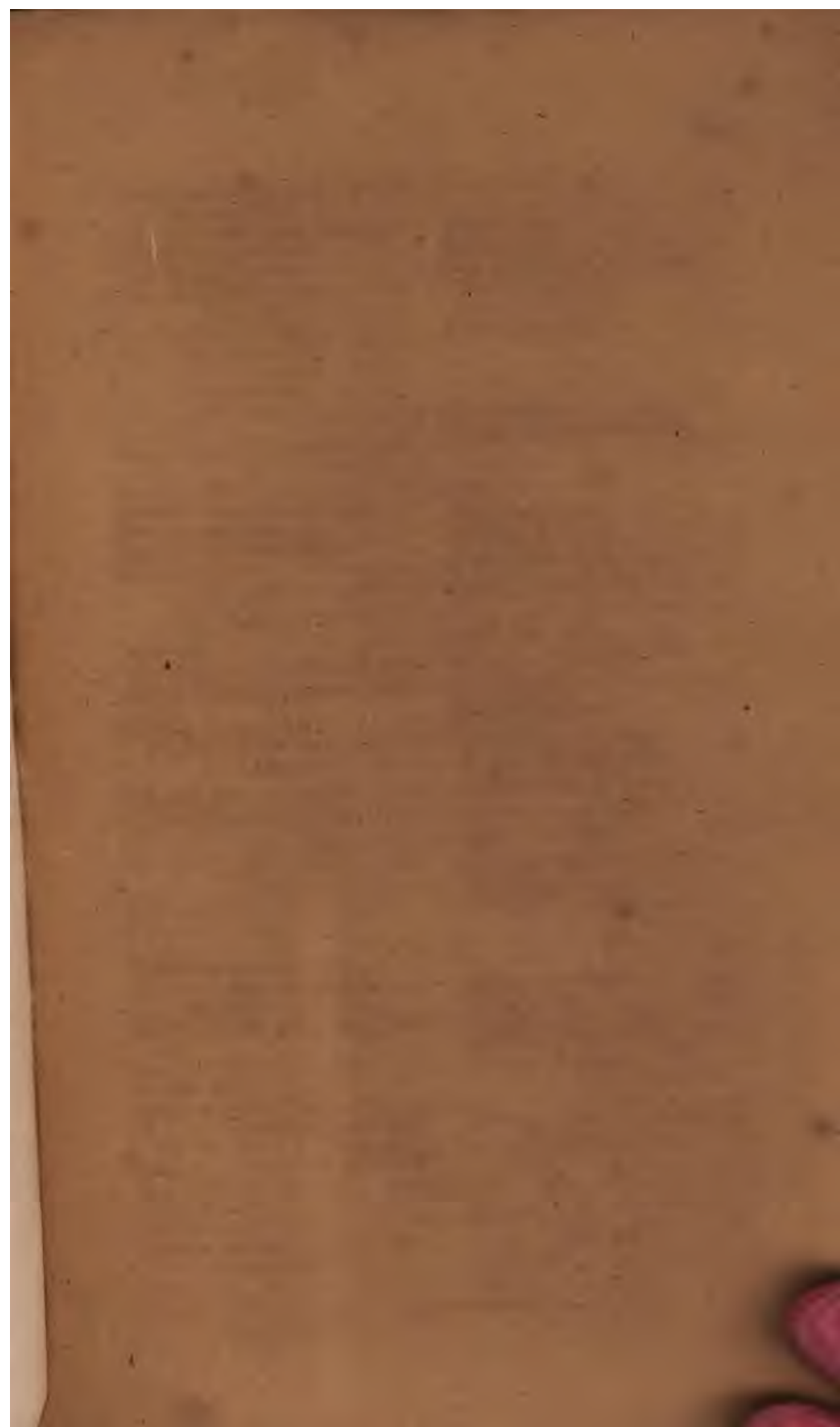
Ž.

Žarliwka 183.
 Ženské jablko 152.
 Žizka 156.

Chyby w tisku a jiné omyly.

- Str. 10 řádek 18 místo promoknauti čti proniknauti
 — 16 — 7 — semenišťete — semenišťe
 — 18 — 17 — odřeži — přičeži
 — 45 — 37 — na stromech — w stromech
 — 83 ř. posled. — w noci — w nich
 — 92 řádek 21 — potřeje — potřebuje
 — 131 na obrázci místo písmeny e, — cifru 2.
 Za wětwi čtvttau wynechána cifra nad 5. wětwi,
 pak hned za wětwi třetí schází cifra 6 nad šestau wětwi.
 Při 7 hlavní wětwi schází u třetí poboční wětwičky, která
 nezřiznuta ostane, písmena c; d se zřizne na 6 ok.
 Wětew 8. U druhé a třetí poboční wětwičky nad sebau sto-
 jících scházeji písmeny a, a,
 Wětew 10. písmena c. Nejsau oka dosti značně udělána.
 Wětew 19. U postranni wětwičky schází písmena a.
 Wětew 20. zcela schází, a měla státi mezi wětwi 15. a 21.
 U wětwe 21., která w prostřed kmenu stojí, schází číslo 21.
 — 134 druhý řádek zdola, místo vyšší čti nižší
 — 191 řádek 23 místo Pentecoso čti Pentecose
 — 198 — 22 — Mortigni — Montigni.
 — 212 — 27 — Zimě — Zemi
 — 220 — 19 — slabý — stálý
 — 230 č. 14 ř. 6 — tento — ovoce
 — 239 — 11 — w kořenu — w koruně
 — 240 kap. IV. řádek 19 místo rosa — řasa
 — 240 řádek 24 místo rosa — řasa

AC 60 .N59 v.11 C.1
Klic steparsky, clli, Nawedeni
Stanford University Libraries

3 6105 033 554 424

AC
60
N59
v.11

Stanford University Libraries
Stanford, California

Return this book on or before date due.

--	--	--

